

VI INFORME SOBRE LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA (2012)

Promoció i supervisió:

Coordinació:

XARXA CRUSCAT
Coneixements, representacions i usos del català

Autors:

Miquel Àngel Pradilla i Cardona (director de la Xarxa CRUSCAT–IEC) i Natxo Sorolla Vidal (tècnic de la Xarxa CRUSCAT–IEC), per a la coordinació dels continguts.

Natxo Sorolla Vidal (Xarxa CRUSCAT – IEC), per al capítol *Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística*.

Anna M. Pla Boix (Universitat de Girona) per al capítol *Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris*.

Pere Mayans (llicenciat en filologia catalana, catedràtic d'ensenyament secundari), Teresa Tort (especialista de llengua catalana, secretària de la Comissió Interterritorial d'Ensenyament de la Llengua) i Maria Areny (catedràtica d'ensenyament secundari i membre del CIEMEN) per al capítol *Ensenyament*.

Bernat López López (Universitat Rovira i Virgili) per al capítol *Els mitjans de comunicació i les indústries culturals*.

Xavier Tenorio i Josep Ubalde (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació – CUSC-UB) per al capítol *Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció*.

Miquel Àngel Pradilla Cardona (director de la Xarxa CRUSCAT – IEC) per a les *Conclusions*.

Xarxa CRUSCAT, Oriol Sagarra (Òmnium Cultural) i Daniel Mundet (Plataforma per la Llengua) per a la *Introducció*.

Els autors dels capítols per a la *Síntesi de l'informe*.

Autoria:

De cada capítol:

Els seus autors.

De la publicació:

Òmnium Cultural i Plataforma per la llengua

C/Diputació, 276

08009 Barcelona

Contacte

Correu electrònic:

info@omnium.cat / info@plataforma-llengua.cat / cruscat@demolinguistica.cat

Web:

omnium.cat / plataforma-llengua.cat / demolinguistica.cat

Publicació en línia:

L'obra és accessible en línia a

<http://www.observatoridelallengua.cat/publicacions/informe>

<http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>

Còpia i distribució de l'obra:

El VI *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)* ha estat publicat sota llicència *Creative Commons (Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0)* <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.ca>>

ISBN: pendent d'aprovació.

Depòsit legal: B.27098-2013

Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)

1	Introducció.....	6
1.1	<i>Origen i abast de l'Informe.....</i>	<i>6</i>
1.2	<i>Procediment d'elaboració de l'Informe.....</i>	<i>7</i>
1.3	<i>Estructura de l'Informe.....</i>	<i>8</i>
1.4	<i>Autoria i coordinació.....</i>	<i>8</i>
2	Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)	10
2.1	Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística	10
2.1.1	Situació econòmica i estructura demogràfica	10
2.1.2	Situació i evolució sociolingüística del català als territoris de llengua catalana	17
2.1.3	Situació i evolució sociolingüística a Catalunya	27
2.1.4	Situació sociolingüística a Andorra.....	36
2.1.5	Conclusió.....	39
2.1.6	Bibliografia	40
2.2	Estatut jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris	44
2.2.1	Presentació: breu referència al context sociopolític	44
2.2.2	L'estatus normatiu de la llengua catalana: involució en un context d'incertesa	47
2.2.3	L'estatus jurídic del català per territoris.....	52
2.2.4	La col·laboració entre territoris.....	76
2.3	Ensenyament.....	83
2.3.1	Alguer, l'	83
2.3.2	Andorra	84
2.3.3	Catalunya	87
2.3.4	Catalunya del Nord.....	92
2.3.5	Franja, la	97
2.3.6	Illes Balears	99
2.3.7	País Valencià	104
2.3.8	Carxe, el	108
2.3.9	Ensenyament de la llengua catalana l'exterior	108
2.4	Els mitjans de comunicació i les indústries culturals	110
2.4.1	Prensa diària	110
2.4.2	Publicacions no diàries.....	111
2.4.3	Ràdio	112
2.4.4	Televisió	114
2.4.5	Indústries culturals.....	115
2.4.6	Internet	116
2.5	Institucions públiques. Projectió exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció.....	118
2.5.1	Institucions públiques	118
2.5.2	Projectió exterior de la llengua	128
2.5.3	Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció	129
3	Síntesi de l'Informe.....	133
3.1	Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística	133
3.1	Estatut jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris	138
3.2	Ensenyament.....	142
3.3	Els mitjans de comunicació i les indústries culturals	145
3.4	Institucions públiques. Projectió exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció.....	147
4	Conclusions	151

1 Introducció

1.1 Origen i abast de l'Informe

Aquest informe és un encàrrec d'Òmnium Cultural¹, entitat que treballa per la promoció i la normalització de la llengua catalana, la cultura i la identitat nacional de Catalunya, i la Plataforma per la Llengua, organització no governamental que treballa per promoure la llengua catalana com a eina de cohesió social als territoris de parla catalana,² a la Xarxa CRUSCAT,³ xarxa científica dependent de l'Institut d'Estudis Catalans. La Xarxa CRUSCAT aplega diversos especialistes i grups de recerca que treballen sobre la situació i l'evolució del català, per tal de fer-ne un seguiment i una avaluació des de la rigorositat acadèmica. En el marc de l'Observatori de la Llengua Catalana,⁴ organisme independent creat per iniciativa de tot un seguit d'entitats cíviques i culturals, s'havia publicat anteriorment l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)*,⁵ l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2010)*,⁶ l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008 – 2009)*,⁷ l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 – 2007)*⁸ i l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003 – 2004)*,⁹ dels quals l'actual Informe es pot considerar hereu i continuador.

Actualment, l'interès i la preocupació que susciten l'estat del català i la seva vitalitat en els diversos àmbits de la realitat és, sortosament, transversal. La situació de la llengua catalana, de difícil parangó amb altres realitats lingüístiques del nostre entorn, és objecte d'anàlisi i de reflexions des de diversos nivells i disciplines. Les institucions públiques i també organismes socials de base sectorial han anat creant els darrers anys eines i instruments a través dels quals es difonen i s'avaluen informacions i dades sobre l'estat del català. En aquest context, el present *Informe sobre la situació de la*

¹ <<http://www.omnium.cat/>>

² <<https://www.plataforma-llengua.cat/>>

³ <<http://www.demolinguistica.cat>>

⁴ <<http://www.observatoridelallengua.cat>>

⁵ XARXA CRUSCAT (2011): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <<http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>>

⁶ XARXA CRUSCAT (2011): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2010)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <<http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>>
<http://www.observatoridelallengua.cat/arxius_documents/informe_2010_baixa.pdf>

⁷ XARXA CRUSCAT (2011): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008 – 2009)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <<http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>>
<http://www.observatoridelallengua.cat/arxius_documents/informe_2008-09_baixa.pdf>

⁸ PONS, Eva; SOROLLA, Natxo (2009): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 – 2007)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <<http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>>
<http://www.observatoridelallengua.cat/arxius_documents/informe_llengua_2005-07.pdf>

⁹ PONS, Eva; VILA, Xavier (2005): *Informe general sobre la situació de la llengua catalana 2003-2004*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <<http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>>
<http://www.observatoridelallengua.cat/arxius_documents/informe6_ok.pdf>

llengua catalana (2012) té un abast i respon a uns objectius que contribueixen a dotar-lo d'un perfil i una justificació propis i específics.

En efecte, en aquest estudi es recullen les dimensions demogràfiques, polítiques, jurídiques, econòmiques i socials de l'idioma. És a dir, s'hi poden trobar diverses perspectives que incideixen en les representacions, els usos i el coneixement de l'idioma per part de les persones i els col·lectius. La combinació d'aquests diferents vessants permet oferir al lector unes claus interpretatives bastant àmplies sobre la situació actual de la llengua. Cal advertir, però, que no s'hi inclouen altres aspectes, com són els relatius a la variació social o sociolingüística de la llengua, l'evolució terminològica, les interferències lingüístiques, o altres aspectes filològics o gramaticals en el seu sentit més ampli.

A més, i com a segona característica rellevant, l'estudi inclou la totalitat de l'àrea lingüística de parla catalana. Aquest abast territorial general, ja present en els anteriors informes, és un tret encara poc freqüent en les anàlisis d'aquest tipus. Un dels objectius de l'*Informe* és, precisament, el de contribuir a fer visible i consolidar la nostra comunitat lingüística, caracteritzada per una notable fragmentació política, jurídica i comunicativa. L'evolució del procés de mundialització i els efectes lingüístics que se'n desprenen contribueixen a destacar la importància de les influències recíproques entre els diferents territoris de parla catalana a l'hora d'avaluar la situació i identificar els reptes del català.

Quant als objectius de l'estudi, es continua amb l'etapa oberta amb l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005 – 2007)*. En efecte, la voluntat principal és la de parar atenció als esdeveniments recents que han afectat la situació de la llengua catalana en la totalitat de la seva àrea lingüística, partint de la construcció prèvia del marc teòric i històric d'anàlisi, amb la intenció de deixar constància, estudiar i elaborar una reflexió crítica dels fets més significatius que han afectat la llengua durant el període analitzat.

1.2 Procediment d'elaboració de l'*Informe*

L'experiència de la realització de cinc informes generals ha permès palesar les dificultats metodològiques que presenta la realització d'un treball d'aquestes característiques. Aquestes dificultats es deuen a l'amplitud del camp d'estudi, els tipus diversos de dades a tractar i l'heterogeneïtat de les fonts utilitzades. En aquest cas, el procediment d'elaboració ve guiat per la voluntat més descriptiva que teoritzadora de l'*Informe*. Amb tot, no per això han estat menors les dificultats i els entrebancs que ha calgut anar salvant durant el procés d'elaboració, amb més o menys encert en cada cas.

L'*Informe* recull les dades sociolingüístiques, els fets polítics i socials, les normatives i sentències, i altres fets noticiables que han afectat la llengua catalana durant l'any 2012.

1.3 Estructura de l'*Informe*

L'organització interna de l'*Informe* segueix l'adoptada en l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008–09)* i s'ha dedicat un capítol (capítol 3) a sintetitzar les dades més rellevants de cadascun dels apartats de l'*Informe*.

Com es pot observar en l'índex, en l'apartat 2.1 es descriuen els resultats publicats més recentment en el camp sociolingüístic, així com el context demogràfic, econòmic i sociolingüístic del període. En l'apartat 2.2 s'exposen els canvis que han afectat l'estatus jurídic de la llengua catalana, la dinàmica sociopolítica, les qüestions referents a la unitat de la llengua i les relacions entre els diferents territoris. L'apartat 2.3 s'ha dedicat a la presència i l'ús del català en els diferents tipus d'ensenyament. En l'apartat 2.4 s'examina la situació de la llengua en els mitjans de comunicació i les indústries culturals. I, finalment, en l'apartat 2.5 s'avalua el tractament del català en les institucions públiques en els diferents nivells territorials i els àmbits socioeconòmic, sanitari i associatiu, així com la projecció exterior de la llengua.

1.4 Autoria i coordinació

La selecció dels continguts que havia d'abraçar l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)*, així com l'estructura de l'obra, la selecció dels autors i la seva coordinació, ha estat a càrrec de la Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans. De la coordinació i el capítol introductori se n'ha encarregat Miquel Àngel Pradilla, director de la Xarxa CRUSCAT, i Natxo Sorolla, tècnic de la Xarxa CRUSCAT. Les conclusions han estat elaborades per Miquel Àngel Pradilla.

Els diferents apartats de l'*Informe* (capítol 2) i la síntesi (capítol 3) són signats per cadascun dels seus autors. El primer apartat ha estat elaborat per Natxo Sorolla, el segon per Anna M. Pla Boix, el tercer per Pere Mayans, Teresa Tort i Maria Areny, el quart per Bernat López i el cinquè per Xavier Tenorio i Josep Ubalde.

La Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans ha elaborat aquesta obra per a Òmnium Cultural i la Plataforma per la Llengua. L'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)* ha estat publicat sota llicència *Creative Commons (Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0)*. Podeu copiar o distribuir-ne el contingut lliurement, i fer-ne obra derivada, sempre que reconegueu els autors d'aquesta obra, no ho feu amb motius comercials i compartiu l'obra derivada amb els mateixos termes de la llicència.¹⁰ L'obra es posa a disposició pública en format

¹⁰ Per llegir els termes complets de la llicència, visiteu <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.ca>>

electrònic a la web de la Xarxa CRUSCAT – IEC¹¹, a la web d'Òmnium Cultural¹² i la web de la Plataforma per la Llengua.¹³ Els Informes anteriors els podeu trobar també a la web de l'Observatori de la Llengua¹⁴.

¹¹ <<http://www.demolinguistica.cat>>

¹² <<http://www.omnium.cat/>>

¹³ <<https://www.plataforma-llengua.cat/>>

¹⁴ <<http://www.observatoridelallengua.cat>>

2 Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)

2.1 Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística

Natxo Sorolla

Xarxa CRUSCAT

2.1.1 Situació econòmica i estructura demogràfica

Situació econòmica

L'any 2008 va marcar un punt d'inflexió en l'economia dels territoris de llengua catalana. Abans d'aquesta data el Producte Interior Brut (PIB) dels tres principals territoris de llengua catalana creixia anualment en l'ordre del 7% i el 8%. Aquest creixement s'aturà l'any 2008, quan s'inicia una forta crisi econòmica. L'any 2009 va ser plenament recessiu, amb un decrement del PIB del -4,4%, i l'any 2010 el creixement estava plenament aturat (0,3%). L'any 2011 hi hagué una represa sensible (1,7%), però **l'any 2012, de nou, apuntava amb dades negatives en el PIB, amb un retrocés del -0,5%**. La dinàmica va ser generalitzada en els tres territoris al llarg d'aquest període, amb una recessió menys acusada a Catalunya que al País Valencià, i amb una dinàmica més autònoma a les Balears.¹⁵

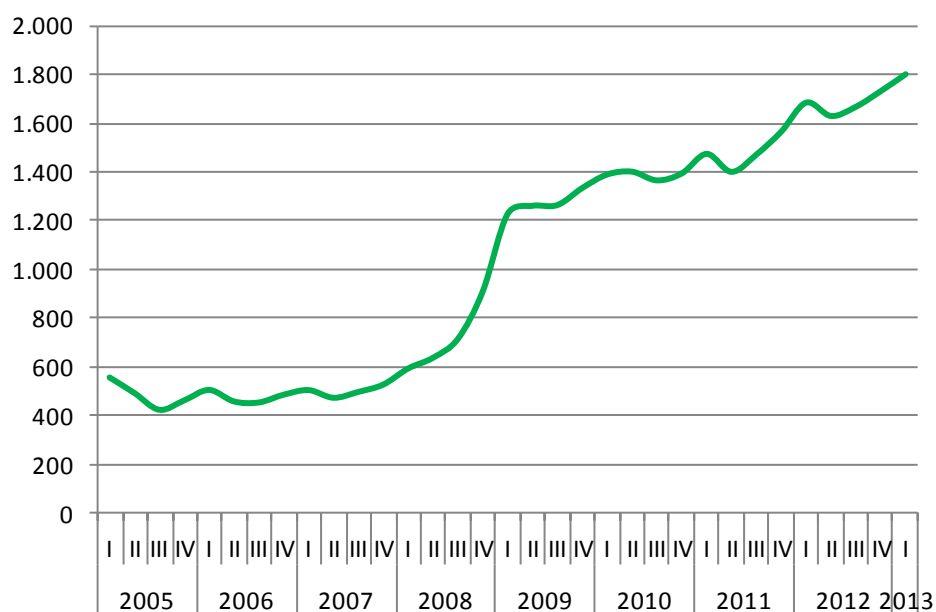
Pel que fa al PIB *per capita*, a finals dels anys 90 Catalunya i les Balears superaven els 16.000€ *per capita*, i el País Valencià se situava al voltant dels 13.000€. En entrar a la dècada dels 2000 el PIB *per capita* de Catalunya creixia de manera continuada, mentre que el de les Balears sofria una sensible aturada, fet que va produir el distanciament sensible entre els dos territoris, tot i que continuaven marcant distàncies amb el País Valencià. El màxim del PIB *per capita* es va assolir l'any 2008, en què Catalunya superava els 27.000€, les Illes Balears els 25.000€ i el País Valencià els 21.000€. A partir d'aquest moment l'economia es va encongir, i Catalunya assolí el mínim de l'etapa l'any 2009 (25.852€), les Balears l'any 2010 amb 23.474€, i el País Valencià aquest any 2012, amb un PIB *per capita* de 19.505€. Siga com siga, en cap territori es detecten avenços importants posteriorment.

Aquesta aturada econòmica també va sumir el mercat de treball dels territoris de llengua catalana en una roda de creixement de l'atur. En l'etapa anterior a l'any 2008 el nombre total d'aturats als tres principals territoris rondava el mig milió de persones.

¹⁵ Elaboració pròpia de les dades a partir de l'Instituto Nacional de Estadística.

Però a partir de la crisi es destruï gran part de l'entramat laboral, i a principis de l'any 2011 l'atur s'estabilitzava en el 1.400.000 aturats. En l'anterior *Informe* indicàvem que a finals de l'any 2011 aquesta situació del mercat de treball donava alguns **síntomes d'inestabilitat**. Les noves dades per a l'any 2012 refermaven de nou aquest creixement de l'atur, i el primer trimestre de 2013 s'assolia un nou màxim d'**1,8 milions d'aturats, i ja se superava així la quarta part de la població activa (26,6%) als tres principals territoris de llengua catalana**. Vegeu-ho al Gràfic 1.

Gràfic 1 – Aturats als tres principals territoris de llengua catalana (Catalunya, País Valencià i Illes Balears). Milers de persones.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

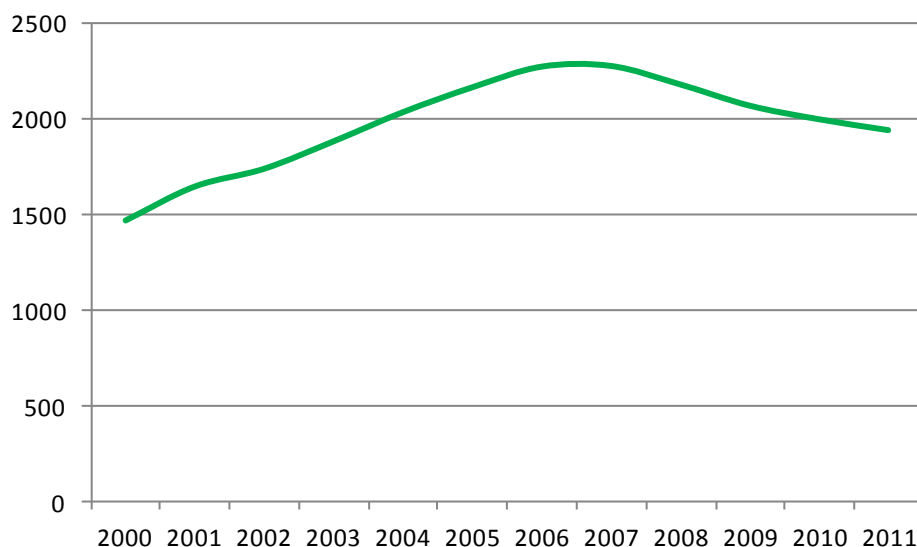
D'entre els tres principals territoris, el País Valencià continuava liderant les xifres d'atur, i s'aproximava a la barrera dels tres aturats per cada deu (29,2%), mentre que Catalunya estava a punt de superar la barrera d'un aturat per cada quatre (24,5%). Amb tot, les distàncies entre Catalunya i el País Valencià s'estaven escurçant. Per contra, l'estacionalitat laboral de les Balears situava els seus màxims d'atur en el primer quadrimestre de l'any, amb valors similars als valencians (28,6% en el primer trimestre de 2013), i els mínims es produïen en el tercer trimestre, amb valors similars o inferiors als de Catalunya (19,5% l'estiu de 2012).

La situació econòmica a Andorra

La situació econòmica a Andorra es mostrava encara més polaritzada que als grans territoris, i pareix que les conseqüències demogràfiques encara eren més directes (vegeu Xarxa CRUSCAT 2012, 10 i ss. per a una visió retrospectiva). Les dades del PIB andorrà ens indicaven que la paràlisi en el creixement econòmic, iniciada ja l'any 2007, es va convertir aviat en recessió, amb la pèrdua anual del 4% i el 5% del PIB. **Tot i que**

la recessió no s'havia aturat, les últimes dades publicades, de l'any 2011, apuntaven que estava afluixant, amb pèrdues del PIB del 2,8% interanual. Així, el PIB de l'any 2011 era de 1.940 milions d'euros, lluny del màxim històric de 2007, amb 2.274 milions d'euros. Vegeu-ho al Gràfic 2.

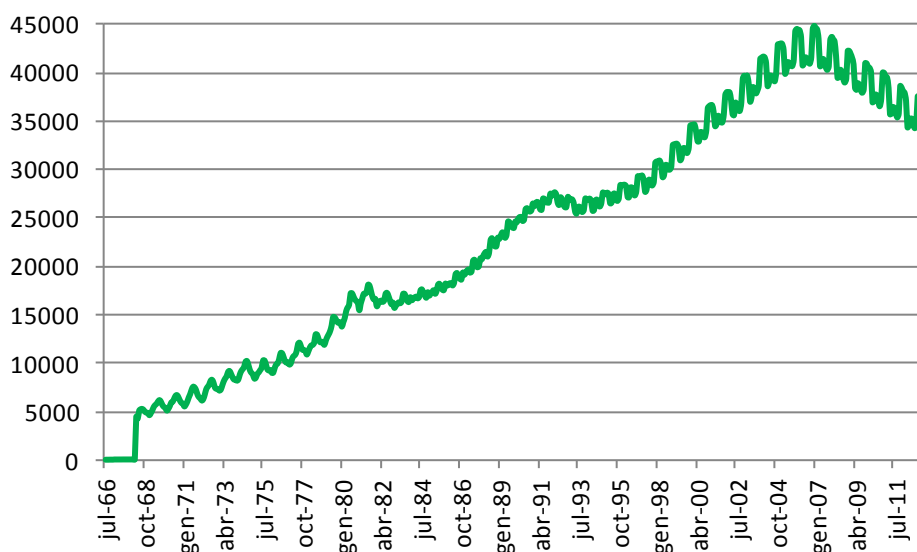
Gràfic 2 – Estimació Producte Interior Brut (PIB) - Real

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Govern d'Andorra.

Les dades sobre el treball assalariat a Andorra confirmaven la continuació d'aquesta dinàmica recessiva. El mes de novembre va ser el moment per excel·lència de les contractacions. Les últimes dades disponibles apuntaven que continuava la línia descendent d'anys anteriors, pel fet que l'any 2012 es produïa novament una davallada en el nombre d'assalariats, amb 1.085 contractes menys que el novembre de l'any anterior. Vegeu-ho al Gràfic 3.

Gràfic 3 – Nombre d'assalariats a Andorra.

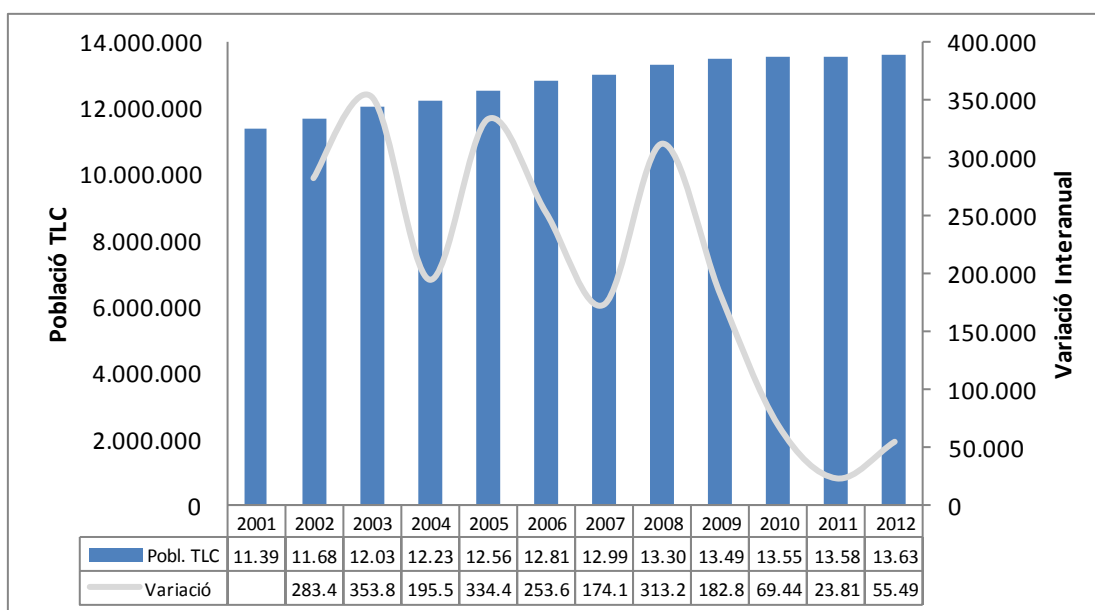

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Govern d'Andorra.

Estructura demogràfica dels territoris de llengua catalana

Els territoris de llengua catalana tenen 13,6 milions d'habitants. Entre els 8 territoris de llengua catalana la suma ascendia l'any 2012 als 13.638.864 habitants. A l'inici de la dècada dels 2000 la xifra de població era d'11,4 milions d'habitants (any 2001). Durant la dècada dels 2000 la taxa de creixement interanual se situava per damunt dels dos punts percentuals, amb augments de població que rondaven els 200.000 habitants cada any, que en moltes ocasions era superat de bon tros. Aquest flux poblacional va produir un increment general de la població, que es va traduir en un augment de fins a una cinquena part més de la població en una dècada. Però a partir de l'any 2010 aquest creixement es va aturar, i els antics valors de creixement anual quedaren molt lluny. L'ascens de les xifres de població es trobava en aquesta última etapa amb valors inferiors al mig punt percentual de creixement interanual. L'any 2012 el creixement va ser del 0,4% de la població respecte de les xifres de l'any anterior, amb 55.491 habitants més. Era un creixement sensiblement superior al de l'any 2011 (0,2%), però integrat en aquesta aturada generalitzada del creixement de població. Vegeu-ho al Gràfic 4.

Gràfic 4 – Població dels territoris de llengua catalana i variació interanual.

Font: Dades d'elaboració pròpia a partir de la informació demogràfica dels diferents territoris.

La tònica general en els tres territoris principals va ser de creixement demogràfic. Amb tot, les Illes Balears continuaven liderant aquestes taxes, amb un increment anual del 0,6% de la població. Per contra, el País Valencià continuava perdent pistonada, amb un valor de 0,1%. Resultava destacable que el País Valencià havia superat Catalunya fins l'any 2008. A pesar de tot, Catalunya l'any 2012 obtenia el 0,4% d'augment. Vegeu-ho en la Taula 1.

La Catalunya del Nord patia algunes variacions no lineals, però en general mantenia un creixement poblacional, que era menor que en anteriors etapes. Pel que fa a Andorra, en l'Informe anterior s'havia mencionat de manera específica la reducció de població en els seus registres, que en un any havia sofert un decrement de població del 8,1%. Tot apuntava que aquest fet transcendent era conseqüència d'una suma de factors demogràfics, econòmics i, fins i tot, metodològics (Xarxa CRUSCAT 2012, 15). L'any 2012 la reducció s'havia continuat produint. Tot i que la taxa de pèrdua havia estat menor (2,4%), representava la major taxa de pèrdua en tots els territoris de llengua catalana.

Finalment, la resta de territoris menors havia continuat perdent població: la Franja, -0,3% i l'Alguer, -0,9%. Pel que fa al Carxe, les variacions observades es devien més als canvis ocorreguts en els registres dels nuclis de població catalanoparlants de leclà, Favarella i Jumella, que no pas a canvis poblacionals. La major part dels nuclis de població havien registrat descensos moderats de la població, entre els quals destacaven els dos principals, la Canyada del Trigo i la Canyada de l'Alenya.

Taula 1 – Població dels territoris de llengua catalana, per territoris. Anys 2001 – 2011. Milers d'habitants.

Any	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
TOTAL (TLC)	11.399	11.682	12.036	12.232	12.566	12.820	12.994	13.307	13.490	13.560	13.583	13.639
Catalunya*	6.353	6.498	6.696	6.804	6.986	7.125	7.201	7.354	7.465	7.502	7.529	7.561
P. València**	3.612	3.707	3.822	3.882	3.998	4.087	4.145	4.260	4.314	4.327	4.332	4.335
I. Balears	879	917	947	955	983	1.001	1.031	1.073	1.095	1.106	1.113	1.119
Cat. Nord***	403,0		411,4	426,0	432,1	437,2	445,9		440,9	448,5	440,5	457,0
Andorra	66,33	67,16	72,32	76,88	78,55	81,22	83,14	84,48	84,08	85,02	78,12	76,25
Franja	46,25	46,67	46,84	46,69	47,15	47,24	47,69	48,36	48,95	48,89	48,56	48,43
Alguer	38,40	38,39	39,50	39,99	40,26	40,39	40,56	40,80	40,89	40,80	40,97	40,60
Carxe	0,68	0,66	0,67	0,67	0,70	0,71	0,74	0,76	0,78	0,77	0,76	0,80

Font: Dades d'elaboració pròpia. S'exclouen del còmput el territori de llengua occitana de la Vall d'Aran (*) i les comarques castellanoparlants del País Valencià (**). Les dades de la Catalunya del Nord (***) tenen en compte la comarca de llengua occitana de la Fenolleda. Fonts: Institut d'Estadística de Catalunya, Institut Valencià d'Estadística, Institut Balear d'Estadística, Institut National de la Statistique et des Études Économiques, Servei d'Estudis del Govern d'Andorra, Instituto Nazionale di Statistica, Instituto Aragonés de Estadística i Centro Regional de Estudios de Murcia.

Els fluxos migratoris

No hi havia dades sobre les altes i les baixes d'autòctons i estrangers al Padró dels tres principals territoris de llengua catalana actualitzades per a l'any 2012.¹⁶ Amb tot, es comptava amb informació sobre la població autòctona resident a l'estranger, que constata que des de l'any 2009 en els registres hi havia un increment de la població resident en l'estranger.¹⁷

¹⁶ Instituto Nacional de Estadística <http://www.ine.es/inebmenu/mnu_padron.htm>

¹⁷ En l'Informe anterior (Xarxa CRUSCAT 2012, 14) s'afirmava que el creixement de la població autòctona emigrada no era demogràficament significatiu. Aquesta afirmació és errònea. Les dades que es publiquen en aquest Informe de l'any 2012 rectifiquen les anteriorment publicades.

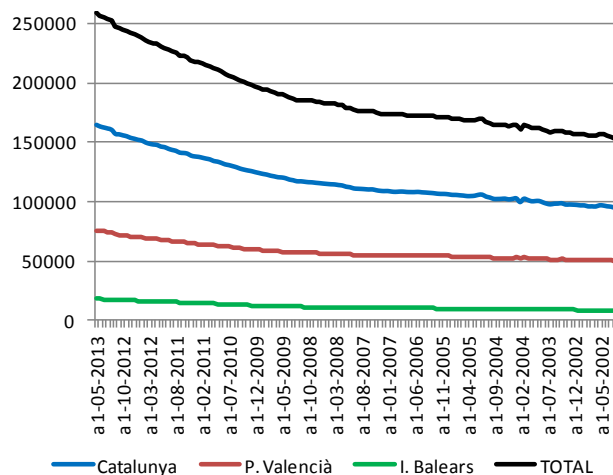
El Padró d'Espanyols Residents a l'Estranger (PERE)¹⁸ registrava l'1 de gener de 2009 un total de 227.205 persones dels tres principals territoris de llengua catalana, amb passaport espanyol, residint a l'estranger. Per contra, a principis de l'any 2013 se'n registrava 316.777 persones. Així, la variació en quasi 90.000 persones representava un increment del 39,4%. L'increment era més important a les Illes Balears (55,6%) i a Catalunya (41,1%) que no pas al País Valencià (32,5%). Els països de destinació on s'havien produït els majors increments eren l'Argentina, amb un augment d'11.804 persones, i França, amb un increment de 10.642 persones. També destacaven per obtenir incorporacions quantitativament importants durant aquesta etapa, a Europa, el Regne Unit, Alemanya i Bèlgica, i a Amèrica, els Estats Units, Mèxic, Equador i Xile. I es destacaven tendències marcadament ascendents també a Cuba, l'Argentina o el Perú.

Com a font d'informació complementària també es mostrava útil el Cens Electoral de Residents a l'Estranger (CERA).¹⁹ Durant tota la dècada dels 2000 no va superar l'1,4% de la població empadronada als territoris de llengua catalana. Però a partir de l'any 2009 aquesta xifra va començar a créixer, i el desembre de 2012 apuntava a un 1,79% de la població empadronada registrada en aquest cens electoral. Els índexs eren molt superiors a Catalunya (2,1%) que no pas als altres dos territoris. De totes maneres, la xifra havia crescut a les Balears, sobretot des de finals de la dècada passada, i havia assolit l'1,5%, i també havia superat el País Valencià a partir de finals d'aquesta dècada. Actualment, el País Valencià compta amb l'1,4% de població registrada en aquest cens.

En general, tot apuntava que durant aquest període la població emigrada va créixer més de pressa que no pas la població registrada. Amb tot, alguns estudis indicaven que les emigracions no eren tant de jòvens formats que emigraven, tal com s'apuntava en ocasions, sinó més aviat d'**estrangers nacionalitzats que emigraven** a altres parts d'Europa, o bé retornaven al seu país d'origen (Requena Aguilar 2013).

¹⁸ INE, Padrón de españoles residentes en el extranjero (PERE)
<<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft20%2Fp85001&file=inebase&L=0>>

¹⁹ INE, Cens Electoral d'espanyols residents a l'estranger (CERA)
<<http://www.ine.es/ss/Satellite?c=Page&cid=1254735793323&pagename=CensoElectoral%2FINELayout&L=0>>

Gràfic 5 – Cens Electoral de Residents a l'Estranger (CERA) a Catalunya, País Valencià i Illes Balears.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (INE).

Pel que fa als fluxos migratoris a Andorra, la pèrdua de població registrada es va mitigar, però no va deixar de ser important. Novament, per passaports observàvem com els andorrans no deixaven de créixer any rere any, amb quasi 1.000 nous nacionalitzats per any. Per contra, tota la resta de passaports perdien efectius. De manera similar a l'any anterior, el grup més castigat era l'espanyol, que perdia el 8,4% dels seus efectius, amb 1.867 efectius menys. El francès, que era menor demogràficament, perdia també el 7,6% dels efectius. Els portuguesos perdien només el 4,1% dels seus efectius, i la resta de grups, el 2,2%.

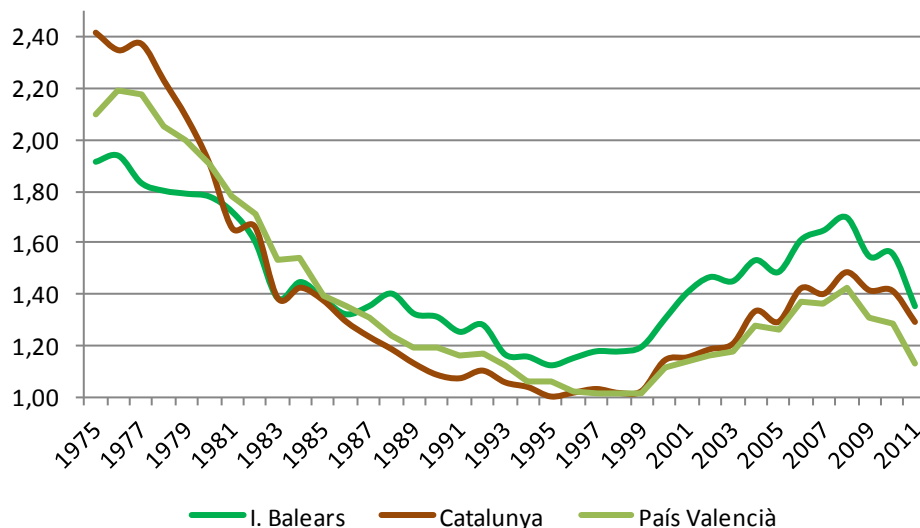
La natalitat

A finals dels anys 90 els territoris de llengua catalana van tocar fons en el creixement natural de la població, i es produïen tant natalicis com defuncions. A partir d'aquesta data, la natalitat va reprendre amb més força, de manera que es van eixamplar les distàncies respecte de les defuncions, que creixien, però de manera més moderada. Així, el creixement natural de la població va assolir un màxim l'any 2008, amb 1,48 naixements per cada defunció. A partir d'aquesta data els natalicis van baixar i el creixement natural es va alentir, de manera que s'assolien 1,31 naixements per defunció l'any 2011.

Amb una visió històrica dels diferents territoris, cal destacar que a finals dels anys 70 Catalunya liderava la natalitat, seguida pel País Valencià i, finalment, per les Balears. Però l'ordre entre territoris es canvià al llarg dels anys 80 i a partir d'aquesta data les Balears van liderar els índexs en el creixement natural de la població, mentre que Catalunya i el País Valencià van anar de la mà fins a l'inici de la crisi econòmica, en què Catalunya va patir menys el decrement, i el seu creixement natural es va situar per damunt del que ocorria al País Valencià. Vegeu-ho al Gràfic 6. Tenint en compte els avenços de dades del primer semestre de 2012, s'apuntava que la natalitat continuava

decreixent, d'una manera més important a Catalunya i el País Valencià que no pas a les Balears.

Gràfic 6 – Nombre de naixements segons el nombre de defuncions. Catalunya, País Valencià i Illes Balears.

2.1.2 Situació i evolució sociolingüística del català als territoris de llengua catalana

Al llarg de l'any 2012 es van produir poques novetats demolingüístiques als territoris de llengua catalana. Només a Catalunya es van afegir explotacions i algun estudi demolingüístic per a població adulta, mentre que Andorra comptava amb un nou estudi de la població escolar. En la resta dels territoris no es va registrar cap novetat demolingüística.

Nombre total de parlants de català (10,1 M) i de parlants inicials de català (4,4 M)

L'any 2012 se superava la fita dels 10 milions de parlants de català. Concretament, les estimacions situaven la xifra en els 10,1 milions de parlants de català a tots els territoris de llengua catalana. Proporcionalment, declarava que sabia parlar català el 72,5% de la població considerada en les estimacions de tots els territoris de llengua catalana (adulta i infantil). La població que declarava entendre'l era de 12,8 milions (91,7%) i la que declarava saber-lo escriure era de 7,3 milions (52,6%). Pel que fa al nombre total de parlants inicials de català (o català juntament amb una altra llengua), la xifra era de 4,4 milions. Podeu veure els resultats desagregats per territoris a la Taula 2.

Taula 2 – Estimació del total de població que declara com a llengua inicial el català, entendre'l, saber-lo parlar i saber-lo escriure. Territoris de llengua catalana. Milers de persones. Any 2013.

	Ll. inicial català (o Català i altres)	L'entén	El sap parlar	El sap escriure	No l'entén	No el sap parlar	Pobl. Total (2 i > anys)
Catalunya	2.813	7.075	6.155	5.000	235	1.155	7.310
País Valencià	1.047	4.273	2.895	1.626	687	2.065	4.960
Illes Balears	392	1.012	777	596	74	309	1.086
Catalunya del Nord	35	257	142	40	154	269	411
Andorra	26	74	61	49	3	15	77
Franja	33	46	42	16	1	5	47
Alguer	8	36	24	5	4	17	40
TLC (Absoluts)	4.353	12.773	10.096	7.332	1.158	3.835	13.932
TLC (%)	31,2	91,7	72,5	52,6	8,3	27,5	100,0

Font: Estimacions d'elaboració pròpia.

L'índex de parlants de català (competències) segons el nombre de parlants inicials era de 2,32, resultat de dividir el nombre total de parlants (10,096 milions) entre el nombre de parlants inicials (4,353 milions). Aquest índex es va eixamplar respecte d'anys anteriors pel creixement important en el nombre absolut de parlants totals i la reducció (menor) dels parlants inicials. En les estimacions de l'*Informe* anterior, l'índex era de 2,25 parlants de català (competències) per cada parlant inicial d'aquesta llengua. Un índex que, comparat amb el de llengües de demografia més ampla, s'assimilava més al de les llengües amb una importantíssima atracció (com l'anglès o el francès) que no pas al de llengües que basaven la seua base demogràfica en els seus propis parlants inicials (com el castellà o el rus) (Xarxa CRUSCAT 2012, 20).

Les estimacions actuals de l'any 2012, per a població de 2 i més anys, només incorporaven una novetat. En la major part dels territoris no es comptava amb cap actualització de dades comparables i es continuava bevent dels estudis utilitzats en l'anterior estimació (Xarxa CRUSCAT 2012, 17).²⁰ Només les dades de població adulta

²⁰ Seguint la metodologia utilitzada en les estimacions realitzades per Joaquim Torres i Ernest Querol (Querol et al. 2007: 26) i en anteriors edicions de l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana* (Xarxa CRUSCAT 2011, 11; Xarxa CRUSCAT 2012, 18), s'ha tingut en compte la competència lingüística en els darrers estudis comparables per a cadascun dels territoris. L'univers general que s'ha tingut en compte és el de la població de 2 i més anys.

La major part dels estudis només tenen informació sobre població adulta. En el cas de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià s'ha utilitzat els resultats del *Baròmetre de la Comunicació*. Les dades corresponen a l'actualització de l'onada de l'any 2012 per a Catalunya, i de l'última onada realitzada a les Illes Balears (onada de 2011) i el País Valencià (onada de 2008). En el cas de la Catalunya del Nord, Andorra, la Franja i l'Alguer s'ha utilitzat les dades de l'onada d'Enquestes d'Usos Lingüístics (EUL) de l'any 2003/2004 (Querol et al. 2007).

En els casos que no es disposa d'informació de població no adulta, s'ha imputat els valors a partir del nombre d'efectius que componen les cohorts esmentades, segons els padrons del moment, i considerant que aquesta cohort més jove té un nivell de competència assimilable al de la cohort més jove de la qual es té informació, normalment 14–19 anys o 15–29 anys. Aquesta estimació es basa en el fet que a la major part dels territoris les diferències per grups d'edat no són gaire importants. Només a Catalunya s'ha pogut comptar amb dades empíriques per a la població de 2 a 14 anys, gràcies als resultats de l'*Enquesta Demogràfica* de 2007. Les estimacions del País Valencià per a població no adulta són per a les edats de 0 a 14 anys, perquè no es pot desagregar la població de 0 a 2 anys.

Pel que fa a les zones administrativament catalanes i valencianes que pertanyen a altres dominis lingüístics (la Vall d'Aran i la Zona de Predomini Lingüístic Castellà del País Valencià), s'han mantingut en els còmputos pel fet que és complex excloure-les de les estimacions poblacionals.

de Catalunya (≥ 15 anys) comptaven amb l'actualització del Baròmetre de la Comunicació de l'any 2012. Així, les variacions eren de poca envergadura, atès que en aquest període s'havien produït poques actualitzacions en les dades demolingüístiques.

Respecte a l'anterior *Informe* (Xarxa CRUSCAT 2012), s'estimava un creixement de 240.000 nous efectius en el nombre absolut de parlants de català, i una reducció en 30.000 de parlants inicials de català. Aquestes dades s'encaixaven en un context general d'estabilitat poblacional, amb un decrement de només 2.000 habitants en la població de referència de les estimacions.

Amb tot, les variacions en les estimacions s'han d'analitzar amb cautela, pel fet que es comparen estimacions realitzades a partir de diferents estudis amb distintes formulacions. És perillós analitzar aquestes variacions de manera aïllada. Amb tot, la metanàlisi de diferents estimacions sí que permet fer emergir les grans tendències sociolingüístiques i els mecanismes que actuen de rerefons.

La reiteració de tendències similars en estimacions d'anys consecutius i estudis de diferent natura reforcen el coneixement de les tendències particulars observades de manera independent. És possible que en el proper *Informe* es compti ja amb els resultats del Cens de 2011 per a la major part dels territoris de llengua catalana. Aquests resultats permetran actualitzar, previsiblement, la informació sobre competències lingüístiques a tots els territoris de llengua catalana de l'Estat espanyol a excepció del Carxe. Per tant, es disposarà de dades sobre competència lingüística en tots els grups d'edat a Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i la Franja.

Distribució territorial de la competència i els parlants inicials

Per tal de comparar el poder d'atracció del català amb el poder d'atracció d'altres llengües és necessari utilitzar índexs molt simples, com l'indicat més amunt: total de parlants / parlants inicials. Aquest índex només requereix dues xifres per a mesurar el creixement. Ara bé, en els casos que s'estudia la situació d'una llengua en un territori, es coneix els límits del total de parlants que hi podria haver, que és la població total del territori. Així, a més de les dues xifres comparades (total de parlants i parlants inicials) es millora el càlcul afegint-hi una xifra més, que és la dels límits d'ambdós valors. Per exemple, es pot saber que els 10,1 milions de parlants dels territoris de llengua catalana representen el 72,5% de la població de referència de les estimacions, i els 4,4 milions de parlants inicials representen el 31,2% d'aquesta població.

Amb aquestes xifres, per exemple, es pot relacionar la llengua inicial i les competències respecte el total de població que podria conèixer-la (100%). Així, l'Índex de Canvi

Tingueu en compte que aquesta és una estimació per a les dades de població dels territoris de llengua catalana. Pel que fa al total de població que sap parlar català, caldria tenir en consideració la població catalanoparlant que resideix fora del domini lingüístic. Amb tot, no pareix que aquesta xifra siga suficientment important per a fer variar substancialment els resultats.

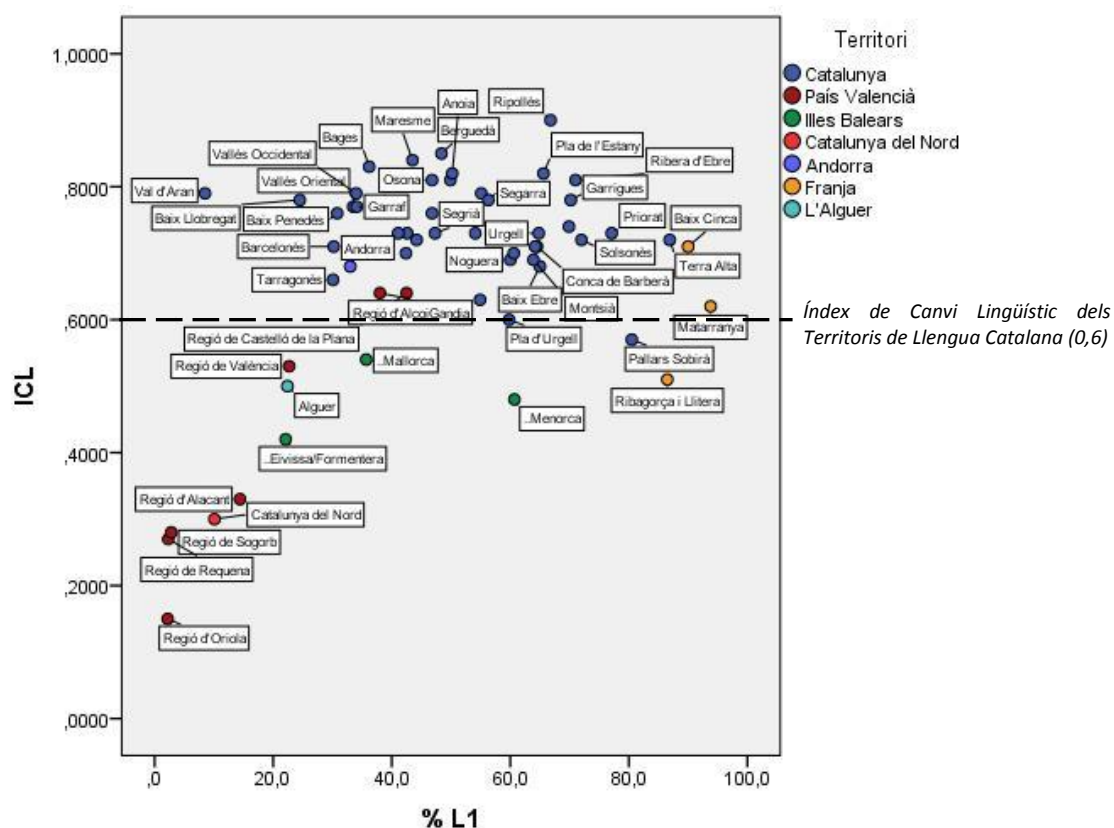
Lingüístic (ICL) (Sorolla Vidal 2007; Strubell i Trueta 1981) té en compte que del percentatge de parlants inicials (31,2%) fins al percentatge total de parlants (72,5%) hi ha un increment de 41,3 punts. Aquest increment real de 41,3 punts es posa en relació amb el màxim de 68,8 punts. La xifra de parlants de català podria créixer fins a copsar el total de població (total de població – parlants inicials = $100 - 31,2 = 68,8$). Si es relaciona aquest creixement en 41,3 punts amb el màxim possible de 68,8 punts, s'obté un índex de canvi lingüístic (ICL) de 0,6. Això significa que a tots els territoris de llengua catalana **l'índex de canvi lingüístic de parlants inicials a població que sap parlar el català era de 0,6 punts**. Això significa que el creixement en el nombre de parlants de la llengua és el 60% del màxim creixement possible, això és, l'increment real de 41,3 punts és el 60% de l'increment total possible, que se situa en 68,8 punts. Una altra forma d'interpretar aquest ICL de 0,6 entre el nombre de parlants inicials i el de parlants és que als territoris de llengua catalana saben parlar català el 60% dels que no la tenen com a llengua inicial.

Si apliquem aquest ICL a totes les regions i les comarques dels territoris de llengua catalana, es pot remarcar que la proporció de parlants inicials en cadascuna de les comarques o regions no s'associa de manera directa amb el valor de l'índex. Així, hi ha àrees amb una alta proporció de parlants inicials que tenen un coneixement universalitzat, mentre que altres tenen poca diferència entre una xifra i l'altra, pel fet que l'alta competència lingüística va plenament lligada amb l'alta proporció de catalanoparlants inicials. D'altra banda, hi ha territoris que, tot i comptar amb una baixa proporció de catalanoparlants inicials, tenen un importantíssim índex de coneixement de la llengua, mentre que altres es mantenen en nivells molt baixos de parlants inicials i també de competència. Fins i tot, és possible esperar que les àrees de Catalunya i el País Valencià que històricament no són de llengua catalana, tals com la Vall d'Aran i les comarques castellanoparlants de l'interior valencià, de manera paral·lela mantindran índexs baixos. Però ben al contrari, tot i que aquestes comarques mantenen una baixa proporció de catalanoparlants inicials, en la Vall d'Aran la competència està molt estesa, mentre que en les comarques castellanoparlants del País Valencià els nivells de competència lingüística en català es mantenen en nivells molt reduïts. Per tant, l'ICL serà molt superior en el primer territori que no en el segon.

Així, aprofundint en l'índex de canvi lingüístic (ICL) a les diferents regions i comarques, és significatiu que el més alt és el del Ripollès (0,90), que amb dues tercers parts de població catalanoparlant inicial (66,8%) pràcticament s'aproxima a la universalitat de competència en llengua catalana (96,8%). A continuació, se situen comarques com el Berguedà, el Maresme, l'Anoia o el Bages, seguit de totes les comarques catalanes i Andorra, que se situen per sobre de l'ICL dels territoris de llengua catalana. Només la comarca del Pallars Sobirà és excepció a Catalunya, perquè se situa per davall de la mitjana en l'índex (0,57), pel fet que el 80,5% de la població és parlant inicial de català i la competència està en el 91,6%.

Pel que fa a la resta de territoris de llengua catalana, la major part se situen per sota de la mitjana. Només el Baix Cinca (0,71), el Matarranya (0,62), i les regions d'Alcoi-Gandia (0,64) i de Castelló (0,64) superen la mitjana. Amb valors sensiblement inferiors a la mitjana se situen la Regió de València (0,53) i les Balears, liderades per Mallorca (0,54), Menorca (0,48) i les Pitiüses (0,42). De la resta, sobreïx el valor negatiu de la Catalunya del Nord (0,3) i la Regió d'Alacant (0,3), només superat pel de les regions castellanoparlants del País Valencià (Regions d'Oriola, Requena i Sagorb, amb valors de 0,15, 0,27 i 0,28 respectivament).²¹ Vegeu la posició de cada regió o comarca segons el seu ICL i la proporció de parlants inicials de català al Gràfic 7.

Gràfic 7 – Comarques i regions dels territoris de llengua catalana segons la seua posició en els eixos de l'índex de canvi lingüístic i la proporció de parlants inicials de català (o català i altres llengües).

Font: Elaboració pròpia a partir de les últimes dades disponibles del Baròmetre de la Comunicació per a cada territori.

Distribució de la competència i els parlants inicials per edat i altres variables sociodemogràfiques

L'índex de creixement de les competències respecte de la proporció de parlants inicials (ICL) mostra una intensitat molt major en els grups d'edat més joves que no pas en els més grans. Això ocorre sense excepcions als tres grans territoris de llengua catalana. A Catalunya, l'índex se situa en posicions més altes en tots els grups d'edat.

²¹ El valor de competència oral de l'Alguer, igual que el de la Catalunya del Nord, ha estat posat en dubte (Puig i Moreno 2007).

Tant en els grups més vells, amb un valor de 0,59 entre la població de 65 i més anys, com en els grups més joves, amb un valor de 0,96 en el grup d'edat de 14 a 19 anys, pel fet que parteix d'un 29,1% de parlants inicials i consolida una competència oral del català pràcticament a nivell universal (97,2%). A les Illes Balears és on es mostra una escalada més accelerada en el creixement de les competències, pel fet que el grup d'edat major compta amb un índex de 0,35, i en el grup d'edat més jove és de 0,84. Al País Valencià, per contra, es parteix de nivells de creixement similars als balears en els grups d'edat més grans (0,35), però se situa amb un índex de només el 0,64 en els grups d'edat més joves.

També hi ha diferències molt remarcables segons el nivell d'estudis, **on els grups amb més estudis tenen uns índexs de creixement majors**, i amb un salt important entre els qui no saben llegir i la resta de població. O també segons la classe social, amb **major creixement en els nivells socioeconòmics més alts**. També la posició en el mercat laboral s'hi associa, amb una ordenació entre els valors més alts i els més baixos en aquesta escala: els que treballen per compte propi, per compte aliè, aturats, jubilats i ocupats en faenes de la llar. Aquesta dispersió és molt important a Catalunya, i menys als altres dos territoris. Només al País Valencià els que s'ocupen de les faenes a la llar tenen nivells de creixement tan alts com els que treballen per compte propi o aliè. La mida del municipi també s'associa, de manera inversa, amb el creixement, de tal forma que en els municipis més menuts és on hi ha unes majors taxes de creixement. Aquesta linearitat es produeix a Catalunya, però al País Valencià i les Balears, els municipis majors de 400.000 habitants, que són les capitals de València i Palma, tenen un nivell de creixement major que els municipis d'entre 50.000 i 400.000 habitants.

Altres estudis

El català a Europa

El creixement del català com a segona llengua també era visible en les estadístiques europees. L'aplicació *Language knowledge in Europe* (Jonathan Van Parys 2012) permetia analitzar els resultats sobre competències lingüístiques en l'Eurobaròmetre de l'any 2012, que comptava amb una edició especial sobre les llengües a l'Europa dels 27 (Comissió Europea 2012).

Així, l'estudi mostrava que **el català era la 16a llengua amb més parlants**

en l'Europa dels 27. La sabien parlar l'1,6% de la població europea. Sens dubte, era la llengua amb més parlants de les no oficials a la Unió Europea. Es posicionava entre les llengües estatals de demografia mitjana, amb alguns parlants més que el danès, l'eslovac o el finès, o amb alguns menys que el búlgar, el suec o el grec. Al darrere del català es trobaven altres llengües oficials de la UE, però també altres de no oficials, tals com llengües històriques europees, com el gal·lec (amb un 0,56% de la població europea que la sabia parlar, i en la posició 23), el basc (0,31%, posició 27), el gaèlic irlandès (0,23%, posició 30), el gal·lès (0,16%) o el gaèlic escocès (0,04%). I també llengües de la immigració, com l'àrab (que el

sabia parlar el 0,9% de la població, i estava en la posició 20) o el turc (0,73%, posició 22). Vegeu-ho al Gràfic 8. Si ens centrem en el rànquing de coneixement de les llengües per part de la població jove, la posició del català era encara més favorable: se situava en la 14a posició, amb un 1,96% de jòvens de la Unió que declarava saber parlar català.

Si a més es tenia en compte que la recerca permetia distingir el nombre de parlants inicials de cada llengua dels parlants que l'havien après com a segona o tercera llengua, el català encara mostrava millor el seu potencial. Ocupava la 7a posició en el rànquing de segones llengües (nombre de parlants que la tenien com a segona o tercera llengua). Vegeu-ho al Gràfic 9. Les 6 llengües que la precedien eren, totes, llengües de demografia molt més important que no pas el català: l'anglès, el francès, l'alemany, el castellà, el rus i l'italià. El català encapçalava, doncs, una llista de llengües de demografia mitjana que a nivell d'atracció de nous parlants li venien darrere, tals com el suec, el neerlandès, el txec o el portuguès.

A escala de l'Estat espanyol, **sabia parlar català el 15,7% de la població.** Entre la població jove el percentatge encara era major, del 18,2%. La competència general declarada per al català a l'Estat era major que la de l'anglès (11,7%). En la resta d'Estats de la Unió, el català era conegut d'alguna manera significativa a Àustria,

Gràfic 9 – Percentatge de població de la UE-27 que sap parlar la llengua

Gràfic 8 – Percentatge de població de la UE-27 que la té com a segona llengua

Portugal, Finlàndia, Polònia, Luxemburg, Regne Unit i França, però en tots els casos per sota de l'1% de la població. Pel coneixement entre la població jove sobreixien, amb nivells propers a l'1%, Luxemburg, Polònia i Portugal.

Entre les dades publicades, destacaven altres dades en l'àmbit estatal, com per exemple que el castellà era parlat pel 93,9% de la població. Això significa que el 6,1% de la població de l'Estat declarava no saber parlar castellà, almenys en un nivell suficient. A França, la competència del francès era del 96,3%, i la de l'italià a Itàlia, del 97,4%. El coneixement de l'alemany a Alemanya era del 94,2%, i el de l'anglès, al Regne Unit, del 94,5%. Pel que fa a la llengua inicial, el 81,6% de la població de l'Estat espanyol tenia el castellà com a llengua inicial, el 8,5% el català, el 5% el gallec, i el 0,9% el basc. Destacaven també, a l'Estat espanyol, les llengües de la immigració, tals com el romanès (2,7%), el francès (1,4%), l'àrab (0,6%) o l'anglès (0,4%). Cal destacar en el rànquing de les llengües de la immigració a l'Estat, que el romanès es posicionava per davant de l'àrab. Si tenim en consideració els estudis fets a la immigració dels territoris de llengua catalana, aquest ordre era similar al que es troba al País Valencià i les Illes Balears, però no al de Catalunya, on l'àrab ocupava una posició més preeminent (Xarxa CRUSCAT 2012, 26).

Dades de la demanda laboral en català

L'empresa de recursos humans Adecco va elaborar un informe sobre les llengües en la demanda laboral a l'Estat espanyol (Adecco 2012), que repetia per tercer any consecutiu (Adecco 2010; Adecco 2011). Segons es desprenia de l'Informe, **el català era requerit explícitament en el 36,1% de les ofertes laborals de Catalunya, el 9,6% a les Illes Balears, el 6,47% al País Valencià i el 3,8% a Aragó.**²² També es podia remarcar que era la *llengua autonòmica* més demanada a Madrid (83,9% dels casos en què es requeria una d'aquestes llengües). Els sectors amb més demanda de català eren els sanitaris, el comerç i els serveis, sobretot en les àrees de serveis generals, atenció al client i qualitat. En comparació a la demanda en l'any 2010 (Adecco 2010), a Catalunya i Aragó s'havia incrementat lleugerament la demanda de la llengua pròpia (34,8% i 3,1% respectivament). Per contra, a les Balears i el País Valencià havia baixat lleugerament (10,1% i 7% respectivament).

Internet com a font d'informació sociolingüística

Estudis del català a Twitter

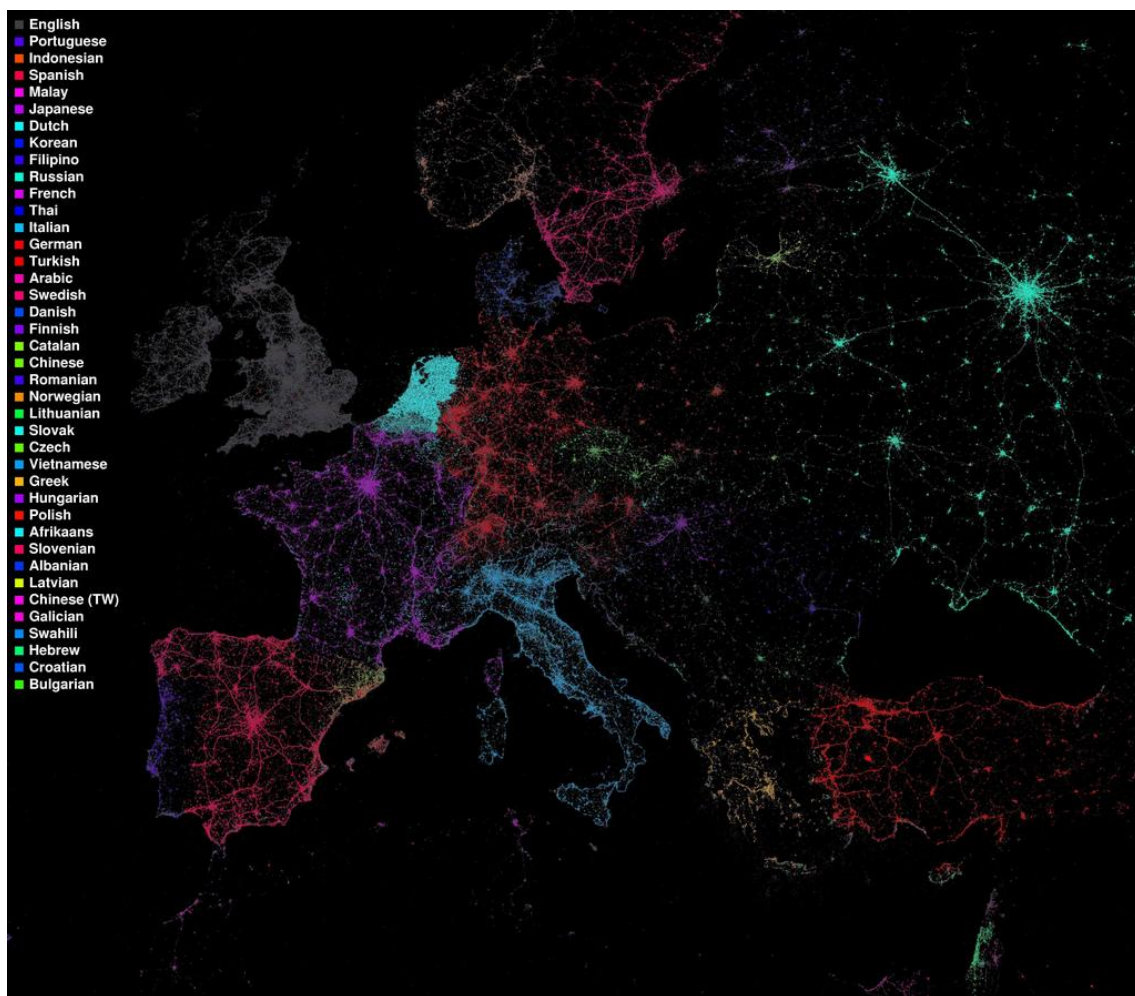
L'ampla difusió de les plataformes en línia per a xarxes socials, tals com Facebook, Twitter i Whatsapp, havia despertat interès entre els investigadors. Algunes recerques recents s'aproximaven a aquesta realitat amb molt d'interès pels usos lingüístics que

²² Els informes es refereixen a *una llengua autonòmica* que en la pràctica totalitat dels casos era el català (99%).

s'hi produïen, i destacaven la singularitat de la llengua catalana internacionalment, per ser de les poques llengües visibles que no era oficial a l'Estat.²³

Era el cas del mapa elaborat per un cartògraf nordamericà amb els usos lingüístics a *Twitter* (Fischer 2011). Vegeu-ho al Gràfic 10. El mapa comptava amb una adaptació de Marc Belzunces per a facilitar la seua visualització mitjançant Google Earth (Belzunces 2011). L'estudi mostrava la presència de les principals llengües del món. Diversos analistes d'arreu van realçar el cas singular del català, que a diferència d'altres llengües minoritzades, era visible a escala global, a pesar de no ser una llengua oficial de l'Estat espanyol (La Brújula Verde 2013; Instituto Hemingway. 2013; Strange Maps 2011; Araguás 2011; Grandoni 2011).

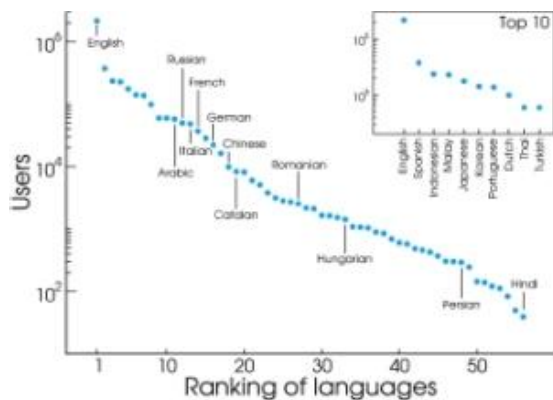
Gràfic 10 – Comunitats lingüístiques de Twitter. Detall d'Europa (Fischer 2011).

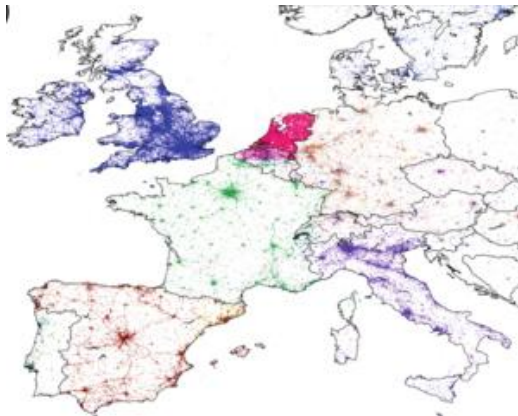
²³ En analitzar els usos lingüístics en les plataformes de xarxes socials s'ha de tenir en compte diferents qüestions que singularitzen aquests usos lingüístics. Entre altres qüestions rellevants, cal tenir en compte l'àmbit en què es produeixen els textos, que es tracta d'usos escrits de la llengua, el segment de població que és usuària d'aquestes plataformes, la seua representativitat, que només s'analitza la baixa proporció d'informació que està geolocalitzada i és pública, que la unitat d'anàlisi és cada piulada publicada i no els individus, que hi ha usuaris amb més d'un usuari, que hi ha empreses, mitjans de comunicació i altres organitzacions que són usuaris, l'activitat diferenciada de cada usuari, o l'efecte de la població flotant (com, per exemple, turistes).

Un altre estudi, *The Twitter of Babel: Mapping World Languages through Microblogging Platforms*, elaborat per investigadors nord-americans, francesos i italians, també tractava els usos lingüístics a Twitter (Mocanu et al. 2012). Situava el català en la posició número 19 en nombre de piulades georeferenciades, i també en destacava la visibilitat del català en els mapes globals. Vegeu-ho al Gràfic 11 i al Gràfic 12.

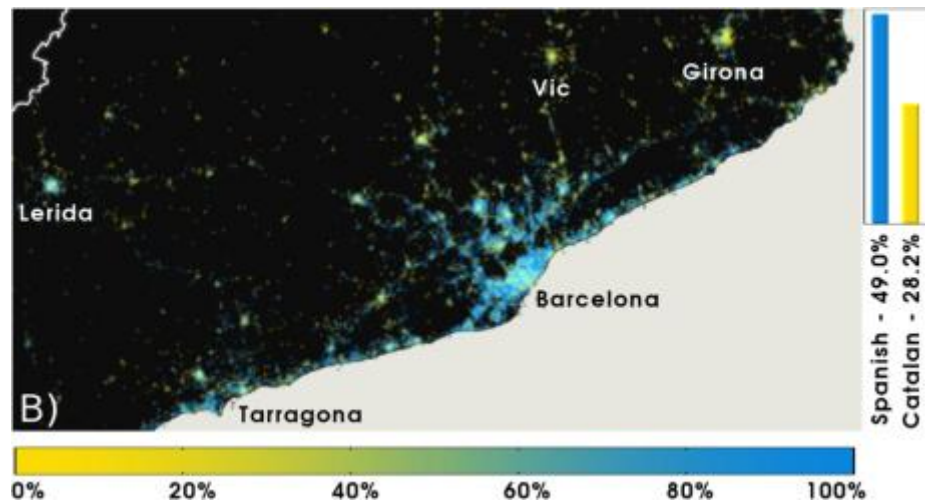
Gràfic 11 – Llengües per nombre d'usuaris (Mocanu et al. 2012, figura 5).

Gràfic 12 – Distribució geogràfica de les llengües al món (Mocanu et al. 2012, figura 6).

Els investigadors destacaven que el contacte lingüístic entre català i castellà a Catalunya, i sobretot a Barcelona, no era com el que habitualment es produïa en altres territoris, com per exemple Bèlgica o el Canadà. L'estudi exposava que un 28,2% de piulades geolocalitzades a Catalunya es produïa en català, i un 49% en castellà. Es destacava que el català era el més usat a l'àrea central i nord de Catalunya, en contrast amb l'ús del castellà a l'eix costaner Barcelona – Tarragona. Les visualitzacions permetien distingir eixos econòmics i comercials a Barcelona, així com contrastos entre ciutats com Sant Cugat i Rubí, o Reus i Tarragona, més catalanoparlant la primera de les dues ciutats, i més castellanoparlant la segona. També destacava el cas de ciutats com Terrassa i Granollers, amb nuclis i perifèries més catalanoparlants en contrast amb una primera corona més castellanitzada. Vegeu-ho al Gràfic 13.

Gràfic 13 – Polarització lingüística a Catalunya (Mocanu et al. 2012, figura 8).

El domini .cat a Internet

La Fundació puntCAT publicava una infografia sobre l'evolució del domini .cat fins a l'any 2012. Aquest domini representava el primer domini per a una comunitat lingüística i cultural (Fundació puntCAT 2013). Des de la seua posada en funcionament l'any 2006, el domini aplegava 61.402 webs. La major part se situaven a Catalunya (95,7%), amb un importantíssim predomini de Barcelona. Les Illes Balears aplegaven el 2,7% dels dominis, i el País Valencià, l'1,2%. Més de la meitat dels dominis eren d'empreses, entre les quals destacaven les de serveis, serveis d'oci o culturals, informàtica o restauració. Així ho destacava també l'Informe *Las Tecnologías de la Información y las Comunicaciones en la empresa española 2011* (Ametic i Averis 2012), amb el fet que els dominis .cat significaven l'1,9% dels dominis corporatius de l'Estat espanyol, i el 8% a Catalunya, predominant sobretot en empreses grans.

2.1.3 Situació i evolució sociolingüística a Catalunya

Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: els factors clau

A principis de l'any 2013 va veure la llum el segon volum d'explotació de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008* a Catalunya (Generalitat de Catalunya et al. 2013), on es desgranaven algunes anàlisis més precises d'aquest estudi sociolingüístic de Catalunya, de l'any 2008. Tal com ja es destacava en l'*Informe* de 2010 (Xarxa CRUSCAT 2011), en el primer volum d'anàlisi es feia una anàlisi descriptiva de les qüestions clau (Generalitat de Catalunya et al. 2011), tals com les competències lingüístiques, la llengua inicial, la llengua d'identificació, la transmissió intergeneracional, els usos i les representacions lingüístiques. En aquest segon volum s'analitzava aquestes qüestions centrant-se en altres factors clau, tals com l'edat, l'ocupació, la classe social, l'origen geogràfic, les diferències territorials i el procés d'aprenentatge de la llengua. Finalment, s'incorporava un capítol, el més interessant

per als propòsits d'aquest *Informe*, on es comparaven els resultats de l'estudi actual amb la primera onada realitzada l'any 2003 (Torres et al. 2005).

Pel que fa a la llengua i l'edat (Generalitat de Catalunya et al. 2013, 24), l'explotació destacava la necessitat de distingir la situació sociolingüística de la població autòctona i al·lòctona. Així, remarcava que entre els nascuts als territoris de llengua catalana o a la resta de l'Estat, **els grups de població més joves** (entre 15 i 19 anys), incorporats en aquest estudi sociolingüístic, **la diferència entre la proporció de catalanoparlants inicials (43,7%) i de castellanoparlants inicials (47,4%) era de menys de 4 punts**, mentre que entre els grup d'edat majors de 39 anys era de vint punts percentuals (37,3% i 57,6%, respectivament).²⁴

L'anàlisi assenyalava que cal distingir les dinàmiques pròpies de cada grup d'edat, que es consoliden quan el grup arriba a l'edat adulta –*efecte generació*– de les dinàmiques característiques de l'edat, que desapareixen en fer-se adult –*efecte edat*. Així, els investigadors apuntaven que a Catalunya el castellà quedava unflat entre els adolescents per un efecte edat, i aquesta presència remetia en fer-se adults, com per exemple indicava l'ús del català amb companys d'estudi o a la faena a partir dels 20 anys.

Una de les dades més significatives relacionada amb l'edat era l'ús de la segona llengua, pel fet que **entre els grups de població més jove hi havia una tendència a convergir en l'ús de l'altra llengua**, la que no els era inicial, tant per part dels catalanoparlants com dels castellanoparlants inicials. Així, entre els catalanoparlants inicials menors de 34 anys l'ús del català era comparativament menor que el dels catalanoparlants inicials de més edat. En contrast, els castellanoparlants inicials més joves utilitzaven el català en diferents intensitats, però destacava l'adopció del català per a parlar amb els fills per part dels castellanoparlants inicials, no només dels que feien major ús habitual de la llengua, sinó també d'altres amb menys contacte. Així, entre els castellanoparlants inicials menors de 40 anys eren més els que adoptaven el català amb els seus fills, ja fos de manera prioritària (27,1%) o compartida amb el castellà (9,8%), que no pas els que mantenien el castellà de manera prioritària (28,4%).

L'estudi apuntava que el català tenia un ús fidelitzat per part dels catalanoparlants, però feien un ús instrumental del castellà, amb una competència i un ús irrenunciable, però amb usos de baixa intensitat. Per contra, l'ús del castellà entre els castellanoparlants era exclusiu en els col·lectius més descapitalitzats culturalment, però l'ús del català era necessari per no quedar relegats en posicions socials de menor

²⁴ Tingueu en compte que l'anàlisi no distingeix entre els nascuts als territoris de llengua catalana dels nascuts a la resta de l'Estat. Aquest fet produïa diferències menors de llengua inicial entre joves i vells, perquè entre els grups de població més jove els nascuts a la resta de l'Estat eren pocs, mentre que entre els grups majors la proporció de nascuts a la resta de l'Estat era molt més important. És per això que si s'analitza per separat els autòctons, nascuts als territoris de llengua catalana, la diferència de proporció entre catalanoparlants i castellanoparlants inicials és més important entre els grups joves i grans.

visibilitat. Els joves d'origen estranger capitalitzaven els seus usos molt preferentment en castellà.

En segon terme, la relació entre la llengua, l'ocupació i la professió apuntava que **els col·lectius més distants del mercat de treball eren els que tenien menor competència lingüística en català**, a diferència de l'alta probabilitat d'estar ocupat dels competents en català, castellà i una llengua de prestigi internacional. En l'estudi es distingia quatre grans tipologies de treballadors (població activa), segons la seua relació laboral amb l'ús de les llengües: el *treballador silenciós* (32,0%), el *treballador parlant* (27,1%), l'*escriptor pautat* (19%) i l'*escriptor i parlant complex* (21,9%). Els dos grups primers destacaven per tenir dèficits importants en el coneixement del català. En el cas dels treballadors estrangers, quan pertanyien als dos estrats finals, tenien major competència en català que no pas quan pertanyien als dos inicials. Finalment, és notable l'afirmació en aquest camp sobre la relació entre el model econòmic i les qüestions sociolingüístiques: "un model econòmic basat en més mà d'obra barata o en més ciència i tecnologia pot repercutir sobre la llengua catalana".

En tercer lloc, s'analitzava la relació entre la llengua i la posició de classe. L'estudi dibuixava una estructura social amb un 15,8% de classe mitjana propietària, més envellida i autòctona, un 36,0% de classe mitjana assalariada, més jove, formada i autòctona, i un 48,2% de classe treballadora, més polaritzada entre joves i grans, i més al·lòctona. Els resultats apuntaven que la classe mitjana assalariada es distingia per identificar-se i usar en major proporció tant el català com el castellà, així com per identificar-se amb el català, tot i que no fos la seua llengua inicial. La classe mitjana propietària es distingia de l'assalariada per ser la que feia ús del català en els contextos més personals, tals com família, amics o veïns, mentre que l'assalariada feia un ús major del català en àmbits no personals, tals com la faena, les botigues, els grans establiments, els bancs i les caixes o els metges. L'estudi apuntava que aquest **major ús del català en la classe mitjana assalariada es relacionava amb una intenció de distinció en l'estatus**. Entre la classe treballadora destacava l'alt ús del castellà, i en el cas de l'ús amb companys de faena aquest ús era, fins i tot, superior que l'ús en àmbits més privats.

En quart lloc, s'abordava la relació entre la llengua i l'origen geogràfic, que era la que habitualment tractaven la major part dels estudis sociolingüístics. L'anàlisi apuntava que **el lloc de naixement (personal i familiar) era la variable que més condicionava el coneixement i l'ús de les llengües**: el 50,6% dels nascuts a la resta de l'Estat i el 65% dels nascuts a l'estranger tenia coneixements molt baixos de català, o no en tenien, i era sensiblement encara més baix el coneixement entre els nascuts en països no hispanòfons. Pel que fa al domini del castellà, la majoria dels nascuts en països de parla no hispànica declarava tenir coneixements alts de castellà (50,7%), però el 27,9% declarava no tenir-ne competència. Entre els factors que es relacionaven amb

l'adquisició de competència en català, el principal era l'edat i el nombre d'anys que feia que s'havia arribat al país.

En cinquè lloc, es tractava la relació entre la llengua i el territori.²⁵ S'indicava que l'origen geogràfic de la població de cada àmbit territorial estava íntimament associat al coneixement i l'ús de la llengua en cada àrea. Destacava, però, que essent **les Terres de l'Ebre l'àmbit amb major competència i ús de la llengua, era on menys es transmetia el català als fills per part dels qui no l'utilitzaven amb els progenitors: només en el 21,4% dels casos.**

Enquesta d'usos lingüístics de la població: comparació dels anys 2008 i 2003

La comparació entre l'estudi de 2003 i el de 2008 desvetllava algunes qüestions clau, molt rellevants per a la demolingüística de Catalunya (Generalitat de Catalunya et al. 2013, 142).

Els fluxos migratoris de la primera dècada dels 2000 van impactar profundament sobre la demografia catalana i, per tant, també en la situació sociolingüística. És per això que es feia necessari distingir l'evolució sociolingüística de la població autòctona de la població immigrada. **Així, la capacitat de parlar entre la població nascuda als territoris de llengua catalana i a l'Estat espanyol creixia 1,5 punts, i passava del 84,2% que declarava saber parlar la llengua l'any 2003 al 85,7% que ho declarava l'any 2008.** Amb tot, aquest increment entre la població autòctona o nascuda a l'Estat no era suficientment potent per a amortir l'increment de població nouvinguda. És per això que, pel que fa a tota la població de Catalunya, la competència oral en català sofria un decrement de 3,3 punts durant el lustre, i passava del 81,6% de la població que declarava saber parlar la llengua l'any 2003 al 78,3% que ho declarava l'any 2008. Això es devia, bàsicament, al fet que l'increment numèric de població nascuda fora de l'Estat va ser molt superior que l'extensió de les competències lingüístiques en la població. Així, durant aquest lustre la població al·lòctona veia retrocedir en 10,3 punts percentuals la seua competència oral. A pesar d'aquestes dinàmiques oposades, les estimacions mostraven un increment en nombres absoluts de 239.000 persones més que declaraven saber parlar la llengua: de 4,583 es passava a 4,823 milions de parlants en tota l'etapa.

Aquest augment de les competències també es produïa en la capacitat d'escriure el català, on l'increment de la població nascuda als territoris de llengua catalana o a la resta de l'Estat era més potent que en la competència de parlar, i no quedava diluït per l'arribada de nouvinguts. Així, la tendència a l'augment en la competència escrita, basat en l'impacte de les polítiques educatives en les noves generacions, era molt més important que no pas els fluxos d'entrada de nova població. El creixement se situava al voltant del mig milió més de persones que declarava saber escriure la llengua, que es

²⁵ Podeu trobar una anàlisi en els territoris de llengua catalana a l'anterior *Informe* (Xarxa CRUSCAT 2012).

traduïa en un ascens de 3 punts percentuals, del 58,8% de l'any 2003 al 61,8% de l'any 2008. Aquest mateix ascens era de 8 punts entre la població nascuda als territoris de llengua catalana o a la resta de l'Estat, i superava quantitativament el descens de 6,2 punts entre la població al·lòctona.

Reducció de catalanoparlants inicials a l'EULP (2003–2008)

Pel que fa a la llengua inicial, **entre els anys 2003 i 2008 es va produir un descens de catalanoparlants inicials a Catalunya**, tant de manera proporcional com en nombres absoluts. A escala proporcional es passava del 36,4% de catalanoparlants l'any 2003 al 31,7% l'any 2008 (–4,7 punts percentuals). En nombres absoluts, la pèrdua era de 86.700 catalanoparlants inicials menys en un lustre (Generalitat de Catalunya et al. 2013, 142).

L'estudi detectava una aparent **reducció de l'espai catalanoparlant a Catalunya**. És evident que l'impacte de la immigració havia afectat, al llarg de tota la dècada, les proporcions de parlants inicials i la competència lingüística del català. Durant aquests anys se sumava al gruix de població autòctona un important nombre d'efectius no catalanoparlant, que proporcionalment es traduïa en una reducció del percentatge catalanoparlant. Amb tot, en el cas que ens ocupa, les dades apuntaven que els decrements no només s'estaven produint a escala proporcional de tota la població, sinó també a escala proporcional entre la població autòctona, i fins i tot pel que fa a nombres absoluts de parlants inicials de català.

Les xifres absolutes de parlants i les variacions interanuals no es poden analitzar de manera aïllada a l'estructura poblacional i les fluctuacions que aquesta també pateix. Això és, el creixement de població competent de català o la reducció en el nombre de parlants inicials de català s'encaixen en processos demogràfics. Aquests processos de vegades van en direccions oposades, tot i que ocorren simultàniament. Ja en l'anterior *Informe* havíem indicat que un procés similar es podia estar produint a Andorra (Xarxa CRUSCAT 2012, 41). Vegem-ne l'anàlisi en el cas de Catalunya.

En primer lloc, cal destacar que a Catalunya la **transmissió intergeneracional de la llengua catalana no només es manté** entre els seus propis parlants inicials, sinó que té una atracció matisadament positiva, tant entre autòctons com entre al·lòctons (Generalitat de Catalunya et al. 2011, 145; Querol et al. 2007; Torres et al. 2005). Per tant, si la transmissió familiar de la llengua es manté, és versemblant pensar que la reducció de parlants inicials en nombres absoluts es deu més a dinàmiques demogràfiques generals que no pas a una erosió o minorització de la comunitat lingüística catalanoparlant, que fins al moment a Catalunya no ha estat detectada per cap recerca.

Cap estudi ha aprofundit en les dinàmiques internes que podrien explicar la reducció de catalanoparlants inicials. És força versemblant, però, la **hipòtesi dels canvis demogràfics, més que no pas la constricció de la comunitat lingüística**. Per tal

d'aprofundir-hi, analitzarem una mica més a fons la reducció en el nombre de parlants inicials de català entre les Enquestes d'Usos Lingüístics de 2003 i 2008, que és una variació que ens pareix sòlida metodològicament.

Així, segons les estimacions de les dues enquestes, entre els anys 2003 i 2008 es produïa un increment de la població general en 554.100 adults. Aquest fet amagava dues dinàmiques oposades. D'una banda, es produïa un increment de la població al·lòctona en 583.300 habitants i, de l'altra, se simultaniejava amb una reducció de 37.000 nascuts en els territoris de llengua catalana o a la resta de l'Estat. Per tant, la dinàmica demogràfica mostrava una **reducció general de la població no al·lòctona**, pel fet que la piràmide de població autòctona estava envellida, amb una forma de taüt, típica de societats amb un alt desenvolupament econòmic. Aquesta reducció quantitativa d'autòctons es va veure superada, i de bon tros, per l'increment dels fluxos migratoris.

Pel que fa a l'anàlisi de la població no al·lòctona, entre la població nascuda als territoris de llengua catalana o a la resta de l'Estat es produïa un **decrement de parlants inicials de català, que era d'un volum similar a l'increment de parlants inicials de català i castellà**. Així, la reducció de parlants inicials de català entre població no al·lòctona era de 92.700 parlants menys, i l'increment en el nombre de parlants inicials de català i castellà era de 89.200 efectius. Els parlants inicials de castellà es mantenien estables, amb una diferència estadísticament no significativa de 8.800 parlants menys. I els parlants inicials d'altres llengües nascuts als territoris de llengua catalana o a la resta de l'Estat també es mantenien, amb una variació no significativa de 24.700 efectius menys (Direcció General de Política Lingüística 2013, 146).

Però, la clau de volta es trobava en l'anàlisi aprofundida d'aquesta població autòctona, nascuda als territoris de llengua catalana. Entre els grups de població autòctona més grans, majors de 65 anys, més de tres quartes parts eren parlants inicials de català, mentre que menys d'una quarta part eren castellanoparlants inicials, i els parlants inicials de català i castellà no superaven el 5%. Aquestes proporcions s'invertien en els grups d'edat mitjana, on els castellanoparlants inicials autòctons eren quantitativament més importants que no pas els catalanoparlants inicials. I entre els grups més joves incorporats a l'enquesta de 2008, que eren els grups d'edat nascuts a principis dels anys 90, el català reprenia com a llengua inicial, existint una tendència a anivellar-se les proporcions de catalanoparlants i castellanoparlants inicials, però sense arribar els primers a superar els segons.

Sent així, és força plausible la hipòtesi que la població gran que moria, majoritàriament catalanoparlant inicial, era restituïda només en part per noves generacions catalanoparlants inicials. Aquestes noves generacions eren proporcionalment molt més catalanoparlants que les generacions dels seus pares, però no ho eren pas tant com les dels seus iaïos. Per tant, a pesar que les dinàmiques demolingüístiques

internes serien positives per al català, podria ser versemblant que s'estigués produint també un decrement en el nombre absolut de catalanoparlants inicials.

Així, a pesar que la transmissió de la llengua entre autòctons era favorable al català, aquesta dinàmica no era suficientment intensa per a superar el saldo negatiu de catalanoparlants, produït pel reemplaçament deficitari de les generacions joves. Per contra, els castellanoparlants inicials que morien, que eren proporcionalment menys en les generacions grans (una quarta part dels majors de 65 anys), sí que es veien restituïts per noves generacions castellanoparlants inicials (la meitat dels grups d'edat més joves). A més, les majors proporcions de bilingües inicials entre la població més jove, major com més jove és la generació (Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu 2008), també estaven fent créixer la proporció general de població que declara les dues llengües com a inicials.

Així, el saldo negatiu de catalanoparlants inicials entre els anys 2003 i 2008 es podia estar produint per la confluència de dos factors: el primer, perquè el creixement natural de població tenia un saldo negatiu, atès que les generacions joves eren demogràficament menys quantioses que les grans. I el segon, perquè les generacions que morien eren molt més catalanoparlants que no pas les generacions joves.

Altres estudis

L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011.

Dos dels estudis que a continuació presentem amb més profunditat exploten els resultats de PISA, un estudi internacional sobre el rendiment acadèmic. La recerca és elaborada per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) i es repeteix cada 3 anys a alumnes de 15 anys, que cursen 3r o 4t d'ESO. En l'última onada, de l'any 2009, aglutinava informació de 65 països. Catalunya comptava amb una mostra de 1.381 alumnes en 50 centres.

En l'informe *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011*, publicat per la Fundació Bofill, on es revisa l'èxit escolar a Catalunya i els factors que hi intervenen (Martínez Martín i Albaigés Blasi 2012), Gerard Ferrer-Esteban i Bernat Albaigés s'encarregaven de l'apartat sobre indicadors, i analitzaven el coneixement de llengües dels escolars catalans (ib. p. 73 i ss.). Els autors destacaven que, en l'àmbit europeu, la realitat sociolingüística de Catalunya es caracteritzava per la seua complexitat, i per la proporció de població resident (adulta) que no coneixia la llengua vehicular del sistema educatiu, només superada pel cas estonià. Amb tot, l'augment observat en la competència lingüística en funció del nivell d'instrucció i de l'edat destacaven l'eficàcia de la política lingüística en l'ensenyament. L'anàlisi de les proves PISA apuntava que **no hi havia diferències estadísticament significatives en els resultats educatius segons la llengua familiar dels autòctons**, si es controlava per les diferències socioeconòmiques. Així, en comprensió lectora l'alumnat catalanoparlant familiar obtenia 28 punts de diferència respecte dels castellanoparlants o al·loglots familiars. Però s'indicava que

aquesta diferència s'anul·lava en controlar-la per factors socioeconòmics, considerant que la cohesió social dins del sistema educatiu resultava reeixida en l'àmbit general.

Pel que fa a l'estudi de llengües estrangeres a l'ensenyament secundari, **a Catalunya de mitjana se n'estudiaven 1,2 per alumne**, mentre que la mitjana a tot l'Estat era de 1,4 per alumne. La titularitat del centre era molt important en les diferències, perquè el 40,6% dels alumnes que estudiaven en els centres privats cursaven més d'una llengua estrangera, mentre que en el sector públic només ho feia el 5,4%. En comparació amb Europa, Catalunya també se situava per sota de la mitjana. Així, el 57,9% dels estudiants de secundària de la Unió estudiaven dues o més llengües estrangeres, mentre que aquesta xifra a Catalunya era del 19,4%. Aquests resultats anaven paral·lels als de coneixement d'anglès en la població adulta de Catalunya, que només era superada per les mancances a l'Europa Oriental.

PISA 2009: avaluació de les desigualtats educatives a Catalunya

L'Informe *PISA 2009: avaluació de les desigualtats educatives a Catalunya*, dirigit per Ferran Ferrer i amb la participació d'Alba Castejón, José Luis Castel i Adrià Zancajo (Ferrer et al. 2011) analitzava les dades de la quarta edició de PISA, de l'any 2009. L'estudi destacava que **eren més els alumnes que declaraven parlar català a la llar (54%) que els que declaraven el castellà (45%), i només l'1% dels autòctons estudiats tenia una altra llengua com a familiar**.²⁶ Per contra, entre l'alumnat immigrant, el 28% utilitzava altres llengües a la llar, gairebé la meitat, el castellà, i el 22%, el català (ib. p. 211 i ss.).

Entre els resultats acadèmics s'apuntava que **entre l'alumnat d'origen immigrant i l'alumnat d'origen autòcton** (majoritàriament catalanoparlant i castellanoparlant) hi havia una **diferència de 82 punts en el rendiment lector**. Aquesta diferència entre autòctons i immigrants no estava contaminada per altres variables sociodemogràfiques, tal com s'apuntava en l'estudi anterior per a la diversitat sociolingüística entre catalanoparlants i castellanoparlants familiars autòctons (Martínez Martín i Albaigés Blasi 2012). Així, dels 82 punts de diferència entre els alumnes d'origen immigrant i els d'origen autòcton, es passava als 58 punts si es controlava per la llengua parlada a casa i el nivell socioeconòmic, tant individual com del centre. Però en cap cas desapareixia. Els investigadors indicaven que hi podia haver altres factors, no inclosos en l'estudi, que podien incidir en el menor rendiment de l'alumnat d'origen immigrant (Ferrer et al. 2011, 223 i ss.).

L'estudi també analitzava el rendiment en la lectura en les comunitats autònomes espanyoles amb més d'una llengua oficial: Catalunya, les Balears, el País Basc, Navarra i Galícia (ib. p. 228 i ss.).²⁷ L'estudi apuntava que només a Catalunya hi havia una

²⁶ S'ha de tenir en compte que entre les opcions de resposta no hi havia l'ús d'ambdues llengües, molt més comú en les noves generacions de Catalunya (Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu 2008).

²⁷ No apareixen resultats per al País Valencià.

majoria d'alumnes parlants familiars de la llengua pròpia. En aquest territori el 50,8% era catalanoparlant. A les **Balears també era important, però no majoritari**: el 39,1% era catalanoparlant, en contrast amb el 53,2% de castellanoparlants i el 7,7% de parlants familiars d'altres llengües. Era parlant de gallec el 40,7% dels alumnes de Galícia, i de basc ho era el 21,2% al País Basc i el 7,3% a Navarra. A Catalunya i les Illes Balears l'alumnat catalanoparlant obtenia puntuacions de lectura superiors a les dels castellanoparlants, en contrast amb la resta de territoris, on els castellanoparlants assolien més bon rendiment.²⁸

Així, els investigadors indicaven que entre els estudis PISA-2006 i PISA-2009 a Catalunya s'havien reduït les diferències entre l'alumnat que parlava català a casa i l'alumnat que parlava castellà. Els autors destacaven que, a pesar que els nivells socioeconòmics d'ambdós grups havia disminuït en aquests 3 anys, mantenint-se les diferències, el nivell en la lectura havia augmentat en ambdós grups, i les puntuacions entre els dos grups s'havien aproximat, de 36 a 20 punts. Això indicava que l'augment de les puntuacions, major en el cas dels castellanoparlants, no anava tan lligat amb el nivell socioeconòmic, sinó més aviat amb l'efecte positiu de les polítiques educatives en matèria lingüística.

Informe de política lingüística de 2011 de la Generalitat de Catalunya

L'Informe de política lingüística de 2011 de la Generalitat de Catalunya (Direcció General de Política Lingüística 2013) feia una revisió de diverses dades demolingüístiques de Catalunya, sostingudes sobretot en les onades de 2007 a 2011 del Baròmetre de la Comunicació, així com dades sobre la situació de la llengua en les institucions públiques, el món de l'ensenyament, en el món social i econòmic, i el consum mediàtic i cultural.

I Jornades de llengua i estadística (2008)

La publicació de les *Jornades sobre llengua i estadística*, que va organitzar l'Institut d'Estadística de Catalunya a finals de 2008, contenien un article de Cristina Sánchez, on s'analitzava la primera onada (2001/2002) de l'estudi Panel de Desigualtats Socials (PaD) a Catalunya (Idescat 2009, 97). En l'estudi es feia una explotació sobre la relació entre la classe social i les llengües a Catalunya, similar a la feta per Marina Subirats amb l'Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població, tractada en l'anterior *Informe* (Subirats 2012; Xarxa CRUSCAT 2012).

El Baròmetre de la Comunicació (2012)

En el moment d'elaborar el present *Informe* no havien estat publicats els resultats sociolingüístics del Baròmetre de la Comunicació 2012 per a Catalunya.

²⁸ Els investigadors destacaven que cada territori tenia autonomia per a decidir la llengua en què es passava el qüestionari. Per exemple, a Catalunya es feia en català la llengua vehicular del sistema educatiu; a Navarra es feia en la llengua d'instrucció del centre, o en els centres model D del País Basc es feia en la llengua que l'alumne parlava a casa.

2.1.4 Situació sociolingüística a Andorra

L'escenari sociolingüístic de la població escolar d'Andorra, 2012

Una recerca a alumnes de secundària portada a terme per Estel Margarit analitzava qüestions sociolingüístiques de tota la població escolar andorrana de 12 a 16 anys a principis de l'any 2012 (Margarit Viñals 2013).²⁹ En certa manera, l'estudi era paral·lel a un altre amb característiques similars fet 10 anys abans (Servei de Política Lingüística d'Andorra 2002),³⁰ i també marcava una continuació respecte d'un treball qualitatiu en què va participar la mateixa investigadora (Margarit i Monné 2010).

En general, l'estudi refermava les tendències sociolingüístiques andorranes observades en la població adulta a finals de la dècada dels 2000, tot i que amb una presència més important del català pel grup d'edat estudiat (Centre de Recerca Sociològica 2010; Querol et al. 2007; Torres et al. 2006; Xarxa CRUSCAT 2012, 41). En general, **l'ús del català era més extens fora de l'àmbit familiar**. El **coneixement del català estava força generalitzat** entre la població escolar i era pràcticament universal en els sistemes escolars andorrà, congregacional i espanyol. Les mancances més importants es produïen en el sistema escolar francès.

Entre la població adulta sobreïen tres grups de llengua inicial. El castellà seria el més important, seguit del català, i amb nivells inferiors, el portuguès. Per contra, l'estudi apuntava que els parlants inicials de català era el grup més nombrós entre la població escolar. Seguit de prop, però, pel castellà i el portuguès. En l'ús amb els germans pareixia que l'ús exclusiu del català tenia cert creixement, mentre que en la identificació lingüística també creixia, però combinat amb altres llengües.

La investigadora apuntava que l'ús exclusiu del català amb els progenitors era el més comú a Andorra (33,5%), seguit per l'ús exclusiu del castellà (23%) o del portuguès (14%).³¹ En general, l'ús del català amb els progenitors, ja fos de manera exclusiva o acompanyada d'una altra llengua, era del 48,5%.³² Els usos combinats de llengües amb

²⁹ Les dades s'arreglaven mitjançant l'autoemplenament d'una enquesta en línia per part dels alumnes, amb la supervisió del mateix professorat, que havia estat informat anteriorment en una entrevista presencial. Les enquestes s'havien pogut administrar a tots els centres escolars, excepte el Col·legi del Pirineu, que pertanyia al sistema educatiu espanyol.

³⁰ En el cas dels coneixements lingüístics, les opcions de resposta eren diferents d'una edició a l'altra (Margarit Viñals 2013, 7). En el cas dels usos lingüístics, en la primera edició algunes preguntes, com la llengua parlada amb els progenitors, plantejava només una resposta única, mentre que en l'últim estudi la resposta podia ser múltiple. Ambdues qüestions demanaven cautela en les comparacions. Si esteu interessats en la comparació, podeu acudir a l'Informe original.

³¹ Els resultats de l'informe es presenten en un format complex per a les interpretacions. Les preguntes són multiresposta, i els resultats solen presentar el total d'enquestats que ha contestat cadascuna de les opcions. Així, els percentatges sumen més de 100%, perquè els usos exclusius d'una llengua apareixen agregats als usos combinats d'aquesta llengua amb altres llengües. La tradició sociolingüística catalana habitualment ha presentat els resultats de l'ús exclusiu de cadascuna de les llengües, juntament amb les principals combinacions de llengües, i una categoria final que agrupa la resta de llengües i combinacions possibles.

³² La presentació dels resultats de l'estudi divergeixen de la tradició demolingüística catalana (Querol et al. 2007; Torres et al. 2006). L'ús convencional ha estat el de presentar els usos dels fills amb els progenitors, agregant l'ús amb el pare i l'ús amb la mare en una única categoria, per tal de distingir els fills de parelles monolingües dels fills de parelles mixtes. L'estudi a la població

els progenitors solien incorporar el castellà (20%), el català (15%) o el portuguès (8,5%).³³ **Comparant la llengua parlada amb els progenitors amb la parlada amb els germans, es podia observar certa atracció del català:** l'ús exclusiu del català amb els germans apuntava que hi havia cert increment, en 3,5 punts, de progenitors a germans (37%). L'ús exclusiu o acompanyat del català arribava al 64%, 15,5 punts més que l'ús exclusiu amb els progenitors. S'indicava que els usos bilingües o plurilingües entre germans eren molt més importants que no pas amb els progenitors, possiblement per l'impacte bilingüitzador de l'escola. Pel que fa a la llengua d'identificació, el percentatge d'identificació exclusiu amb el català era només del 21% dels escolars, de 12,5 punts menys que l'ús amb els progenitors. Per contra, la identificació exclusiva o combinada amb altres llengües era del 71%, 22,5 punts major.

Tot assenyalava, doncs, que entre els usos amb els progenitors i els germans s'estava produint certa atracció del català, ja fos com a llengua exclusiva o com a llengua combinada. Per contra, entre la llengua parlada amb els progenitors i la llengua d'identificació s'observava una important ampliació de les identifications multilingües, que feien que el català guanyés un important espai com a llengua d'identificació combinada amb altres llengües, però per contra, que perdés espai com a llengua exclusiva en la identificació.

Pel que fa al coneixement de llengües, tant el català com el castellà tenien unes proporcions de coneixement pràcticament universals. Només els alumnes amb passaport francès mostraven mancances importants, similars tant en una llengua com en l'altra. Pel que fa als alumnes amb passaport portuguès, tenien uns nivells de competència oral important en ambdues llengües, similars a la mitjana en el cas del castellà i una mica inferiors en el cas del català. Els alumnes espanyols mostraven una competència en català similar a la de la mitjana. El coneixement del francès, per contra, era minoritari entre els escolars, i se circumscribia sobretot als alumnes amb passaport francès.

La major part dels escolars (91%) declarava que sabia parlar bé el català, i el 95% que l'entenia bé.³⁴ Els alumnes amb menor competència oral en català eren els que tenien passaport francès: el 41% declarava tenir-ne un coneixement *regular*. Els que tenien passaport portuguès tenien un coneixement sensiblement inferior que els que tenien passaport andorrà (95%) o espanyol: respectivament, declarava que el sabia parlar *bé* el 83% dels portuguesos, el 95% dels andorrans i el 93% dels espanyols. Entre els no nascuts a Andorra, els anys de residència al Principat es mostraven associats al

escolar andorrana, tal com fa la tradició demolingüística pròpia a Andorra (Centre de Recerca Sociològica 2010), ofereix opcions multiresposta en els usos lingüístics, sense distingir amb claredat els usos monolingües dels bilingües o trilingües. En el cas de la llengua parlada amb els progenitors, a més, s'ofereix un percentatge que és la mitjana dels percentatges d'ús amb la mare i amb el pare.

³³ Desconeixem l'ús del francès, tot i que s'apunta que continua sent la llengua familiar dels alumnes de nacionalitat francesa.

³⁴ Les opcions de resposta sobre el coneixement de llengües són *bé*, *regular*, *malament* i *gens*.

coneixement de la llengua. Els analistes apuntaven que, aquesta darrera dècada, el coneixement oral del català havia augmentat entre els alumnes, sobretot entre els d'origen portuguès, i s'observaven retrocessos entre els que tenien passaport francès.

En general, **el nivell de coneixement oral del castellà era similar al del català**, amb algun punt per sobre. El 93,6% declarava saber parlar bé el castellà, i el 95,8% entendre'l bé. Novament, els alumnes amb passaport francès eren els que tenien una competència més baixa en castellà: el 33% declarava parlar-lo *regular*, i el 8% parlar-lo *malament* o *gens*. El nivell de coneixement del castellà entre els que tenien passaport portuguès, andorrà o espanyol, era similar, per sobre de la mitjana.

Pel que fa al nivell de **coneixement de francès** entre els alumnes andorrans, era molt inferior: el 28% declarava saber-lo parlar *bé*, i el 61% declarava entendre'l *bé*. Pràcticament tots els alumnes amb passaport francès declaraven saber-lo parlar. Però només la meitat dels andorrans i portuguesos, i un terç dels espanyols, declarava un bon nivell de francès.

Finalment, el **coneixement de portuguès** era una mica inferior al del francès: el 19% dels alumnes declarava saber-lo parlar *bé*, i se circumscribia únicament als alumnes d'origen portuguès. El **coneixement declarat d'anglès** era també baix: el 19% dels alumnes declarava que el sabia parlar *bé*. El coneixement resultava més baix entre els alumnes amb passaport portuguès i francès.

En l'àmbit general, **els alumnes amb passaport portuguès eren els que mostraven major competència multilingüe**: la gran majoria a més de la seua llengua inicial, també sabien parlar el castellà i el català. Els andorrans i els espanyols tenien tanta competència en català com en castellà. I els que tenien passaport francès eren els que es mostraven menys multilingües. Eren competents en la seua llengua inicial, però tenien fortes mancances en català i en castellà.

Molt relacionat amb la competència lingüística es trobaven els sistemes educatius que coexistien a Andorra, ja fos pels seus efectes o per la seua composició. Així, en el sistema andorrà o congregacional sabien parlar *bé* el català pràcticament la totalitat dels alumnes, mentre que sabien parlar castellà la pràctica totalitat dels alumnes d'aquests dos sistemes i l'espanyol. El francès el sabien parlar plenament només els alumnes del sistema francès, i més de la meitat dels alumnes en el sistema andorrà. L'anglès tenia major nivells de competència en l'escola congregacional i andorrana. Per tant, tot apuntava que l'escola andorrana i la congregacional mantenien alumnes bilingüitzats en català i castellà, i en una proporció important, també de francès. Per contra, l'escola espanyola mostraria alguna mancança en el català (i francès), i la francesa mostraria algunes mancances en el coneixement del català i el castellà.

Pel que fa als usos lingüístics, tot i la diversitat, el català era la llengua parlada més habitualment. El 31,2% parlava *habitualment* només o sobretot en català, a més d'un 26,6% que parlava tant català com altres llengües (principalment castellà, el 21,8%).

Habitualment parlaven només o sobretot castellà el 18,9% dels alumnes, a més del 9,6% que parla tant castellà com portuguès o francès. L'ús d'altres llengües era molt menor: el 5,5% parlava només o sobretot portuguès, i el 3,1% parlava només o sobretot francès, a més del 5,1% que usava altres llengües o combinacions.

En l'àmbit escolar, la llengua més parlada era el català. El 84% parlava català amb els professors, ja fos de manera exclusiva, o conjuntament amb altres llengües. Per a parlar amb els companys de classe l'utilitzava el 76%, ja fos de manera exclusiva o compartida. Un 34% parlava només català, i un 25% tant català com castellà. L'ús del castellà, únicament o combinat, era del 56%. Pel que corresponia als usos lingüístics amb amics de fora de l'escola, la presència del català i el castellà era molt més equilibrada: un 69% els parlava en català, i un 71% en castellà, ja fos de manera exclusiva o combinada. Així, l'ús exclusiu del català era del 25%, i la del castellà era del 22%, mentre que l'ús combinat era del 28%.

Pel que fa al consum cultural, aquest estava plenament copat pel castellà. Només sectors molt minoritaris, menys d'1 de cada 5, no consumia gens de televisió, pel·lícules, lectura o videojocs en castellà. Sobreeixia, però, el consum en català en la televisió (57%) o les lectures (66%). Pel que fa a la música, pràcticament tots els alumnes l'escoltaven almenys en anglès, però també hi tenia una presència importantíssima la música en castellà. Pel que fa a la llengua utilitzada navegant per Internet o en les xarxes socials, l'ús del castellà continuava sent el més important (88% i 80% respectivament) mentre que l'ús del català era molt menor (44% en ambdós casos).

2.1.5 Conclusió

L'any 2012 es van continuar consolidant les dinàmiques sociodemogràfiques i econòmiques als territoris de llengua catalana. La crisi econòmica que s'iniciava a partir de l'any 2008 havia continuat tenint els seus efectes socials, d'una banda, en l'eixamplament de les taxes d'atur, que ja afectaven més d'una quarta part de la població dels territoris de llengua catalana i, de l'altra, en l'aturada del creixement poblacional per la via migratòria, i de manera més matisada, també en el creixement natural de la població, o fins i tot l'emigració.

L'any 2012 va ser un any amb poques novetats en el camp demolingüístic. Però algunes d'elles eren transcendents, pel fet que marcaven un canvi de fase en les tendències demolingüístiques. El català es consolidava com a **llengua de demografia mitjana, i superava la barrera dels 10 milions de parlants. Aquest distingia la llengua catalana internacionalment, per la seua reiterada *emergència* en els estudis demolingüístics globals,** i es mostrava visible i ben posicionada, a pesar de ser una llengua sense un Estat favorable. Així ho revelaven els estudis sobre l'ús de les llengües en xarxes socials a escala global, però també la seua posició en els rànquings de les llengües més parlades a Europa. El català ocupava el 16è lloc en el rànquing de

llengües més parlades a la Unió Europea, o el 19è entre l'ús de llengües a Twitter a escala mundial.

Internament, la principal novetat van ser els primers resultats sòlids que indicaven un **descens en el nombre absolut de parlants inicials de català a Catalunya**. Aquests xifraven la pèrdua en 92.700 parlants menys en un lustre, amb un total de 4,4 milions de parlants inicials de català. Amb tot, les recerques demolingüístiques fetes fins al moment apuntaven que la vitalitat de la llengua a Catalunya no es veia compromesa. Així, aquestes indicaven que el català es continuava transmetent intergeneracionalment a Catalunya, i no només això, sinó que la tendència era al creixement moderat. Així, els resultats apuntaven que el descens en el nombre absolut de parlants inicials de català **estava més relacionat amb dinàmiques demogràfiques que no amb l'erosió de la comunitat lingüística**: d'una banda, les generacions autòctones joves eren demogràficament menys quantioses que els majors i, de l'altra, a pesar de la recuperació de catalanoparlants inicials en les generacions més joves, les cohorts velles eren (encara) més catalanoparlants que les més joves. La suma dels dos efectes era el que estava produint descensos en el nombre de parlants inicials de català.

En conclusió, **el català continuava compatibilitzant dinàmiques oposades pel que fa a la seua vitalitat. Mentre la seua presència global es continuava ratificant com a comunitat lingüística de demografia mitjana, amb unes dinàmiques singulars a escala internacional, patia dificultats per consolidar la seua posició i mantenir-se al llarg del seu espai geogràfic històric.**

2.1.6 Bibliografia

- Adecco. 2010. «El dominio de otra lengua, clave para encontrar un empleo: el 33,76% de las ofertas lo exigen». http://www.adecco.es/_data/NotasPrensa/pdf/241.pdf.
- . 2011. «El dominio de otra lengua permite acceder a un 27,5 5% más de las ofertas de empleo». http://www.adecco.es/_data/NotasPrensa/pdf/298.pdf.
- . 2012. «III Informe Empleabilidad e Idiomas». http://www.adecco.es/_data/NotasPrensa/pdf/380.pdf.
- Ametic, i Averis. 2012. «Las Tecnologías de la Información y las Comunicaciones en la empresa española 2011». Madrid: Ametic/Averis. http://www.everis.com/spain/WCRepositoryFiles/Estudio_everis_AMETIC.pdf.
- Araguás, Natalia. 2011. «El català brilla a Twitter». *Ara.cat*, novembre 16. http://www.ara.cat/xarxes/Twitter-catala-llengues-mapa_0_592140899.html.
- Belzunces, Marc. 2011. «Llengües al Twitter». *De l'Holocè estant*. <http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/207552>.
- Centre de Recerca Sociològica. 2010. «Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra. Situació actual i evolució (1995-2009).» Centre de Recerca Sociològica - Institut d'Estudis Andorrans. <http://www.catala.ad/images/stories/Coneixements-usos-linguistics-poblaci-Andorra-09.pdf>.

- Comissió Europea. 2012. «Europeans and Their Languages - Special Eurobarometer 386». Comissió Europea.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_anx_en.pdf.
- Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. 2008. *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya. Avaluació de l'educació secundària obligatòria 2006*. Informes d'avaluació 11. Barcelona: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, Generalitat de Catalunya. (Redacció Natxo Sorolla).
<http://www20.gencat.cat/portal/site/ensenyament/menuitem.0abe0881c305d9a1c65d3082b0c0e1a0/?vgnnextoid=c2c591de7211b110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=c2c591de7211b110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>.
- Direcció General de Política Lingüística. 2013. «Informe de política lingüística 2011». Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=69f4f9465ff61110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=69f4f9465ff61110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>.
- Ferrer, Ferran, Alba Castejón, José Luis Castel, i Adrià Zancajo. 2011. *PISA 2009: avaluació de les desigualtats educatives a Catalunya*. Polítiques 74. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
[http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=546&submenu=fals](http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=546&submenu=false)e.
- Fischer, Eric. 2011. *Language communities of Twitter (European detail)*.
<http://www.flickr.com/photos/walkingsf/6276642489/>.
- Fundació puntCAT. 2013. «Estat i evolució dels dominis .cat». *Fundació puntCAT*. maig 17.
http://www.fundacio.cat/obra-social/publicacions/infografia.html?utm_source=fundacio.cat&utm_medium=banner_home&utm_campaign=infografia&utm_content=estat-evolucio.
- Generalitat de Catalunya, Marta Masats, Clara Torras, Montserrat Martínez, Anna Torrijos, Albert Fabà, Joaquim Torres, et al. 2011. *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi. Volum I. Les llengües a Catalunya: coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics*. Biblioteca Tècnica de Política Lingüística 8. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=e124183b8bd21310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=e124183b8bd21310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>.
- Generalitat de Catalunya, Joan Solé, Anna Torrijos, Montserrat Martínez, Isaac González, Amado Alarcon, Cristina Sánchez, Núria Quintana, Mireia Llaberia, i Albert Fabà. 2013. *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi. Volum II. Els factors clau de les llengües a Catalunya: edat, ocupació, classe social, lloc de naixement, territori i aprenentatge de català*. Biblioteca Tècnica de Política Lingüística 9. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=e124183b8bd21310VgnVCM2000009b0c1e0aR>

- CRD&vgnnextchannel=e124183b8bd21310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default.
- Grandoni, Dino. 2011. «World Languages Mapped by Twitter». *The Atlantic Wire*. novembre 8. <http://www.theatlanticwire.com/global/2011/11/worlds-languages-according-twitter/44690/>.
- Idescat. 2009. «I Jornades de Llengua i Estadística. 20 i 21 de novembre del 2008. Ponències presentades.» En Barcelona: Idescat. <http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/quad02.pdf>.
- Instituto Hemingway. 2013. «Language: the final frontier?» *Instituto Hemingway. Spanish Courses School Blog*. Accedit juliol 11. <http://www.institutohemingway.com/Language-the-final-frontier-10291.html>.
- Jonathan Van Parys. 2012. «Language knowledge in Europe». <http://languageknowledge.eu/>.
- La Brújula Verde. 2013. «Twitter, Flickr y los mapas de Eric Fischer». *La Brújula Verde*. Accedit juliol 11. <http://www.labrujulaverde.com/2011/12/twitter-flicker-y-los-mapas-de-eric-fischer>.
- Margarit, Estel, i Alexandra Monné. 2010. «Joves i llengües d'Andorra (2010)». Andorra: Servei de Política Lingüística d'Andorra. Govern d'Andorra. Ministeri d'Educació i Cultura.
- Margarit Viñals, Estel. 2013. «L'escenari sociolingüístic de la població escolar d'Andorra, 2011/12». Andorra: Ajut Lídia Armengol Vila 2010-2012. http://www.govern.ad/index.php?option=com_k2&view=item&id=4369:el-catal%C3%A0-%C3%A9s-la-llengua-m%C3%A9s-habitual-entre-la-poblaci%C3%B3-escolar&Itemid=30.
- Martínez Martín, Miquel, i Bernat Albaigés Blasi, ed. 2012. *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011*. Polítiques 75. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. <http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=557&submenu=fals> e.
- Mocanu, Delia, Andrea Baronchelli, Bruno Gonçalves, Nicola Perra, i Alessandro Vespignani. 2012. «The Twitter of Babel: Mapping World Languages through Microblogging Platforms». *arXiv:1212.5238* (desembre 20). <http://arxiv.org/abs/1212.5238>.
- Puig i Moreno, Gentil. 2007. «Enquestes sociolingüístiques a la Catalunya del Nord». En *Aïnes noves, 1. Enquestes...* Col·lecció setelCAT. Perpinyà: Premses Universitàries de Perpinyà.
- Querol, Ernest, Enrico Chessa, Natxo Sorolla, Joaquim Torres, i Joan Albert Villaverde. 2007. *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI. L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya Nord, la Franja, Illes Balears i Comunitat Valenciana*. Estudis 12. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Requena Aguilar, Ana. 2013. «No son los jóvenes los que emigran, sino los extranjeros». *eldiario.es*. juny 19. http://www.eldiario.es/economia/extranjeros-van-Espana_0_144885785.html.
- Servei de Política Lingüística d'Andorra. 2002. «Coneixements i usos lingüístics de la població escolar d'Andorra (2002)». Ministeri de Turisme i Cultura. Govern d'Andorra.

- Sorolla Vidal, Natxo. 2007. «L'evolució sociolingüística als territoris de llengua catalana des dels anys noranta fins a l'actualitat». *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya* (128) (juliol): 14-33.
- Strange Maps. 2011. «Vive le tweet! A Map of Twitter's Languages». *Big Think*. novembre 7. <http://bigthink.com/strange-maps/539-vive-le-tweet-a-map-of-twitters-languages>.
- Strubell i Trueta, Miquel. 1981. *Llengua i població a Catalunya*. Segona. Barcelona: La Magrana.
- Subirats, Marina. 2012. *Barcelona: de la necessitat a la llibertat Les classes socials al tombant del segle XXI*. Barcelona: L'Avenç.
- Torres, Joaquim, F.Xavier Vila, Albert Fabà, Vanessa Bretxa, i M.Àngel Pradilla. 2005. *Enquesta dels Usos Lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*. Barcelona: Generalitat de Catalunya - Secretaria de Política Lingüística.
- Torres, Joaquim, F. Xavier Vila i Moreno, Albert Fabà, Vanessa Bretxa, Natxo Sorolla Vidal, i Miquel Àngel Pradilla Cardona. 2006. *Enquesta sobre els usos lingüístics a Andorra. 2004: Llengua i societat a Andorra en els inicis del segle XXI*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Xarxa CRUSCAT. 2011. «Informe sobre la situació de la llengua catalana (2010)». Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>.
- . 2012. «Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)». Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. <http://blocs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>.

2.2 Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris

Anna M. Pla Boix

Universitat de Girona

2.2.1 Presentació: breu referència al context sociopolític

L'any 2012 va ser un any especialment convuls i ple d'incerteses, tant en el pla polític com en l'econòmic. Fer-ne balanç exigeix prendre en consideració diferents esdeveniments que, directament o tangencialment, han acabat condicionant la dinàmica sociopolítica dels territoris de llengua catalana.

Primerament, hom constata que a la majoria d'aquests territoris es van encetar nous cicles polítics nascuts dels processos electorals celebrats al llarg de l'any 2011. Aquest és el cas de les majories absolutes obtingudes pel Partit Popular a les eleccions a les Corts Generals espanyoles celebrades el 20 de novembre i a les eleccions autonòmiques celebrades el 22 de maig a les Illes Balears, al País Valencià i a Aragó. En aquests territoris, l'any 2012 coincidia amb l'inici d'unes legislatures condicionades per unes aritmètiques parlamentàries que van permetre a la formació política guanyadora emprendre reformes estructurals importants sense necessitat de forjar aliances ni acords amb altres formacions. Aquests nous escenaris parlamentaris van condicionar, indefugiblement, el sentit de la producció normativa, molt especialment en matèria lingüística.

En el cas de Catalunya, l'any 2012 també va ser un any de canvis polítics rellevants. L'11 de setembre tenia lloc a Barcelona una manifestació sense precedents que passarà als annals de la història recent de Catalunya per la xifra massiva d'assistents i el to marcadament independentista de la mobilització. Organitzada per l'Assamblea Nacional Catalana sota el lema *Catalunya, nou estat d'Europa*, va marcar un punt d'inflexió en les relacions entre Catalunya i Espanya i, entre altres implicacions, va precipitar la convocatòria d'eleccions anticipades al Parlament. Indefectiblement, va situar l'encaix polític de Catalunya com un tema prioritari de l'agenda política i governamental tant en l'àmbit intern com en l'escenari polític supranacional. Les hemeroteques donen bon testimoni del ressò mediàtic de la manifestació, així com de les lectures polítiques que se'n van fer. El mateix president de la Generalitat en la sessió plenària de l'hemicicle celebrada el 25 de setembre, on va anunciar la decisió de

dissoldre el Parlament i convocar eleccions, va fer referència explícita a l'esdeveniment bo i subratllant que constituïa un dels motius primordials de l'avançament electoral. En paraules textuais de la seva intervenció *“la veu del carrer, en ser massiva i potent, s’ha de traslladar a les urnes”* perquè *“si el nostre país ha d’endegar un procés de gran envergadura i complexitat, cal l’aval inequívoc del poble de Catalunya”* i *“en democràcia, l’aval decisiu i definitiu es produeix a les urnes, l’única manera d’escatir el pes real de les majories i de les minories”*. Al mateix debat de política general recordaria l’explícit compromís amb la protecció de la llengua catalana que havia centrat la seva acció de govern.³⁵ Uns dies més tard, per Decret 104/2012, d’1 d’octubre,³⁶ es convocaven eleccions anticipades al Parlament, que van tenir lloc el 25 de novembre i s’acordava la dissolució del Parlament elegit el dia 28 de novembre de 2010. Es posava així fi a la IX Legislatura que, per cert, va ser la més curta des del restabliment del Parlament l’any 1980.

Als efectes que aquí interessin, els resultats electorals d’aquests comicis van esbossar un arc parlamentari més segmentat.³⁷ El 17 de desembre tenia lloc la sessió constitutiva de la X Legislatura del Parlament de Catalunya i uns dies més tard el Ple de l’hemicicle investia novament Artur Mas, cap de llista de la formació guanyadora, com a president de la Generalitat i n’avalava el seu programa de govern. Val a dir que en la sessió plenària celebrada el dia 21 de desembre, subsegüent al discurs d’investidura, la qüestió lingüística va centrar diverses intervencions i debats, que van posar de manifest l’interès polític en aquesta matèria.³⁸

Dit això, també a Andorra, Catalunya del Nord i l’Alguer l’any 2012 va coincidir amb un període de renovació de cicles polítics. En el cas andorrà, les eleccions generals celebrades el 3 d’abril de 2011 van ser guanyades, per majoria absoluta, per la candidatura de Demòcrates per Andorra. Així doncs, l’any 2012 va coincidir amb el primer tram de vida de la VI Legislatura del nou Consell General. D’altra banda, l’any 2011 també es van celebrar eleccions cantonals a la República francesa. El Partit Socialista aconseguia una victòria en imposar-se en més de la meitat dels cantons nord-catalans, per bé que amb una forta abstenció, que a la Catalunya del Nord arribava al 50%. Així mateix, durant l’any 2012 es van celebrar eleccions presidencials a França que marcarien un canvi d’hegemonia política amb la victòria de François Hollande. Finalment, pel que fa a l’Alguer, l’any 2012 també va ser un any electoral.

³⁵ Vegeu Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, Sèrie P, núm. 67 de 25 de setembre de 2012, p. 3 i 15 consultable a <http://www.parlament.cat/activitat/dspcp/09p067.pdf>

³⁶ Vegeu http://www.parlament.cat/actualitat/actes/02102012Decret_dissolucio.pdf

³⁷ Vegeu resultats electorals a http://www.gencat.cat/governacio/resultats-parlament2012/09AU/DAU09999CM_L2.htm

³⁸ Un exemple d’aquests debats ens l’ofereix la intervenció del diputat Sr. Albert Rivera Díaz a la sessió plenària celebrada el dia 21 de desembre, amb relació al model de conjunció lingüística a l’escola catalana. Vegeu Diari de Sessions de Parlament de Catalunya, Sèrie P, núm. 3, de 21 de desembre, p. 35 a <http://www.parlament.cat/activitat/dspcp/10p003.pdf>

S'hi van celebrar les eleccions municipals més disputades dels darrers temps, que va guanyar Stefano Lubrano en segona volta.

Per consegüent, l'any 2012 va coincidir amb una etapa d'inici, renovació i consolidació de cicles polítics als diferents territoris de llengua catalana. Va situar l'inici cronològic o els primers mesos de vida d'unes noves legislatures amb noves aritmètiques parlamentàries i, en certs casos, canvis d'hegemonies i lideratges polítics. Indefugiblement, aquests nous escenaris van acabar condicionant el *corpus* de normes jurídiques que al llarg de l'any 2012 es van promulgar amb l'objectiu de tutelar la llengua catalana i, per extensió, el catàleg de drets i deures lingüístics dels ciutadans.

Més enllà dels canvis polítics esmentats, l'any 2012 va estar marcat per l'agreujament de la crisi econòmica. Justament, van ser aquestes circumstàncies econòmiques les que més van determinar la dinàmica sociopolítica d'aquell període i van marcar decisivament l'agenda política i governamental, en l'àmbit nacional, europeu i internacional. Durant l'any 2012, l'economia espanyola patia la que ja es considerava la més profunda i prolongada recessió econòmica des de l'adopció de l'euro. Les polítiques d'austeritat i de reducció del dèficit públic, així com la reforma laboral i financera aprovades per l'executiu presidit per Mariano Rajoy, afegit al diagnòstic dramàtic que oferien diferents indicadors econòmics i socials, van suscitar una intensa conflictivitat social i contestació al carrer. Prova en va ser que durant l'any 2012 es van convocar dues vages generals, que tenien lloc respectivament el 29 de març i 14 de novembre. En aquest context, no va ser estrany que diferents baròmetres d'opinió pública publicats al llarg de l'any situessin l'atur, la situació econòmica i els polítics entre les principals preocupacions de la ciutadania. Val a dir que, durant l'any 2012, el descrèdit de la classe política es va veure magnificat per l'esclat de diversos casos de corrupció i escàndols mediàtics que van suscitar significatives crisis institucionals.

Pel que fa a l'àmbit internacional, la situació econòmica en general, i la crisi del deute sobirà de diversos països europeus en concret, també van marcar, i molt decisivament, l'agenda política de la Unió Europea seguint la tendència d'anys precedents. L'1 de gener Dinamarca assumia la presidència semestral rotatòria del Consell de la Unió i passava el relleu a Xipre l'1 de juliol. L'economia va continuar consolidant-se com la clau de volta de la política europea. Enmig d'aquest escenari, l'estatus jurídic de la llengua catalana a la Unió Europea va continuar essent objecte de diverses iniciatives que s'estudiaran a les pàgines que segueixen.

Per concloure, no es pot glossar el context sociopolític de l'any 2012 sense fer referència, ni que sigui succintament, als conflictes i els processos electorals que centren l'interès mediàtic a escala internacional. Les revoltes populars democratitzadores que van estendre's l'any 2011 per diversos països àrabs derrocant règims dictatorials a Tunísia, Egipte, Iemen o Líbia, enceten durant l'any 2012 processos de transició política. Coetàniament, Síria continua patint una sagnant guerra civil davant la inacció d'una comunitat internacional dividida. D'altres esdeveniments

polítics com ara les eleccions presidencials que se celebraven al llarg de l'any 2012 als Estats Units, França, Egipte o Mèxic contribuïrien a dibuixar nous escenaris geopolítics en les seves respectives àrees d'influència. Aquests esdeveniments van consolidar l'any 2012 com un any de canvis transcendents que continuarien remodelant, irrevocablement, l'escenari polític mundial.

2.2.2 L'estatus normatiu de la llengua catalana: involució en un context d'incertesa

Durant l'any 2012, l'estatut normatiu de la llengua catalana va experimentar canvis especialment rellevants.

Primerament, hom constata que en tots els territoris de llengua catalana es van aprovar un ampli ventall de disposicions normatives, principalment de rang reglamentari, que van incidir, o bé directament o bé tangencialment, en el seu dret lingüístic. Part d'aquest nou marc normatiu es va impulsar amb l'objectiu d'aprofundir el procés de normalització de la llengua pròpia i ampliar la tutela dels drets i els deures lingüístics dels ciutadans. Això no obstant, al llarg de l'any 2012 també s'aprecien importants retrocessos en aquest procés de normalització i en el reconeixement i la protecció de l'idioma, articulats jurídicament amb l'aprovació d'iniciatives legislatives i reglamentàries molt controvertides políticament i social, que es procuraran esbossar a les pàgines que segueixen.

Aquest retrocés en el reconeixement, la protecció i la normalització de la llengua catalana s'ha donat molt especialment en territoris com Aragó, el País Valencià o les Illes Balears. En el cas aragonès, durant l'any 2012 es va tramitar una iniciativa legislativa especialment lesiva per a l'estatus jurídic de la llengua catalana a la Franja, que va suscitar intensos conflictes polítics i socials: el Projecte de Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó. Com s'analitzarà amb més deteniment a les pàgines que segueixen, aquest projecte legislatiu impulsat per l'executiu popular presidit per Luisa Fernanda Rudi i que es va acabar aprovant el maig de 2013 no conté ni una sola referència explícita a la llengua catalana i li canvia la denominació per l'expressió eufemística i acientífica *"llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental de la Comunitat Autònoma"* (LAPAO) bo i articulant una involució sense precedents en el reconeixement i la defensa de la comunitat lingüística catalana d'aquest territori.

Semblantment, l'any 2012 també va ser un any especialment lesiu pel que fa a l'estatus normatiu de la llengua a les Illes Balears. I això perquè, entre altres iniciatives que s'estudien críticament en aquest informe, es va aprovar la Llei 9/2012, de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública, per la qual s'elimina l'exigència general d'un determinat nivell de coneixement de català com a requisit per accedir a l'Administració o per ocupar-hi un lloc de treball. Aquesta iniciativa, impulsada per l'executiu popular presidit per José Ramón Bauzá, feia un pas

enrere sense precedents en la protecció jurídica de l'idioma bo i suscitant un encès rebuig polític i social que va transcendir als mitjans de comunicació al llarg de tot l'any.

Dit això, la dinàmica sociopolítica i l'estatus normatiu de la llengua al País Valencià no va experimentar canvis rellevants i va continuar, per consegüent, amb les pautes ressenyades als informes d'anys anteriors. Durant l'any 2012, l'executiu popular presidit per Alberto Fabra va seguir formulant i implementant una política poc favorable a l'idioma propi. Aquesta circumstància es va posar de manifest tant en les pràcticament nul·les iniciatives legislatives i reglamentàries en matèria de llengua com en l'enfrontament amb el món de l'activisme social. D'entre les disposicions normatives que van suscitar més oposició pot destacar-se el Decret 127/2012, de 3 d'agost, pel qual es regula el plurilingüisme en l'ensenyança no universitària de la Comunitat Valenciana, criticat perquè redueix significativament l'ús de la llengua catalana en l'etapa educativa. Val a dir que durant aquell 2012 es va continuar discutint sobre les emissions de TV3 al territori i aquest debat va venir mediatitzat pel rebuig, en seu del Congrés dels Diputats, a la tramitació de la proposició de llei d'iniciativa popular Televisió sense Fronteres.

En tot cas, les legislatures que tot just començaven en aquests tres territoris esmentats, presagiaven una evolució futura de la política i el dret lingüístics en un sentit molt poc favorable al reconeixement i la protecció jurídica de la llengua catalana. S'articulava, de fet, una vasta ofensiva contra l'estatus normatiu de l'idioma, que es procurarà estudiar a les pàgines que segueixen. L'estudi dels debats parlamentaris celebrats als seus hemicicles al llarg de l'any 2012 va posar de manifest, a més, dissensions importants en aspectes puntals de qualsevol política lingüística. En aquests escenaris conflictius, la societat civil va continuar assumint un paper rellevant en la defensa de la llengua pròpia. I en aquest activisme ciutadà Òmnium Cultural, Obra Cultural Balear, Plataforma per la Llengua, Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia o Acció Cultural del País Valencià al llarg de l'any 2012 es van continuar significant en la defensa de l'idioma. En el cas de Plataforma per la Llengua, durant aquell any pateix el trist decés del seu fundador Martí Gasull, significat activista en la defensa de la llengua i la cultura catalana.

A Catalunya, el cabal legislatiu d'incidència en el dret lingüístic va ser més aviat migrat perquè durant l'any 2012 es va viure un procés electoral, amb la dissolució del Parlament i la convocatòria anticipada d'eleccions que van tenir lloc el mes de novembre. Per aquest motiu, la immensa majoria de la producció normativa es va promulgar durant el primer semestre de l'any. Això no vol dir que durant el segon semestre el dret lingüístic s'hagués bandejat del debat polític i mediàtic. Ben al contrari, es va centrar especialment l'interès a causa de diversos pronunciaments jurisprudencials i la presentació de l'avantprojecte de la Llei d'orgànica per a la millora de la qualitat educativa impulsada pel ministre José Ignacio Wert, que articulaven una ofensiva jurídica sense precedents contra el model lingüístic a l'escola.

Aquesta ofensiva es plantejava quan aquest model de conjunció lingüística escolar estava a punt de complir trenta anys de vida. Regulat per primera vegada en la Llei 7/1983, de 18 d'abril, al llarg d'aquestes tres dècades s'ha consolidat com una clau de volta del procés de normalització lingüística de Catalunya, puntal per excel·lència del seu règim juridicolingüístic. Elogiat explícitament en seu del Consell d'Europa, aquest model va centrar al llarg de l'any 2012 intensos debats polítics i mediàtics bona part dels quals evocaven discursos pronunciats a principis dels anys 80, quan es gestaven els règims de cooficialitat lingüística autonòmics. Uns debats, sigui dit de passada i des de la perspectiva que ens ofereix el dret comparat, superats amb escreix en altres estats plurilingües del nostre entorn.

Així doncs, si una circumstància defineix el període estudiat són les incògnites que planegen sobre quina serà l'evolució futura de la legislació lingüística i els conflictes interpretatius que continua suscitant la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.³⁹ La referència a aquesta sentència no és accessòria ni banal, sobretot si prenem en consideració que certes interpretacions d'aquesta resolució són esgrimides al llarg de l'any 2012 com a argument jurídic central per discutir el dret lingüístic vigent a Catalunya.

Pel que fa a l'Estat espanyol, el reconeixement d'un plurilingüisme legal va continuar sent una assignatura no solament pendent, sinó sense agenda clara, tal com ja vam posar de manifest en informes anteriors. El buidatge de les disposicions normatives publicades al *Butlletí Oficial de l'Estat* durant l'any 2012 evidenciaven que el dret lingüístic no experimentava innovacions rellevants. De fet, durant aquesta etapa no es va aprovar cap disposició legal que afectés l'estatut jurídic de les llengües. Ara bé, sí que es van aprovar i es van publicar algunes normes de rang reglamentari que incloïen, dispersament al llarg del seu articulat i de forma tangencial, diverses previsions d'incidència en matèria lingüística i que garantien certs avenços en àmbits molt puntuals. Aquest és el cas, a tall d'exemple, del Reial decret llei 5/2012, de 5 de març, de mediació en afers civils i mercantils. Aquesta disposició reglamentària conté referències a la tria de la llengua del procediment per les parts (article 16.1.a) i a l'especificació de la llengua com un dels fets que ha de constar a l'inici del procediment (article 19.1.g).⁴⁰

Dit això, la regulació lingüística va centrar intensos debats polítics i mediàtics a les Corts Generals espanyoles, especialment en el marc de les funcions d'impuls i control de l'acció de govern que tenien encomanades en un sistema parlamentari. S'hi van formular diferents preguntes, mocions i interpel·lacions, així com tramitacions de proposicions no de llei que van situar a l'hemicicle intensos debats entorn a qüestions

³⁹ *Butlletí Oficial de l'Estat* núm. 172, de 16 de juliol de 2010.

⁴⁰ *Butlletí Oficial de l'Estat*, de 6 de març de 2012, que es pot consultar a: http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2012/03/06/pdfs/BOE-A-2012-3152-C.pdf

tan dispars com ara el model lingüístic de l'escola catalana, el tractament de la llengua catalana a Aragó o preguntes relatives al compliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries per part de l'Estat espanyol.

Pel que fa al model lingüístic de l'escola catalana, durant l'etapa estudiada es van iniciar els treballs d'elaboració del controvertit avantprojecte de llei orgànica de millora de la qualitat educativa (LOMCE) també conegut com llei Wert, que es va presentar a l'opinió pública a finals de 2012⁴¹. Uns mesos més tard, el Consell de Ministres celebrat el 17 de maig de 2013 aprovava la iniciativa i encetava l'inici de la seva tramitació parlamentària.

Coetàniament, al Congrés dels Diputats es va proposar discutir sobre el reconeixement i l'ús dels idiomes cooficials per part d'institucions i serveis de l'Estat. Un bon exemple el van oferir les nombroses preguntes no admeses a tràmit sobre atenció a la ciutadania en les llengües cooficials en comissaries i dependències de la Guàrdia Civil i la Policia Nacional en comunitats autònomes amb règims de cooficialitat lingüística⁴² o les preguntes relatives a la promoció i l'ús de les llengües autonòmiques cooficials per part del cap de l'Estat.⁴³

D'altra banda, dins d'aquestes consideracions generals sobre l'estatus del català, també convé esmentar l'activitat jurídica articulada entorn dels convenis, els acords i altres activitats institucionals de col·laboració. Com s'estudiarà en les pàgines que segueixen, durant l'any 2012 aquesta activitat no va ser gaire significativa si la comparem amb etapes precedents, sense perjudici de les iniciatives que es van impulsar des d'entitats com ara l'Institut Ramon Llull.

⁴¹ Coetàniament, diverses resolucions judicials van qüestionar el model de conjunció lingüística a l'escola catalana i van centrar diverses iniciatives parlamentàries. A tall d'exemple, la pregunta formulada pel diputat Carlos Martínez Gorriarán del grup UpyD, el 12 de març de 2012, sobre actuacions per executar "*els seus propis termes la sentència del Tribunal Suprem que ordena restablir el castellà com a llengua vehicular en l'ensenyament a Catalunya en igualtat de condicions que el català*". Vegeu la pregunta en l'expedient del Congrés dels Diputats núm. 180/000087. Presentada el 12/03/2012, qualificada el 13/03/2012. Consultables en línia a <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Iniciativas>.

⁴² A tall d'exemple, vegeu les preguntes formulades al Govern pel diputat Joan Tardà del Grup Parlamentari Mixt durant el primer semestre de 2012, en els expedients del Congrés dels Diputats del núm. 184/001522 al núm. 184/001534, no admeses a tràmit. Consultables en línia a <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Iniciativas>. Aquestes preguntes parlamentàries tenen el seu origen en discriminacions lingüístiques denunciades per ciutadans que s'expressaven en llengua catalana. Per una ampliació, vegeu casos denunciats <https://www.plataforma-llengua.cat/estudis/interior/116>

⁴³ Vegeu els expedients del Congrés dels Diputats núm. 184/000200 i núm. 184/000201 (preguntes sobre les accions realitzades pel cap de l'Estat els darrers anys de difusió i protecció de la llengua catalana, gallega i basca) o l'expedient núm. 184/000205 (pregunta sol·licitant l'opinió del Govern sobre el fet que la pàgina web de la Casa Reial s'editi en una llengua estrangera i no en les llengües espanyoles cooficials a diferents territoris). Consultables en línia a <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Iniciativas>.

Enllaçant amb aquestes iniciatives, el 26 de setembre de 2012, el català celebrava el Dia Europeu de les Llengües consolidat com la novena llengua de la Unió Europea pel que fa a dades sociolingüístiques, en els termes que s'analitzen als capítols precedents d'aquest informe, i això malgrat no ser llengua oficial en l'àmbit comunitari. Així doncs, si prenem en consideració el nombre de persones que efectivament el saben parlar, se situa per davant de la majoria de llengües que integren, actualment, el llistat dels vint-i-tres idiomes que gaudeixen d'estatus d'oficialitat a la Unió.

Val a dir que, durant l'any 2012, també es van adoptar algunes iniciatives amb l'objectiu de reforçar la tutela de la llengua catalana a la Unió Europea. Per bé que la seva transcendència jurídica va ser més aviat limitada, van servir per posar novament de manifest en l'escenari polític supraestatal les reivindicacions de millora en el reconeixement i la protecció jurídica de l'idioma.

Políticament, el 21 de març de 2012 el president de la Generalitat es reunia a Brussel·les, en viatge oficial, amb el president del Parlament Europeu, Martin Schulz. Els mitjans de comunicació es van fer ressò d'aquesta trobada, bo i emfasitzant la sensibilitat del president europeu envers la cultura i la llengua catalanes. Coetàniament, el Govern de la Generalitat, a través de la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura, denunciava l'ofensiva contra la llengua catalana que representava la reforma educativa anunciada pel Govern espanyol en el marc de la Xarxa Europea per a la Promoció de la Diversitat Lingüística. Val a dir que durant l'any 2012 Catalunya va assumir la vicepresidència d'aquesta Xarxa, creada l'any 2007 amb l'objectiu d'influir en les polítiques lingüístiques de la Unió Europea relatives al reconeixement de les llengües regionals i minoritàries i a la gestió de la diversitat lingüística en general.⁴⁴

Ja en seu del Consell d'Europa, l'any 2012 es va commemorar el vintè aniversari de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, conveni internacional ratificat per l'Estat espanyol, obert a la signatura dels estats el 5 de novembre de 1992. Aquest aniversari coincidia amb el fet que el 24 d'octubre de 2012 el Comitè de Ministres del Consell d'Europa publicava les darreres recomanacions amb relació al seguiment de l'aplicació a l'Estat espanyol dels compromisos adquirits amb la Carta, la qual cosa comportava el tancament del tercer cicle de seguiment del conveni. En aquestes

⁴⁴ Vegeu <http://www.npld.eu/>. La Xarxa està integrada per 28 institucions que representen governs i entitats no governamentals de l'àmbit lingüístic, 10 de les quals són membres de ple dret i 18 més tenen l'estatus de membres associats. La Direcció General de Política Lingüística i Linguamon-Casa de les Llengües en són membres de ple dret. Compta amb la participació d'alguns governs estatals de la Unió Europea, governs autònoms, associacions i entitats culturals que treballen en la promoció de la pluralitat lingüística, universitats i centres de recerca. Actualment, hi són representades 16 llengües europees: català, occità, escocès, irlandès, basc, gallec, còrnic, bretó, frisó, gal·lès, estonià, finès, suec, lituà, cors i sami.

recomanacions, consultables en línia, queden paleses les limitacions del marc normatiu actual de l'Estat i la seva manca d'actuació i voluntat de cooperació en diferents àmbits. Més concretament, el Comitè de Ministres del Consell d'Europa formulava a les autoritats espanyoles les següents cinc recomanacions per garantir el compliment dels compromisos assumits amb la ratificació del conveni: a) Modificar el marc jurídic per tal de garantir expressament que les autoritats judicials penals, civils i administratives tramitaran, a les Comunitats autònomes, els procediments en les llengües cooficials a sol·licitud d'unes de les parts; b) Prendre les mesures jurídiques i pràctiques necessàries per tal de garantir que una proporció adequada de personal judicial que presti funcions a les Comunitats autònomes on s'apliqui l'article 9 de la Carta tinguin un coneixement suficient de les llengües regionals o minoritàries emparades pel conveni, per a l'acompliment de les seves funcions professionals; c) Revisar l'organització relativa a la selecció, la promoció i la formació del personal al servei de l'administració de l'Estat per tal de garantir que una proporció adequada d'aquest personal tingui un coneixement suficient de les llengües per a l'acompliment de les seves funcions professionals; d) Assegurar la presència de totes les llengües regionals o minoritàries tutelades per la Carta en els serveis públics de l'Estat; e) I, finalment, assegurar la presència d'aquestes llengües en l'oferta de serveis sanitaris.⁴⁵

Aquest catàleg de recomanacions s'ha de valorar prenent en consideració que bona part de les quals ja havien estat objecte de pronunciaments anteriors del mateix Comitè de Ministres en el marc de cicles de seguiment del conveni precedents. Alhora, no és sobrer subratllar que, des de fa anys, les conclusions dels informes del Comitè d'experts sobre l'aplicació de la Carta a Espanya han estat elogioses pel que fa al model de conjunció lingüística a l'escola catalana alhora que han criticat el compliment deficient dels postulats del conveni en els models lingüístics educatius d'altres comunitats autònomes. Tot plegat s'ha de tenir present a l'hora de valorar els fonaments jurídics de la cèlebre STC 31/2010 sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que s'esgrimeix actualment per discutir el model lingüístic educatiu, perquè sorprenentment no contenen ni una sola menció a aquest conveni internacional quan interpreten el contingut i l'abast de les previsions lingüístiques estatutàries.

Dit això, a continuació s'estudiaran succintament les principals disposicions normatives, legals i reglamentàries, d'incidència en l'estatut jurídic de la llengua catalana, bo i distingint per territoris.

2.2.3 L'estatus jurídic del català per territoris

Andorra

L'any 2012 coincidia amb el primer tram de vida de la VI Legislatura del Consell General. I això perquè, recordem-ho, el 3 d'abril de 2011 es van celebrar eleccions

⁴⁵ Vegeu http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/default_en.asp#Spain.

anticipades que va guanyar la candidatura de Demòcrates per Andorra encapçalada per Antoni Martí bo i obtenint majoria absoluta amb vint dels vint-i-vuit consellers. Als efectes que aquí interessin, el canvi de govern derivat dels comicis va projectar-se en un canvi de l'equip responsable de formular i implementar la política lingüística andorrana. L'1 d'agost de 2011 el nou ministre de Cultura, Albert Esteve, prenia possessió del seu càrrec i uns mesos més tard, el 4 de gener de 2012, el Consell de Ministres aprovava el nomenament de Montserrat Planelles com a nova directora del departament de Promoció Cultural i Política Lingüística.

Dit això, durant l'any 2012 no es van produir novetats rellevants en l'estatus normatiu de la llengua catalana al Principat. Nogensmenys, es van adoptar diverses iniciatives amb l'objectiu de promoure la normalització lingüística que mereixen ser ressenyades.

Aquest és el cas, a tall d'exemple, de la convocatòria aprovada pel Govern l'1 de febrer de 2012 d'un concurs nacional per a l'elaboració i la impartibilitat de mòduls de vint hores de català oral específic per a sectors professionals. Uns mesos més tard, el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*, de 2 de maig, publicava l'avís dels exàmens oficials lliures de llengua catalana de nivell A, B, C i de nivell bàsic de ciències històriques i socials andorranes.⁴⁶ Aquesta convocatòria d'exàmens oficials lliures de llengua es formalitzava de conformitat amb el que disposen la Llei qualificada d'educació de 3 de setembre de 1993 i la Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial de 16 de desembre de 1999, amb l'objectiu d'assolir les finalitats sobre l'ús de la llengua catalana establertes a l'article 2 de la Llei d'ordenament del sistema educatiu andorrà de 9 de juny de 1994.

I enllaçant amb el coneixement lingüístic, el març de 2013 el ministre de Cultura, Albert Esteve, i la sociòloga Estel Margarit presentaven l'estudi "L'escenari sociolingüístic de la població escolar d'Andorra" del curs 2011-2012, un estudi elaborat per la mateixa investigadora amb el suport del Centre de Recerca i Estudis Sociològics (CRES) de l'Institut d'Estudis Andorrans. L'estudi, fruit de l'ajut Lídia Armengol Vila a la recerca lingüística 2010-2012, es va elaborar amb les respostes de 2.551 alumnes d'edats compreses entre 12 i 16 anys dels tres sistemes educatius. Posa de manifest, entre altres dades, que la llengua d'ús més habitual dels alumnes és el català –de manera exclusiva o combinat amb altres llengües– amb un 58%, amb predomini d'un registre bilingüe. En l'àmbit familiar, el català és la llengua més parlada (amb els pares un 49% i amb els germans un 64%), i en l'àmbit escolar es manté aquest predomini (amb els companys de classe un 76% i amb els professors i el personal auxiliar, un 84%). La població escolar destaca la importància del català en la societat andorrana i la necessitat de promoure'n l'ús. Pel que fa als elements definidors de la identitat andorrana, parlar el català ocupa el tercer lloc, per darrere d'haver nascut a Andorra o viure-hi des de petit i per davant de tenir la nacionalitat.

⁴⁶ Consultable en línia a l'enllaç <http://www.bopa.ad/bopa/2012/bop24020.pdf>

Dit això, des del Servei de Política Lingüística del Govern andorrà al llarg de l'any es van impulsar moltes altres iniciatives amb l'objectiu de promoure l'ús de la llengua catalana en diferents àmbits. Aquest és el cas, a tall d'exemple, de l'inici de la vuitena edició del programa Voluntaris per la Llengua, les noves promocions de cinema en català o l'edició d'obres en llengua catalana com ara el primer volum de la col·lecció intitulada *Entrelletres*, editada pel mateix Servei i que es presentava el març de 2012.⁴⁷

Aragó

Cronològicament, l'any 2012 va coincidir amb el primer tram de vida de la VIII Legislatura de les Corts aragoneses. Una legislatura en la qual el grup parlamentari popular, encapçalat per Luisa Fernanda Rudi, va comptar amb majoria absoluta a l'hemicicle. Aquesta circumstància va condicionar decisivament l'evolució del seu dret lingüístic, en els termes que ja s'anunciaven al programa electoral de la formació i s'havien ratificat en el discurs d'investidura de la candidata pronunciat el 15 de juliol de 2011 a les Corts aragoneses. En aquest debat, Luisa Fernanda Rudi ja havia anunciat taxativament la voluntat del seu govern de remetre a les Corts *"un Projecte de Llei de reforma de l'actual Llei de Llengües"*, que *"derogui aquells aspectes de l'actual que imposen la denominada normalització del català i l'aragonès"*.

Doncs bé, al llarg de l'any 2012 aquesta proposta es va concretar amb la tramitació d'una iniciativa legislativa especialment lesiva per a l'estatus jurídic de la llengua catalana a la Franja, que va suscitar intensos conflictes polítics i socials. El *Butlletí Oficial de les Corts d'Aragó*, editat el 3 de setembre de 2012, publicava el més que controvertit Projecte de Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó.⁴⁸ Una iniciativa legislativa inèdita en el fons i les formes perquè al llarg del seu articulat no conté ni una sola referència explícita a la llengua catalana i li canvia la denominació per l'expressió eufemística *"llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental de la Comunitat Autònoma"* (LAPAO). Semblantment, l'aragonès rep la denominació de *"llengua aragonesa pròpia de les àrees pirinenca i prepirinenca"* (LAPAPYP). S'articula així un retrocés sense precedents en el reconeixement, la protecció jurídica i la normalització d'ambdós idiomes.

Tot plegat explica que, al llarg de 2012, diverses entitats de la Franja reclamessin la conveniència de tutelar el reconeixement dels catalanoparlants d'Aragó. Entitats com ara l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, l'Associació Cultural del Matarranya i el Centre d'Estudis Ribagorçans, aplegats en la Iniciativa Cultural de la Franja, van publicar comunicats conjunts de protesta per la iniciativa legislativa de l'executiu popular

⁴⁷ Per més informació sobre aquestes i altres iniciatives, vegeu <http://www.catala.ad/index.php?limitstart=20>

⁴⁸ Consultable en línia a l'enllaç [http://bases.cortesaragon.es/bases/original.nsf/%28BOCA1%29/0AF7169A0A54FB83C1257A6E005210EA/\\$File/BOCA_79.pdf?OpenElement](http://bases.cortesaragon.es/bases/original.nsf/%28BOCA1%29/0AF7169A0A54FB83C1257A6E005210EA/$File/BOCA_79.pdf?OpenElement)

advertint que margina la llengua i la desprotegeix. D'altres entitats, com ara l'Institut d'Estudis Catalans també van denunciara el despropòsit polític i acadèmic, així com les implicacions jurídiques d'aquest projecte legislatiu, que es va acabar aprovant al Ple de l'hemicicle aragonès a la sessió celebrada el 9 maig de 2013, amb els vots favorables del Partit Popular i el Partit Aragonès.

Indefugiblement, el conflicte es va traslladar a l'escenari parlamentari, molt especialment a les Corts aragoneses però també al Parlament de Catalunya i a les Corts Generals espanyoles, a través de diverses iniciatives parlamentàries que es van tramitar coetàniament a la tramitació de la norma.

Així, a la sessió plenària del debat sobre l'estat de la comunitat aragonesa celebrat el setembre de 2012, la diputada Ibeas Puerta del grup parlamentari Chunta Aragonesista denunciaria explícitament que la nova llei de llengües ignora la realitat trilingüe i atempta contra els drets lingüístics dels aragonesos que no parlen castellà o que tenen com a llengua materna les altres dues llengües “*que vostè [dirigint-se a Luisa Fernanda Rudi] no vol ni nomenar, l'aragonès i el català que es parla aquí, a Aragó*”.⁴⁹ També a les Corts Generals espanyoles, al llarg del 2012 aquesta qüestió va centrar diverses iniciatives parlamentàries. En són un bon exemple la proposició no de llei presentada pel grup parlamentari mixt el 21 de juny de 2012 sobre el compliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries i el no-reconeixement d'una suposada llengua “aragonesa oriental”;⁵⁰ la pregunta formulada al Govern per Alfred Bosch el mateix dia 21 de juny de 2012, sobre el reconeixement d'una suposada “llengua aragonesa oriental”;⁵¹ o a tall d'exemple, la pregunta formulada el 28 de març per Chesús Yuste Cabello sol·licitant l'opinió del Govern sobre si l'aragonès és una llengua objecte d'especial protecció dins dels informes enviats al Consell d'Europa sobre seguiment i desenvolupament de l'adequada aplicació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.⁵²

Al Parlament de Catalunya també es va debatre sobre aquesta qüestió i es van tramitar diverses iniciatives amb l'objectiu de defensar el reconeixement de la llengua catalana. Una bona mostra l'ofereix la proposta de resolució de rebuig a l'Avantprojecte de llei d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies del Govern d'Aragó i sobre el fet de

⁴⁹ Vegeu Diario de Sesiones de las Cortes de Aragón núm. 33, 19, 20 i 21 de setembre de 2012, p. 2810

⁵⁰ BOCG – Congrés dels Diputats núm. D-120, de 2 de juliol de 2012, p. 9.

⁵¹ Vegeu la iniciativa publicada al BOCG – Congrés dels Diputats núm. D-122, de 4 de juliol de 2012, p. 128, i la resposta del govern a BOCG – Congrés dels Diputats núm. D-146, de 19 de setembre de 2012, p. 790.

⁵² Vegeu la iniciativa publicada al BOCG – Congrés dels Diputats núm. D-78, de 19 d'abril de 2012, p. 142, i la resposta del govern a BOCG – Congrés dels Diputats núm. D-104, de 6 de juny de 2012, p. 196.

garantir el futur de la llengua catalana a la Franja, presentada el 20 de juny de 2012⁵³ o la proposta de resolució sobre la denominació de l'aragonès i el català a Aragó i sobre la definició d'acords amb el Govern d'Aragó en matèria de política lingüística, presentada el 22 de juny de 2012.⁵⁴ Coetàniament, diversos Ajuntaments, Consells Comarcals i Diputacions d'arreu de Catalunya van aprovar mocions en defensa del català a la Franja, alhora que els mitjans de comunicació es feien ressò de diverses declaracions institucionals, com la del conseller Ferran Mascarell o la de l'Institut d'Estudis Catalans, de rebuig a la iniciativa i en defensa del reconeixement dels catalanoparlants d'Aragó.

Aquest conflicte també va ser objecte de diverses iniciatives en l'escenari europeu, tant en seu de la Unió Europea com del Consell d'Europa, que ja es començaven a formalitzar durant el segon semestre de l'any 2011.⁵⁵ Pel que fa al Consell d'Europa, no és sobrer recordar que en el darrer Informe del Comitè d'Experts sobre l'aplicació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries a Espanya, emès el 24 d'octubre de 2012, se subratlla explícitament que les previsions de la Part II del conveni protegeixen explícitament "*l'aragonès i el català a l'Aragó*".⁵⁶

En tot cas, inventar una denominació arbitrària i acientífica (LAPAO, *Lengua Aragonesa Propia del Área Oriental*) per a una llengua plenament reconeguda per la romanística internacional, i que té càtedres dedicades al seu estudi en múltiples universitats d'arreu del món, és un despropòsit polític sense precedents en l'escenari del dret comparat. I fer-ho en el marc d'una llei intitulada precisament "*d'ús, protecció i promoció de les llengües*" confereix a aquesta invectiva política connotacions d'inversemblança.

⁵³ Per veure'n la seva tramitació, consulteu l'expedient núm. 250-01383/09 a <http://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/siap>. Iniciativa presentada pel Subgrup Parlamentari de Solidaritat Catalana per la Independència publicada al BOPC núm. 343, de 2 de juliol de 2012, p. 108.

⁵⁴ Per veure'n la seva tramitació, consulteu l'expedient núm. 250-01386/09 a <http://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/siap>. Iniciativa presentada pel Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya Verds – Esquerra Unida i Alternativa publicada al BOPC núm. 343, de 2 de juliol de 2012, p. 110.

⁵⁵ Pel que fa a la Unió Europea, un exemple l'ofereix la pregunta formulada per l'eurodiputat Ramon Tremosa el 29 de juliol de 2011 a la Comissió sobre la reforma de la llei de llengües aragonesa. Vegeu <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2011-007527&format=XML&language=ES>

⁵⁶ En paraules de l'informe "*As regards Part II of the Charter, Spain declared that the languages protected by the Statutes of Autonomy in the territories where they are traditionally spoken are also considered as regional or minority languages. The Committee of Experts interprets this declaration as presently covering the following languages: Galician in Castile and León and Extremadura, Aragonese and Catalan in Aragon, Asturian and Asturian-Galician in Asturias, and Leonese in Castile and León*". El document es pot consultar en línia a http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/EvaluationReports/SpainECRML3_en.pdf

Catalunya

L'any 2012 va ser un any electoral a Catalunya. Per Decret 104/2012 d'1 d'octubre,⁵⁷ s'acordava la dissolució del Parlament elegit el dia 28 de novembre de 2010 i es convocaven eleccions anticipades al Parlament, que van tenir lloc el 25 de novembre. Es posava així fi a la IX Legislatura. El 17 de desembre tenia lloc la sessió constitutiva de la nova Legislatura del Parlament català i s'encetava així un nou cicle polític condicionat essencialment per dos factors de naturalesa ben diferent: d'una banda, el projecte polític entorn del dret a decidir del poble de Catalunya, que va centrar iniciatives parlamentàries d'especial transcendència política i jurídica; de l'altra, les importants restriccions econòmiques en els pressupostos públics que, indefectiblement, van acabar condicionant l'agenda política i governamental de l'executiu presidit per Artur Mas.

Dit això, el buidatge del *corpus* normatiu d'incidència en matèria lingüística permet concloure que, durant l'any 2012, el dret lingüístic català no va experimentar canvis rellevants. Prova n'és que durant aquell any no es va aprovar cap llei d'incidència en matèria lingüística. Sí que es van aprovar, en canvi, un ampli llistat de disposicions de rang reglamentari —decrets, ordres i resolucions— la major part de les quals, com s'estudiarà a continuació, persegueixen l'objectiu de promoure el procés de normalització de la llengua pròpia o bé inclouen certes previsions lingüístiques en àmbits molt puntuals⁵⁸.

Pel que fa al procés de normalització lingüística, al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* s'hi van publicar un ampli catàleg de convocatòries públiques d'ajuts i subvencions, dirigides principalment a promoure l'ús del català en diferents àmbits públics. En són un bon exemple les subvencions concedides pel Departament de

⁵⁷ Vegeu http://www.parlament.cat/actualitat/actes/02102012Decret_dissolucio.pdf

⁵⁸ S'aproven algunes disposicions de rang reglamentari que incideixen, per bé que tangencialment, en el dret lingüístic català. Aquest és el cas, a tall d'exemple, dels següents decrets:

- Decret 135/2012, de 23 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 15/2009, del 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat. L'article 30.1 del Decret estableix que en el procediment de designació de la persona mediadora s'ha de "garantir el dret de les parts a comunicar-se amb la persona mediadora en qualsevol de les llengües oficials de Catalunya, d'acord amb la legislació vigent".
- Decret 116/2012, de 9 d'octubre, del dipòsit legal. L'article 8 del Decret regula el dipòsit de material editat en català o occità a qualsevol territori de l'Estat diferent de Catalunya.
- Decret 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic. Els articles 12, 20, 65 i diversos punts de l'annex II fan referència a l'ús del català i altres llengües de manera similar a com ho feia el Decret que deroga, el 183/2010, de 23 de novembre.
- Decret 158/2012, de 20 de novembre, pel qual es modifica el Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges. L'article 9 del Decret 158/2012 afegeix a l'article 7 del Decret 168/1994 una referència lingüística sobre els rètols de les agències que figurava a l'article 4, també modificat. Els articles 15.2 i 16.5 del Decret 168/1994 mantenen les referències lingüístiques que contenien sense cap modificació.

Cultura que consten en la Resolució CLT/92/2012, de 31 de gener,⁵⁹ o en la Resolució CLT/807/2012, de 12 de març.⁶⁰

Aquesta dada, d'entrada, no aporta cap novetat rellevant i segueix la tendència detectada en la producció normativa autonòmica d'anys anteriors. De fet, la política de normalització i foment de la llengua pròpia formulada per la Generalitat els darrers temps s'ha articulada, prioritàriament, a través d'una activitat subvencional que, en un entorn de crisi econòmica persistent i de greus limitacions pressupostàries, s'ha acabat consolidant com un instrument bàsic de les polítiques públiques de foment no només en l'àmbit lingüístic i cultural, sinó també en els àmbits econòmic, social i assistencial.

Aquesta activitat subvencional en matèria lingüística abastava diferents àmbits públics i s'adreçava a diferents destinataris, incloses també les comunitats catalanes a l'exterior. Pel que fa a aquestes darreres, mereix ser destacada la Resolució PRE/300/2012, de 22 de febrer, per la qual es convocaven les subvencions per a activitats de promoció i difusió de la cultura i la llengua catalana, a ajuts socials i al funcionament ordinari de les comunitats catalanes de l'exterior per a l'any 2012.⁶¹ Val a dir que el mateix dia s'aprojava l'Ordre CLT/59/2012, de 22 de febrer, del Cens d'entitats de foment de la llengua catalana.

En l'àmbit de l'ensenyament, van ser diverses les Resolucions per les quals es convocaven subvencions i ajuts d'incidència en matèria lingüística. Pel que fa a l'ensenyament universitari, n'ofereix un bon exemple la Resolució ECO/244/2012, de 10 de febrer, per la qual es dona publicitat a subvencions concedides en matèria d'universitats, subscrietes per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca.⁶² El seu annex 2 recull la convocatòria d'ajuts a l'edició i la difusió de llibres de text, manuals universitaris, llibres científicotècnics o de referència, escrits o traduïts en llengua catalana. Per la seva part, l'annex 4 publica la convocatòria d'ajuts a les universitats de Catalunya per a projectes i activitats de normalització lingüística.

Coetàniament, el Govern va destinar 726.400 euros a fomentar l'ús de les terceres llengües a les universitats catalanes amb la convocatòria del programa Interlingua.⁶³

⁵⁹ DOGC núm. 6058, de 2 de febrer. Les línies de subvencions de la Direcció General de Política Lingüística són les següents: a) Iniciatives d'entitats sense ànim de lucre adreçades a promoure l'ús de la llengua catalana a Catalunya; b) Iniciatives d'empreses adreçades a promoure l'ús de la llengua catalana; c) Iniciatives destinades a augmentar les estrenes comercials de llargmetratges doblats o subtitulats en llengua catalana.

⁶⁰ DOGC núm. 6123 de 8 de maig, p. 23635. Vegeu les subvencions en règim de concurrència competitiva per a iniciatives adreçades a promoure l'ús de la llengua catalana a Catalunya.

⁶¹ DOGC núm. 6153, de 20 de juny, p. 31848.

⁶² DOGC núm. 6072, de 22 de febrer.

⁶³ Resolució ECO/540/2012, de 19 de març, per la qual s'aproven les bases reguladores i s'obre la convocatòria d'ajuts a les universitats de Catalunya per a actuacions de foment i ús

Aquesta línia d'ajuts, oberta a totes les universitats catalanes públiques o privades, té per objectiu impulsar la presència i l'ús de les terceres llengües —en especial de l'anglès—, utilitzades també per la comunitat universitària com a resultat de la internacionalització derivada de l'Espai Europeu d'Educació Superior i garantir la presència i l'ús del català a les universitats, atès el seu caràcter de llengua pròpia. Aquesta convocatòria d'ajuts Interlingua substitueix el programa NORMA, en vigor fins l'any 2011, que tenia per objectiu subvencionar només projectes relacionats amb la normalització lingüística.

I si parlem d'ensenyament universitari, també convé recordar que durant aquest mateix període dues universitats públiques catalanes, la Universitat Rovira i Virgili i la Universitat Politècnica de Catalunya, van modificar els seus Estatuts. En el cas de la Universitat Rovira i Virgili, aquesta modificació s'articulava amb l'acord GOV/23/2012, de 27 de març.⁶⁴ En el cas de la Universitat Politècnica de Catalunya, la modificació se va aprovar per Acord GOV/43/2012, de 29 de maig.⁶⁵ Als efectes que aquí interessen, els Estatuts reformats d'ambdues universitats estableixen que el català és la seva llengua oficial i pròpia i s'assumeix el compromís de promoure'n l'aprenentatge i estendre'n l'ús en els diferents àmbits que els són propis.

En l'àmbit de l'ensenyament no universitari, al llarg de l'any 2012 també es van aprovar diverses disposicions reglamentàries d'incidència, directa o tangencial, en matèria lingüística. Mereix ser destacada, a tall d'exemple, la Resolució ENS/315/2012, de 23 de febrer, per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matrícula de l'alumnat als centres del Servei d'Educació de Catalunya i altres centres educatius, en els diversos ensenyaments sostinguts amb fons públics, per al curs 2012-2013. Aquesta Resolució inclou diverses previsions lingüístiques al llarg del seu articulat i, més específicament, als articles 5, 9.1, 15, 16.3 i 19.7.⁶⁶

Pel que fa a l'activitat audiovisual, va ser objecte d'una reforma normativa, articulada amb l'aprovació de la Llei 2/2012, de 22 de febrer, de modificació de diverses lleis en matèria d'audiovisual.⁶⁷ La seva única menció lingüística es consigna a l'exposició de motius de la norma, quan subratlla que la Llei 11/2007, de l'11 d'octubre, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, que modifica puntualment la nova disposició legal, es va aprovar amb la voluntat d'adequar la Corporació Catalana de

de les llengües en l'àmbit universitari (INTERLINGUA 2012) i el Premi Enric Freixa i Pedrals, per a la qualitat lingüística de recursos docents virtuals al web MDX - Materials Docents en Xarxa (DOGC núm. 6097, de 28 de març, p. 16079).

⁶⁴ DOGC núm. 6100, de 2 d'abril. Els seus articles 8 i 147 inclouen previsions explícites en matèria lingüística.

⁶⁵ DOGC núm. 6140, d'1 de juny. Les previsions d'incidència en dret lingüístic es garanteixen en diversos preceptes del seu articulat. Més concretament, en els articles 4, 11, 13 i 179.

⁶⁶ DOGC núm. 6077, de 29 de febrer, p. 10044.

⁶⁷ DOGC núm. 6075, de 27 de febrer.

Ràdio i Televisió als nous reptes tecnològics i socioculturals i, alhora, continuar el procés “de normalització cultural i lingüística de Catalunya, que en aquest àmbit s’havia iniciat amb la creació de la Corporació, l’any 1983”. Partint d’aquesta base, per Acord 65/2012, de 26 d’abril, del Ple del Consell de l’Audiovisual de Catalunya, s’aprova la Instrucció general del Consell, per la qual es garanteix certes previsions d’incidència en matèria lingüística al seu article 5.1.j) i a la disposició addicional tercera.

Pel que fa a les subvencions públiques en l’àmbit de les activitats audiovisuals, el govern de la Generalitat va aprovar diverses convocatòries adreçades a normalitzar l’ús de la llengua catalana en diferents sectors com ara el cinema, la televisió, la ràdio o els mitjans informatius digitals. En són bons exemples, la Resolució CLT/376/2012, d’1 de març, per la qual es dona publicitat a l’Acord del Consell d’Administració de l’Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural, de convocatòria per a la concessió de subvencions per a iniciatives destinades a augmentar les estrenes comercials de llargmetratges doblats o subtitulats en llengua catalana per a l’any 2012; l’Ordre PRE/175/2012, de 19 de juny, per la qual s’aproven les bases reguladores del procediment per a la concessió de subvencions estructurals a mitjans informatius digitals de titularitat privada en català o en aranès; o les Ordres PRE/177/2012, de 20 de juny, i PRE/186/2012, de 22 de juny, per les quals s’aproven, respectivament, les bases reguladores del procediment per a la concessió de subvencions estructurals a emissores de ràdio i televisió de titularitat privada en català o en aranès.

Per consegüent, al llarg de l’any 2012, la política de normalització i foment de la llengua pròpia formulada per la Generalitat es va articular, prioritàriament, a través de l’activitat subvencional. Ara bé, com s’esbossarà a continuació, aquesta normalització lingüística també es va procurar promoure a través de la signatura de convenis i d’altres instruments de col·laboració.

Projectant-ho a l’àmbit jurídic, el 27 de març la consellera de Justícia, Pilar Fernández Bozal, i el conseller de Cultura, Ferran Mascarell, van signar una addenda de col·laboració entre el Departament de Cultura, el Departament de Justícia i els col·legis professionals de notaris, registradors i procuradors. L’addenda recull els plans de treball 2012 de cadascun dels col·legis amb tres objectius: millorar les competències lingüístiques, facilitar l’ús de la llengua catalana en la documentació i sensibilitzar els professionals sobre la manca d’obstacles en l’ús del català i la possibilitat d’utilitzar-lo de manera normal. Uns mesos més tard, els departaments de Cultura i Justícia renovaven també la seva col·laboració amb el Consell del Col·legi d’Advocats de Catalunya. Aquesta col·laboració s’articulava jurídicament amb la signatura, el 4 de desembre, d’una addenda 2012 al Conveni marc signat el 29 de desembre de 2008. En la signatura d’aquest Acord s’estableixen els respectius plans de treball per fomentar l’ús del català en el sector de l’advocacia i es fixa el nou Pla de treball per a l’any 2012. Aquest Pla de treball seria dissenyat per assolir quatre grans objectius: primerament,

millorar la competència lingüística dels lletrats i del personal judicial, sobretot en llenguatge jurídic, tant en l'expressió oral com escrita; segonament, tutoritzar i fer seguiment dels despatxos adherits al Pla de Qualitat Lingüística; en tercer lloc, proveir els professionals del dret d'accés lliure i gratuït al traductor castellà-català de textos jurídics, i, finalment, sensibilitzar els professionals del dret sobre la manca d'obstacles en l'ús del català i la possibilitat d'utilitzar-lo de manera normal i ordinària.

Al llarg de l'any 2012 també es van signar altres convenis de col·laboració i acords amb l'objectiu de normalitzar i estendre l'ús del català. En són uns bons exemples l'acord de col·laboració subscrit el 17 de maig entre el Consorci per a la Normalització Lingüística i la Xarxa d'Espais Escrits, Xarxa de Patrimoni Literari Català, per promoure el foment de la lectura entre els participants al programa Voluntariat per la Llengua i l'alumnat dels cursos de català per a adults; els convenis de col·laboració subscrits el 30 de juliol per la Conselleria de Cultura amb Amical Viquipèdia i Lectura Fàcil per promoure la llengua catalana; el conveni entre el Consorci per a la Normalització Lingüística i la Fundació Joan Miró, signat el 6 de novembre amb l'objectiu de promoure i difondre la llengua, la història i la cultura catalanes entre la població i especialment entre les persones nouvingudes, o el conveni marc de col·laboració subscrit el 30 d'octubre pel Consorci per a la Normalització Lingüística i l'associació Veu Pròpia amb l'objectiu d'afavorir la integració lingüística de les persones nouvingudes que viuen a Catalunya.

Dit això, va ser precisament en l'àmbit educatiu on es van produir més conflictes i controvèrsies jurídiques al llarg de l'any 2012. Aquesta conflictivitat va estar condicionada per dos esdeveniments amb transcendència jurídica especialment rellevants. Primerament, la presentació a finals de l'any 2012 de l'avantprojecte de llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa o LOMCE, també coneguda com a Llei Wert. Als efectes que aquí interessin, aquesta iniciativa legislativa de l'executiu, aprovada en seu del Consell de Ministres celebrat el 17 de maig de 2013, impulsava la setena reforma d'una llei orgànica educativa en democràcia i representava un atac frontal al model de conjunció lingüística de l'escola catalana. Aquesta reforma va suscitar un ampli rebuig polític i social a Catalunya, que va transcendir als mitjans de comunicació.⁶⁸

Aquesta iniciativa s'inseria en un context polític especialment conflictiu. Les hemeroteques donen bon testimoni de l'intens debat polític i social que es va donar en aquesta etapa i que va centrar l'interès de l'opinió pública durant el segon semestre de 2012. Aquest conflicte sovint es va veure incentivat per declaracions que van posar especialment de manifest la ideologia de fons que inspirava l'acció de govern. En són un bon exemple, per la repercussió mediàtica que van tenir, les declaracions del

⁶⁸ La dicció aprovada pel Consell de Ministres celebrat el 17 de maig de 2013 pot consultar-se a l'enllaç <http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/participacion-publica/lomce/20130517-aprobacion-proyecto-de-ley.pdf>

ministre Wert pronunciades en la sessió de control de l'executiu celebrada al Congrés dels Diputats el 10 d'octubre de 2012, quan proclamava textualment la seva voluntat "*d'espanyolitzar als alumnes catalans*", en un context de crítica al sistema educatiu públic de Catalunya.

Dit això, durant l'any 2012 el model de conjunció lingüística a l'escola pública catalana es va continuar discutint en seu judicial a través de diverses sentències dictades per sales contencioses administratives d'òrgans de la jurisdicció ordinària —Tribunal Suprem i Tribunal Superior de Justícia de Catalunya— que el van qüestionar basant-se en interpretacions clarament restrictives de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, sobre l'Estatut.⁶⁹

Cap d'aquestes sentències, ni tan sols la cèlebre Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, conté cap menció a la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, conveni internacional aprovat en seu del Consell d'Europa, ratificat per l'Estat espanyol l'any 2001 i, per consegüent, jurídicament vinculant. I això malgrat que l'article 8 d'aquest Conveni prescriu que, en matèria d'ensenyament, les parts es comprometen que es garanteixi l'educació "en" les llengües regionals en diversos nivells educatius (educació preescolar, ensenyament primari, ensenyament secundari i ensenyament tècnic i professional, segons els epígrafs a, b, c, d de l'art. 8.1), d'acord amb la situació de cadascuna de les llengües i sense perjudici de l'ensenyament de la llengua oficial de l'Estat. Recordem que, des de fa anys, les conclusions dels informes del Comitè d'experts sobre l'aplicació de la Carta a Espanya han estat elogioses pel que fa al model de conjunció lingüística a l'escola catalana, alhora que han criticat el compliment deficient dels postulats del conveni en els models lingüístics educatius d'altres comunitats autònomes.

En tot cas, als efectes que aquí interessen, tant l'avantprojecte legislatiu conegut com Llei Wert, com aquests pronunciaments jurisprudencials van suscitar encesos debats parlamentaris. En aquest escenari, al llarg de l'any 2012 es va evidenciar com mai la vitalitat i la força de la societat civil catalana en defensa del model lingüístic escolar.

Pel que fa a la jurisdicció constitucional, durant l'any 2012 van continuar en litispèndia diversos recursos d'inconstitucionalitat interposats contra disposicions legislatives que regulaven importants prerrogatives lingüístiques. La jurisprudència constitucional que es dictés per resoldre'ls podia condicionar decisivament l'evolució futura de l'estatus normatiu de la llengua pròpia en àmbits clau de qualsevol política lingüística. A tall d'exemple, entre aquests recursos d'inconstitucionalitat pendents de

⁶⁹ Pel que fa a les sentències, vegeu les cròniques de jurisprudència de la revista *Llengua i Dret* consultables en línia a <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld>

Vegeu també, Anna M. Pla Boix; "Discutint judicialment el model de conjunció lingüística a l'escola catalana: reflexions per a un debat crític", bloc de la *Revista Catalana de Dret Públic*, de 6 de maig de 2013, consultable en línia a <http://blocs.gencat.cat/blocs/AppPHP/eapc-rcdp/>

resolució davant el Tribunal Constitucional i que afectaven decisivament el règim lingüístic de Catalunya, destaca el que fou interposat contra la Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya,⁷⁰ el Codi de consum,⁷¹ la Llei d'educació,⁷² la Llei de cinema⁷³ o la Llei de l'occità.⁷⁴ Tots aquests procediments, actualment en tràmit, posen especialment de manifest les incògnites que planegen sobre l'evolució futura del dret lingüístic. Una evolució que, reiterem, no sempre es projecta en l'escenari parlamentari sinó en el jurisdiccional bo i plantejant moltes incerteses.

Pel que concerneix l'organigrama de la Generalitat, durant l'any 2012 es van actualitzar les funcions de la Direcció General de Política Lingüística. Jurídicament, aquest canvi s'articulava amb l'aprovació del Decret 59/2012, de 29 de maig, de modificació del Decret 304/2011, de 29 de març, de reestructuració del Departament de Cultura. En relació amb la Direcció General de Política Lingüística, el Decret n'actualitza les funcions i adscriu a la Subdirecció les competències relatives a la llengua occitana, aranès a l'Aran, i a la llengua de signes catalana. Per la seva part, el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 6101, de 3 d'abril de 2012, publicava el nomenament de membres de la Xarxa Tècnica de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. Aquesta Xarxa és l'òrgan que ha de donar suport tècnic a la Direcció General de Política Lingüística i a la Comissió Tècnica de Política Lingüística en cadascun dels departaments de l'Administració de la Generalitat en l'aplicació de la política lingüística del Govern. Els mitjans de comunicació es feien ressò de la primera reunió de l'òrgan celebrada l'11 de maig, que va obrir el secretari general de Cultura, Xavier Solà, i que va presidir la directora general de Política Lingüística, Yvonne Griley, i a la qual van assistir més de 60 representants dels diferents departaments de la

⁷⁰ Recurs d'inconstitucionalitat núm. 6352-2010, interposat pel defensor del poble, contra determinades previsions (article 9, paràgrafs 2, 4 i 5) de la Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya.

⁷¹ Recurs d'inconstitucionalitat núm. 7611-2010, interposat per més de cinquanta diputats del Grup Parlamentari Popular del Congrés dels Diputats contra determinats preceptes de la Llei 22/2010, de 20 de juliol del Codi de consum de Catalunya. Vegeu, també, el recurs d'inconstitucionalitat núm. 7418-2010 contra determinades previsions de la mateixa llei interposat pel defensor del poble.

⁷² Recurs d'inconstitucionalitat núm. 8741-2009, interposat per més de cinquanta diputats del Grup Parlamentari Popular del Congrés dels Diputats contra determinats preceptes de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació.

⁷³ Recurs d'inconstitucionalitat núm. 7454-2010, interposat per més de cinquanta diputats del Grup Parlamentari Popular del Congrés dels Diputats contra determinats preceptes de la Llei 20/2010, de 7 de juliol, del cinema.

⁷⁴ Recurs d'inconstitucionalitat interposat pel Govern de l'Estat contra la Llei 35/2010, de l'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran, admès a tràmit pel Tribunal Constitucional per providència de 13 de setembre de 2011. Per interlocutòria núm. 183/2011 de 14 de desembre el Ple del Tribunal va acordar mantenir la suspensió de la vigència dels articles 2.3, 5.4 i 7 i 6.5 en allò concernent a la preferència de l'ús de l'occità, aranès a l'Aran prevista a la llei.

Generalitat. En aquesta reunió es va presentar el Pla d'actuació de política lingüística 2012 i el portal de la Xarxa Tècnica de Política Lingüística a l'e-Catalunya, nou espai de treball en col·laboració.

Val a dir que al llarg de l'any 2012, el Govern de la Generalitat va aprovar la creació de dos Consells especialment rellevants en matèria lingüística: el Consell Social de la Llengua de Signes Catalana i el Consell de Política Lingüística de l'Occità Aranès.

Pel que fa al primer dels òrgans esmentats, és creat per Decret 142/2012, de 30 d'octubre, del Consell Social de la Llengua de Signes Catalana i d'atribució de funcions en matèria de política lingüística de la llengua de signes catalana.⁷⁵ L'aprovació del Decret, que suposa el desplegament de la Llei 17/2010, de la llengua de signes catalana, donava un nou impuls al reconeixement d'aquesta llengua per estendre'n la codificació. El Consell es constituïa com un òrgan d'assessorament, consulta i participació social en la política lingüística del Govern en relació amb la llengua de signes catalana, i se li encomanava les següents funcions, que es poden veure a l'articulat de la norma: estudiar i analitzar les qüestions relacionades amb el foment i la difusió de la llengua de signes catalana; assessorar el Govern sobre els mitjans per complir els objectius que marca la Llei de la llengua de signes catalana, i avaluar els objectius i els resultats de les actuacions relatives a aquesta llengua impulsades per la Generalitat. El Decret atribueix a la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura la direcció, la planificació, la coordinació interdepartamental i l'execució de la política lingüística en relació amb la llengua de signes catalana. Pel que fa a la seva composició, s'estableix que estarà format per catorze membres, la meitat dels quals són representants de l'Administració de la Generalitat, i l'altra meitat són persones usuàries i professionals de la llengua de signes catalana. Als efectes que aquí interessen, convé recordar que amb la creació d'aquest Consell es pretenia donar compliment al que estableix l'article 50.6 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Aquest precepte estatutari reconeix la llengua de signes catalana i disposa que els poders públics n'han de garantir l'ús i les condicions que permetin assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua.

Així mateix, el 17 de maig de 2012, en el marc de la segona comissió bilateral celebrada des de la constitució del nou Conselh Generau d'Aran, es creava el Consell de Política Lingüística de l'Occità Aranès, òrgan encarregat d'impulsar les actuacions necessàries per garantir el finançament adequat i suficient de les polítiques lingüístiques amb relació a l'occità aranès, d'assegurar la coordinació entre la Generalitat i el Conselh Generau d'Aran en aquest àmbit i de fer el seguiment i l'avaluació de tots els acords adoptats. Amb la creació del Consell de Política Lingüística de l'Occità Aranès també es donava compliment a una previsió de l'Estatut

⁷⁵ DOGC núm. 6245, de 2 de novembre de 2012.

d'Autonomia de Catalunya (article 6.5) i també a la Llei 35/2010, de l'occità, aranès a l'Aran, en la qual es va preveure la creació d'una estructura paritària entre la Generalitat i el Conselh Generau d'Aran per a garantir el finançament adequat i suficient de les polítiques lingüístiques en relació amb l'aranès i la coordinació entre ambdues institucions en aquest àmbit. La sessió constitutiva de l'òrgan tenia lloc el 30 de maig a Vielha e Mijaran. El Consell de Política Lingüística de l'Occità Aranès va ser concebut per a consolidar-se com un nou instrument amb caràcter institucional i permanent que substituïa el marc relacional que anteriorment s'havia produït per mitjà de convenis i subvencions.

I enllaçant amb la creació d'aquest nou òrgan, convé subratllar que al llarg de l'any 2012 es van emprendre diferents iniciatives amb l'objectiu de protegir i promoure la llengua i la cultura occitanes. N'és un bon exemple el *Programa per a l'impuls del desplegament de la Llei de l'occità, aranès a l'Aran*, aprovat pel Govern i que substitueix l'anterior programa per a la promoció de l'occità. El programa té com a objectiu impulsar la Llei de l'occità, aranès a l'Aran, i dóna continuïtat a les polítiques de la Generalitat de foment i difusió de l'occità aranès. Va ser justament en el marc d'aquest Programa quan el 30 de maig de 2012 es va constituir a Vielha el Consell de Política Lingüística de l'Occità Aranès. Coetàniament, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Rodés (Miègjorn-Pirenèus) anunciaven la signatura d'un conveni marc de col·laboració en aquells esdeveniments, manifestacions culturals i activitats que s'organitzessin per al foment de la llengua occitana, ja fos a Catalunya o a Rodés. Fruit d'aquesta col·laboració, els dies 23 i 24 de juliol Rodés acollia la V Mòstra de Cinèma Occitan Llanterna Digital, en el marc del Festival Interregional de les Cultures d'Òc Estivada de Rodés. I uns mesos tard, el 18 d'octubre de 2012, el Conselh Generau d'Aran aprovava un Edicte⁷⁶ pel qual es convocaven les proves per a l'obtenció dels certificats d'aranès/occità del Departament de Política Lingüística, curs 2012/2013. L'Edicte es publicava d'acord amb l'article 6 de la Normativa Reguladora dels Certificats que expedeix el Conselh Generau d'Aran sobre els coneixements de l'aranès.

A tall de conclusió d'aquesta breu llambregada a les novetats en dret lingüístic català, convé recordar també que al llarg de l'any 2012 es van aprovar els Estatuts de la Institució de les Lletres Catalanes. Jurídicament s'articula amb l'aprovació per part del govern del Decret 117/2012, de 9 d'octubre.⁷⁷

Catalunya del Nord

L'any 2012 també va ser un any de canvis polítics a la Catalunya del Nord perquè es van celebrar eleccions presidencials franceses, que van tenir lloc, en primera volta el

⁷⁶ DOGC núm. 6245, del 2 de novembre.

⁷⁷ DOGC núm. 6231, de l'11 d'octubre.

22 d'abril i, en segona, el 6 de maig. El socialista François Hollande s'imposava a Nicolas Sarkozy per un estret marge bo i liderant així un canvi de cicle polític. Val a dir que el candidat socialista també guanyava a la Catalunya del Nord amb un resultat només lleugerament inferior a la mitjana de l'estat. En el conjunt de la Catalunya del Nord Hollande aconseguia el 50,59 % dels sufragis.

Als efectes que aquí interessin, l'estatus jurídic de les llengües diferents de la francesa i l'eventual ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, signada per l'Estat francès l'any 1999 però pendent de ratificació, van centrar diverses propostes i debats polítics i mediàtics durant el procés electoral. Així, mentre Nicolas Sarkozy es manifestava obertament contrari a la ratificació de la Carta en certs mítings com el celebrat a Marsella el 19 de febrer, François Hollande s'hi posicionava clarament a favor. En aquestes qüestions lingüístiques, els mitjans de comunicació es van fer ressò de les discòrdies entre París i els dirigents nord-catalans, bo i emfasitzant que al llarg de la campanya electoral diferents dirigents polítics dels partits estatals francesos a la Catalunya del Nord sovint contradeien els respectius candidats a la presidència de la República.⁷⁸

En l'escenari parlamentari, al llarg de l'any 2012 es van tramitar diverses iniciatives legislatives d'incidència en matèria lingüística. En són un bon exemple les tramitacions al Senat de la proposició de llei que té per objectiu completar la llei núm. 94-665, de 4 d'agost de 1994, relativa a l'ús de la llengua francesa⁷⁹ o la proposició de llei relativa a la instal·lació de senyalitzacions d'entrada i sortida als municipis en llengua regional.⁸⁰ Aquesta darrera iniciativa pretenia avançar en el procés de reconeixement incipient de les dites "*llengües regionals*", entre les quals s'inclou la catalana. I enllaçant amb aquesta qüestió, la ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries també va ser objecte de tràmits parlamentaris. Un exemple ens l'ofereix el dictamen informatiu sobre les implicacions constitucionals d'una ratificació de la Carta presentat per Jean-Jacques Urvoas a l'Assamblea Nacional francesa el 12 desembre de 2012. En paraules del document, "*les llengües regionals formen part del patrimoni de França*" i aquesta pertinença "*es troba consagrada a la mateixa Constitució*" des de la seva reforma de 23 de juliol de 2008, per la qual cosa s'estima convenient analitzar la viabilitat jurídica de la ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries per part de l'Estat francès. Una ratificació que el

⁷⁸ Vegeu a tall d'exemple les manifestacions de François Calvet i Christian Bourquin publicades per Aleix Renyé a l'article intitulat "El cas nord-català" publicat a *El Punt Avui* de 16 d'abril de 2012.

⁷⁹ Per a una ampliació, vegeu els tràmits parlamentaris d'aquesta iniciativa a <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/ppl04-059.html>

⁸⁰ Tràmits parlamentaris consultables a l'enllaç <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/ppl10-136.html>

document recorda que *“el President de la República ha assumit com a compromís de campanya”*.⁸¹

Dit això, durant l'any 2012 es van impulsar diferents iniciatives d'incidència en matèria lingüística. En l'àmbit de l'ensenyament, la Universitat de Perpinyà s'inclou en el Pla de Política Lingüística de la Xarxa Vives d'Universitats. Es tracta d'un pla que ha estat elaborat pels representants a la Comissió de Llengua de les vint-i-una universitats membres de la Xarxa —entre elles la Via Domícia de Perpinyà— i ha estat aprovat pels rectors del Consell General en la reunió que va tenir lloc a la Universitat Jaume I. Val a dir que, de moment, no s'han implementat mesures de desplegament del pla al campus perpinyanès. En tot cas, entre altres previsions, el pla descriu els criteris generals de política lingüística de la regió Vives i estableix un pla de treball estructurat entorn de quatre eixos: normalització, multilingüisme, coordinació i projecció. Coetàniament, l'eurocampus Pirineus-Mediterrània proposa a la Universitat de Perpinyà cursos intensius d'intercomprensió entre francès, català, castellà i occità.

Pel que fa a l'Administració pública, el 13 de novembre el Govern de la Generalitat de Catalunya va autoritzar la signatura d'un conveni entre el Departament de Cultura, el Consorci per a la Normalització Lingüística i l'Ajuntament de Perpinyà que té com a objectiu col·laborar en la formació en llengua catalana del personal del consistori. Val a dir que aquesta és la primera vegada que se signava un acord específic de formació en llengua catalana per a funcionaris i personal al servei d'una administració municipal a l'Estat francès. El conveni establia que a través de la Direcció General de Política Lingüística, el Govern oferia suport logístic i metodològic per realitzar cursos de català a través de l'entorn virtual Parla.cat, una plataforma d'aprenentatge versàtil amb facilitat d'accés per a usuaris i professors. A més, per mitjà del Consorci per a la Normalització Lingüística, formava i assessorava pedagògicament el professorat de l'Ajuntament de Perpinyà i expedia els certificats d'assoliment dels cursos. Per la seva banda, l'Ajuntament de Perpinyà assumia l'organització i la infraestructura de suport local necessària per realitzar els cursos, així com les despeses de professorat.

Illes Balears

L'any 2012 va coincidir amb el primer tram de vida de la VIII Legislatura del Parlament de les Illes Balears. Una legislatura en la qual el grup parlamentari popular, encapçalat per José Ramón Bauzá, va comptar amb majoria absoluta a l'hemicicle. Aquesta circumstància va condicionar decisivament l'evolució del seu dret lingüístic perquè s'encetava un decisiu canvi de rumb en la política lingüística en un sentit clarament regressiu pel que fa a la protecció jurídica de la llengua catalana i el seu procés de normalització. Així ho posaven explícitament de manifest els grups parlamentaris de l'oposició en la sessió plenària celebrada al Parlament de les Illes el dia 1 de febrer de

⁸¹ <http://www.assemblee-nationale.fr/14/pdf/rap-info/i0489.pdf>

2012, on van fer un balanç especialment negatiu de la política lingüística dels primers mesos del nou govern popular.⁸²

D'entre totes les iniciatives parlamentàries d'incidència en l'estatus normatiu de la llengua, mereix ser destacada, per la seva transcendència jurídica, la modificació de la Llei de la funció pública de les Illes Balears. En efecte, durant el període estudiat el Parlament de les Illes Balears aprovava la Llei 9/2012, de 19 de juliol,⁸³ de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears. L'objectiu d'aquesta reforma legal, segons el preàmbul de la mateixa norma, és *"eliminar l'exigència general d'un determinat nivell de coneixement de català com a requisit per accedir a l'Administració o per ocupar-hi qualsevol lloc de treball"*. Partint d'aquesta base, la Llei 9/2012 modifica la Llei 3/1986, de normalització lingüística de les Illes Balears, per adequar-la a la Llei 9/2012, a més d'augmentar-hi les previsions d'ús del castellà al costat del català en les administracions territorials en general i també en els topònims. La Llei 9/2012 també elimina de la Llei de normalització algun mandat de promoció de la llengua catalana, com és el cas dels registres estatals a les Illes. També modifica la Llei 3/2003, de règim jurídic de l'administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, per augmentar-hi les previsions d'ús del castellà al costat del català que abans només feien referència al català. Finalment, la nova disposició legal també modifica un article de la Llei 6/2005, de coordinació de les policies locals de les Illes Balears, per eliminar-ne l'obligatorietat de l'exigència del coneixement de la llengua catalana en les proves selectives. També deroga diversos decrets despleadors de les normes de rang legal modificades i derogades.

Així doncs, la nova disposició legal feia un pas enrere sense precedents en l'estatus normatiu de la llengua catalana bo i suscitant un encès debat polític i social que va transcendir als mitjans de comunicació al llarg de tot l'any 2012. En aquesta crítica, hi van assumir un paper especialment rellevant entitats cíviques i socials com l'Obra Cultural Balear que, per cert, al llarg de l'any 2012 celebrava els seus cinquanta anys d'existència. El 18 d'octubre de 2012, cinquanta senadors del Partit Socialista van interposar un recurs d'inconstitucionalitat contra la norma, actualment en tràmit davant el Tribunal Constitucional.

Dit això, al llarg de l'any l'executiu presidit per José Ramón Bauzá aprovava un ampli catàleg de disposicions normatives de rang reglamentari d'incidència, directament o tangencialment, en matèria lingüística. Aquest és el cas, per ordre cronològic, del Decret 6/2012, de 3 de febrer, d'avaluació i certificació de coneixements de llengua

⁸² Per a una ampliació, vegeu Diari de Sessions del Ple del Parlament de les Illes Balears núm. 21, d'1 de febrer de 2012.

⁸³ BOIB núm. 106, del 21 de juliol. La Llei 9/2012 es pot consultar a <http://boib.caib.es/pdf/2012106/mp29.pdf>

catalana, que deroga el Decret homònim anterior, 16/2011, de 25 de febrer;⁸⁴ el Decret 68/2012, de 27 de juliol,⁸⁵ pel qual es regula el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*; el Decret 20/2012, de 5 d'octubre, pel qual es modifica el Decret 12/2011, de 18 de juny, pel qual s'estableixen les competències i l'estructura orgànica bàsica de les conselleries de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears;⁸⁶ o, a tall d'exemple, el Decret 83/2012, de 19 d'octubre, de mesures transitòries d'avaluació i certificació de coneixements de llengua catalana per part de l'Escola Balear d'Administració Pública per a l'any 2012.⁸⁷ Coetàniament, es tramitaven i donaven a conèixer als mitjans de comunicació altres iniciatives com ara la castellanització de certs topònims⁸⁸ o els primers esborranys d'un decret impulsat pel conseller Rafel Bosch i que aprovaria el Consell de Govern uns mesos més tard, el 19 d'abril de 2013, decret "*pel qual es regula el tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes Balears*", també clarament regressiu pel que fa a la garantia d'ús de la llengua catalana en l'ensenyament.

Mereix un apunt a part la Resolució del conseller d'Educació, Cultura i Universitats de 9 d'octubre de 2012,⁸⁹ per la qual es convocaven subvencions per fomentar la producció, la distribució i la promoció de la indústria cinematogràfica i audiovisual de les Illes Balears en la llengua cooficial distinta del castellà. A la Resolució no s'utilitza en cap

⁸⁴ Vegeu BOIB núm. 19, del 7 de febrer. El nou Decret no introdueix modificacions en les classes de certificats, però sí algunes en els annexos que els descriuen. S'hi té en compte la desaparició de la Direcció General de Política Lingüística i l'atribució de les seves competències a la Direcció General de Cultura i Joventut. Així mateix, preveu que es pugui encarregar la convocatòria i l'administració de les proves de coneixements de llengua catalana a algun dels ens del sector públic instrumental de l'Administració i, d'altra banda, canvia la composició de la Comissió Tècnica d'Avaluació de Coneixements de Català, en la qual introdueix representants dels quatre consells insulars. El nou Decret es pot consultar en línia a l'enllaç <http://boib.caib.es/pdf/2012019/mp5.pdf>.

⁸⁵ Els seus articles 6 i 17 regulen aspectes lingüístics. El Decret deroga el Decret 132/2002, de 25 d'octubre. Publicat al BOIB núm. 111, de 2 d'agost, consultable en línia a l'enllaç <http://boib.caib.es/pdf/2012111/mp5.pdf>.

⁸⁶ BOIB núm. 146, de 6 d'octubre. Modifica la lletra e) de l'article 2.3, de manera que hi afegeix el paràgraf següent: "*La competència relativa a l'organització i la gestió de les proves de coneixements de llengua catalana per a la població adulta fora de l'ensenyament reglat i les competències exercides per l'Espai Illes. Centre de Publicacions i Promoció Agroalimentària corresponen al consorci Institut d'Estudis Baleàrics, ens públic adscrit a la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats*".

⁸⁷ BOIB núm. 155, de 23 d'octubre.

⁸⁸ A tall d'exemple, es formalitza el canvi de denominació oficial de Maó a Maó/Mahón. En aquest sentit, el 29 d'octubre el ple municipal aprova provisionalment el canvi del nom oficial de la ciutat i del municipi, de Maó a Maó-Mahón. Aquest canvi s'empara en la Llei 9/2012 de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears, que en el punt 5 de la disposició final primera indica, entre d'altres, que els topònims de les Illes Balears poden tenir com a forma oficial la catalana o la castellana i la catalana conjuntament.

⁸⁹ BOIB núm. 152, de 18 d'octubre.

moment el nom de la llengua catalana, la qual es designa amb l'expressió "*llengua cooficial distinta del castellà*".

No és estrany, doncs, que al llarg de l'any 2012 a les Illes s'haguessin formalitzat diverses iniciatives, campanyes i mobilitzacions en defensa de la llengua pròpia en diferents àmbits. En són un bon exemple el plec de milers d'al·legacions presentades pels ciutadans, les associacions i nombrosos ajuntaments a l'avantprojecte de llei de funció pública; la manifestació convocada per diverses entitats el 25 de març de 2012 sota el lema *Sí a la nostra llengua*; o, a tall d'exemple, les crítiques per la sortida de les Illes Balears de l'Institut Ramon Llull. Bona part d'aquestes reivindicacions van acabar planant indefugiblement en el debat parlamentari.

Finalment, convé recordar que aquest debat entorn del tractament de la llengua catalana a les Illes Balears també es va projectar a l'escenari europeu mercès a diverses iniciatives com les endegades per Eurolang-ELEN.⁹⁰

L'Alguer

L'any 2012 va ser un any electoral a l'Alguer. S'hi van celebrar una de les eleccions més disputades dels darrers anys, que van acabar centrant bona part del debat polític i mediàtic. Indefugiblement, la salvaguarda i la valoració de la llengua catalana van centrar l'interès en les propostes electorals dels diferents candidats a síndic. Stefano Lubrano, candidat del centreesquerra, es va imposar amb el 55,5% dels vots en la segona volta.

Dit això, durant aquell any a l'Alguer no es van produir reformes d'incidència en el règim jurídic de l'alguerès. Ara bé, convé subratllar dues iniciatives que són especialment rellevants per a la llengua.

La primera és el debat polític plantejat a Itàlia sobre la futura ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries. El Consell de Ministres del Govern italià núm. 18, de 9 de març de 2012, a proposta del Ministeri d'Afers Estrangers i del Ministeri d'Afers Regionals, va aprovar una proposició de llei de ratificació del conveni. S'iniciaven així a Itàlia els tràmits per a una futura ratificació d'aquest instrument adoptat en seu del Consell d'Europa. Cal recordar que Itàlia va signar la Carta l'any 2000, però d'ençà d'aleshores que encara no l'ha ratificada i només la ratificació

⁹⁰ Al llarg de l'any 2012 transcendia a l'opinió pública les iniciatives endegades per un grup d'eurodiputats de diversos partits, encapçalats per Csaba Sogor i Edit Bauer, amb el suport de membres d'EFA (Aliança Lliure Europea), ALDE (Partit Liberal Demòcrata Europeu) i S&D (Partit Socialista Europeu), a requeriment d'Eurolang-ELEN i d'Obra Cultural Balear, que formalitzaven una pregunta formal al Consell i la Comissió de la Unió sobre les mesures adoptades pel Govern balear amb relació a la llengua catalana. L'escrit demanava si la Comissió com a garant dels Tractats considerava que les mesures adoptades pel Govern de les Illes van en contra del "*respecte a la diversitat lingüística*" i constitueixen una discriminació per motiu de llengua prohibida per la legislació comunitària. Vegeu també <http://ocb.cat/index.php?noticia=2030>.

implica que la Carta esdevingui un text jurídicament vinculant. A l'acord adoptat pel Consell de Ministres del Govern italià es preveia que la futura ratificació abastés dotze llengües: el català i l'occità, més l'albanès, l'alemany, el grec, l'eslovè, el croat, el francès, el francoprovençal, el friülès, el ladí i el sard. En tot cas, l'executiu italià no va avançar quins serien els punts de la Carta que es ratificarien per a cada llengua. De forma genèrica, però, va advertir que, *"entre altres coses"*, estava prevista *"la possibilitat d'ensenyament [de les llengües] a les escoles, d'ús a les circumscripcions judicials, així com la difusió de programes culturals i a través dels principals mitjans de comunicació"*. Si aquesta ratificació es formalitzava immediatament, previ compliment dels tràmits parlamentaris, indefugiblement representaria un avenç decisiu en la protecció jurídica de la llengua catalana. Val a dir que el debat polític entorn de la ratificació de la Carta va renovar, a Itàlia, un altre debat, el de la identitat nacional, en territoris com Sardenya.

Dit això, la segona iniciativa que convé subratllar tenia lloc el 14 de novembre de 2012 al Palau de la Generalitat. En aquesta data es formalitzava l'acte de signatura d'un acord de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de l'Alguer. Aquest conveni té com a objectiu impulsar, durant els vuit anys següents, les relacions econòmiques i comercials entre aquestes dues ribes del Mediterrani, reforçar els intercanvis escolars i acadèmics, i difondre i consolidar l'ús social de la llengua catalana, en el seu vessant alguerès.

País Valencià

L'any 2012 va coincidir amb el primer tram de vida de la VIII Legislatura de les Corts Valencianes. Una legislatura, recordem-ho, en la qual el Partit Popular presidit per Alberto Fabra comptaria amb majoria absoluta a l'hemicicle.

D'entrada, durant el període estudiat hom constata que l'estatus normatiu de la llengua es mantenia en les pautes d'anys anteriors. La política lingüística formulada i implementada per l'executiu valencià va ser poc favorable al reconeixement, la protecció i la normalització de la llengua pròpia.

En l'activitat parlamentària, hi continuaria planant la negació de la unitat de la llengua catalana. Un bon exemple l'oferia el debat de política general celebrat a les Corts el 26 de setembre de 2012 on, una vegada més, es posava de manifest la divisió de l'hemicicle entorn d'aquesta qüestió. Les discrepàncies van transcendir del debat estrictament terminològic per a projectar-se en un debat més de fons politicoidentitari.⁹¹ Especialment significatives van ser les intervencions que van tenir

⁹¹ A tall d'exemple, vegeu la intervenció de la diputada Trinidad Miró Mira en la sessió plenària de les Corts celebrada el 26 de setembre de 2012 on va proclamar textualment *"Si parlem de temes de patrimoni, quant a tot el que vosté fa referència, sobretot la nostra llengua, la nostra cultura, el nostre patrimoni i les nostres senyes d'identitat, mentre vostés*

lloc en la sessió plenària del 15 de maig de 2013 amb motiu de l'aprovació de la *Proposició no de llei de tramitació especial d'urgència sobre la protesta pel contingut de l'acord de l'Ajuntament de Barcelona del 25 de juny i la defensa de la nostra personalitat com a poble* de 30 de gener de 2013.⁹² Aquesta iniciativa, presentada pel Grup Parlamentari Popular, va ser concebuda amb l'objectiu que les Corts no donessin tràmit a *"iniciatives parlamentàries o qualsevol document o escrit que en el seu contingut no respecten la denominació oficial de la Comunitat Valenciana o la substituïsquen per una altra"* (referint-se a la denominació País Valencià). En aquesta proposició no de llei es té ben present la qüestió lingüística i els debats donen bona mostra de la negació sistemàtica, una vegada més, de la unitat de la llengua catalana per part dels seus promotors.⁹³

Dit això, al llarg de l'any 2012 les Corts Valencianes van aprovar diverses lleis d'incidència en matèria lingüística. Aquest és el cas de la Llei 3/2012, de 20 de juliol, d'Estatut de Radiotelevisió Valenciana.⁹⁴ Diversos preceptes d'aquesta norma incloïen previsions lingüístiques. Val a dir que la nova disposició legal substitueix la Llei 7/1984, de 4 de juliol, de creació de l'entitat pública Radiotelevisió Valenciana i regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat Valenciana. Mentre que la llei derogada feia referència a *"la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana"*, la vigent parla de *"llengua valenciana"*. Aquesta llei va suscitar encensos debats a les Corts sobre qüestions vinculades a la llengua,⁹⁵ que sovint enllaçarien amb la denúncia de la clausura de les emissions de TV3 al territori. De fet, la reivindicació del restabliment de les emissions de la televisió catalana i la garantia de mecanismes de reciprocitat per veure les respectives televisions autonòmiques entre Catalunya, País Valencià i les Illes va constituir un requeriment que es posava de manifest en diversos debats

se senten catalans i no valencians no arribarem a ningun acord". Vegeu Diari de Sessions de les Corts Valencianes núm. 53, de 26 de setembre de 2012.

⁹² Publicada al *Butlletí Oficial de les Corts Valencianes* núm. 139, de 5 de març de 2013.

⁹³ Vegeu intervenció del diputat Rafael Maluenda Verdú a la sessió plenària tinguda el 15 de maig de 2013 on proclama *"L'objecte d'esta proposició no de llei és manifestar la nostra protesta i que també ho facen Les Corts per la falta de respecte al nostre Estatut d'autonomia i senyes d'identitat que algunes institucions públiques, en esta ocasió l'Ajuntament de Barcelona, evidencien a menut, referint-se a la nostra comunitat amb un nom que no és propi ni l'oficial, incloure l'idioma valencià en una suposada unitat de la llengua que no pertoca, integrar la Comunitat Valenciana en un fantasmagòric país, projecte inconstitucional del qual mai hem format part ni abans ni ara"*. Vegeu Diari de Sessions de les Corts Valencianes núm. 84, de 15 de maig de 2013

⁹⁴ Publicada al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* núm. 6824, de 23 de juliol.

Es pot consultar a http://www.docv.gva.es/datos/2012/07/23/pdf/2012_7324.pdf.

⁹⁵ A tall d'exemple, vegeu les intervencions transcrites al Diari de Sessions de les Corts Valencianes núm. 49, de 27 de juny de 2012.

parlamentaris celebrats al llarg de l'any, inclòs el debat de política general celebrat el 26 de setembre.⁹⁶

Amb relació a les emissions de TV3 al País Valencià, durant l'any 2012 es van produir dues notícies rellevants que l'afecten. La primera va tenir lloc l'11 de setembre de 2012, quan el diputat del grup parlamentari popular al Congrés dels Diputats Ramón Moreno anunciava el vot contrari del seu grup a la tramitació de la proposició de llei d'iniciativa popular Televisió sense Fronteres⁹⁷ que, recordem-ho, avalada per més de 650.000 signatures proposava garantir la recepció directa de les emissions de ràdio i televisió autonòmiques realitzades en llengües incloses en l'àmbit de protecció de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries en aquelles altres comunitats amb les quals es comparteix llengua. El Ple del Congrés celebrat el 14 de setembre rebutjava la iniciativa.⁹⁸ La segona notícia vinculada a aquesta qüestió es produïa el 5 de desembre de 2012, quan la Secció Tercera de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Suprem dictava una sentència estimatòria del recurs de cassació interposat per Acció Cultural del País Valencià i anul·lava les resolucions de la Generalitat Valenciana que havien estat impugnades pels recurrents (multa per les emissions de TV3 al País Valencià). Als efectes que aquí interessen, la sentència recollia que l'entitat recurrent no podia ser sancionada pel Govern valencià per la qual cosa obligava a retornar l'import íntegre de la primera multa que li fou imposada de 300.000 euros més els interessos meritats. Partint d'aquesta base, el Tribunal Suprem avalava literalment que *“la difusió d'aquelles emissions televisives més enllà dels límits territorials de la Comunitat Autònoma de Catalunya era i és sense cap dubte lícita”*. Afegia que *“el criteri constant del legislador (...) era i és favorable al fet que la fragmentació inherent al sistema de competències autonòmiques en matèria audiovisual, amb eficàcia limitada al seu propi territori, no impedeixi als qui hi habiten la recepció de programes procedents d'altres. Això no obstant, l'instrument previst a aquest efecte (...) s'ha demostrat insuficient”*. Com valoraria amb posterioritat Acció Cultural, amb aquesta sentència l'Alt Tribunal avalava que l'emissió de TV3 al País Valencià era una activitat lícita però que necessitava una reforma del marc jurídic

⁹⁶ A tall d'exemple, vegeu la intervenció del diputat Lluís Torró i Gil al debat de política general on proclama *“el despropòsit irracional que suposa o que va suposar —i que suposa encara— la clausura de les emissions de TV3 al nostre país. iFacen el favor d'exigir-li al Consell que se sega amb el govern català, que se sega amb el govern de les Illes, i que establisquen mecanismes de reciprocitat per veure les respectives televisions autonòmiques en els diferents territoris! Ho agrairà la ciutadania i estarem, a més, treballant activament en la defensa i la promoció de la nostra llengua”*. Vegeu Diari de Sessions de les Corts Valencianes núm. 53, de 26 de setembre de 2012.

⁹⁷ Proposició de llei de Televisió sense Fronteres publicada al *Butlletí Oficial de les Corts Generals - Congrés dels Diputats*, sèrie B, núm. 271-1, de 8 de setembre de 2010 (número d'expedient 120/000007).

⁹⁸ *Butlletí Oficial de les Corts Generals - Congrés dels Diputats*, sèrie B, núm. 25-2, de 14 de setembre de 2012.

vigent per donar-hi cobertura normativa i, en aquest sentit, el mateix Tribunal esmentava la iniciativa legislativa popular Televisió sense Fronteres com una de les *“iniciatives que pretenien la modificació d’aquest marc normatiu”*.⁹⁹

Dit això, al llarg de l’any 2012 les Corts també aprovaven una altra llei d’incidència en matèria lingüística. Es tracta de la Llei 4/2012, de 15 d’octubre,¹⁰⁰ per la qual s’aprovava la Carta de Drets Socials de la Comunitat Valenciana. Els articles 46 i 47 fan referència al dret a l’ús de la llengua de signes. Per la seva part, l’article 53 preveu que *“Les administracions públiques valencianes garantiran i fomentaran el dret de les persones valencianoparlants a ser ateses en la seua llengua en tot l’àmbit lingüístic del territori valencià”*.

Pel que fa a les normes de rang reglamentari, el mes d’agost s’aprovava un Decret del Consell de la Generalitat Valenciana especialment controvertit: el Decret 127/2012, de 3 d’agost, pel qual es regula el plurilingüisme en l’ensenyança no universitària de la Comunitat Valenciana.¹⁰¹ Als efectes que aquí interessen, aquesta disposició reglamentària va suscitar encesos debats a les Corts que es van projectar especialment en un doble sentit: primerament, es va denunciar que condemnava la normalització de la llengua pròpia perquè en redueix significativament el seu ús en l’etapa educativa; segonament, l’oposició va denunciar que aquest Decret no pot implementar-se a la pràctica perquè, ja d’entrada, no hi havia suficients mestres amb títol d’anglès per poder garantir les previsions de la norma. Aquests arguments es van discutir a la sessió plenària celebrada el 18 d’octubre de 2012 a les Corts Valencianes, amb motiu del debat de la Proposició no de Llei, de tramitació especial d’urgència, sobre la retirada del nou decret del Consell sobre el plurilingüisme, aprovat el 3 d’agost, presentada pel Grup Parlamentari Socialista. En paraules de la diputada socialista Mª Vicenta Crespo, el Decret *“el primer que fa és atemptar contra el valencià i suposa un retrocés en la tasca de normalització lingüística que defensen els centres docents des de fa més de trenta anys”* i afegeix que *“tan sols el 5% dels mestres tenen títol d’anglès”* i *“la lectura que un fa d’eixa xifra és que per a posar en marxa el Decret 127 es necessitaven 3.000 professors –que no tenen– amb la capacitat de valencià i d’anglès”*. Val a dir que, en aquesta mateixa sessió plenària, es critica especialment l’Ordre 54/2012, de 9 d’agost, de la Conselleria d’Educació, Formació i Ocupació, per la qual es convocaven 329 beques per a la realització de pràctiques professionals en matèria d’assistència lingüística en anglès en centres docents dependents de la Generalitat durant l’exercici

⁹⁹ Per més informació, vegeu <http://acpv.cat/web/actualitat/el-suprem-dona-la-rao-a-accio-cultural>

¹⁰⁰ Publicada al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* núm. 6884, de 18 d’octubre.

Es pot consultar a: http://www.docv.gva.es/datos/2012/10/18/pdf/2012_9565.pdf

¹⁰¹ Publicat al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* núm. 6834, de 8 d’agost.

Es pot consultar a: http://www.docv.gva.es/datos/2012/08/06/pdf/2012_7817.pdf

2012-2013,¹⁰² instrument normatiu del qual se serveix l'executiu valencià per garantir ensenyament d'aquest idioma als centres escolars. Per l'oposició, aquestes 329 beques *"ni tan sols representen el 10% de les necessitats reals que mana el Decret 127 per a implantar el plurilingüisme en la Comunitat Valenciana"* i hi accediran *"persones que van a ser contractades amb precarietat, perquè el Consell les cataloga com a becaris"*.¹⁰³

Dit això, i encara dins el capítol de normes de rang reglamentari d'incidència en matèria lingüística, poden destacar-se també diversos Decrets aprovats pel Govern a iniciativa dels Ajuntaments afectats, amb l'objectiu de canviar la denominació de certs topònims. Aquest és el cas, per ordre cronològic, del Decret 140/2012, de 28 de setembre, pel qual es canvia la denominació per la forma exclusiva en català del Puig de Santa Maria;¹⁰⁴ el Decret 144/2012, de 5 d'octubre, de modificació de la denominació "Rafelbunyol/Rafelbuñol" per la forma exclusiva en català de Rafelbunyol, per a aquest municipi de l'Horta;¹⁰⁵ o el Decret 164/2012, de 26 d'octubre, pel qual es modifica "Benigànim" per la denominació correcta en català "Benigànim".¹⁰⁶

I a tall de conclusió, en el capítol de jurisprudència poden destacar-se diverses sentències que, al llarg de l'any 2012, decidien en un sentit favorable a mesures de reconeixement i tutela de la llengua pròpia. Aquest és el cas, per ordre cronològic, de la sentència 974/2012, de 12 de novembre, de la Secció 2a de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana que obligava l'Ajuntament d'Alboraia a anul·lar la supressió de l'Oficina per a la Promoció de l'Ús del Valencià¹⁰⁷ o la Sentència de la Secció Tercera de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Suprem, de 5 de desembre de 2012, que s'ha ressenyat quan s'esbossava el litigi sobre emissions de TV3 al País Valencià. Finalment, convé subratllar que el mes de juliol el Tribunal Suprem dictava una sentència més en la qual avala la unitat de la llengua i l'equivalència de les denominacions de "català" i "valencià" en un litigi d'un veí de Cocentaina que va ser exclòs per part de la Generalitat d'un procés de selecció per fer servir la denominació de "català". Al fonament jurídic primer de la resolució, l'Alt Tribunal reitera textualment "la

¹⁰² Publicat al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* consultable en línia a http://www.docv.gva.es/datos/2012/08/16/pdf/2012_8005.pdf.

¹⁰³ Vegeu *Diari de Sessions de les Corts Valencianes* núm. 57, 2012. La proposició no de llei pot consultar-se amb el núm. d'expedient 31.600, BOC número 99.

¹⁰⁴ Publicat al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* núm. 6873, d'1 d'octubre de 2012.

Es pot consultar a: http://www.docv.gva.es/datos/2012/10/01/pdf/2012_9020.pdf

¹⁰⁵ Publicat al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* núm. 6878, de 8 d'octubre de 2012.

Es pot consultar a: http://www.docv.gva.es/datos/2012/10/08/pdf/2012_9226.pdf

¹⁰⁶ Publicat al *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* núm. 6891, de 29 d'octubre de 2012.

Es pot consultar a: http://www.docv.gva.es/datos/2012/10/29/pdf/2012_9954.pdf

¹⁰⁷ Consultable en línia a <http://acpv.cat/web/descarregues/article/1180/13-11-2012-sentencia-accio-cultural-503-09.pdf>

jurisprudència d'aquesta Sala i del Tribunal Suprem sobre el caràcter de llengua comuna que, tant en l'àmbit científic i acadèmic com en la legislació estatal d'educació, s'atribueix a l'idioma conegut amb les denominacions de 'català' i 'valencià'. I al fonament de dret quart proclama novament "encara que l'Administració recurrent [la Generalitat Valenciana] no ho comparteixi, sí que li dóna resposta amb aquesta concreta solució: que l'equivalència valencià/català reconeguda en els àmbits acadèmic i científic, segons ha declarat la jurisprudència". Aquesta sentència del Tribunal Suprem representa, doncs, un aval jurisprudencial més a la unitat de la llengua.

2.2.4 La col·laboració entre territoris

Durant l'any 2012 es va continuar impulsant i visualitzant la col·laboració entre les institucions dels diferents territoris. Sense crear estructures organitzatives noves, les que ja hi ha proporcionen uns rendiments notables.

Aquest és el cas de l'Institut Ramon Llull, que va continuar amb la seva activitat de promoció de la llengua catalana. Durant l'any 2012 l'Institut va seguir publicitant convocatòries per a la selecció de professorat d'estudis catalans a universitats de fora del domini lingüístic català. En són un bon exemple les Resolucions publicades al DOGC l'1 de març i el 15 de maig de 2012.¹⁰⁸ Coetàniament, també es va continuar impulsant diverses iniciatives amb l'objectiu d'enfortir la projecció exterior de la llengua catalana i de la cultura que s'hi expressa en totes les seves modalitats, matèries i mitjans d'expressió, així com la seva difusió i ensenyament fora del domini lingüístic. Jurídicament, aquestes iniciatives es van articular en forma de Resolucions de convocatòria de concursos públics per a la concessió de beques i subvencions. Entre aquestes Resolucions destaquen especialment les publicades al DOGC de 9 de gener. S'hi van convocar concursos públics per a la realització d'activitats acadèmiques de promoció exterior del pensament català o per organitzar seminaris i activitats de reflexió en el camp de les humanitats i les ciències socials amb universitats de fora del domini lingüístic durant l'any 2012.¹⁰⁹ Pel que fa a la convocatòria de beques, al DOGC,

¹⁰⁸ Vegeu, a tall d'exemple, la Resolució de l'Institut Ramon Llull sobre la selecció del professorat d'estudis catalans a la Universidad de Chile i la Pontificia Universidad Católica de Chile (Xile) de fora del domini lingüístic per al curs acadèmic 2012 i per a l'atorgament d'un ajut inicial a la persona seleccionada (DOGC núm. 6078, d'1 de març, p. 10529). També, la Resolució de l'Institut Ramon Llull, per la qual s'obre la convocatòria per a la selecció de professorat d'estudis catalans a universitats de fora del domini lingüístic (DOGC núm. 6128, de 15 de maig, p. 25451).

¹⁰⁹ Més concretament:

- Resolució de l'Institut Ramon Llull, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions de l'Institut Ramon Llull per a residències de traductors de la literatura catalana que es realitzin durant l'any 2012 (DOGC núm. 6040, de 9 de gener de 2012, p. 845).
- Resolució de l'Institut Ramon Llull per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions a universitats del domini lingüístic del català per organitzar

editat el 28 de febrer, se n'hi publiquen un parell dirigides a persones de fora del domini lingüístic de la llengua catalana per assistir a cursos de postgrau o doctorat o màsters relacionats amb la llengua, la cultura i la literatura catalanes en universitats públiques dels territoris de parla catalana i per assistir també a cursos de català com a llengua estrangera.¹¹⁰ Uns dies més tard, el 8 de març, el DOGC també publicava la Resolució per la qual es convocaven les proves per a l'any 2012 per a l'obtenció dels certificats de coneixements de llengua catalana de l'Institut.¹¹¹ Val a dir que aquestes iniciatives, entre moltes altres, s'impulsaven l'any en què el Govern balear oficialitzava la seva sortida de l'Institut Ramon Llull bo i esgrimint arguments econòmics i polítics.

I en el marc d'aquesta promoció exterior de la llengua i la cultura catalanes, el 19 de setembre de 2012, el director de l'Institut, Vicenç Villatoro, i el president del FC Barcelona, Sandro Rosell, signaven un conveni. Bàsicament, perseguia un doble objectiu: d'una banda, coordinar les potencialitats de totes dues institucions com a ambaixadors de la llengua i la cultura catalanes i dels valors de la cultura vinculada a l'esport i a la catalanitat; i de l'altra, agermanar la xarxa universitària d'estudis catalans a l'exterior que coordina l'IRL amb la xarxa internacional de penyes barcelonistes, per dur a terme activitats conjuntes.

Dit això, durant l'any 2012 es van aprovar el canvi d'estatuts i de denominació del Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i Projecció Exterior de la Cultura de les Illes Balears. Jurídicament, el canvi s'articula amb l'aprovació de l'Acord del Consell de Govern de 13 de juliol de 2012 pel qual s'autoritza la modificació dels seus Estatuts i el canvi de denominació a l'Institut d'Estudis Baleàrics.¹¹² Diversos butlletins oficials de

seminaris i activitats de reflexió en el camp de les humanitats i les ciències socials amb universitats de fora del domini lingüístic durant l'any 2012 (DOGC núm. 6040 de 9 de gener de 2012, p. 850).

- Resolució per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions de l'Institut Ramon Llull per a la realització d'activitats de promoció exterior del pensament en català que tinguin lloc en l'àmbit acadèmic i fora del domini lingüístic durant l'any 2012 (DOGC núm. 6040, de 9 de gener de 2012, p. 856).

¹¹⁰ Més concretament:

- Resolució de la convocatòria de concurs públic per a la concessió de beques a persones de fora del domini lingüístic de la llengua catalana per assistir a cursos de postgrau o doctorat o màsters relacionats amb la llengua, la cultura i/o la literatura catalanes en universitats públiques dels territoris de parla catalana (DOGC núm. 6076, de 28 de febrer, p. 9931).
- Resolució de la convocatòria de concurs públic per a la concessió de beques a persones de fora del domini lingüístic de la llengua catalana per assistir a cursos de català com a llengua estrangera i temes relacionats que es realitzin en territoris de parla catalana (DOGC núm. 6076, de 28 de febrer, p. 9933).

¹¹¹ Vegeu la Resolució per la qual es convoquen les proves per a l'any 2012 per a l'obtenció dels certificats de coneixements de llengua catalana de l'Institut Ramon Llull (DOGC núm. 6083, de 8 de març, p. 12417).

¹¹² Publicat al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* núm. 101, de 14 de juliol de 2012, consultable en línia a <http://ieb.caib.es/sacmicrofront/contenido.do?idsite=2645&cont=43423>

les Illes publicarien els convenis de col·laboració subscrits al llarg de l'any 2012 per l'entitat. Aquest és el cas del Butlletí publicat el 22 de maig de 2012 on es publiquen els convenis de col·laboració subscrits pel Consorci amb diferents Ajuntaments durant el primer quadrimestre de l'any (Ajuntaments d'Inca, Calvià i Ciutadella per organitzar diferents cursos de llengua catalana i mantenir centres d'aprenentatge de la llengua) o el Butlletí de 20 de desembre de 2012 on es publiquen convenis de col·laboració subscrits durant el segon quadrimestre (convenis subscrits amb els Ajuntaments de Ciutadella i Maó amb l'objectiu d'impartir-hi tallers de llengua catalana i també el conveni de col·laboració subscrit amb l'Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears per a instituir tres beques de formació). Finalment, el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*, publicat el 16 de febrer de 2013, es va fer ressò dels convenis de col·laboració subscrits el darrer quadrimestre de l'any 2012 (conveni amb l'Ajuntament de Palma per organitzar cursos de llengua catalana per al curs escolar 2012/2013, conveni per al desenvolupament del programa Titulats Universitaris a l'Ocupació amb la Universitat de les Illes Balears i Addenda al conveni de col·laboració subscrit també amb la Universitat de les Illes Balears per crear beques de col·laboració per dur a terme tasques de recerca i de suport a les activitats de l'Institut d'Estudis Baleàrics).

Pel que fa a la Generalitat de Catalunya, durant l'any 2012 es van aprovar diverses subvencions adreçades a les comunitats catalanes a l'exterior. Mereix ser destacada la Resolució PRE/300/2012, de 22 de febrer, per la qual es convoquen les subvencions per a activitats de promoció i difusió de la cultura i la llengua catalana, a ajuts socials i al funcionament ordinari de les comunitats catalanes de l'exterior per a l'any 2012.¹¹³ També pot esmentar-se, a tall d'exemple, l'Ordre PRE/25/2012, de 14 de febrer, per la qual s'aproven les bases reguladores per a la concessió de subvencions per a activitats de promoció i difusió de la cultura i la llengua catalanes, a ajuts socials, a despeses de reforma i rehabilitació de seus i al funcionament ordinari de les comunitats catalanes de l'exterior.¹¹⁴ Val a dir que, pocs dies més tard, el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* publicava l'Ordre CLT/59/2012, de 22 de febrer, del Cens d'entitats de foment de la llengua catalana.¹¹⁵ Així mateix, el 20 de juliol de 2012 se signava un conveni de col·laboració entre l'Escola d'Administració Pública de Catalunya i el Consorci per a la Normalització Lingüística amb l'objectiu de promoure activitats formatives.

En el pla més polític, el 29 de juny Núria de Gispert, presidenta del Parlament de Catalunya, defensava a la ciutat aragonesa de Casp la unitat del català en el marc de l'acte institucional celebrat amb motiu del VI Centenari del Compromís de Casp. La declaració en defensa de la unitat de la llengua catalana i el patrimoni comú que

¹¹³ DOGC núm. 6076, de 28 de febrer, p. 9522.

¹¹⁴ DOGC núm. 6071, de 21 de febrer, p. 7791.

¹¹⁵ DOGC núm. 6089, de 16 de març, p. 13860.

representa de Catalunya, la Franja, el País Valencià i les Illes Balears es proclamava davant els representants dels parlaments d'aquests territoris. Uns dies més tard, el 17 de juliol, la Junta de Portaveus del Parlament de Catalunya va aprovar una declaració de reconeixement de la unitat de la llengua catalana, en què denunciava les "*denominacions impròpies*" que contravenen els principis científics i acadèmics. El text també demanava al govern espanyol que actués a favor d'aquest reconeixement i denunciava que les iniciatives dels governs balear i aragonès "*no s'ajusten a la declaració universal dels drets lingüístics*". Aquestes circumstàncies polítiques dificultarien la col·laboració entre els executius del domini lingüístic català, canviant la tendència detectada en etapes precedents.

Pel que concerneix la cooperació vertical, durant l'any 2012 es van impulsar poquíssimes iniciatives d'incidència en matèria lingüística. En el pla normatiu, un exemple l'oferia la Disposició Transitòria Novena de la Llei 2/2012, de 29 de juny, de pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2012.¹¹⁶ Aquesta Disposició Transitòria preveia una modificació de la Llei 55/2007, de 28 de desembre, del cinema. Als efectes que aquí interessin, es fa una nova redacció de la disposició addicional sisena d'aquesta llei, intitulada "*Convenis per al foment de la cinematografia i l'audiovisual en llengües cooficials diferents del castellà*" que queda redactada de la manera següent: "*El Ministeri de Cultura, mitjançant un conveni, ha de concretar dins de les disponibilitats pressupostàries anuals, els crèdits que preveu l'article 36 d'aquesta Llei, de forma que la dotació que rebi cada comunitat autònoma amb llengua cooficial sigui anualment equivalent a la suma d'aportacions que la comunitat esmentada hagi destinat en l'exercici anterior per al suport i el foment de la producció, la distribució, l'exhibició i la promoció de l'audiovisual en llengua cooficial diferent del castellà. La dotació que rebi cada comunitat autònoma no ha de ser superior al 50% del total de les ajudes que les empreses audiovisuals residents en la comunitat esmentada hagin rebut de l'Institut de la Cinematografia i de les Arts Audiovisuals en l'exercici anterior*".

Així mateix, també poden destacar-se les previsions de la Disposició Addicional 50 de la mateixa Llei 2/2012 de 29 de juny, de pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2012. Aquesta Disposició, intitulada "*Activitats prioritàries de mecenatge*", preveu que, d'acord amb el que estableix l'article 22 de la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge, durant l'any 2012 es consideren activitats prioritàries de mecenatge les següents: primerament, les portades a terme per l'Institut Cervantes per a la promoció i la difusió de la llengua espanyola i de la cultura mitjançant xarxes telemàtiques, noves tecnologies i altres mitjans audiovisuals; segonament, "*la promoció i la difusió de les llengües oficials dels diferents territoris de l'Estat espanyol portades a terme per les institucions corresponents de les comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia*".

¹¹⁶ BOE suplement en llengua catalana núm. 156, de 30 de juny.

En l'àmbit de l'ensenyament universitari també convé ressenyar, ni que sigui succintament, les activitats impulsades per la Xarxa Vives d'Universitats. Al llarg de l'any 2012 es van impulsar diverses iniciatives amb l'objectiu de promoure la llengua catalana en l'àmbit interuniversitari. Un bon exemple, l'ofereix el Pla de Política Lingüística 2012-2014. Elaborat pels representats a la Comissió de Llengua de les vint-i-una universitats membres de la Xarxa i aprovat pels rectors del Consell General en la reunió que va tenir lloc a la Universitat Jaume I el 28 de febrer de 2012, el document descriu els criteris generals de política lingüística de la regió Vives i estableix el pla de treball per al període indicat, 2012-2014.

Val a dir que, durant els cursos acadèmics 2011-2012 i 2012-2013, la regió universitària Vives s'ha continuat consolidant com una de les destinacions preferides pels universitaris europeus que participen al programa Erasmus. Des que va començar el segle ençà, s'ha duplicat la xifra d'estudiants de la resta del continent que viatgen als territoris de parla catalana. L'acollida de més de 10.000 universitaris procedents de tots els Estats de la Unió Europea és una mostra dels atractius que s'ofereixen a la regió universitària Vives, i una bona oportunitat per a fer més visible la vitalitat de la llengua i la cultura catalanes. Als efectes que aquí interessen, durant el curs acadèmic 2011-2012 es van oferir disset cursos que van comptar amb 1.188 sol·licituds d'inscripció. Durant el curs 2012-2013 aquestes xifres augmenten: s'ofereixen vint cursos i es comptabilitzen 1.260 sol·licituds. Es consolida així la tendència detectada en edicions anteriors en què la demanda supera reiteradament l'oferta de places, la qual cosa ha motivat que la Comissió Europea aprovi un número creixent de cursos de català durant els darrers anys. Dit això, el 28 de setembre de 2012 es va inaugurar oficialment el curs dels estudis catalans a les universitats de l'exterior, organitzat conjuntament des del curs 2008-2009 per l'Institut Ramon Llull i la Xarxa Vives d'Universitats.

I enllaçant amb el marc normatiu que s'ha estudiat en aquest informe, el 19 de juliol de 2012 el Consell General de la Xarxa Vives d'Universitats formalitzava una declaració que feia avinent tres consideracions generals. Primerament, es constata que "durant els darrers anys, el català pateix una onada d'agressions des dels àmbits polític i judicial, que ha alterat el marc de convivència entre llengües arreu dels territoris de parla catalana". S'explicita que, "a la modificació de la Llei de Funció Pública per part del Govern balear, el tancament de les emissions de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals al País Valencià o el projecte de Llei de Llengües del Govern d'Aragó, que defineix la llengua com a «aragonès meridional» s'ha unit la recent sentència del Tribunal Suprem que estableix que el castellà ha de ser llengua vehicular a l'ensenyament a Catalunya, una alteració greu d'un model de convivència consolidat i reconegut a nivell internacional". Segonament, es proclama que aquest conjunt d'accions per part de diferents administracions públiques "suposa un evident afebliment del marc legal de protecció de la llengua catalana i, ahora, un

incompliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, a més de fer palesa una voluntat política contrària als drets dels catalanoparlants”. Finalment, s’indica que “davant aquesta situació, que suposa un greu perjudici a la llengua pròpia dels territoris de parla catalana, els rectors i les rectores de les universitats de la Xarxa Vives reiterem el compromís amb la llengua catalana i instem a les institucions al·ludides a escoltar i atendre les evidències científiques, que no s’han de negar per tacticismes polítics que només condueixen a debats estèrils”. Val a dir que el mateix Consell General de la Xarxa es pronunciaria contrari a la política lingüística que ha afectat regressivament l’estatut jurídic de la llengua en diferents territoris. Un exemple l’oferia el comunicat del Consell General de la Xarxa sobre la política lingüística del govern de les Illes Balears subscrit el 3 d’abril de 2012.¹¹⁷

Dit això, el 23 de maig de 2012 la Xarxa Vives d’Universitats i l’Institut d’Estudis Catalans també signaven un conveni de col·laboració amb la finalitat de contribuir al progrés de la ciència, la tecnologia i les humanitats, a la difusió de la cultura i al desenvolupament de la societat. Amb aquest conveni s’iniciava una nova etapa de treball conjunt entre dues institucions que compartien un mateix àmbit lingüístic i cultural d’actuació. D’una banda, l’Institut d’Estudis Catalans, com a institució acadèmica que té per objecte l’alta investigació científica i, principalment, la de tots els elements de la cultura catalana; i de l’altra, la Xarxa Vives, com a associació d’universitats que potencia les relacions entre les institucions universitàries dels territoris de llengua catalana, per tal de crear un espai universitari que permeti coordinar la docència, la recerca i les activitats culturals i potenciar la utilització i la normalització de la llengua pròpia. Val a dir que, amb aquest conveni, es fa un pas més en la promoció de la llengua i la cultura catalanes, en el marc d’un procés més ampli impulsat també en l’àmbit intern per les diverses universitats que integren la Xarxa Vives.¹¹⁸

I a tall de conclusió, el 13 de novembre de 2012 el Govern de la Generalitat de Catalunya autoritzava la signatura d’un conveni entre el Departament de Cultura, el Consorci per a la Normalització Lingüística i l’Ajuntament de Perpinyà que té com a objectiu col·laborar en la formació en llengua catalana del personal del consistori. Era la primera vegada que se signava un acord específic de formació en llengua catalana per a funcionaris i personal al servei d’una administració municipal a l’Estat francès. I l’endemà mateix, el 14 de novembre de 2012, tenia lloc l’acte de signatura d’un altre acord de col·laboració, aquesta vegada subscrit per la Generalitat de Catalunya i

¹¹⁷ Vegeu <http://www.vives.org/ca/blog/2012/04/03/comunicat-de-la-xarxa-vives-sobre-la-politica-linguistica-del-govern-de-les-illes-balears/>

¹¹⁸ Serveixin d’exemple els acords interns de col·laboració subscrits a la Universitat de Girona durant l’any 2012 consultables en línia a <http://www.udg.edu/instituts/LlenguaiCulturaCatalanes/Convenis/tabid/19798/language/ca-ES/Default.aspx>

l'Ajuntament de l'Alguer. El conveni té com a objectiu impulsar, durant els propers vuit anys, les relacions econòmiques i comercials entre aquestes dues ribes del Mediterrani, reforçar els intercanvis escolars i acadèmics, i difondre i consolidar l'ús social de la llengua catalana, en el seu vessant alguerès.

2.3 Ensenyament

Pere Mayans

Llicenciat en filologia catalana, catedràtic d'ensenyament secundari

Teresa Tort

*Especialista de llengua catalana, secretària de la Comissió Interterritorial
d'Ensenyament de la Llengua*

Maria Areny

Catedràtica d'ensenyament secundari i membre del CIEMEN

2.3.1 Alguer, l'

Com ja vam indicar en l'informe de l'any passat, el curs 2011-2012 es van deixar d'impartir les classes de llengua catalana en la seva variant algueresa en horari escolar, però no curricular, que, mitjançant el Projecte Palomba, organitzava Òmnium Cultural, amb el suport del Municipi de l'Alguer i la Generalitat de Catalunya.

De fet, a banda d'iniciatives puntuals d'algun professor, l'única presència en l'ensenyament reglat de la nostra llengua continua sent La Costura, una línia d'ensenyament plurilingüe —alguerès, italià i anglès—, oberta, com a secció experimental, el curs 2004-2005 dins de l'escola privada d'educació infantil San Giovanni Bosco gràcies a un acord entre la Generalitat de Catalunya, Òmnium Cultural de l'Alguer, el Municipi de l'Alguer i l'escola. Tant en el curs 2011-2012 com en el 2012-2013 hi ha hagut 19 alumnes que han seguit aquest model educatiu. Cal destacar, però, que, des d'aquest darrer curs, l'escola no rep cap suport de les institucions per mantenir la línia en català i que, en tot cas, la continuïtat és iniciativa pròpia del centre. Actualment, algunes activitats de La Costura, com les de les cançons en català, també es comparteixen amb la resta de l'alumnat de l'escola (un centenar d'alumnes).

A més, la introducció de l'ensenyament del català en el currículum escolar no universitari dels estudiants de la ciutat de l'Alguer, que s'havia començat a treballar des de la Direcció General de l'Oficina Escolàstica Regional del Ministeri de la Instrucció, la Universitat i la Recerca del Govern italià, amb la posada en funcionament d'un primer grup de treball, s'ha aturat, de moment, a causa de les crisis sempiternes dels governs italians.

Actualment, per tant, la presència del català a les escoles de l'Alguer només es produeix per iniciatives particulars d'alguns mestres o mitjançant algunes activitats de caire extraescolar. En aquest cas darrer, cal remarcar el projecte "L'alguerès, una llengua per treballar", que es va fer l'any 2011-2012 i ha continuat també el curs 2012-

2013¹¹⁹ o alguna experiència en l'educació en el lleure (en aquest cas a l'estiu), com el Projecte "Vivim la llengua", destinat a nens i nenes d'entre 6 i 11 anys, que té com a objectiu acostar-los a la descoberta de la variant algueresa de la llengua catalana. El projecte proposa experiències de vida quotidiana anant a visitar nous i vells ambients de treball on l'alguerès encara continua sent una llengua viva (molts del minyons que hi participen provenen de les diverses promocions escolars que han passat per La Costura).

Pel que fa a l'ensenyament superior, el català (i la literatura catalana) s'ensenyava a la Universitat de Sàsser (Università degli Studi di Sassari), com a assignatura optativa i també com a llengua estrangera per a estudiants Erasmus de la mateixa universitat.

Quant a l'ensenyament de català per a adults, continuen oferint cursos associacions diverses, encara que no totes de manera sistemàtica: l'Escola de Alguerés Pasqual Scanu ofereix cursos de la variant algueresa del català per al públic en general; l'Ateneu Alguerès imparteix cursos de preparació per a l'obtenció dels certificats de català de nivell bàsic i elemental (A1 i A2), i l'Associació per a la Salvaguarda del Patrimoni Històric Cultural de l'Alguer organitza laboratoris de teatre i literatura en alguerès.

També van començar l'any 2011 i van continuar impartint-se durant l'any 2012 nous cursos de llengua i cultura catalanes organitzats pel Centre Lingüístic de la Universitat de Sàsser, conjuntament amb la Representació de la Generalitat de Catalunya a l'Alguer. S'ofereixen tres nivells de llengua, que segueixen el *Marc europeu comú de referència per a les llengües*.

2.3.2 Andorra

La situació a Andorra no va variar respecte a l'any 2011. Continuaven els tres sistemes educatius: andorrà,¹²⁰ que depèn totalment del Govern d'Andorra; espanyol,¹²¹ amb escoles congregacionals, escoles públiques i laiques —que depenen directament del Ministeri d'Educació espanyol— i una escola privada, i francès,¹²² que depèn directament de l'Estat francès i que segueix els programes d'ensenyament que dicta el seu Ministeri d'Educació.

Tampoc no hi va haver variacions significatives pel que fa a la distribució de l'alumnat entre tots tres sistemes, encara que hi va haver un descens lleuger (0,3%) del nombre

¹¹⁹ L'alguerès, una llengua per treballar. <<http://www.youblisher.com/p/530575-L-Algueres-una-llengua-per-treballar-1era-edicio/>> [Consulta: 10 de juny de 2013]

¹²⁰ Per a més informació: <http://www.educacio.ad/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=128> [Consulta: 9 de març de 2013]

¹²¹ Per a més informació: <http://www.educacio.adf/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=129> [Consulta: 9 de març de 2013]

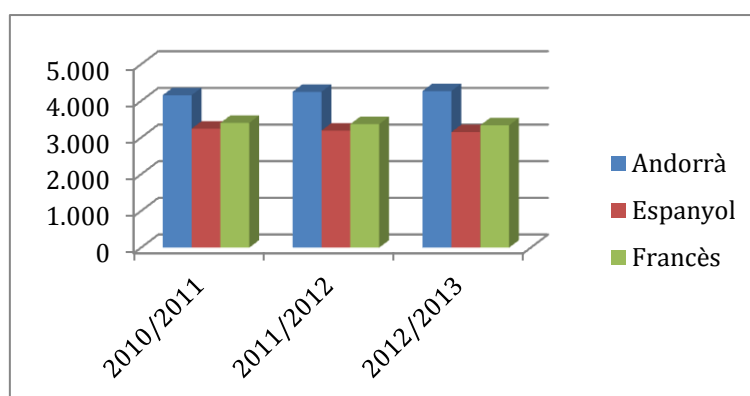
¹²² Per a més informació: <http://www.educacio.adf/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=130> [Consulta: 9 de març de 2013]

d'alumnes inscrits en el curs 2012-2013 respecte a l'anterior (10.774,¹²³ enfront dels 10.810 del curs 2011-2012). També es va mantenir la tendència a l'augment del nombre d'alumnes que van assistir al sistema educatiu andorrà (un 39,6%), i el descens dels escolaritzats en els altres dos sistemes: un 31,1% al sistema educatiu francès i un 29,22%, a l'espanyol.

L'evolució es pot veure en el quadre i el gràfic següents:

Escolars per sistema educatiu

Sistema educatiu	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Andorrà	4.157	4.250	4.270
Espanyol	3.243	3.191	3.149
Francès	3.402	3.369	3.335
Total	10.802	10.810	10.774

També en podem veure la distribució per sistemes i etapes educatives:

Curs 2012-2013¹²⁴

Sistema educatiu	Maternal	Primera ensenyança	Segona ensenyança	Batxillerat	Formació professional	Total
Andorrà	915	1.780	1.193	238	144	4.270
Francès	881	1.039	931	312	192	3.355

¹²³ Per a més informació: <http://www.educacio.ad/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=130> [Consulta: 9 de març de 2013]

¹²⁴ Font: Govern d'Andorra. Ministeri d'Educació i Joventut. <http://www.educacio.ad/images/stories/estadistiques_280213.pdf> [Consulta: 9 de març de 2013]

Espanyol	626	1.245	977	301	0	3.149
Total	2.422	4.064	3.101	851	336	10.774

Tampoc no va variar, respecte a l'informe anterior, la situació de la formació d'adults. Com ja dèiem aleshores, una de les seves branques, la de classes de llengua catalana,¹²⁵ era la que acaparava més alumnes (prop d'un miler). També hi havia classes de conversa i de llenguatge administratiu. A més, eren diverses les empreses que recorrien a la formació d'adults per facilitar l'aprenentatge del català als seus empleats i també l'Administració en facilitava cursos als seus treballadors.

Durant l'any 2012 també es va mantenir el nombre d'usuaris dels cinc centres d'autoaprenentatge de català (CAA), d'accés lliure i gratuït. En van ser uns 400, amb prop de 5.000 assistències.

La Universitat d'Andorra va comptar, el curs 2012-2013, amb un total de 455 alumnes matriculats en els estudis reglats. Respecte a l'ús de la llengua oficial i de les altres llengües que poden utilitzar-s'hi com a instrument vehicular de l'ensenyament, continuem sense tenir dades estadístiques.

Com a novetat, cal dir que en el curs 2012-2013 van iniciar la seva activitat docent les dues universitats privades de què parlàvem en l'informe 2011: la Universitat Oberta La Salle (UOLS), inaugurada el 28 de juny de 2012 —que comprèn els projectes de l'Escola Oberta d'Ensenyament Superior i de l'Institut Superior d'Investigació—, i la Universitat de les Valls, que ha obert la Facultat de Ciències Odontològiques el 17 de setembre del 2012.

Segons les lleis que n'autoritzen la creació,¹²⁶ ambdues es regeixen per la Llei 12/2008, del 12 de juny, *d'ordenació de l'ensenyament superior*,¹²⁷ l'article 12 de la qual estableix que “el català és la llengua pròpia de l'ensenyament superior públic d'Andorra”, tot i que “s'han d'establir programes de foment d'altres llengües, que poden tenir el caràcter de llengua vehicular en el desenvolupament de programes docents i de recerca”. De moment, però, sembla que cap de les dues universitats té en compte el paper del català com a llengua pròpia. Segons la pàgina web de la UOLS, el català només és la llengua d'un dels onze programes acadèmics que ofereix, mentre

¹²⁵ Per a més informació: <http://www.educació.ad/index.php?option=com_content&view=article&id=175%3Aformacio-adults-catala-historia&catid=52&Itemid=81> [Consulta: 9 de març de 2013]

¹²⁶ Llei 86/2010, del 18 de novembre (BOPA núm. 72, de 22.12.2010), i Llei 23/2008, del 30 d'octubre, respectivament.

¹²⁷ Llei 12/2008 (BOPA núm. 54, de 16 de juliol de 2008) <http://www.uda.ad/images/stories/documents/normativa/lei_d_ordenació_de_l_ensenyament_superior/20080716%20%5BLlei%2012-200852C%20del%2012%20de%20juny%2C%20d%27ordenaci%C3%B3%20de%20l%27ensenyament%superior%5D.pdf> [Consulta: 11 març 2013]

que l'espanyol és la llengua dels altres deu.¹²⁸ D'altra banda, el pla d'estudis de la Facultat d'Odontologia de la Universitat de les Valls especifica que les llengües pròpies de l'ensenyament són el castellà i l'anglès,¹²⁹ fet que sembla estar en contradicció amb la llei esmentada.

2.3.3 Catalunya

Com comentàvem en l'informe anterior, arran de la sentència del Tribunal Constitucional espanyol al recurs d'inconstitucionalitat interposat per noranta-nou diputats del Grup Parlamentari Popular contra l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006, va començar una autèntica batalla jurídica (i mediàtica) per tal de (re)introduir el castellà com a llengua vehicular del sistema educatiu a Catalunya.

Com també destacàvem en l'informe 2011, uns pocs centenars de famílies van presentar instàncies al Departament d'Ensenyament sol·licitant l'ensenyament bilingüe: demanaven “una enseñanza conjunta en las dos lenguas oficiales, de forma proporcionada y sin desequilibrio entre ellas”. Aquestes sol·licituds de modificació del règim lingüístic del sistema educatiu a Catalunya havien estat desestimades pel Departament d'Ensenyament. De fet, el nombre de sol·licituds en comptes d'augmentar, com alguns podien pensar, no va deixar de baixar en els cursos darrers: unes 200 famílies el curs 2010-2011 (uns 400 alumnes), unes 85 famílies el curs 2011-2012 (uns 125 alumnes) i només 15 famílies (32 alumnes) el curs 2012-2013.

Pel que fa als procediments judicials endegats, la situació és la següent: hi ha sis sentències en ferm del Tribunal Suprem de procediments anteriors a la Llei d'Educació de Catalunya (la qual, en principi, sembla que blindava l'ensenyament normalment en català) i que ja s'estan executant. A la pràctica, això ha significat que l'atenció individualitzada en castellà, ja reconeguda per la norma catalana per als primers ensenyaments, s'apliqui en qualsevol curs del sistema educatiu no universitari obligatori (cal matisar, però, que en aquests casos la tendència ha estat que aquests alumnes rebin l'atenció individualitzada en només la meitat de les assignatures). Hi ha tres sentències més en primera instància (del Tribunal Superior de Justícia) que no s'estan executant perquè la Generalitat les ha recorregudes davant del Tribunal Suprem (dues són posteriors a la Llei d'Educació de Catalunya). Finalment, hi ha dotze procediments en tràmit al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. De fet, la bona notícia és que en cap de les sentències en ferm s'obliga a canviar el model lingüístic de l'escola a Catalunya, sinó que únicament afecten les persones interessades.

Paral·lelament, partint també de la sentència del 2010 del Tribunal Constitucional contra l'Estatut d'Autonomia, i basant-se en el fet que el català no sigui l'única llengua vehicular del sistema educatiu a Catalunya i que s'hagi de tendir, en aquells casos en

¹²⁸ UOLS. Què vols estudiar?: <<http://www.uols.org/ca/estudiar-a-la-uols/que-vols-estudiar>> [Consulta: 11 de març de 2013]

¹²⁹ Universitat de les Valls. Pla d'estudis: <<http://www.udv.ad/pla-d-estudis>> [Consulta: 11 de març de 2013]

què el català es consideri normalitzat, cap a un percentatge similar de classes en les dues llengües oficials, el ministre d'Educació espanyol, José Ignacio Wert, va fer un pas més enllà. En l'avantprojecte de la Llei Orgànica de Millora de la Qualitat Educativa (desembre de 2012), la nova llei d'educació espanyola que es pretenia aprovar l'any 2013, es proposaven diversos punts que atemptaven directament a la situació del català en el sistema educatiu:

- a) Las administraciones educativas garantizaran en todas las etapas educativas obligatorias que las lenguas cooficiales sean ofrecidas en las distintas asignaturas en proporciones equilibradas en el número de horas lectivas, de manera que se procure el dominio de ambas lenguas oficiales por los alumnos, sin perjuicio de la posibilidad de incluir lenguas extranjeras.
- b) Corresponde a las Administraciones educativas determinar la proporción que proceda en el uso del castellano y la lengua cooficial como lenguas vehiculares en el sistema educativo, en atención al estado de normalización lingüística.
- c) Las Administraciones educativas podrán otorgar, en función del estado de normalización lingüística en sus territorios, un trato diferenciado a la lengua cooficial respecto del castellano en una proporción razonable, sin que en ningún caso pueda suponer de hecho la exclusión del castellano.
- d) Mientras no se realice la determinación a que se refiere el párrafo anterior, los padres o tutores tendrán derecho a escoger la lengua vehicular de la enseñanza que reciban sus hijos. Cuando, como consecuencia de dicha falta de determinación, no exista oferta docente pública o concertada en la lengua vehicular elegida en la localidad de residencia de los alumnos, los padres o tutores podrán optar por escolarizar a sus hijos en centros privados, correspondiendo a la administración educativa sufragar los gastos de escolarización.

Com es veu, unes propostes que, si es feien llei, qüestionarien seriosament el paper del català com a llengua usada normalment com a vehicular en l'ensenyament.

Bo i això, la situació de la llengua al sistema educatiu a Catalunya, malgrat l'espasa de Dàmocles jurídica que acabem de veure, va continuar sent com la dels anys anteriors. Pel que fa a la política lingüística del Departament d'Ensenyament, se n'havia mantingut la continuïtat: seguien en funcionament les aules d'acollida (de les 950 que hi havia el curs 2011-2012, malgrat la davallada de l'arribada d'alumnat de nacionalitat estrangera d'incorporació tardana al sistema educatiu de Catalunya, el curs 2012-2013 encara n'hi va haver 723, que representaven 756 dotacions de professorat);¹³⁰ havien continuat pràcticament els mateixos plans educatius d'entorn (actualment n'hi ha 96 en un total de 79 municipis),¹³¹ i s'havien continuat desenvolupant, encara que amb

¹³⁰ Més informació a: <http://www.xtec.cat/web/proyectos/alumnatnou/acollida/proces2> [Consulta: 1 de juny de 2013]

¹³¹ Més informació sobre els plans educatius d'entorn a: http://www.xtec.cat/web/comunitat/entorn_pee [Consulta: 1 de juny de 2013]

menys recursos per a la formació, el Pla per a l'Actualització del Programa d'Immersió Lingüística.¹³²

Com a dada complementària referent a l'ensenyament secundari, que ens indica quin és el coneixement de les dues llengües oficials a Catalunya en les proves d'accés a la Universitat, les notes mitjanes de Llengua catalana i literatura i de Llengua castellana i literatura van ser les següents en els tres cursos darrers:

Proves d'accés a la Universitat. Nota mitjana

Matèria	Juny 2010	Juny 2011	Juny 2012
Llengua catalana	5,75	6,20	5,99
Llengua castellana	6,62	6,34	6,43

Com es pot veure, es continua mantenint la tendència que els resultats de castellà siguin lleugerament superiors als de català.

També en l'àmbit d'accés a les universitats catalanes, el desembre de 2012 i davant de la nova llei d'educació espanyola, el Govern català va presentar un pla per evitar la disposició de l'avantprojecte de la Llei orgànica per a la millora de la qualitat de l'educació (LOMCE) que permet als estudiants catalans accedir als estudis universitaris sense examinar-se de català. El secretari d'Universitats i Recerca, Antoni Castellà, i tots els rectors de les universitats catalanes van acordar que, en cas que la llei s'arribés a aprovar, les universitats catalanes es posarien d'acord, juntament amb el govern, per fer una prova comuna única de català per a tots els estudiants del país.¹³³

Pel que fa a la formació d'adults, no hi ha hagut cap canvi respecte als informes anteriors en la formació general depenent del Departament d'Ensenyament, on el català és la llengua que cal utilitzar normalment com a vehicular dels ensenyaments i de l'aprenentatge.¹³⁴ A més, segons dades del Ministeri d'Educació,¹³⁵ en el curs 2011-2012, 10.023 persones es van matricular als cursos de llengua catalana, dins dels ensenyaments de caràcter formal.

Quant als cursos d'aprenentatge de la llengua organitzats pel Consorci per a la Normalització Lingüística, i segons l'*Informe de política lingüística 2011*,¹³⁶ es van

¹³² Més informació sobre el Pla d'Actualització del Programa d'Immersió Lingüística: <http://www.xtec.cat/web/projectes/projectes_llengua_catala_immersio> [Consulta: 1 de juny de 2013]

¹³³ *El Punt Avui*. <<http://www.elpuntavui.cat/ma/article/-/17-politica/600428-les-universitats-faran-una-prova-comuna-de-catala.html?tmpl=component&print=1&page=>> [Consulta: 1 de juny de 2013]

¹³⁴ Decret 161/2009, de 27 d'octubre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria per a les persones adultes.

¹³⁵ Oficina d'Estadística del Ministeri d'Educació.

<<http://www.educacion.gob.es/educabase/tabla.do?path=/Educacion/Alumnado/Matriculado/2011-2012RD/Adultos/IO/&file=RD11MatriFormalSexoCoEnseTotalAdul1.px&type=pcaxis&L=0>> [Consulta: 1 de juny de 2013]

¹³⁶ *Informe de política lingüística 2011*. Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya: <<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/InformePL/Arxius/IPL2011.pdf>> [Consulta: 3 d'abril de 2013]

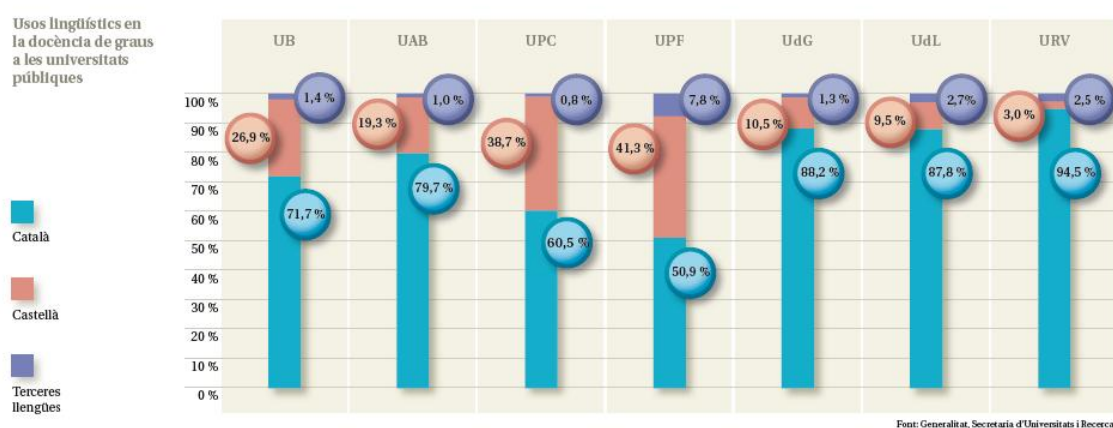
reduir el nombre d'inscripcions als cursos presencials. De les 117.608 de l'any 2010 es va passar a 105.166 l'any 2011. Segons el mateix informe, les causes són el context de crisi econòmica i la reducció del flux migratori, encara que els cursos presencials continuen tenint un paper essencial en l'acolliment de la immigració, ja que un 86% de la inscripció correspon als nivells elemental i bàsic.

També són significatives les dades referents al nombre d'usuaris de l'espai virtual d'aprenentatge Parla.cat,¹³⁷ que posa a l'abast de tothom materials didàctics i cursos per aprendre la llengua catalana, amb un total de 100.949 usuaris durant l'any 2011. En aquest espai, 1.323 alumnes van seguir la modalitat de cursos amb tutoria.

També durant l'any 2011 prop de 22.000 persones van obtenir la Certificació de coneixements de català d'acord amb el *Marc europeu comú de referència*, presentant-se a les proves de la Direcció General de Política Lingüística (3.359 certificats), del Consorci per a la Normalització Lingüística (17.651) i de l'Institut Ramon Llull (938), que són els tres organismes responsables d'aquestes certificacions.

L'ús de la llengua catalana a les diverses universitats dels territoris de parla catalana es concreta en el *Pla de Política Lingüística 2012-2014*.¹³⁸ Aquest pla, elaborat per la Comissió de Llengua del Consell General de la Xarxa Vives d'Universitats, xarxa que agrupa les universitats dels territoris de llengua catalana, substitueix el corresponent als anys 2011-2013, i es va aprovar el 28 de febrer del 2012. Conté els criteris generals de política lingüística comuns a totes les universitats i el pla de treball 2012-2014.

A les universitats de Catalunya, segons l'*Informe de política lingüística 2011*, l'ús del català com a llengua de docència en les classes de grau de les set universitats públiques és del 76,2% i oscil·la entre el 50,9% de la Universitat Pompeu Fabra i el 94,5% de la Rovira i Virgili.¹³⁹ Ho podem veure desglossat en aquest gràfic, extret de l'informe:

¹³⁷ Parla.cat: <http://www.parla.cat/pres_catalaenlinia/AppPHP/login/index.php?lang=ca> [Consulta: 3 d'abril de 2013]

¹³⁸ Pla de Política Lingüística 2012-2014. <<http://issuu.com/xarxavives/docs/ppl2012-2014>> [Consulta: 3 d'abril de 2013]

¹³⁹ Informe de política lingüística 2011. Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya (p. 13): <<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/InformePL/Arxius/IPL2011.pdf>> [Consulta: 3 d'abril de 2013]

Si ens atenem, però, a les dades facilitades per les mateixes universitats, podem veure que, a la Universitat de Barcelona, la darrera informació publicada pel que fa a l'ús del català correspon al curs 2011-2012. En termes generals, el català va ser la llengua utilitzada en el 70,25% de les classes, tot i que hi ha diferència entre la seva utilització en els graus (75,23%) i els màsters (62,03%), fet que representa una tendència a l'alça respecte a cursos anteriors.¹⁴⁰

Les dades del mateix curs 2011-2012 de la Universitat Politècnica de Catalunya continuen mostrant que la llengua catalana és la més utilitzada a la docència. Del total d'assignatures d'estudis de grau de la UPC, en el 78,8% s'utilitza el català com a llengua per impartir les classes (percentatge que representa un increment important respecte al curs anterior: 60,6%); en el 15,5%, el castellà, i en el 5,2%, l'anglès.¹⁴¹

Pel que fa als estudis de màster, segons les mateixes fonts de la Universitat, el curs 2011-2012, el 62,03% de la docència es va impartir en català; el 16,05%, en anglès, i només l'1,89%, en castellà.

A la Universitat Pompeu Fabra l'ús del català en el 2011-2012 també es va incrementar lleugerament respecte al curs anterior: 55,87% en català, 31,51% en castellà i 12,61% en anglès.¹⁴²

Les dades de la Universitat de Lleida corresponen al curs 2010-2011 i el català va ser la llengua oral de tota la docència en el 65,6% de les classes, dada que representa una lleugera disminució respecte als dos cursos anteriors.¹⁴³ De tota manera, les dades de l'*Informe de política lingüística 2011* són més optimistes ja que el seu ús pujaria fins al 87,8% en els graus i seria del 67,7% en els màsters.

En general, l'ús del català disminueix gradualment en els cursos de màsters i doctorat, i, sobretot, en les tesis doctorals i de recerca, on augmenta l'ús del castellà i de terceres llengües, especialment l'anglesa. Així, segons l'*Informe de política lingüística 2011*, la mitjana de classes en català de les mateixes universitats públiques en els màsters és del 56,6%. La docència en català se situa entre un 30,1% (Universitat Pompeu Fabra) i un 75,9% (Universitat Rovira i Virgili). A la Universitat Pompeu Fabra l'ús de terceres llengües representa el 34,7%. Ho podem veure desglossat en aquest gràfic, extret de l'informe:

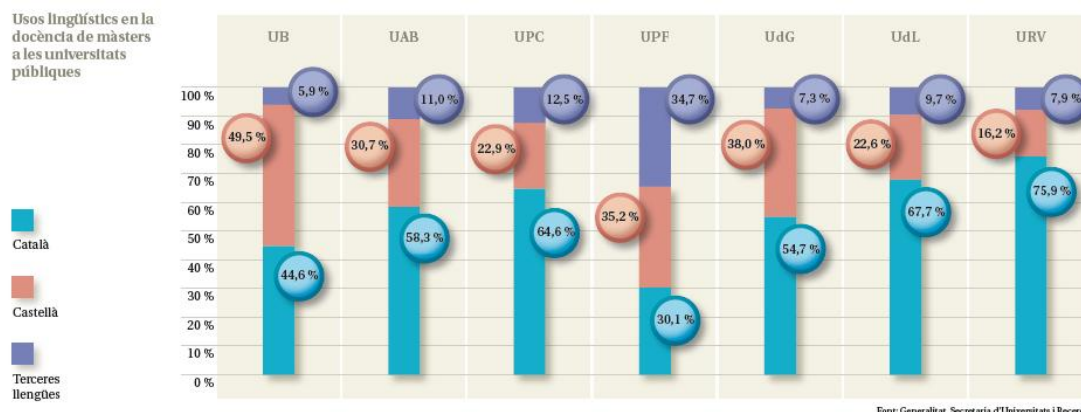
¹⁴⁰ Font: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. Dades sociolingüístiques. <<http://www.ub.edu/sl/ca/socio/dades/>> [Consulta: 10 abril 2013]

¹⁴¹ Font: Serveis i recursos lingüístics de la UPC. Indicadors lingüístics.

<<http://www.upc.edu/sl/pla-llengues-upc/indicadors-linguistics>> [Consulta: 10 abril 2013]

¹⁴² Font: Les llengües a la UPF. Dades lingüístiques de docència: <http://www.upf.edu/llengues/infosocio/dades_grau/> [Consulta: 10 abril 2013]

¹⁴³ Font: Universitat de Lleida. Servei Lingüístic. Política lingüística. <<http://www.udl.cat/serveis/sl/pl/pldadesdoc.html>> [Consulta: 10 abril 2013]

Pel que fa a les tesis doctorals, a la Universitat de Barcelona, el nombre de tesis presentades en català entre 1989-1990 i 2007-2008 es manté entre 30% i 40%, mentre que el de les presentades en anglès augmenta de 0 a més del 10%. Entre el 2007-2008 i les dades de 2011-2012¹⁴⁴ continua aquest increment de l'anglès, que suposa més del 20% de les tesis (el 25,97%), mentre que el català es mou al voltant del 20% (22,08%). L'espanyol representa el 40,81% de les tesis i en dos idiomes se'n va presentar el 8,30% (el 31,91% de les quals en català i anglès).

A la Rovira i Virgili el català va ser la llengua del 14% de les tesis presentades també el curs 2011-2012, mentre que l'espanyol ho va ser del 36,8% i l'anglès del 47,8%.¹⁴⁵

El 20,4% de les tesis presentades a la UdL el curs 2010-2011 ho van ser en català, el 42,6%, en castellà, i el 31,5%, en anglès. Un 5,5% ho van ser en altres llengües.¹⁴⁶

2.3.4 Catalunya del Nord

La situació de l'ensenyament de la llengua catalana a la Catalunya del Nord no ha variat substancialment respecte a l'informe anterior. Continuen les diverses modalitats de presència de la nostra llengua tant en centres públics com privats. Recordem que a l'ensenyament públic, que depèn de l'Acadèmia de Montpeller,¹⁴⁷ podem trobar les modalitats d'iniciació, llengua viva i línies bilingües, en les quals, a més de l'ensenyament de la llengua, es fan algunes assignatures en català. En l'ensenyament privat, molt menys nombrós, a més de les modalitats esmentades s'apliquen programes d'immersió lingüística (la xarxa d'escoles de La Bressola¹⁴⁸ i el col·legi Comte Guifré).

¹⁴⁴ Font: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <http://www.ub.edu/sl/ca/socio/dades/docs/tesis_1112.pdf> [Consulta: 30 de maig de 2013]

¹⁴⁵ Font: Universitat Rovira i Virgili: <http://www.urv.cat/dodellenques/us_de_llengues.html#docencia> [Consulta: 30 de maig de 2013]

¹⁴⁶ Font: Universitat de Lleida. Servei lingüístic. <<http://www.udl.cat/serveis/sl/pl/pldadestes.html>> [Consulta: 30 de maig de 2013]

¹⁴⁷ Per a més informació podeu consultar: <<http://www.crdp-montpellier.fr/languesregionales/catalan/accueil.html>> [Consulta: 10 abril 2013]

¹⁴⁸ Trobareu més informació de La Bressola a: <<http://www.bressola.cat/>> [Consulta: 20 març 2013]

Cal dir, però, que tant les classes bilingües de les escoles públiques com les escoles que apliquen programes d'immersió lingüística (a més de les privades esmentades, l'aplica també l'escola pública Arrels —l'única de l'Estat francès que segueix un programa d'immersió lingüística en una llengua dita regional—)¹⁴⁹ són un veritable motor per a l'extensió de l'ús entre la població més jove.

Segons dades d'APLEC (Associació per a l'Ensenyament del Català),¹⁵⁰ que, en el marc dels projectes Alberes i Vila de Perpinyà, intervé a les escoles de Catalunya del Nord per fer classes d'iniciació o de perfeccionament (i que el curs 2012-2013 va atendre més de 7.000 alumnes), un 40% de les famílies van demanar ensenyament bilingüe i almenys un 75% van demanar ensenyament del català.

Malaauradament, però, en aquest cas, el problema principal dels centres és dependre de les subvencions per fer arribar l'ensenyament del català a les aules i no disposar dels mitjans necessaris per respondre a la demanda de les famílies. Per aquest motiu, l'anunci, a finals del curs 2011-2012, de la Generalitat de Catalunya de retirar la seva participació econòmica al programa d'ensenyament del català va generar molta preocupació i va despertar inquietud entre les famílies. APLEC, que intervé als centres amb el suport econòmic dels municipis, del Consell General i de la Generalitat, va veure perillar la continuïtat d'aquests programes. Finalment, el curs 2012-2013 es va iniciar amb normalitat gràcies al suport dels ajuntaments i del Consell General dels Pirineus Orientals, que va augmentar la seva aportació, i a la participació de la Regió de Llenguadoc-Rosselló.

Segons aquesta mateixa associació, en els centres del Departament dels Pirineus Orientals, l'ensenyament bilingüe i la immersió suposen un 7% del total en els centres de primària (1,5% La Bressola, 0,5 % l'escola pública Arrels i 5% les classes bilingües públiques).

Així, en el curs 2012-2013, un total de 39 centres de primer grau i 95 classes maternals, elementals i primàries van fer ensenyament bilingüe —dada que representa un increment del 8% respecte al curs anterior— i 102 escoles maternals i elementals van ensenyar català en les modalitats d'iniciació o de llengua regional. Aquest augment d'un 8% de les classes bilingües en els centres de primer grau és, encara que minsa, una bona notícia, atès que aquesta és l'única via per garantir l'ensenyament del català, sense dependre de les aportacions voluntàries d'institucions que no siguin el Ministeri d'Educació francès.

Si sumem totes les modalitats, el nombre d'alumnes que fan algun tipus d'ensenyament del català en els centres públics de primer grau s'ha incrementat prop d'un 2% respecte al curs anterior (ha passat del 25,77% al 27,58%) i també ho ha fet en nombres absoluts (10.660

¹⁴⁹ Podeu consultar: <<http://etab.ac-montpellier.fr/~w0660789z/pages/presentation.html>> [Consulta: 14 juny 2013].

¹⁵⁰ Trobareu més informació d'APLEC a: <<http://aplec.cat/>> [Consulta: 15 abril 2013]

alumnes sobre 38.418, xifra que representa un increment de prop d'un miler). Podem veure el nombre d'alumnes que segueix cada opció en el quadre següent:

Curs 2012 / 2013

Centres públics. Primer grau

	Iniciació / LVR	Ensenyament bilingüe	Total alumnes
Maternal	3.787	678	4.465
Elemental	4.548	1.358	5.906
Primària		289	289
Total alumnes	8.335	2.325	10.660

Font: Inspecció Acadèmica dels Pirineus Orientals.

Pel que fa al segon grau, 21 dels 30 col·legis públics i tots 8 liceus van impartir llengua catalana en una o més modalitats (com a llengua i cultura regionals –LCR–, com a opció facultativa –LV Reg– o com a llengua viva –LV2 o LV3–) i 4 seccions professionals (BAC professional / BTS) el van ensenyar com a opció facultativa (33 centres en total).¹⁵¹ Podem veure també el nombre d'alumnes que segueix cada opció en el quadre:

Curs 2012 / 2013

Centres públics

Segon grau i seccions professionals¹⁵²

	LV2	LV3	Opció (LV Reg)	LCR
Alumnes	45	324	1.078	934
Total alumnes	2.381			

L'ensenyament bilingüe el van dur a terme 14 centres (10 col·legis i 4 liceus), un més que el curs anterior, tot i que no tenim dades del nombre d'alumnes.

A l'ensenyament privat, les xifres es van mantenir similars a les del curs anterior, potser amb una lleugera disminució: 741 alumnes de primer grau, sobre un total de 3.844, enfront dels 800 del curs anterior sobre un total de 3.711 alumnes. En podem veure la distribució en el quadre següent:

¹⁵¹ Font: Inspecció Acadèmica dels Pirineus Orientals.

¹⁵² Font: *L'Académie de Montpellier en chiffres*. <<http://www.ac-montpellier.fr/dipes/aec/aec.pdf>> [Consulta: 20 de març de 2013]

Curs 2012 / 2013**Centres privats. Primer grau**

	Confessionals <i>Sant Josep (Prada)</i>	Associatius (escoles catalanes) <i>Bressola</i>
	Iniciació	Immersió lingüística en català
Maternal	58	299
Elemental	113	271
Totals parcials	171	570
Total alumnes	741	

Font: Inspecció Acadèmica dels Pirineus Orientals.

Pel que fa als centres privats de segon grau, dos dels quatre liceus i cinc dels nou col·legis no van fer cap tipus d'ensenyament del català. Els altres dos liceus (Bon Secours i Saint Louis) i dos dels col·legis (Sant Josep i Maintenon) van impartir llengua catalana en una o més modalitats (LCR, LV Reg, LV2 o LV3), amb un total de 288 alumnes sobre 6.490. L'ensenyament bilingüe d'immersió al català el van dur a terme dos dels col·legis (Pompeu Fabra —La Bressola de secundària— i Comte Guifré). En global, però, el nombre d'alumnes va augmentar respecte al curs anterior. Ho podem veure en aquest quadre:

Curs 2012-2013
Centres privats. Segon grau¹⁵³

	Col·legis		Liceus		Col·legis catalans
	LV Reg	LV3	LV2	LV3	Ensenyament bilingüe d'immersió
Alumnes	190	7	12	79	139
Totals parcials	197		91		139
Total alumnes	427				

Si comparem aquestes dades amb les que hi ha a l'informe de l'any 2011, veiem que l'ensenyament del català s'ha mantingut igual, en xifres globals, al curs anterior en els centres privats i ha crescut en els públics, en totes les modalitats, per manca de dades pel que fa a l'ensenyament bilingüe en els centres públics de segon grau. Constatar,

¹⁵³ Font: L'Académie de Montpellier en chiffres. <<http://www.ac-montpellier.fr/dipes/aec/aec.pdf>> [Consulta: 20 març 2013]

com a dada negativa, que ha disminuït lleugerament l'ensenyament d'immersió en el primer grau (de 638 alumnes se n'ha passat a 570).

QUADRE RESUM ENSENYAMENT DEL CATALÀ A LA CATALUNYA DEL NORD (2012-2013)

Ensenyament públic			Ensenyament privat	
	CATALÀ		Confessional	Associatiu
	Iniciació/LVReg/ LCR/LV2/LV3	Ensenyament bilingüe	Iniciació/LVReg/ LV2/LV3	Immersió
Maternal	3.787	678	58	299
Elemental	4.548	1.358	113	271
Primària		289		
Total alumnes 1r grau	8.335	2.325	171	570
Col·legis		--	197	139
Liceus		--	91	
2n grau i sec. prof.	2.381			
Total alumnes 2n grau	2.381	--	288	139
TOTAL ALUMNES 1r-2n GRAU	10.716	--	459	709
TOTAL GLOBAL	---		1.168	

A banda d'aquestes dades estadístiques, cal esmentar el tancament,¹⁵⁴ després d'onze anys de funcionament, de La Bressola de Càldegues, a l'Alta Cerdanya, on hi havia 25 alumnes escolaritzats. El curs 2012-2013, doncs, La Bressola va comptar amb sis centres d'educació infantil i primària, a més a més de l'institut de secundària Pompeu Fabra del Soler (el Rosselló).

En l'aspecte positiu, aquest curs es va iniciar un nova classe bilingüe a l'escola de la Guingueta d'Ix (Alta Cerdanya), amb 16 alumnes, i també va començar la seva activitat docent l'escola Jordi Pere Cerdà a Sallagosa, una nova escola associativa (Associació Catalana i Multilingüe) que aplica el programa d'immersió lingüística i que compensaria, d'alguna manera, el tancament de La Bressola de Càldegues. L'escola es va inaugurar amb 18 alumnes, de dos a onze anys, que provenien tant de l'Alta com de la Baixa Cerdanya.

¹⁵⁴ Per a més informació, vegeu Nació Digital: <http://www.naciodigital.cat/noticia/40449/crisi/economica/emporta/davant/bressola/caldegues> [Consulta: 12 de juny de 2013]

També van continuar el projecte *Albera sense Frontera*,¹⁵⁵ coordinat per les dues administracions educatives, tant la Inspecció d'Acadèmia de Perpinyà com la Generalitat de Catalunya, iniciat el curs 2010-2011 i explicat en l'informe anterior, que inclou centres educatius del nord i del sud, així com la publicació, per part d'APLEC, de la revista infantil (8-12 anys) *Mil Dimonis*, que el mes d'abril de 2012 va complir 10 anys i que va arribar al número 100 el gener de 2013, amb un tiratge de 3.500 exemplars.¹⁵⁶

Com a dada negativa, però, cal destacar que la Inspecció Acadèmica dels Pirineus Orientals va suprimir (com ja havia anunciat a final de l'any 2011) un dels tres llocs de conseller pedagògic, que, entre les seves tasques, hi havia les de formar, coordinar i donar suport als ensenyants i als intervinents contractats per l'APLEC per fer ensenyament de català i en català.

En relació amb l'ensenyament universitari, s'ha de destacar l'oferta d'ensenyament de català als estudis superiors de la Universitat de Perpinyà, que és l'única universitat de l'Estat francès que té una facultat (l'Institut Franco-Catalan Transfrontalier-IFCT)¹⁵⁷ d'una llengua dita "regional". També s'ha d'esmentar el desenvolupament de relacions transfrontereres amb universitats de la resta dels Països Catalans i el fet que la Universitat de Perpinyà forma part de la Xarxa Vives d'Universitats.

Pel que fa a l'ensenyament de català per a adults, com dèiem en informes anteriors, aquest compta amb una llarga tradició a la Catalunya del Nord i són diverses les entitats dels món associatiu que en fan (amb diferència, però, l'entitat que més n'ofereix és Òmnium Cultural: arriba a quasi un miler de persones).

Fa trenta anys que el Col·lectiu de Professors de Català per a Adults imparteix classes arreu de Catalunya del Nord per difondre la llengua i la cultura catalanes i també, d'ençà tretze anys, els seus membres són els encarregats de fer passar les proves oficials de català a Perpinyà. Durant aquests anys milers d'alumnes han seguit i segueixen aquests cursos.

2.3.5 Franja, la

La victòria del Partit Popular a les eleccions al Parlament aragonès de maig de 2011 va impedir, com anunciàvem en l'informe de l'any 2011, cap avenç de la nostra llengua a l'escoles de la Franja. Encara més, la presentació el juliol de 2012 d'una nova llei de llengües per part del Govern aragonès (l'aprovació de la qual es preveia l'any 2013, ja

¹⁵⁵ Per a més informació sobre el projecte: <<https://sites.google.com/a/xtec.cat/alberasensefrontera/>> [Consulta: 12 de juny de 2013]

¹⁵⁶ Trobareu més informació sobre aquesta revista a: <http://www.aplec.cat/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=2&Itemid=31> [Consulta: 20 de març de 2013]

¹⁵⁷ Trobareu més informació sobre l'ICTF a: <http://www.univ-perp.fr/fr/UFR_et_instituts/ifct.html> [Consulta: 1 d'abril de 2013]

que havia de passar els tràmits parlamentaris per a la seva entrada en vigor) que derogava l'anterior, en vigor des del 2009, podia deixar la llengua més desprotegida. Si la llei anterior, malgrat no reconèixer l'oficialitat del català, en promovia la conservació, el text de la nova llei ni tan sols accepta el terme llengua catalana i en remarca l'ús voluntari.

En els aspectes referits a l'ensenyament veiem que, per exemple, va deixar de funcionar definitivament el Projecte Moncada, iniciat el curs 2000-2001 amb l'objectiu de reforçar i revalorar les classes de català a les escoles de la Franja, que portava a les aules escriptors, cantautors, grups musicals, exposicions, tallers, etc., sempre en català. També gràcies a aquest programa i al conveni de col·laboració entre el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i el Departament d'Educació del Govern d'Aragó, l'alumnat de les comarques del Principat frontereres amb la Franja va poder conèixer els escriptors i els músics populars franjolins, mentre que, paral·lelament, van poder anar a les escoles de la Franja escriptors de la resta de la comunitat lingüística (gràcies a l'acord que el Departament d'Ensenyament de la Generalitat té amb la Institució de les Lletres Catalanes).

Cal dir però que, malgrat que els autors de la Franja ja no poden anar, mitjançant el projecte Moncada, als centres educatius del Principat de Catalunya, els autors de la resta del domini lingüístic sí que van als centres educatius de la Franja, per petició expressa del professorat de català.

Malgrat la situació política, però, el nombre de classes de català i en català no va baixar respecte al que ja es va facilitar en l'informe 2011. Encara més, durant el curs 2012-2013 van continuar augmentant les hores de llengua catalana a l'escola de Saidí. Cal recordar, però, que aquesta escola té català perquè és un acord que es va negociar abans del canvi de govern. En aquest sentit, també cal recordar que el compromís del govern anterior era tenir un centre nou a l'any amb projecte lingüístic bilingüe català/castellà, i aquest fet actualment no s'està aconseguint. A més, la manca de professorat fa que les classes en català rarament tinguin continuïtat al batxillerat (sí que continuen a Tamarit, però no a Fraga, per exemple).

Com dèiem en informes anteriors, a la Franja no ha existit mai un equip específic per a l'assessorament didàctic del professorat que fa l'ensenyament del català i en català. Tanmateix, els professors de català s'organitzen mitjançant un seminari permanent, que es reuneix en quatre sessions anuals, coordinat pel Centre de Professors de Fraga¹⁵⁸ i per la unitat del Departament d'Educació del Govern d'Aragó encarregada de l'ensenyament del català i l'aragonès, amb la figura d'una persona referent a la Direcció General de Política Educativa i Educació Permanent del Govern aragonès.

¹⁵⁸ El Centre de Professors de Fraga com a tal ja no existeix des de juny de 2012. Des d'aleshores, només hi ha una persona, com passa en altres centres de recursos d'Aragó. Aquesta persona rep el nom d'assessora UFI (Unidades de Formación e Innovación), i és qui coordina l'Escola d'Estiu (malgrat que no es va fer el curs 2011-2012, es va fer el curs 2012-2013) i el seminari de català.

Durant el curs 2011-2012, dues d'aquestes sessions van deixar de ser reconegudes dins l'horari lectiu dels professors, però es van tornar a reconèixer totes quatre en el curs 2012-2013.

El Centre de Professors de Fraga també organitzava les Escoles d'Estiu de Formació del Professorat de català, la 15a edició de les quals va tenir lloc el 2011 (de moment la darrera, i feta també abans del canvi de govern).

Pel que fa a la formació d'adults, els cursos per a l'aprenentatge de la llengua catalana van estar organitzats tradicionalment per les institucions culturals de la Franja (Institut d'Estudis del Baix Cinca - IEBC, Associació Cultural del Matarranya - ASCUMA i Casal Jaume I de Fraga). Des del curs 2005-2006, a més, els assistents podien obtenir el certificat corresponent de coneixements de la llengua en els exàmens organitzats a Fraga per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, que van continuar l'any 2012. En anys anteriors, aquests cursos havien tingut, en molts casos, subvencions de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern d'Aragó.

De totes aquestes associacions, en el curs 2012-2013, només ASCUMA va organitzar cursos de nivell B i C, i segurament serà el darrer perquè no tenen ajuda econòmica de cap administració. També va organitzar cursos de nivell C i D a Fraga el partit polític Convergència Democràtica de la Franja (CDF). En aquest sentit, cal recordar que la Llei de llengües aprovada pel govern anterior, encara en vigor, estableix a l'article 25 (*Educación permanente*) que "El Gobierno de Aragón fomentará cursos de enseñanza para adultos o de educación permanente sobre las lenguas propias de Aragón, principalmente en las zonas de utilización histórica predominante". I que, al capítol VI, en concret a l'article 22 (*De la enseñanza de las lenguas propias*), es garanteix el dret a l'ensenyament i a l'aprenentatge de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó en les zones d'ús històric predominant. Com es veu, s'està produint un clar incompliment de la llei.

2.3.6 Illes Balears

Com ja apuntàvem en l'informe anterior, el govern del PP no solament ha fet cas omís a l'informe¹⁵⁹ del Consell Escolar de les Illes que considerava que amb la normativa vigent no es podia garantir que els estudiants escolaritzats als centres de les Illes acabessin l'educació obligatòria amb un coneixement suficient de la llengua catalana i que aconsellava "superar el decret de mínims amb una nova legislació" que augmentés la presència i l'ús del català als centres educatius, sinó que amb la nova normativa ha afavorit encara més el descens de la seva presència.

Les primeres mesures impulsades pel Govern apuntaven cap a la lliure elecció de llengua per part dels pares, però el sector educatiu alertava que això podia suposar la

¹⁵⁹ Síntesi de l'informe del sistema educatiu de les Illes Balears 2008/09. <http://www.gadeso.org/sesiones/gadeso/web/14_paginas_opinion/ca_10000439.pdf> [Consulta: 20 d'abril de 2013]

separació dels alumnes per raó de llengua i la imposició del castellà com a llengua vehicular.

L'oposició a la política del Govern de les Illes es va manifestar al llarg de l'any 2012 als centres educatius amb una penjada massiva de llaços en defensa de la llengua (març), seguint la iniciativa de la campanya *Enllaçats pel català*, acció que va fer que el govern enviés una circular als centres instant-los a retirar-los, una actitud que va generar reaccions contràries, ja que alguns centres que no tenien la senyera la van penjar després de rebre la circular.

Els docents es van unir també, al mes de març, en una Assemblea de Mestres i Professors en Català en Defensa de la Llengua (amb uns 50 centres de primària i secundària adherits ja de bon començament), per defensar la llengua dels "atacs" del Govern del PP i defensar la presència del català a les escoles.¹⁶⁰

L'Ordre d'admissió i matriculació d'alumnes per al curs escolar 2012-2013 incloïa que, per primera vegada a les Illes Balears, les famílies podien triar la llengua de primer ensenyament dels seus fills a 2n cicle d'educació infantil (3 a 6 anys) i a 1r cicle d'educació primària (1r i 2n curs). Així, a partir d'aquell any, els impresos de sol·licitud d'admissió incloïen la possibilitat de triar entre català i castellà com a llengua de primer ensenyament. Aquesta mesura afectava uns 50.000 alumnes de segon cicle d'infantil (3, 4 i 5 anys) i primer cicle de primària (6 i 7 anys). La Conselleria estimava que uns 12.530 nens i nenes de 3 anys es matricularien per primera vegada (a Mallorca 9.990 infants, a Menorca uns 1.010, uns 1.425 a Eivissa i 105 a Formentera).

De tota manera, l'oposició de la societat a la mesura es va manifestar amb la resposta de les famílies, que van demanar massivament l'ensenyament en català. Només un 7% de les famílies de nens de 3 a 8 anys van triar l'ensenyament en castellà, un 3,5% de les quals a la concertada. A Menorca el percentatge no va arribar al mínim ni per omplir una aula de castellà (només 46 famílies dels 4.500 nens en edat per poder escollir llengua a Menorca, de 3 a 8 anys, van demanar l'educació en castellà per als seus fills, si fa o no fa, l'1%).¹⁶¹

En la mateixa línia, el govern va impulsar un Pla Pilot d'Educació Plurilingüe, al qual es van poder adherir 50 centres de primària i secundària. Tampoc aquesta iniciativa no va reeixir perquè, en tancar-se la convocatòria, només s'hi havien adherit 18 centres. Finalment, segons dades de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats, hi van participar 39 centres (20 de públics i 19 de privats).

El resultat final va ser que, en el curs 2012-2013, malgrat els intents del Govern balear, la lliure elecció de llengua no va fer que variés substancialment la situació respecte al

¹⁶⁰ Més informació: <http://www.mestresiprofessors.cat/controladors/frontoffice.php?Popcio=home&fil_tema=1> [Consulta: 10 d'abril de 2013]

¹⁶¹ Font: Nació Digital. <<http://www.naciodigital.cat/noticia/43378/bauza/queda/sol>> [Consulta: 10 d'abril de 2013]

curs anterior, ni tan sols als centres amb més immigració. Els pares van continuar apostant pel català.

De tota manera, després d'aquest inici de curs, el conseller d'Educació va anunciar que, per al curs vinent, derogaria el Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris (decret conegut popularment com decret de mínims i que obliga els centres a impartir com a mínim el 50% dels continguts en català), per implantar un model trilingüe, amb el català, castellà i anglès a parts iguals, inspirant-se en el model valencià i ja en va presentar un esborrany que va rebre les crítiques i el rebuig de tota la comunitat educativa, ja que suposaria l'eliminació de la immersió lingüística i el desmantellament del fet fins ara.

L'esborrany de decret obliga els centres que vulguin ensenyar en català a presentar un aval dels pares igual o superior al 65%, amb la qual cosa les escoles i els instituts de les Illes que vulguin optar per fer l'ensenyament en català el curs que ve estaran obligats a consultar les famílies.

Pel que fa a les dades referents a la distribució de l'alumnat segons el model lingüístic en què cursa l'ensenyament, continuem sense poder actualitzar-les i només disposem de les publicades en el darrer informe del Ministeri d'Educació, que correspon al curs 2010-2011,¹⁶² i que oferim a continuació.

Curs 2010-2011
Distribució percentual de l'alumnat
Tots els centres

	Castellà llengua ensenyament i català com a matèria	Ensenyament bilingüe ¹⁶³	Català llengua ensenyament i castellà com a matèria
E. infantil	0,9	27,6	71,2
E. primària	0,9	30,2	68,9
E. especial	0,0	82,0	18,0
ESO	1,0	34,5	64,5
Batxillerat	1,0	29,6	69,4
Cicles formatius FP	0,4	37,8	61,8
Progr. qualificació	5,9	25,3	68,8

¹⁶² *Las cifras de la educación en España. Curso 2010-2011.* (Edición 2013) Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Subdirecció General d'Estadística i Estudis. <<http://www.mecd.gob.es/horizontales/estadisticas/indicadores-publicaciones-sintesis/cifras-educacion-espana/2013.html>> [Consulta: 10 abril 2013]

¹⁶³ Cal dir que, si en el quadre parlem d'ensenyament bilingüe, ho fem perquè és la terminologia emprada pel Ministeri d'Educació i la manera com es mostren les dades, no perquè considerem que a les Illes Balears hi hagi diferents models lingüístics a l'ensenyament. Com és ben sabut, n'hi ha un de sol, que pot tenir diferents graus d'aplicació pel que fa a l'ús de la llengua catalana.

professional inicial			
TOTAL	1,0	31,1	67,9

Centres públics

	Castellà llengua ensenyament i català com a matèria	Ensenyament bilingüe	Català llengua ensenyament i castellà com a matèria
E. infantil	0,3	10,5	89,0
E. primària	0,0	10,5	69,5
E. especial	0,0	42,9	57,1
ESO	0,3	14,9	84,8
Batxillerat	1,0	12,9	86,2
Cicles formatius FP	0,5	36,1	63,3
Progr. qualificació professional inicial	0,8	25,5	73,7
TOTAL	0,3	14,0	85,7

Centres privats

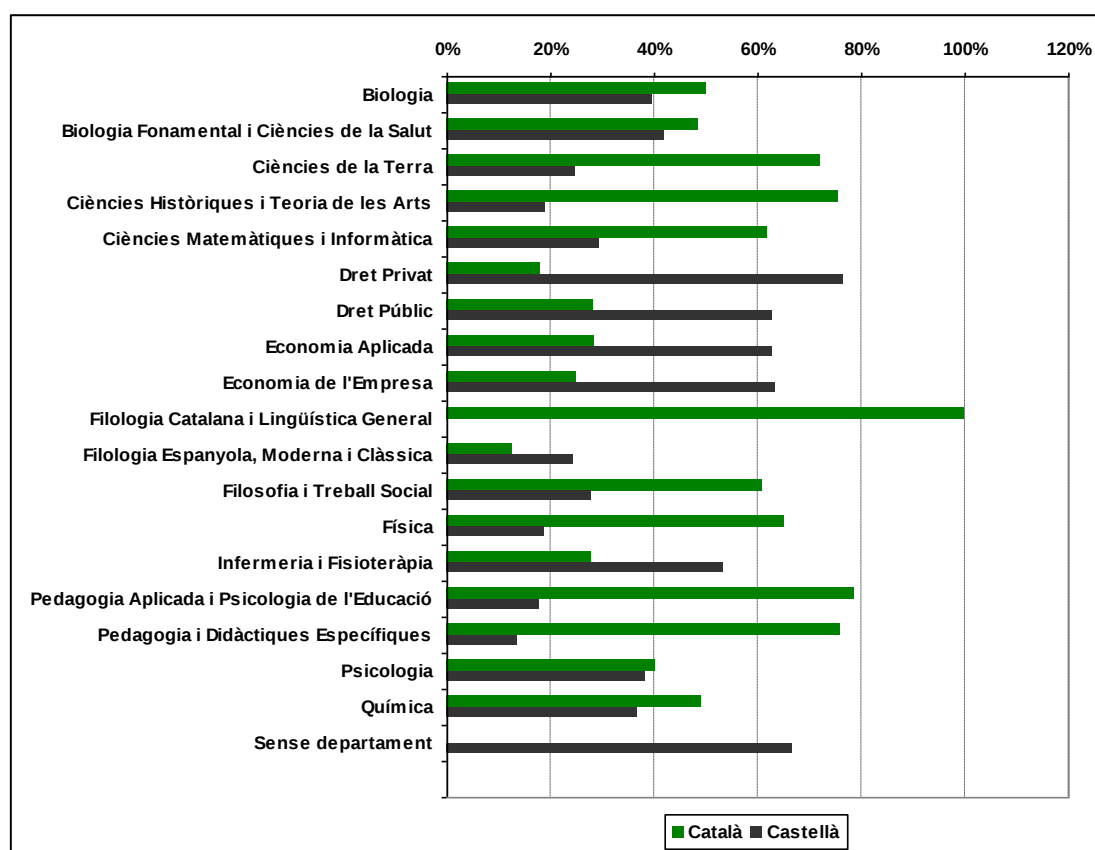
	Castellà llengua ensenyament i català com a matèria	Ensenyament bilingüe	Català llengua ensenyament i castellà com a matèria
E. infantil	2,0	59,3	38,2
E. primària	2,5	63,3	34,2
E. especial	0,0	96,6	3,4
ESO	2,2	65,4	32,5
Batxillerat	1,1	74,9	23,9
Cicles formatius FP	0,4	48,3	51,7
Progr. qualificació professional inicial	24,8	24,6	50,5
TOTAL	2,3	63,1	34,5

El que podem deduir del quadre és que l'1% dels centres incomplia el decret de mínims, ja que només impartia el català com a assignatura. Hem de suposar que els qualificats com a "ensenyament bilingüe" complien el decret i feien almenys el 50% de les matèries en català, tot i que en el quadre no hi ha cap dada que ho especifiqui. De tota manera, veiem que l'ensenyament en català és majoritari (67,9%), especialment en els centres públics, on arriba al 85,7%, i que suposa un fort increment respecte al curs 2008-2009 (49,8% de mitjana i 62,7% en els centres públics).¹⁶⁴

Pel que fa a l'ensenyament universitari, les dades del curs 2011-2012¹⁶⁵ ens mostren que el 47,03% del professorat fa les classes en llengua catalana (xifra que representa un lleuger increment), el 39,42% les fa en llengua castellana i el 8,90%, en català i castellà. Els percentatges d'utilització d'altres llengües són poc significatius.

A banda, com és lògic, del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General, el percentatge més elevat d'ús correspon al Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació (78,57%) i el més baix, al Departament de Dret Privat (18,18%).

Podem veure els resultats desglossats en el quadre següent:

Font: Servei Lingüístic de la Universitat de les Illes Balears.

¹⁶⁴ Recordem que en l'informe anterior dèiem que el Ministeri no disposava de les dades corresponents al curs 2009-2010.

¹⁶⁵ Servei Lingüístic de la Universitat de les Illes Balears. *Informe sobre l'ús del català referit a la tasca docent dels professors/professores de la Universitat de les Illes Balears. Curs 2011-2012.*

De tota manera, aquestes dades varien significativament si les desglossem per les diferents seus de la Universitat. Així, mentre a Palma fa les classes en català el 47,64% del professorat i a Menorca el 40,29%, la situació és realment preocupant a Eivissa, on només les hi fa el 26,35% del professorat.

També podem constatar un increment constant del seu ús per part de l'alumnat a les proves de selectivitat, que l'any 2012 va arribar a un 81%.¹⁶⁶

Pel que fa als cursos per a l'aprenentatge del català per part de les persones adultes, el curs 2011-2012 es van matricular 2.384 alumnes als centres d'educació de persones adultes,¹⁶⁷ però els alumnes participants en cursos de formació poden ser molts més ateses les diverses entitats que n'ofereixen: Consorci, Paraula, Escola de Mallorquí, Institut d'Estudis Eivissencs, Serveis Educatius de Menorca, Escola Balear d'Administració Pública...

2.3.7 País Valencià

A diferència de les dues altres grans regions de parla catalana, el País Valencià és l'única comunitat autònoma que manté línies educatives diferents segons la llengua que s'usa majoritàriament com a vehicular. Les darreres dades oficials¹⁶⁸ publicades sobre la distribució percentual de l'alumnat del País Valencià, d'acord amb el model lingüístic en què es cursa l'ensenyament, corresponen al curs 2010-2011 i són les següents:

Curs 2010-2011
Distribució percentual de l'alumnat
Tots els centres

	Castellà llengua ensenyament i valencià matèria	Ensenyament bilingüe (PIP)	Valencià llengua ensenyament i castellà matèria (PEV/PIL)
E. infantil	14,3	49,3	36,4
E. primària	12,4	52,9	34,7
E. Especial	85,1	12,3	2,6
ESO	14,2	55,1	29,7

¹⁶⁶ Dades estadístiques. El català a la selectivitat, 2012. <http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/selectivitat.htm#evoluci%F3> [Consulta: 10 d'abril de 2013]

¹⁶⁷ Oficina d'Estadística del Ministeri d'Educació d'Espanya. <http://www.educacion.gob.es/educabase/tabla.do?path=/Educacion/Alumnado/Matriculado/2011-2012RD/Adultos/I0/&file=RD11MatriFormaSexoCoEnseTotalAdul1.px&type=pcaxis&L=0> [Consulta: 10 de juny de 2013]

¹⁶⁸ Las cifras de la educación en España. Curso 2010-2011. (Edición 2013) Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Subdirecció General d'Estadística i Estudis. <http://www.mecd.gob.es/horizontales/estadisticas/indicadores-publicaciones-sintesis/cifras-educacion-espana/2013.html> [Consulta: 10 d'abril de 2013]

Batxillerat	21,1	61,1	17,7
Cicles formatius FP	33,9	61,3	4,8
Progr. qualificació professional inicial	27,9	54,6	17,5
TOTAL	16,3	54,0	29,8

Podem veure'n la distribució en centres públics i privats (concertats o no) en aquestes taules:

Centres públics

	Castellà llengua ensenyament i valencià matèria	Ensenyament bilingüe (PIP)	Valencià llengua ensenyament i castellà matèria (PEV/PIL)
E. infantil	13,9	34,3	51,9
E. primària	14,1	39,0	46,9
E. Especial	85,0	11,7	3,3
ESO	14,0	44,4	41,6
Batxillerat	17,7	59,5	22,8
Cicles formatius FP	26,9	67,0	6,1
Progr. qualificació professional inicial	25,8	55,3	18,9
TOTAL	16,1	43,8	40,2

Centres privats

	Castellà llengua ensenyament i valencià matèria	Ensenyament bilingüe (PIP)	Valencià llengua ensenyament i castellà matèria (PEV/PIL)
E. infantil	15,2	76,4	8,4

E. primària	8,7	84,0	7,3
E. Especial	85,6	14,4	0,0
ESO	14,5	79,6	5,7
Batxillerat	32,9	66,7	0,3
Cicles formatius FP	59,3	40,7	0,0
Progr. qualificació professional inicial	51,9	46,1	2,0
TOTAL	16,7	77,0	6,3

La situació es mantenia pràcticament igual a la del curs anterior (2009-2010), perquè l'alumnat que rebia l'ensenyament en valencià (sigui en un programa d'ensenyament en valencià –PEV– sigui en un programa d'immersió lingüística en valencià –PIL–) es va incrementar només en un 0,6% (29,8% respecte al 29,2% anterior).¹⁶⁹

Si ho desglossem per etapes, veiem que rebia ensenyament en valencià un 35,5% de l'alumnat d'educació infantil i primària, i un 23,7% del de secundària. A diferència del curs anterior, però, el creixement es va produir en totes les etapes i bàsicament en la xarxa pública, on s'escolaritza la majoria de l'alumnat que segueix aquest programa.

Aquestes dades són similars, encara que una mica superiors, a les del mateix curs facilitades per l'STEPV (Sindicat de Treballadores i de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià):¹⁷⁰ rebia ensenyament en valencià el 35,9% de l'alumnat d'educació infantil i el 33,3% de l'alumnat de primària. A secundària, el percentatge era d'un 27,3% a l'ESO, 18% a batxillerat i 4,6% a cicles formatius d'FP. També són superiors a les del curs 2011-2012 exposades en l'informe anterior (34,94% dels alumnes d'educació infantil i primària i 20,55% dels de secundària).

Tanmateix, aquestes xifres ja no són aplicables per al curs 2012-2013, perquè, com ja anunciàvem també en l'informe 2011, el Govern valencià va aprovar, el 3 d'agost, l'anomenat Decret de plurilingüisme.¹⁷¹

¹⁶⁹ Per a més informació sobre els programes d'educació bilingüe que s'imparteixen al País Valencià consulteu: http://www.edu.gva.es/ocd/sedev/val/pro_edu_bil.htm [Consulta: 10 de juny de 2013]

¹⁷⁰ De l'entrebanc a la involució. Informe sobre l'ensenyament en valencià. STEPV, 2011: <http://intersindical.org/llengua/informe2011> [Consulta: 10 de juny de 2013]

¹⁷¹ Decret 127/2012, de 3 d'agost, del Consell, pel qual es regula el plurilingüisme en l'ensenyança no universitària a la Comunitat Valenciana http://www.docv.gva.es/datos/2012/08/06/pdf/2012_7817.pdf [Consulta: 10 de juny de 2013]

L'avantprojecte de decret, publicat el 30 de març, ja va suscitar el rebuig dels principals agents educatius (Escola Valenciana, els sindicats CCOOPV, FETE-UGT i STEPV —que representen més del 70% del professorat—, FAPA-València, partits de l'esquerra i entitats cíviques com Acció Cultural del País Valencià), perquè consideraven que marginava el català. En paraules de Vicent Moreno, president d'Escola Valenciana, les actuals línies en català, és a dir, el PEV (Programa d'Ensenyament en València) i el PIL (Programa d'Immersió Lingüística), que només incorporaven el castellà com a assignatura de llengua, “desapareixen i es reconverteixen en un programa on la llengua vehicular, el català, estarà menys present”.¹⁷²

El decret estableix dos programes plurilingües, un que té com a llengua base el valencià (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en València, PPEV), al qual assimila les línies actuals en valencià (PEV i PIL), i un altre en què la llengua base és el castellà (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Castellà, PPEC), al qual assimila el PIP, amb obligatorietat també d'incloure una assignatura no lingüística en anglès en tots dos programes, a més del castellà en el PPEV o del valencià en el PPEC.

El decret s'aplica aquest curs als alumnes que inicien el segon cicle d'educació infantil (3 anys) i s'anirà implantant progressivament en els propers anys. El resultat, però, ha estat que, malgrat tot, s'hagin pogut obrir 34 línies noves que tenen com a llengua base el valencià (uns 1.000 alumnes aproximadament aquest primer curs).

Amb aquest decret, a més, el Govern sembla no tenir en compte les recomanacions del Consell d'Europa pel que fa al compliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals Minoritàries, ja que, en seu tercer informe, el Comitè d'Experts es mostra preocupat pel futur dels diferents programes en valencià i, entre altres aspectes, considera que “l'oferta actual d'ensenyament en valencià és insuficient, perquè no sembla garantir l'educació en valencià a tots els infants que la desitgen”, alhora que convida les autoritats “a prendre mesures perquè la implantació del model trilingüe no afecti desproporcionadament l'ensenyament en valencià”.¹⁷³

No ajuda tampoc a millorar la situació de la llengua valenciana en l'educació la nova proposta de llei d'educació de l'Estat espanyol, la LOMQE, que també va provocar una manifestació multitudinària en contra el 15 de desembre a Castelló de la Plana. La manifestació, que commemorava els 80 anys de les Normes de Castelló i que va rebre el suport de quasi dues-centes entitats en defensa de la llengua de tots els Països Catalans, va suposar la primera resposta unitària de tota l'àrea lingüística contra l'avantprojecte de llei d'educació del ministre espanyol José Ignacio Wert.

No tenim dades noves respecte a l'ús del valencià en la docència de les diverses universitats, excepte pel que fa a la Universitat Jaume I, on, en el curs 2011-2012, era

¹⁷² *El Punt Avui*. <<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/525718-el-govern-valencia-impulsa-langles-a-costa-del-catala.html>> [Consulta: 10 juny 2013]

¹⁷³ *European Charter For Regional Or Minority Languages. Application of the Charter in Spain. 3rd monitoring cycle. 24 October 2012* (paràgraf 783).

del 19% dels crèdits totals,¹⁷⁴ mentre que la demanda era del 31,23%. Els percentatges són una mica inferiors als del curs anterior (20,77% i 33,15%, respectivament).

Quant als cursos d'aprenentatge de català per a persones adultes, els curs 2011-2012, 305 estudiants es van apuntar als cursos de valencià per a immigrants. (Font: Oficina d'Estadística del Ministeri d'Educació).

2.3.8 Carxe, el

Com ja dèiem en l'informe anterior, cal recordar que l'Estatut d'Autonomia de Múrcia no inclou el reconeixement de l'existència de la minoria lingüística catalanoparlant. Per tant, al Carxe no existeix una política per a la preservació de la llengua i mai no s'ha ensenyat a l'escola. L'única experiència de l'ensenyament del català (valencià) en aquesta zona de Múrcia s'ha fet per part de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que va organitzar cursos per aprendre valencià al municipi de Iecla, entre l'any 2005 i l'any 2008, a petició de l'Ajuntament de la ciutat.

Per fer-nos una idea, però, de la situació de la llengua, en el cens de 2010, en els diversos nuclis de població que formen el Carxe, hi estaven empadronades 744 persones, un 47,5% de les quals, però, eren de nacionalitat estrangera (l'any 2005 els residents estrangers només representaven el 23% dels 628 habitants que residien en aquesta zona). Pel que fa a l'escola, durant el curs 2005-2006 (últim curs del qual disposem dades) hi havia una quinzena d'alumnes matriculats, dels quals quasi un 60% eren catalanoparlants (fa vint anys els alumnes passaven de cent, i el percentatge de catalanoparlants s'apropava al 80%).¹⁷⁵

2.3.9 Ensenyament de la llengua catalana l'exterior

L'ensenyament de la nostra llengua a l'exterior és competència bàsicament de l'Institut Ramon Llull (IRL), integrat fins al desembre de 2012 pels governs de Catalunya i de les Illes Balears (en aquesta data el Govern balear, del PP, va anunciar oficialment que abandonava el consorci de l'Institut),¹⁷⁶ que promou i coordina l'ensenyament del català a les universitats i altres centres d'estudis superiors d'arreu del món, i afavoreix el treball d'investigació sobre la llengua i la cultura catalanes. En l'any 2011, la xarxa d'universitats d'estudis catalans a l'exterior comprenia 123 universitats de 32 països dels cinc continents, amb un total de 7.216 alumnes.

¹⁷⁴ Universitat Jaume I. Servei de Llengües i Terminologia. <<http://www.uji.es/bin/serveis/slt/triam/ademproc.pdf>> [Consulta: 10 de juny de 2013]

¹⁷⁵ Font: IEC (Delegació d'Alacant): exposició "El Carxe, territori de frontera". <http://www.iec.cat/videos/entrada.asp?v_id=229>. [Consulta: 14 de juny de 2013]

¹⁷⁶ L'Institut Ramon Llull és un consorci integrat per la Generalitat de Catalunya que té com a finalitat la projecció exterior de la llengua catalana i de la cultura que s'hi expressa en totes les seves modalitats, matèries i mitjans d'expressió. L'IRL forma part de la Fundació Ramon Llull, fundació constituïda pel govern d'Andorra, l'Institut Ramon Llull, el Consell General dels Pirineus Orientals, l'Alguer i la Xarxa de Ciutats Valencianes, que té la seu a Andorra.

Cal destacar en aquest vessant que l'Institut Ramon Llull i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) van acordar el maig de 2012 de finançar conjuntament alguns lectorats d'universitats de fora i d'estudiar la promoció de traduccions dels escriptors de l'any que estableixi l'AVL. Així, el Llull s'incorporarà a la gestió dels lectorats valencians de les universitats de Cambridge (Anglaterra), Torí (Piemont) i Amiens (França), les quals intensificaran la relació amb la Xarxa Universitària d'Estudis Catalans a l'Exterior del Llull. També han signat un conveni de col·laboració per a organitzar el Curs d'Introducció a la Didàctica de la Llengua com a idioma estranger, que es fa a Vinaròs i a Morella per a futurs lectors, amb la participació de la Xarxa Lluís Vives d'Universitats.

D'altra banda, al llarg de l'any 2011, les comunitats catalanes¹⁷⁷ a l'exterior van organitzar, amb el suport del Govern, 105 cursos de llengua en 49 casals de 24 països. També disposen de materials didàctics per a l'ensenyament inicial de la llengua per als més joves d'aquestes comunitats.

¹⁷⁷ Per a més informació sobre les comunitats catalanes a l'exterior podeu consultar el web: <http://www20.gencat.cat/portal/site/afersexteriors/menuitem.548116b848978a59fea66dfbb0c0e1a0/?vgnextoid=6121b2e76e550310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnextchannel=6121b2e76e550310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD>>
[Consulta: 14 de juny de 2013]

2.4 Els mitjans de comunicació i les indústries culturals

Bernat López López

Universitat Rovira i Virgili

2.4.1 Premsa diària

Durant l'any 2012 semblaven haver-se consolidat els importants progressos assolits al Principat per la premsa diària en català durant l'any 2011, arran sobretot de la posada en marxa de la versió catalana de *La Vanguardia* (3 de maig de 2011) i en menor mesura per la sortida al mercat del nou diari *Ara* (novembre de 2010). De fet, la posició relativa dels diaris en català s'havia reforçat a causa del tancament dels gratuïts *ADN* (23 de desembre de 2011) i *Què* (29 de juny de 2012), els quals es publicaven majoritàriament en castellà. L'altra cara de la moneda va ser la fusió entre els diaris *El Punt* i *Avui*. La nova edició conjunta d'*El Punt Avui* va difondre una mitjana diària de 28.300 exemplars entre juliol de 2011 i juny de 2012, mentre que l'any natural 2010 la suma de la difusió mitjana d'ambdós diaris havia estat de 42.600 exemplars.

Comptant diaris gratuïts i de pagament, l'any 2012 es van difondre a Catalunya una mitjana diària de 206.800 exemplars en català, per uns 547.000 en castellà (íntegrament o majoritàriament),¹⁷⁸ essent la proporció de 27,4% i 72,6% respectivament. Les dades per a l'any 2011 van ser de 20,1% i 79,9%, respectivament, per tant, es constata un avenç d'un 7% en la proporció d'exemplars en llengua catalana difosos al Principat. Cal recordar que l'any 2005 aquests percentatges van ser respectivament de l'11,8% i el 88,2%, mentre que l'any 2010 no s'havia evolucionat gaire: 13,4% i 86,6%. En nombre de capçaleres difoses a Catalunya es mantenia lleugerament a l'alça la proporció de 30% en català i 70% en castellà (9 diaris en català per 20 en castellà, comptant per separat les dobles edicions de *La Vanguardia*, *El Periódico* i *Segre*).

Si deixem de banda els diaris gratuïts, en la premsa diària de pagament també s'havia registrat un lleuger increment de la proporció d'exemplars en català difosos a Catalunya: s'havia passat d'un 29,3% l'any 2011 a un 31,6% l'any 2012, malgrat que en xifres absolutes la difusió ha baixat tant per a la premsa en castellà com en català. L'any 2010 aquests percentatges van ser respectivament d'un 17,2% i un 82,8%. En el període 2000-2010, la millor dada per al català havia estat el 19,9% de l'any 2006. Semblava, doncs, que la premsa diària de pagament en català havia consolidat la barrera del 30% de quota de mercat al Principat assolida per primera vegada l'any 2012.

¹⁷⁸ Sense comptar els exemplars del diari gratuït *Què*, el qual va tancar a mitjan any 2012.

De fet, el principal obstacle per a una major normalització de la presència del català al mercat de premsa diària de pagament del Principat continua essent els diaris especialitzats (esportius i econòmics), tots els quals es publiquen en castellà (majoritàriament o íntegrament) menys el *El 9 Esportiu de Catalunya*. A més, les dades de difusió d'aquest darrer no es poden computar perquè no està controlat per OJD. És a dir, gairebé el 100% dels exemplars de premsa esportiva i econòmica que es difonen a Catalunya són en castellà. Si descomptem aquesta categoria de diaris especialitzats, les quotes respectives del català i del castellà en els diaris de pagament generalistes van ser d'un 42,1% i un 57,9% l'any 2012, més a prop de la paritat que en cap moment anterior de la història de la premsa a Catalunya.

Pel que fa a dades d'audiència, segons dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, l'any 2012 un 42,2% dels lectors de diaris van consumir capçaleres en català, i un 72,8% en castellà. Aquests percentatges havien estat respectivament del 33,9% i el 81,4% l'any 2011, i del 29,2 i el 85,4% l'any 2010. D'altra banda, entre l'any 2008 i l'any 2012 es va passar d'un 11,7% de la població catalana que consumia diaris en català, a un 17,0%, mentre que l'evolució va ser respectivament d'un 36,6% a un 29,2% en el cas dels diaris en castellà. Sembla, doncs, que en els últims anys la premsa diària en català guanya terreny de manera sostinguda entre l'audiència del Principat, confirmant així la tendència observada pel que fa a difusió d'exemplars.

A la resta de territoris del domini lingüístic no hi va haver canvis rellevants entre l'any 2011 i l'any 2012 pel que fa a la presència del català a la premsa diària. Al País Valencià continuava sense editar-se cap diari en valencià, mentre que a les Illes només hi havia el *Diari de Balears* o *dBalears*, pertanyent al Grup Serra. Segons dades de la mateixa empresa,¹⁷⁹ el tiratge és de 8.000 exemplars de dilluns a dissabte i 10.000 els diumenges. No obstant això, un indicador indirecte no sembla confirmar aquestes xifres: OJD li dona al diari *Ara*, que es ven conjuntament amb el *dBalears*, una difusió mitjana de 1.446 exemplars a les Illes entre juliol de 2012 i juny de 2013. Al Principat d'Andorra els quatre diaris autòctons es publiquen íntegrament en català: *Diari d'Andorra* i *El Periòdic d'Andorra* (de pagament), i *Bon Dia* i *Més Andorra* (gratuïts).

2.4.2 Publicacions no diàries

L'any 2012 van ser visibles al Baròmetre un total de 81 setmanaris o bisetmanaris, un 63% dels quals eren en català. L'any anterior el percentatge per al català havia estat del 65%. Aquest subsector, per tant, continuava essent un dels que presentava un grau de normalització de la llengua pròpia més elevat, almenys pel que fa a nombre de publicacions. Del total de lectors agregats d'aquestes 81 publicacions (4.054.000), un 37,8% va correspondre a capçaleres en català. L'any anterior aquest percentatge havia

¹⁷⁹ *dBalears* no està controlat per OJD.

estat del 41,3% (37,4% l'any 2010). Per tant, aquest indicador apunta a un cert estancament en la presència de la llengua catalana.

Pel que fa a les revistes mensuals i d'altra periodicitat, el Baròmetre en va registrar 265 l'any 2012,¹⁸⁰ un 37% de les quals eren en català totalment o majoritàriament. L'any anterior les revistes en català havien suposat un 44,6% (38,5% l'any 2010). Pel que fa al nombre de lectors agregats, l'any 2012 les revistes en català d'aquesta subcategoria van suposar tan sols un 23,4%. L'any anterior la dada corresponent al català va ser un 26,6% (23% l'any 2010). Es fa difícil interpretar adequadament aquestes oscil·lacions. Una dada a tenir en compte és que un percentatge elevat de les revistes de qualsevol periodicitat en català recollides al Baròmetre de 2012 van ser publicacions gratuïtes, és a dir, la presència de les revistes en català al quiosc és molt minoritària. En contrast, una gran majoria de les publicacions gratuïtes editades a Catalunya són en llengua pròpia.

En general, les dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura revelen un increment sostingut a mig termini de la penetració de la premsa no diària en català a Catalunya, la qual ha passat d'un 23,1% sobre el total de la població l'any 2008 a un 30,3% l'any 2012, tot i que aquest percentatge representa un retrocés respecte del 33,3% registrat l'any 2011. Aquest increment ha estat superior al de les revistes en castellà (d'un 47,1% a un 48,1% en el mateix període). Sembla, doncs, que la distància entre les xifres de penetració corresponents a les revistes en català i en castellà es va reduint i que la tendència és cap a una igualació entre ambdues dades, malgrat algunes oscil·lacions a curt termini.

No s'han registrat canvis rellevants en el panorama de les revistes als altres territoris del domini. L'Associació de Publicacions Periòdiques Valencianes continuava presentant a la seva web (quioscvalencia.wordpress.com) una llista de 32 publicacions associades l'abril de 2013. Per la seva banda, l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca agrupava 39 capçaleres per les mateixes dates, tres menys que l'any anterior.

2.4.3 Ràdio

La crisi i els canvis polítics esdevinguts arran de les darreres eleccions catalanes han incidit negativament en l'oferta de ràdio en català a Catalunya. El setembre de 2012 la cadena COM Ràdio, de la Diputació de Barcelona, va ser substituïda per La Xarxa, un servei d'intercanvi de programes entre emissores membres. Desapareixia d'aquesta manera una cadena generalista en català amb implantació a la major part del Principat.¹⁸¹ No serà fins al març de 2013 quan la situació es reequilibri per a l'oferta de ràdio en català amb el tancament d'ABC Punto Radio, però aquest moviment ja

¹⁸⁰ Capçaleres amb 4.000 lectors o més.

¹⁸¹ Font: <http://www.vilaweb.cat/noticia/4037477/20120903/radio-passa-xarxa.html> (consultada l'abril de 2013).

correspon al proper informe anual. El panorama de l'oferta s'ha mantingut estable en el terreny de la ràdio especialitzada i local-comarcal.

En canvi, les dades d'audiència continuen indicant una progressiva expansió de l'escolta de ràdio en català al Principat, que consolida la situació de pràctica paritatat entre castellà i català pel que fa als diferents indicadors d'audiència. Les dades del Baròmetre mostren efectivament un creixement constant de la penetració de ràdio en català a Catalunya: entre l'any 2008 i l'any 2012 es va passar d'un 27,0% a un 33,7% de la població catalana que escoltava ràdio en llengua pròpia (9 dècimes més que l'any 2011), mentre que aquest percentatge es va reduir lleugerament, d'un 36,2% a un 34,6%, en el cas de la ràdio en castellà durant el mateix interval. L'any 2012, un 58,3% dels oients de ràdio a Catalunya escoltava habitualment ràdio en català, per un 59,9% en castellà. Aquests percentatges van ser respectivament del 54,8% i el 61% l'any 2011. La suma de les audiències agregades de les cadenes generalistes en català que es reben al conjunt de Catalunya va suposar l'any 2012 un 58,7% del total; aquest percentatge va ser d'un 56,6% l'any anterior, i no ha parat de créixer des que disposem de dades del Baròmetre (2007: 48,3%).¹⁸²

La bona salut de la ràdio en català s'explica en bona manera per l'èxit d'audiència de les emissores del grup RAC (sobretot RAC1) i el bon comportament de les emissores de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Catalunya Ràdio va liderar les audiències al Principat l'any 2012 segons el Baròmetre, amb una mitjana de 673.000 oients, i RAC1 es va situar en segona posició, amb 642.000 oients. Aquest lideratge a Catalunya de les dues cadenes en llengua pròpia té lloc ininterrompudament des del 2010, quan RAC1 va superar la SER en el segon lloc del rànquing, sempre segons dades del Baròmetre.

Al País Valencià la ràdio en valencià continuava mantenint la seva posició minoritària, amb només dues emissores d'àmbit autonòmic en aquesta llengua, Ràdio 9 i Sí Ràdio, de la corporació Radiotelevisió Valenciana. Ambdues tenen una audiència limitada. Les dades de la tercera onada de 2012 de l'Estudio General de Medios atorgaven a Ràdio 9 un total 44.000 oients els dies laborables, xifra que suposa un important descens respecte als 105.000 de la tercera onada de 2011.¹⁸³

A les Illes l'esdeveniment més remarcable del període pel que fa a la ràdio en català va ser l'inici de les emissions en proves, el desembre de 2012, de l'emissora Ona Mediterrània, íntegrament en català i impulsada per l'Obra Cultural Balear i l'Associació Voltor, del Consell Insular d'aquesta illa.¹⁸⁴ Si el projecte arriba a quallar compensarà en part l'efecte negatiu per a la presència del català a les ones balears del

¹⁸² Font: http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_public_3a_onada12_barometre_cat.pdf (consultat l'abril de 2013).

¹⁸³ Font: <http://www.prisabs.com/pbs/egm/completo.pdf> (consultat l'abril de 2013).

¹⁸⁴ Font: <http://www.vilaweb.cat/noticia/4068629/20121225/neix-ona-mediterrania-nova-radio-catala-mallorca.html> (consultat l'abril de 2013).

tancament d'Ona Mallorca el desembre de 2011. A Andorra continuen funcionant les emissores en català Ràdio Nacional d'Andorra i Andorra Música, de l'ens públic Ràdio i Televisió d'Andorra, a banda de l'àmplia oferta de ràdio en català provinent del Principat.

2.4.4 Televisió

La crisi econòmica està afectant de manera desigual l'oferta televisiva en català al Principat. D'una banda, no s'ha arribat a materialitzar el tancament del canal de TDT de la CCMA Esport 3, inaugurat el febrer de 2011, tot i que el 25 de novembre del mateix any el portaveu del Govern va anunciar-lo en el marc del programa d'austeritat de la Generalitat de Catalunya. En canvi, el sector de la televisió local, les emissions de la qual són molt majoritàriament en la llengua pròpia, està patint més durament la crisi d'ingressos dels ajuntaments i la davallada de la inversió publicitària. A mitjans de 2012 va tancar Canal Català Tarragona,¹⁸⁵ i de fet es va arribar a anunciar el tancament de totes les emissores locals de Canal Català.¹⁸⁶ Al gener de 2013 es va anunciar el tancament de la televisió de Cambrils.¹⁸⁷

Pel que fa a les audiències, en un context marcat per la fragmentació i la competència creixent, TV3 va aconseguir augmentar lleugerament la seva quota de pantalla a Catalunya fins a un 14,3% (14,1% l'any 2011), tot i que en conjunt els canals de la CCMA van passar d'una quota del 19,3% al 17,1%, de 2011 a 2012. TV3 es va mantenir l'any 2012 com a cadena més vista a Catalunya, per davant de Telecinco, Antena 3 i La Primera de TVE.¹⁸⁸ L'audiència del principal canal privat de cobertura autonòmica, 8TV, també va créixer, d'un 2,7% l'any 2011 a un 3,2% l'any 2012. No disposem de les dades conjuntes de quota de pantalla per a tots els canals d'Emissions Digitals de Catalunya, l'empresa matriu de 8TV. Cal tenir en compte, d'altra banda, que 8TV i Estil 9 (que s'anomena BOM des de gener de 2013) continuen emetent en una barreja de castellà i català.

Pel que fa a dades més generals, la penetració de la televisió en català també ha augmentat a Catalunya en els últims anys: entre 2008 i 2012 s'ha passat d'un 47,6% de la població catalana que mira televisió en la llengua pròpia a un 58,7 (quatre punts més que l'any 2011), tot i que aquest percentatge també ha crescut en el cas de la televisió en castellà, passant d'un 70,0% a un 80,4%. L'any 2012 un 63% dels espectadors de televisió mirava habitualment televisió en català, per un 86,4% en castellà (dades de

¹⁸⁵ Font: <http://www.tarragona21.com/canal-catala-tarragona-tanca-i-el-seu-propietari-fica-les-culpes-a-ciuj/> (consultat l'abril de 2013).

¹⁸⁶ Font: <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/tele/canal-catala-anuncia-tancament-per-als-proxims-dies-1867281> (consultat l'abril de 2013).

¹⁸⁷ Font: <http://www.escacc.cat/ca/contingut/mitjans-locales-cambrils-tanca-cardedeu-esta-al-limit-i-tv-el-vendrell-abandona-penedes-tv-4430.html> (consultat l'abril de 2013).

¹⁸⁸ Font: <http://www.tv3.cat/actualitat/499160/TV3-lider-absoluta-del-2012> (consultat l'abril de 2013).

2011: 59,6% i 86,9% respectivament). Per tant, la televisió en català ha guanyat terreny entre l'audiència, tot i que el consum en castellà continua essent majoritari.

En relació amb els altres territoris del domini, el fet més remarcable de l'any 2012 va ser el rebuig al Congrés dels Diputats, amb els vots del Partir Popular i UPyD, de la iniciativa legislativa popular Televisió sense Fronteres, promoguda per Acció Cultural del País Valencià, la qual havia aconseguit 651.650 signatures a favor de l'aixecament de les barreres polítiques per a l'intercanvi d'emissions televisives en llengua pròpia entre diferents territoris de l'Estat. Així doncs, en el moment d'escriure aquestes ratlles continuava sense solucionar-se la qüestió de la recepció de TV3 al País Valencià, que es va tallar arran del tancament per part de la Generalitat Valenciana dels repetidors d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV) que difonien TV3 en analògic per a aquest territori. No obstant això, a principis de maig de 2013 es va anunciar la signatura d'un conveni entre els governs català i valència que permetria que TV3 es tornés a veure al País Valencià (i Canal 9 a Catalunya) a partir del moment que la Generalitat Valenciana disposés de l'espai radioelèctric que havia demanat al Govern central.¹⁸⁹

2.4.5 Indústries culturals

No es disposa de dades actualitzades sobre el cinema en català per a l'any 2012. Les dades definitives per a l'any 2011 són de 785.892 espectadors de pel·lícules en català (VO, doblada o subtitulada),¹⁹⁰ amb un modest increment del 4,5% respecte de la xifra de 2010, però prou significatiu en un context en què el nombre total d'espectadors de cinema a Catalunya ha baixat un 1,6% d'un any a un altre. Això ha permès que el percentatge d'espectadors de cinema en català sobre el total d'espectadors a Catalunya hagi passat del 3,8% l'any 2010 al 3,9% l'any 2011. Tant l'increment com el percentatge final, no obstant això, continuen essent ínfims. Les dades del Baròmetre són més positives: l'any 2012 dels 2,375 milions de catalans que havien anat al cinema durant els tres mesos anteriors, un 8,3% van declarar que l'última pel·lícula que havien vist era en català, quatre dècimes més que l'any 2011 i gairebé quatre punts més que l'any 2010. Per tant, sembla que es consolida una tendència a una lleugera recuperació del consum de cinema de sala en català, tot i que aquest consum encara és molt baix comparat amb el consum de cinema de sala en altres idiomes, particularment en castellà.

En l'àmbit de la música, segons el Baròmetre l'any 2012 dels 6 milions de catalans que havien escoltat música els tres mesos anteriors a l'enquesta, un 9,8% van declarar que

¹⁸⁹ Font: <http://www.324.cat/noticia/2106623/societat/TV3-tornara-al-Pais-Valencia-gracies-a-un-acord-de-reciprocitat-dels-canal-televisius> (consultada el maig de 2013).

¹⁹⁰ Font: http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/SSCC/GT/Estad%C3%ADstiques/Estadistiques%20Culturals_WEB2.pdf (consultat l'abril de 2013). Les dades no coincideixen exactament amb les provisionals proporcionades en l'edició anterior d'aquest informe.

l'última cançó que havien sentit era en català (2,6 punts menys que l'any 2011); el percentatge per al castellà va ser d'un 47,7%, i per a altres idiomes un 42,3%.

Pel que fa al sector editorial, les dades més recents disponibles pel que fa a consum de llibres en català corresponen a l'estudi *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2012*,¹⁹¹ encarregat per la Federación de Gremios de Editores de España. L'any 2012 un 74,5% de la població catalana llegia habitualment o ocasionalment en català, 2 punts menys que l'any 2011 però 3,5 més que l'any 2009. A les Balears aquest percentatge va ser el 2012 del 44,1% i al País Valencià un 39,5%. A la pregunta sobre l'idioma de l'últim llibre comprat, un 28,1% dels enquestats a Catalunya va respondre que era en català, 5 punts més que l'any 2011 i 8 punts més que l'any 2009. A les Balears els percentatges van ser respectivament per a l'any 2012 i l'any 2011 un 12,4% i un 4,7%. Al País Valencià van ser d'un 2% i un 3%, respectivament. Per tant, s'observa un notable increment en el cas del Principat i les Balears, i un decrement al País Valencià.

Pel que fa a l'oferta, les dades disponibles més recents sobre nombre de llibres editats en català/valencià corresponen a 2011, any en què se'n van publicar 14.146, un 15,6% més que l'any 2010, segons dades de l'estudi *Panorámica de la Edición Española de Libros* recollides al document *El sector del libro en España 2010-2012*.¹⁹² És un increment significatiu en el context de la lleu disminució (-0,1%) en el nombre total de títols publicats a l'Estat espanyol. El percentatge de llibres editats en català sobre el total va d'un 14,1% l'any 2011.

Segons l'*InformeCat 2013*, editat per la Plataforma per la Llengua, l'any 2011 la xifra de lectors de llibres en català va ser d'1.041.000, un 9,5% més que l'any 2007.¹⁹³

2.4.6 Internet

Durant l'any 2012 va continuar l'expansió de la llengua catalana a Internet. En l'informe anterior ja ens vam fer ressò de l'opinió de Joan Soler, un dels més autoritzats analistes de l'ús del català a la Xarxa, segons el qual "la situació del català a Internet és, en general, bona, amb una presència a la xarxa molt superior al pes demogràfic dels seus aproximadament deu milions de parlants".¹⁹⁴

Les dades disponibles d'oferta de continguts en català semblen confirmar aquesta relativa bona salut. Sis de les set xarxes socials més utilitzades tenien versió en català en el moment de redactar aquestes ratlles: l'any 2012 Badoo es va afegir a Facebook, YouTube, Twitter, Tuenti i Google+. La llengua catalana és la dinovena més utilitzada a Twitter.¹⁹⁵ El gener de 2013 es va assolir la xifra de 61.402 dominis .cat registrats, amb

¹⁹¹ Font: http://www.federacioneditores.org/0_Resources/Documentos/HabitosLecturaCompraLibros2012ESP_310113_1.pdf (consultat l'abril de 2013).

¹⁹² Font: http://www.mcu.es/libro/docs/MC/Observatorio/pdf/Sector_libro_201012_sep12.pdf (consultat l'abril de 2013).

¹⁹³ Font: <https://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/3496/InformeCAT-2013-WEB-nou.pdf> (consultat l'abril de 2013).

¹⁹⁴ Font: http://www.softcatala.org/la_situacio_del_catala_internet_gener_del_2012 (consultat el febrer de 2012).

¹⁹⁵ Font: <https://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/3496/InformeCAT-2013-WEB-nou.pdf> (consultat l'abril de 2013).

un remarcable increment de gairebé el 18% en relació amb l'any anterior.¹⁹⁶ L'abril de 2013 la Viquipèdia en català comptava amb gairebé 400.000 articles; la llengua catalana hi figurava en quinze lloc del rànquing d'idiomes segons nombre d'articles (els dos anys anteriors havia estat al tretzè lloc), per damunt d'altres llengües amb molts més parlants. El desembre de 2012 un 61,8% dels webs de les principals empreses i institucions ubicades als territoris de parla catalana comptaven amb edició en català,¹⁹⁷ un percentatge que no ha parat de créixer des del 40,7% registrat l'agost de 2002. L'altra lectura possible d'aquesta dada, no tan falaguera, és que encara hi ha gairebé un 40% d'empreses i organismes ubicats als territoris de parla catalana que no tenen versió en català a la seva web, cosa que ha de fer reflexionar sobre el grau real de normalització de la llengua pròpia en aquest important mitjà.

Les dades d'audiència també mostren un panorama menys positiu per a la Internet en llengua catalana. Segons el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, l'any 2012 només un 48,9% dels usuaris d'Internet del Principat consumien continguts en aquesta llengua, per un 89,6% en castellà. Aquests percentatges van ser respectivament del 47,1% i el 89,8% l'any 2011 (47,9% i 90,7% l'any 2010), per tant la dada corresponent al català ha repuntat lleument l'any 2012, tot i que continua significativament per sota de la corresponent al castellà.¹⁹⁸

¹⁹⁶ Font: www.puntcat.cat (consultat l'abril de 2013).

¹⁹⁷ Font: <wiccac.cat> (consultat l'abril de 2013).

¹⁹⁸ Font: http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_public_3a_onada12_barometre_cat.pdf (consultat l'abril de 2013).

2.5 Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció

Xavier Tenorio i Josep Ubalde

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (CUSC-UB)

2.5.1 Institucions públiques

Estat Espanyol

Durant l'any 2012, les institucions espanyoles van seguir la tendència que ja s'apuntava en anteriors informes, consistent en diferents accions jurídiques i polítiques considerades per una part important de la societat civil i classe política catalana com una ofensiva cap al català. Durant aquest any, els diferents organismes del poder judicial espanyol van emetre un seguit de sentències que, seguint el dictamen del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya de l'any 2010, van ser considerades per les institucions i la societat catalanes com un atac a la presència de la llengua catalana a escoles i institucions. A aquestes accions, s'hi sumen els repetits incompliments del govern de l'Estat espanyol pel que fa les normatives catalanes en temes lingüístics, per exemple, en la toponímia de les carreteres.¹⁹⁹

L'any 2012 va ser el primer any complet amb governs del PP en la immensa majoria de les institucions dels Països Catalans amb les victòries d'aquest partit en els governs autonòmics i, també, en moltes ciutats de les Illes Balears (amb majoria absoluta, rellevant la coalició de partits progressistes), del País Valencià (revalidant la seva majoria absoluta) i d'Aragó (amb un pacte amb el PAR i substituint el govern del PSOE). A més, al novembre de 2011, Mariano Rajoy (PP) assolí la presidència del govern central després de guanyar les eleccions generals amb majoria absoluta.

A Catalunya, tant les municipals com les generals van tenir com a clars guanyadors Convergència i Unió (CiU), que va aconseguir la victòria a les principals ciutats i va aconseguir el major nombre d'escons en les eleccions generals. Aquest augment electoral es va veure frenat en les eleccions autonòmiques anticipades celebrades al novembre de 2012, on CiU (partit que ostentava el poder a la Generalitat) va perdre 10 diputats per acabar pactant amb ERC la composició del nou govern. Una possible explicació d'aquest daltabaix és el canvi polític que ha viscut la societat catalana, amb un augment del sentiment independentista que va tenir el seu punt culminant en la multitudinària manifestació de l'11 de setembre del 2012, que deixava en una situació difícil a CiU, que havia defensat, fins aleshores, un nou pacte fiscal amb l'Estat.

¹⁹⁹ <https://www.plataforma-llengua.cat/estudis/interior/6>

Tots aquests fets van tenir un gran efecte en les accions polítiques pel que fa a la relació entre llengua i institucions. En primer lloc, el PP va poder desenvolupar en plenitud el seu ideari referent a la política lingüística, en un context de crisi econòmica i de fortes retallades en la despesa pública. Per la seva banda, la política de CiU es va caracteritzar, en la primera part de l'any, en la defensa del pacte fiscal i, en la segona (després de la manifestació de l'11 de setembre), per la tensió institucional entre els governs català i espanyol. En tot aquest temps, els principals partits i institucions de Catalunya van mostrar una gran fermesa en la defensa de la presència del català, tant a les administracions públiques com en el sistema educatiu, davant la política del PP i les sentències judicials.

Pel que fa a les institucions legislatives de l'Estat, no es van produir gaires novetats. Els partits catalans van donar per impossible la possibilitat que s'autoritzés l'ús del català al Congrés dels Diputats, amb la qual cosa quedava rellevat només a algunes funcions en el Senat. Però, amb tot i això, es va posar en perill quan al mes de maig UPyD va presentar una proposta per suprimir la traducció simultània en la cambra alta. Aquesta proposta no va prosperar ja que va comptar amb els vots en contra dels partits d'àmbit català, del PSOE i del PP (tot i que aquest últim partit, en el seu moment, va votar en contra de la introducció de les llengües cooficials en el Senat).

La tasca del nou govern espanyol del PP va destacar per un seguit de declaracions i d'accions —sobretot des dels ministeris de Justícia i d'Educació, Cultura i Esports— que van afeblir la situació de la llengua catalana. En aquest sentit, la reforma de la Justícia anunciada pel ministre Ruiz Gallardón,²⁰⁰ va seguir una línia molt conservadora i va tancar la porta a l'ús de les llengües cooficials en els òrgans supraautonòmics de la justícia, al·legant que no es podrien assumir les despeses en la traducció. En tot cas, el ministre va obrir la porta al fet que fossin les mateixes persones afectades o les institucions autonòmiques les que paguessin aquestes despeses de traducció. La Generalitat de Catalunya va anunciar, a través de la Consellera de Justícia, que assumiria aquests costos.²⁰¹ El mateix ministre va anar més enllà uns mesos més tard, quan va declarar que el fet de saber català no hauria de ser un requisit, sinó només un mèrit per tal d'exercir com a jutge a Catalunya, assegurant que la cooficialitat lingüística no podia ser entesa com l'existència de dos “unilingüismes” paral·lels.²⁰²

També, a principis de gener, va entrar en vigor el Real Decret 880/2011 (aprovat l'agost de l'any anterior), que pretenia ajustar la llei d'etiquetatge de les joguines a les directrius europees. En el decret, hi ha 11 punts que fan referència a l'obligatorietat en l'etiquetatge del castellà en relació amb la informació sobre la seguretat. En aquest decret, no es fa cap tipus de referència a les altres llengües oficials a l'Estat. Aquest

200 Ara, 26/01/2012.

201 La Vanguardia, 30/01/2012.

202 Lamalla.cat, 06/03/2012.

decret se suma a la llarga llista de 202 disposicions que, segons un informe de Plataforma per la Llengua²⁰³ obliguen a etiquetar com a mínim en castellà (per només 2 que ho fan amb el català). En tot cas, tal i com denuncia la Plataforma per la Llengua, només un 6% de les joguines compleixen les normatives d'etiquetatge en català.²⁰⁴

Segurament, però, el principal protagonista de l'any 2012 va ser el ministre de Cultura, Educació i Esport, José Ignacio Wert, ja sigui per petites accions —com ara el tall de les subvencions que asseguraven la presència de revistes en català a les biblioteques o l'exclusió d'autors en català al Saló del Llibre de Torí, celebrat entre el 10 i 14 de maig on Espanya i Romania eren les cultures convidades— o les que tenen una importància més gran, com la presentació de l'avantprojecte de la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (LOMQE)

La presentació de la LOMQE va ser, sens dubte, allò que va generar més polèmica. La nova llei que pretenia presentar el govern espanyol, entre altres coses, considerava l'assignatura de català com a especialitat i no com a troncal i obligava la Generalitat a pagar la matrícula en centres privats d'aquells alumnes que sol·licitessin la seva escolarització en castellà. Aquest esborrany, a més, es va presentar un temps després que el ministre Wert mostrés la seva voluntat, al Congrés dels Diputats, d'*espanyolitzar* els alumnes catalans.²⁰⁵ La proposta d'aquesta llei va generar el rebuig generalitzat de gran part de la societat, de la comunitat educativa (inclosos els centres privats) i de les institucions de la comunitat autònoma catalana.

Fora de l'àmbit estrictament polític, el poder judicial va tenir gran protagonisme en l'any 2012. Així, el Tribunal Constitucional espanyol va avalar que el català no fos un requisit a la justícia, subratllant que aquest àmbit és una competència estrictament estatal i per la seva banda, el Tribunal Suprem va anul·lar unes oposicions convocades per la Generalitat de Catalunya perquè exigien conèixer la llengua catalana; sentència que no va ser acatada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, el qual va decidir no suspendre aquestes oposicions.²⁰⁶ A tot això s'hi han d'afegir un seguit de sentències del Tribunal Suprem i del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que donaven la raó a aquelles famílies que van sol·licitar l'escolarització dels seus fills en català.

Catalunya

Davant la política lingüística duta a terme des del govern espanyol, els diferents partits i institucions de la comunitat autònoma catalana van fer, durant l'any 2012, diferents actuacions per defensar la presència del català a l'escola i a les pròpies institucions. basades tant en l'aprovació de mocions al Parlament i als Ajuntaments com en

²⁰³ https://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/2996/lleis_etiquetatge_castell_juny_2012.pdf

²⁰⁴ <https://www.plataforma-llengua.cat/noticies/interior/1981>

²⁰⁵ Vilaweb, 11/10/12.

²⁰⁶ El Mundo, 09/11/2012.

declaracions de desobediència institucional. Un exemple del primer va ser el rebuig per part de tots els partits, excepte C's i PP, d'una moció de C's que sol·licitava que el català no fos l'únic idioma d'ús en la corporació de mitjans audiovisuals i que també instava els membres del govern a incrementar l'ús del castellà en les compareixences públiques. A més, davant l'esberrany de la LOMQE i de les diverses sentències judicials, la junta de portaveus del Parlament de Catalunya va fer una declaració donant suport al model de conjunció lingüística per ser un model d'èxit i de cohesió social reconegut internacionalment. També es van aprovar una moció de SI i una altra d'ICV-EUiA defensant el sistema de conjunció en català, amb els suports d'aquests dos partits i de CiU, PSC i ERC. Aquests mateixos partits també van rebutjar les propostes de modificacions que volien introduir PP i C's en el codi de consum, que defensaven derogar diversos articles referents a la retolació i l'etiquetatge en català.

Pel que fa a la desobediència institucional, i com a conseqüència de la presentació de la LOMQE, els partits partidaris del model de conjunció en català amb representació al Parlament després de les eleccions (CIU, PSC, ERC, ICV-EUiA i CUP) van realitzar una cimera al mes de desembre en què es va decidir no acatar si el govern espanyol posava fi al sistema lingüístic escolar català.

En un altre acte de desobediència institucional, l'Ajuntament de Barcelona va decidir ignorar el Tribunal Suprem, quan aquest va invalidar el seu reglament lingüístic, on es considerava el català com a llengua oficial i preferent.

Tal com s'ha dit, els primers mesos de l'any 2012, una de les principals preocupacions del govern de la Generalitat de Catalunya va ser la reivindicació d'una millora en el pacte fiscal amb l'Estat. En aquest sentit, a principis d'any, el conseller de Cultura, Ferran Mascarell, va anunciar una ofensiva pel català lligada al pacte fiscal, que consistia en una quinzena de propostes que volia posar en marxa entre l'any 2012 i l'any 2014, moment en què es pretén organitzar el III Congrés Internacional de la Llengua Catalana.²⁰⁷

L'impuls al català en l'àmbit empresarial, en desenvolupament del codi de consum, va ser també una de les principals preocupacions del govern català. En aquest sentit, es va elaborar un tríptic informatiu sobre les obligacions de les empreses i sobre els drets dels consumidors pel que fa a la llengua i es va donar suport a més de 30 projectes empresarials que impulsaven l'ús del català. Tot i això, el codi de consum del Govern no s'ha aplicat en la seva totalitat ja que el Govern va retardar l'obligatorietat d'etiquetar en català, al·legant que preferia prioritzar el diàleg. Tot i això, el Parlament va aprovar una moció presentada per SI²⁰⁸ en la qual s'instava l'Agència Catalana del Consum a obrir expedients sancionadors a aquelles empreses que no complissin la normativa lingüística pel que fa als etiquetatges.

²⁰⁷ Lamalla.cat, 11/01/2012.

²⁰⁸ Moció 80/IX del Parlament de Catalunya

Durant l'any 2012, també hi va haver avenços en l'aplicació de la llei del cinema. Després de l'acord amb que es va arribar a finals de l'any 2011 amb les *majors* per tal d'augmentar el doblatge de les pel·lícules en català, el conseller de Cultura, Ferran Mascarell va defensar que l'aplicació de la llei havia tingut grans efectes ja que — comparant el període de l'octubre del 2011 fins al gener del 2012 amb el de l'any anterior— s'havia passat de les 8 a les 16 pel·lícules doblades, de 58.000 a 269.520 espectadors i amb un increment del 557% sobre la distribució de les *majors*.

També es va anunciar un “acord marc” entre el govern i el sector del cinema (distribuïdors, productors, exhibidors, l'Institut Català de Finances i TV3) per tal de desenvolupar el reglament de la llei aprovat l'any anterior. La voluntat del govern era la de desenvolupar la llei “per parts”, amb l'objectiu a mitjà termini d'arribar al 50% de les pel·lícules doblades (a l'any 2012, aquest percentatge era del 5%).

Al mes de juny, però, la Comissió Europea va emetre un dictamen que exigia modificar la llei del cinema en un termini de 2 mesos ja que considerava que era contrària a les normes de lliure circulació de serveis i discriminatòria per a les pel·lícules no espanyoles. L'esperit d'aquest dictamen era contrari del de la pròpia llei perquè considerava que les pel·lícules fetes en castellà tenien una posició inicial de privilegi respecte de les rodades en altres llengües oficials de la Unió Europea ja que eren les úniques que, segons la llei del cinema, no s'havien de doblar. La valoració del Govern, però, no va ser negativa ja que el dictamen en cap cas criticava la protecció del català. Tot i això, vista la necessitat de modificar la llei, es va nomenar, al mes de juny, l'expresident del Parlament basc Gorka Knorr com a nou director de l'Institut Català d'Empreses Culturals (ICEC) per tal d'adaptar la llei del cinema i projectar la cultura catalana a l'exterior.

Durant l'any 2012, la Generalitat també va renovar la seva col·laboració amb el Col·legi d'Advocats, que tenia com a objectiu impulsar l'ús del català entre els professionals del sector i els seus clients. També es va signar, a principis d'any, un acord amb els col·legis de notaris, registradors i procuradors per a impulsar accions d'ús del català entre aquests col·lectius professionals. L'acord tenia tres objectius: millorar les competències lingüístiques, facilitar l'ús de la llengua catalana en la documentació i en la xarxa i impulsar l'ús normal de la llengua en les tasques professionals.

País Valencià

Un dels fets que va generar més polèmica al País Valencià durant l'any 2012 va ser l'aprovació del decret d'educació plurilingüe establert des de la Conselleria d'Educació del govern del Partit Popular. Malgrat la predisposició inicial de la conselleria per consensuar el debat entorn al model d'educació plurilingüe amb els principals agents educatius, el govern del PP va aprovar un decret que s'allunyava de les recomanacions fetes des d'aquestes entitats per a la implantació d'un model que no anés en detriment de l'aprenentatge del català. El nou model d'educació estableix dos

programes plurilingües, un que té com a llengua base el català (PPEV), amb l'obligatorietat d'impartir almenys dues assignatures en castellà i anglès. I l'altre, amb llengua base el castellà (PPEC) i amb un mínim de dues assignatures amb les altres dues llengües.²⁰⁹ Des d'Escola Valenciana i altres entitats s'alertava que amb aquest nou model, les anteriors dues línies en català (el Programa d'Ensenyament en Valencià i el Programa d'Immersion Lingüística), que només incloïen el castellà com a assignatura de llengua, desapareixen per unir-se en un únic Programa on la llengua vehicular en català estaria menys present.²¹⁰ Les crítiques a l'aprovació del decret per part de l'oposició i diverses entitats de l'àmbit de l'ensenyament van ser contundents i no van ser menys importants les mobilitzacions i la protesta social.

Un altre fet destacable del període va ser la sentència del Tribunal Suprem en relació amb el contenciós sobre la prohibició de les emissions de TV3 al País Valencià. A causa dels tres expedients sancionadors establerts pel govern del PP presidit per Francisco Camps a Acció Cultural del País Valencià (ACPV), que acusaven l'entitat de prestar els serveis de televisió sense comptar amb l'autorització de la mateixa Generalitat, el 17 de febrer de 2011, ACPV va aturar les emissions dels seus repetidors i va haver de pagar part de la multa imposada (al voltant de 800.000 euros). Al cap de gairebé dos anys del cessament de la recepció del canal autonòmic català, i després d'una continuada mobilització ciutadana, el Tribunal Suprem va estimar el recurs presentat per ACPV i va anul·lar la resolució del govern valencià que obligava a tancar les emissions de TV3 i imposava una sanció a l'entitat. L'alt tribunal va considerar que només l'Estat és competent per controlar i sancionar l'ús del domini públic radioelèctric.²¹¹ El successor de Camps al govern, Alberto Fabra, va acatar la sentència del Tribunal Suprem i es mostrà més receptiu a l'acord de reciprocitat de Canal 9 i TV3. Això sí, des de l'executiu de Fabra es va establir com a condició *sine qua non* per establir el pacte amb la Generalitat de Catalunya, que la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) renunciés a utilitzar la denominació *País Valencià* i la substituís per la de *Comunitat Valenciana*.²¹² A més, se seguia insistint en el fet que encara s'havia de fer la valoració per part dels tribunals sobre els dos expedients sancionadors a ACPV.

A escala municipal, cal mencionar les diverses peticions presentades al síndic de greuges de canvi dels rètols d'espais i serveis municipals que l'Ajuntament d'Elx instal·lava exclusivament en castellà. Amb aquesta forma de procedir, l'Ajuntament del municipi estava incomplint la normativa lingüística legal, que estableix que la senyalització de vies i serveis ha de fer-se en valencià.²¹³ La retolació exclusiva en castellà feta per l'Ajuntament contrasta amb la insistència per part del síndic de la

209 Decret 190/2012, de 21 de desembre (www.cece.gva.es/ocd/sedev/val/quienes.htm).

210 *El Punt Avui*, 4/04/2012.

211 *Ara*, 13/12/12.

212 *El Punt Avui*, 15/12/12.

213 ACL El Tempir, 12/04/2012.

Comunitat Valenciana, José Cholbi, durant l'any 2011, de l'obligació de les administracions públiques de fomentar l'ús del valencià.

Illes Balears

Durant l'any 2012, la promoció del català a les Illes Balears va ser especialment difícil. Tant la política lingüística duta a terme des del govern del Partit Popular presidit per José Ramón Bauzá, que va ser especialment contundent amb la llengua catalana, com també el context de crisi, que va dificultar d'alguna manera la seva promoció, van fer que es produïssin greus retrocessos.

La posició del català a l'administració de les Illes Balears va sofrir una involució a causa de la modificació de la Llei de funció pública que l'executiu del PP, liderat per José Ramón Bauzá, va aprovar el 16 de març de 2012. La reforma de Llei va suposar que el català deixava de ser un requisit per poder accedir a l'administració pública. Concretament, es van revocar cinc decrets, dos instaurats pel darrer pacte de progrés, dos aprovats l'any 2006 per l'executiu presidit per Jaume Matas i, fins i tot, un del 1990 del govern de Gabriel Cañellas. Els dos primers fixaven el català com a requisit per accedir a l'administració, els altres dos establien l'exigència del coneixement de l'idioma propi als secretaris d'ajuntaments i els incentius per a l'acreditació d'uns determinats coneixements de català i el decret més anterior regulava l'ús del català dins l'administració autonòmica.²¹⁴ L'executiu balear vol que el català “no sigui, d'entrada, un obstacle” per accedir a la funció pública i que “els processos selectius permetin l'accés de les persones més ben qualificades a l'Administració de les Illes Balears”.²¹⁵ Així, amb la reforma ja no era obligatori el coneixement del català entre els treballadors públics i deixava d'incentivar-se'n l'ús a dins l'administració. Malgrat l'ampli rebuig de la modificació de llei, tant per part de la ciutadania i moltes entitats, com per part de l'oposició i del mateix partit del PP, des del govern de Bauzá no va haver-hi intencions de rectificació. Cal dir que a finals de 2012, el Tribunal Constitucional va anunciar l'acceptació del recurs d'inconstitucionalitat presentat pel PSOE.

Una altra acció del govern balear que va generar gran controvèrsia va ser la proposta i la posterior aplicació de la segregació per llengua d'ensenyament en alumnes d'educació infantil i primer curs de primària. Es tractava del fet que les famílies dels nens i les nenes podien escollir lliurement la llengua amb què aquests aprendrien a llegir i escriure, de manera que es garantien dues línies separades d'ensenyament. S'eliminava, així, la possibilitat de seguir amb un sistema de conjunció lingüística. Des de diverses entitats, associacions i col·lectius (com les associacions de pares, el principal sindicat d'educació STEI-i, la mateixa comunitat educativa, entre d'altres) es

²¹⁴ *Diari de Balears*, 2/01/2012.

²¹⁵ *Directe.cat*: <http://www.directe.cat/noticia/191114/el-catala-es-un-obstacle-pel-govern-de-les-illesbalears-i-deixa-de-ser-un-requisit-per-ac>

va advertir de la dificultat de dur a terme aquesta proposta en el context de crisi actual. A més, es denunciava la manca d'autonomia dels centres educatius i que l'ordre esquivava la Llei de normalització lingüística. No obstant això, amb l'aplicació d'aquesta llei, la immensa majoria de famílies van seguir escollint la línia educativa en català.

També en el terreny educatiu, des de l'executiu de Bauzà es va presentar l'esborrany del decret sobre trilingüisme. Segons va explicar el mateix conseller d'Educació, Rafel Bosch, amb aquest decret s'eliminava la possibilitat que els centres d'ensenyament obligatori apliquessin un sistema d'immersió. Es volia derogar, d'aquesta manera, el decret de mínims que establia un mínim del 50% de matèries en català. Bosch va dir que es buscava aplicar un model trilingüe en què la presència del català, el castellà i l'anglès tinguessin el mateix pes en el currículum dels alumnes.²¹⁶

Seguint amb els embats a la promoció del català del govern del Partit Popular de les Illes Balears, cal també mencionar la retirada del pressupost destinat a l'Institut Ramon Llull. Malgrat que l'any 2011 el president Bauzà va assegurar l'aportació econòmica del govern balear, a finals de 2012 al·legava "criteris d'austeritat" per a justificar la no-contribució.²¹⁷ El govern balear, a més, va cancel·lar l'acord de reciprocitat entre la televisió autonòmica de Catalunya i la de les Illes Balears. També es va justificar la decisió per necessitats d'estalvi. Així, des del novembre va deixar d'arribar l'emissió de la Televisió Balear a Catalunya, tot i que des del govern català es decidí mantenir l'emissió a les illes.

Andorra

En el cas d'Andorra, durant l'any 2012, es van produir poques novetats. No obstant això, podem ressaltar els resultats d'un estudi emmarcat en el Pla d'acció per al multilingüisme a la universitat, en el qual es va realitzar una enquesta tant a alumnes com a professors. Els resultats publicats mostraven que els dos col·lectius declaraven tenir un millor domini del castellà que del català, tot i que, en els dos casos, es declarava tenir un domini alt (una mica més en el cas dels professors). Tot i això, el català té un percentatge superior pel que fa a la llengua materna (un 30% d'alumnes té com a llengua materna el català i un 28% el castellà, mentre que en professors els percentatges són de 52% i 30%, respectivament).

Pel que fa a l'acció de govern, a banda de la gran col·laboració en les tasques de l'Institut Ramon Llull (vegeu el capítol dedicat a la projecció exterior de la llengua), es va caracteritzar per la continuïtat en les polítiques exposades en l'apartat referent a la projecció exterior de la llengua. Durant l'any 2012, trobem, bàsicament, accions destinades a l'ensenyament i l'aprenentatge del català.

216 Vilaweb: <http://www.vilaweb.cat/noticia/4048545/20121019/govern-balear-eliminara-immersiolinguistica-decret.html>

217 Ara, 6/11/2012.

En primer lloc, el Servei de Política Lingüística va reprendre l'oferta de mòduls de català oral per a les empreses, que ja es van fer en anys anteriors. Es tracta de cursos gratuïts de català —consistents en una introducció a la llengua i a l'aprenentatge de vocabulari específic— destinats als treballadors de les empreses, sempre que aquestes els sol·licitin. Per altra banda, els cinc Centres d'autoaprenentatge de català van rebre 65 nous usuaris en els quatre primers mesos del curs 2011-2012, amb un total de 1.787 assistències.

Catalunya del Nord

La greu situació econòmica i les retallades en les subvencions tant de la Generalitat de Catalunya com dels Ajuntaments, també van afectar la Catalunya del Nord i, molt especialment, el finançament de la xarxa d'escoles la Bressola. Aquest fet va provocar el tancament de l'escola Bressola de Càdegues, l'única que existia a l'Alta Cerdanya, i va posar en una situació de perill altres centres.

Aquestes mesures econòmiques també van tenir conseqüències en el panorama audiovisual. Així, destaca la suspensió de les desconexions territorials diàries en català en l'informatiu del vespre de la televisió pública France 3. El que sí que es va salvar de la retallada era el programa *Viure al País*, dedicat als departaments del sud de França i que s'emet alternativament en occità i en català.

Com a contrapunt, en el mateix àmbit de les televisions, destaca, el mes de febrer, el fet que els principals canals de TVC (TV3, Canal 33, 3/24 i Canal Súper 3) es van legalitzar en bona part de les comarques de Catalunya del Nord, després que els governs espanyol i francès oficialitzessin la recepció d'aquests canals en territori francès, ja que, fins aquell moment, les emissions es feien gràcies a un buit legal existent. L'emissió d'aquests canals, tal com es va anunciar al mes de juny, es va fer mitjançant la televisió de pagament a partir de la xarxa francesa de televisió per cable *Numericables*. Aquesta solució, celebrada per gran part de les entitats de la Catalunya del Nord, posava fi al problema de les dificultats en la qualitat de recepció d'aquests canals i la manca d'avenços en l'àmbit polític per solucionar-ho.

Durant l'any 2012, també va destacar l'oficialitat del Syndicat pour la Promotion des Langues Catalane et Occitane, una mancomunitat per la promoció del català i l'occità. Després de la seva fundació uns mesos abans per part de l'associació de batlles i regidors dels municipis de la Catalunya del Nord, l'Estat francès el va oficialitzar el dia 12 de juny. Aquesta associació té per objectiu promoure les llengües catalana i occitana com a vectors de desenvolupament econòmic i turístic i adquireix el compromís d'ajudar i desenvolupar l'ensenyament i la presència en l'espai públic de les dues llengües, de promoure les dues cultures i d'ajudar els càrrecs electes i el personal municipal en la seva utilització.

La principal novetat en l'àmbit universitari va ser la inclusió de la Universitat Via Domícia de Perpinyà en el Pla de Política Lingüística de la Xarxa Vives, aprovat pels rectors de totes les universitats que en formen part. Aquest document descriu els

criteris generals de la política lingüística de la regió Vives i estableix el pla de treball per al període 2011-2013. Aquest pla s'estructura entorn de quatre eixos: normalització, multilingüisme, coordinació i projecció.

Per acabar, cal destacar l'acord entre l'Ajuntament de Perpinyà i el Govern de la Generalitat de Catalunya amb l'objectiu de formar el personal del consistori en llengua catalana. El govern de la Generalitat va oferir suport logístic i metodològic per realitzar cursos de català a través de l'entorn visual. Per mitjà del CPNL (Consorti per a la Normalització Lingüística) es van formar i assessorar pedagògicament el professorat de l'Ajuntament de Perpinyà, però va ser aquest últim qui va assumir l'organització, la infraestructura i la despesa econòmica.

Alguer

Potser el més rellevant pel que fa a la promoció institucional del català a la ciutat italiana gira entorn de la figura del nou síndic de centreesquerra Stefano Lubrano, qui va mostrar una clara voluntat d'impulsar aquesta llengua. El síndic va organitzar diverses reunions amb les entitats catalanistes per acordar mesures lingüístiques, i va semblar predisposat a tirar endavant algunes de les seves propostes. D'ençà de l'arribada de Lubrano, la municipalitat ha començat a fer algunes notes de premsa en català.²¹⁸ Cal mencionar també el conveni de col·laboració entre el Govern de la Generalitat i l'Ajuntament de l'Alguer. L'acord, establert per als propers 8 anys, té per objectius enfortir la col·laboració en la promoció i la difusió de la cultura catalana, l'ús social de la llengua i el seu ensenyament; així com impulsar l'activitat econòmica, turística, esportiva, comercial i d'ocupació entre els dos territoris.²¹⁹

Franja

Sens dubte, la notícia que dirigeix l'atenció sobre la promoció del català a la Franja l'any 2012, va ser la presentació de l'avantprojecte de modificació de la Llei de llengües de l'any 2009 instaurada pel govern del PSOE i CHA. La proposta del govern d'Aragó presidit, per Luisa Fernanda Rudi i format pel Partit Popular i el Partido Aragonés, va suposar un gran retrocés en la legislació sobre la promoció i l'ús del català (així com de l'aragonés) a la Franja. El projecte de la nova Llei de llengües substituïa la denominació de català per la d'aragonès oriental. Aquest canvi purament nominal era un pas més a seguir perquè la regulació de les llengües de la comunitat d'Aragó no es fes a través d'organismes de fora la comunitat. Es preveia així la creació d'una única institució estandarditzadora per a les llengües de la comunitat autònoma aragonesa i exclouïa l'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut Català de les Llengües.²²⁰ L'avantprojecte també fixava com a voluntari l'aprenentatge del català a les escoles. Es deixava a les

²¹⁸ Vilaweb, 06/11/2012

²¹⁹ Generalitat de Catalunya: http://premsa.gencat.cat/pres_fs/vp/AppJava/notapremsavw/detall.do?id=166646&idioma=0

²²⁰ Directe.cat, 18/06/2012

administracions i les entitats locals la llibertat de respondre a les consultes ciutadanes en qualsevol dels dos idiomes independentment de la llengua en què es dirigissin a elles, i, finalment, els actes, els acords i els documents dels ajuntaments caldria fer-los en castellà, deixant com a optatiu l'ús del català.²²¹

2.5.2 Projectió exterior de la llengua

Unió Europea

Al febrer de 2012 la Plataforma per la Llengua va anunciar que segons l'índex alemany Steinke²²² el català —amb 10 milions de parlants— és la catorzena llengua més parlada de la Unió Europea i la vint-i-setena amb més importància econòmica. Tot i això, a causa del bloqueig que tots els governs espanyols han realitzat en els darrers anys, ha resultat impossible aconseguir l'oficialitat de la llengua en la Unió Europea. Així, el govern s'ha limitat a fer trobades amb el president del Parlament europeu, Martin Schulz, qui s'ha mostrat receptiu a les reivindicacions catalanes. El president Artur Mas, després d'una viatge a Brussel·les al mes de març, va demanar que es donés major difusió del català a la UE, facilitant, per exemple, que els eurodiputats la poguessin utilitzar en les sessions plenàries. Schulz va afirmar que plantejaria aquesta qüestió a la mesa de l'Eurocambra.

D'altra banda, les polítiques desenvolupades pel govern espanyol, bàsicament centrades en la LOMQE, van generar un clima d'opinió centrat en la necessitat de portar aquest conflicte a les institucions europees. Així ho va exposar l'Institut d'Estudis Catalans al mes de desembre²²³ i, en aquest sentit, els eurodiputats de CiU, ERC i ICV van denunciar l'atac frontal a la unitat civil del poble català que suposava l'avantprojecte de la LOMQE, mitjançant una carta a la comissaria europea d'Educació, Cultura, Multilingüisme i Joventut, Androulla Vassiliou.

Accions de projecció a l'exterior

Segurament, la principal notícia pel que fa a l'Institut Ramon Llull durant l'any 2012, va ser l'anunci del govern de les Illes Balears de deixar de destinar-hi partides pressupostàries a partir de l'any 2013. El govern de Bauzá, a través de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats, va justificar aquesta decisió únicament amb l'argument de la crisi econòmica fent, inclús, una valoració positiva de la seva estada. Les tasques que fins aquell moment desenvolupava l'Institut seran assumides per l'Institut d'Estudis Baleàrics.

Com a contrast, l'alcalde de Manacor, Antoni Pastor —qui mesos abans va abandonar el PP després de la votació al Parlament autonòmic de la nova llei de la funció

²²¹ *El Periódico*, 20/06/2012.

²²² *La Vanguardia*, 21.02.2102.

²²³ *El Periódico*, 19.12.2012.

pública—, va sol·licitar una reunió amb el director de l'Institut Ramon Llull per fer-hi entrar el seu Ajuntament. En la mateixa línia es va mostrar l'alcalde de Barcelona, Xavier Trias. Per la seva banda, l'Ajuntament de Burjassot es va adherir a la Xarxa de Ciutats Valencianes Ramon Llull.

Les línies d'actuació de l'Institut Ramon Llull es van seguir centrant en la projecció de la llengua i cultura catalanes a l'exterior de l'àmbit lingüístic. Així va organitzar, juntament amb la delegació del Govern de la Generalitat, una jornada de formació de la llengua a Madrid. També es va organitzar l'XI Campus Universitat de la Llengua Catalana Mallorca-Andorra, adreçat a estudiants de fora del domini lingüístic i que consisteix en una sèrie d'activitats i cursos en immersió en català, amb l'objectiu que es familiaritzin amb la llengua.

També es va signar convenis de col·laboració amb la London School of Economics per a impulsar la docència de llengua catalana a la Universitat, amb el FC Barcelona per a la projecció exterior de la cultura catalana i es va participar en diverses xerrades en diferents indrets del món (com la Jornada sobre les Llengües Ibèriques a la CUNY de Nova York o la Jornada sobre la Projecció Internacional de les Llengües i Cultures Peninsulars, a Galícia). Per acabar, és destacable el primer acord de l'Institut Ramon Llull amb l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, destinat a finançar conjuntament tres lectorats a tres universitats europees.

Fora de l'activitat de la Ramon Llull, durant l'any 2012 es van establir relacions amb altres estats, sobretot, amb la Xina. Així, el secretari del Govern, Germà Gordó, es va reunir amb el viceministre de la Comissió Estatal d'Afers Ètnics del Govern Xinès, a qui va exposar, entre altres coses, la importància del pacte fiscal i de la política lingüística a Catalunya. D'altra banda, la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) va impulsar l'estudi de la llengua catalana a la Xina, amb la qual es començarien a impartir estudis de llengua i cultura catalana a la Universitat d'Estudis Estrangers.

2.5.3 Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció

L'àmbit socioeconòmic

Des de l'àmbit socioeconòmic en general, i, en concret des dels sindicats, la patronal i els sectors comercial i industrial, es van dur a terme diverses accions favorables al català i la seva difusió.

Els principals sindicats de Catalunya (CCOO i UGT) i la Conselleria de Cultura van establir un acord a principis d'any per a la promoció del català a través de l'oferiment de cursos en els sectors de treball on aquesta llengua té menys presència. Les tres institucions, a més, van col·laborar per elaborar un estudi

sobre l'ús social de la llengua en les activitats internes dels sindicats.²²⁴ També la patronal catalana Cecot i el Centre de Normalització Lingüística van establir un acord per a promoure l'ús social del català. Concretament, la voluntat de l'acord (signat l'abril de 2012) era informar sobre la normativa lingüística quant a retolació, documentació i atenció a la clientela des de les àrees d'assessorament de la Cecot.²²⁵

La Confederació de Comerç de Catalunya (CCC) va realitzar la quarta edició del Pla d'Assessorament Comercial i Lingüístic, que s'emmarca en la campanya *Oberts al català*, atès l'èxit que va tenir els anys anteriors. El seu objectiu és promoure l'ús de la llengua catalana en els sectors del comerç, els serveis i el turisme als municipis de Catalunya. La campanya es va iniciar a principis d'any a les Terres de l'Ebre amb l'acord signat per l'Ajuntament d'Amposta.²²⁶ També des d'aquesta entitat es va voler incentivar el català en l'àmbit socioeconòmic a través de l'atorgament de la IX edició del premi CCC a la millor iniciativa lingüística comercial a una entitat i un establiment. També el Consorci per a la Normalització Lingüística va realitzar una labor important amb diverses iniciatives i accions realitzades al llarg de l'any. Per citar alguns exemples, l'Ajuntament de Vic, la Cambra de Comerç i la Fundació Mil·lenari amb la col·laboració del CNL van engegar la iniciativa *La feina, en català* amb l'objectiu de facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana al món empresarial.²²⁷ A Reus, l'Associació d'Hosteleria del Baix Camp signa un acord amb la CNL per impulsar el català als bars i restaurants de la ciutat. L'acord preveu l'oferta de serveis d'assessorament lingüístic i facilitats per inscriure a cursos de català els treballadors que ho necessitin.²²⁸ Conjuntament amb l'Ajuntament de Barcelona es va elaborar el primer manual d'ensenyament de català bàsic com a llengua estrangera, centrat en l'àmbit dels negocis i les empreses. Aquesta publicació es va acompanyar de cursos de català impartits des de Barcelona Activa per a l'obtenció del certificat de nivell bàsic de català.²²⁹

Cal mencionar la publicació del manual per a unes bones pràctiques lingüístiques a l'empresa, titulat "A l'empresa, en català"²³⁰ i elaborat per Plataforma per la Llengua. El manual es va presentar a mitjans de maig al Cicle d'Economia en un acte organitzat

224 *El Punt Avui*, 17/02/2012

225 *Terrassadigital.cat*, 20/04/2012

226 *La Veu de l'Ebre*, 2/02/2012

227 *Directe.cat*: <http://www.directe.cat/acn/acn/577808/vic-engega-la-iniciativa-la-feina-en-catala-per-facilitar-l-aprenentatge-del-catala-al-mon>

228 *Reus* *Directe.cat*: http://www.reusdirecte.cat/cat/notices/2012/07/nou_impuls_al_catala_als_bars_i_restaurants_de_reus_1986.php
http://www.reusdirecte.cat/cat/notices/2012/07/nou_impuls_al_catala_als_bars_i_restaurants_de_reus_1986.php

229 *ABC.es*, 16/07/2012

230 A l'empresa en català. Manual per a unes bones pràctiques lingüístiques a l'empresa. Disponible online a: <https://www.plataforma-llengua.cat/estudis/interior/94>

per la Plataforma per la llengua i la Fundació Vincle, i on van intervenir diferents càrrecs institucionals de l'àmbit socioeconòmic. S'han de destacar també els resultats dels estudis realitzats des de la Plataforma per la Llengua sobre la situació de l'etiquetatge en català. Es va dur a terme un estudi en el qual es van analitzar 1772 productes escollits aleatòriament de 28 supermercats²³¹. Aquest estudi posa de manifest que s'incompleix de forma reiterada l'obligatorietat d'etiquetar en català, tal i com es desprén de la Llei del Codi de Consum (publicada el 23 de juliol de 2010). Només un 6% dels productes distribuïts a Catalunya eren, almenys, en català. Es destaca també en l'informe citat que aquesta situació és excepcional a Europa. El català és una de les poques llengües mitjanes que tenen un tant elevat nombre de productes sense etiquetar. Per contra, les lleis impositives del castellà si que es prenen en consideració per part de les empreses. A més, l'any 2012, un total de 202 normatives imposen el castellà a l'etiquetatge de productes a Catalunya. Des de l'entrada en vigor de la Llei del Codi de Consum, la Generalitat no ha establert cap sanció malgrat l'incompliment de la norma, mentre que s'han posat diverses multes per no etiquetar en castellà²³². El Parlament català va aprovar una moció presentada per SI i CIU (i només rebutjada pels diputats del PP i C's)²³³ que instava al Govern a que sancionés per l'incompliment de la normativa establerta respecte l'etiquetatge en català.

Són nombroses les queixes i denúncies registrades el 2012 pels ciutadans i registrades a Consum Català i a l'entitat Plataforma per la Llengua. El total registrat ascendia a 501, de les quals el major gruix eren per temes de disponibilitat (60%) i d'etiquetatge (17%). La majoria d'aquestes queixes es van produir en l'àmbit del comerç (minoristes) i les empreses productores, però és destacable també el percentatge d'aquelles que es van generar en institucions i organismes²³⁴. La propia Generalitat i altres ens institucionals també incompleixen la llei de política lingüística. Segons l'article 30 de la Llei 1/1998, tant l'administració pública com les empreses concessionàries han de consumir productes etiquetats en català. Durant el 2012, la Plataforma per la Llengua va fer reclamacions per a canviar aquesta situació, arran de les diverses queixes d'usuaris que alertaven que alguns productes i equipaments no s'ajustaven a la legalitat vigent²³⁵.

L'àmbit sanitari i de protecció

En l'àmbit de les institucions sanitàries, va tenir una certa rellevància la polèmica suscitada per la distribució del Protocol de Normes Lingüístiques editat pel

²³¹ 23 de juliol de 2012, 2 anys del Codi de Consum i del requisit d'etiquetar en català. Disponible online a: <https://www.plataforma-llengua.cat/estudis/interior/103>

²³² Ràdio Catalunya, 26/07/2012.

²³³ Directe! Cat: <http://www.directe.cat/noticia/191013/el-parlament-apreta-per-mentenir-l-etiquetatge-en-cat>

²³⁴ Informe de queixes lingüístiques rebudes a Consum Català i Plataforma per la Llengua el 2012.

²³⁵ Plataforma per la Llengua: <https://www.plataforma-llengua.cat/noticies/interior/1804>

Departament de Salut de la Generalitat entre els treballadors públics dels serveis territorials de salut de Tarragona. Se'ls instava a expressar-se en català durant la seva jornada laboral i a intentar atendre els pacients amb aquest mateix idioma. El protocol va suscitar un rebuig per part d'alguns professionals i el sindicat Metges de Catalunya va rebutjar aquestes peticions entenent que no eren una prioritat. Fins i tot, la qüestió va arribar al TSJC per la denúncia de l'associació Preeminència del Dret a la Generalitat per prevaricació, en percebre "arbitrarietat notòria en contra de la cooficialitat de les llengües catalana i castellana".²³⁶ Es van produir, per contra, dos casos de discriminació lingüística al País Valencià per part del personal mèdic: Un va tenir lloc al municipi de Crevillent, on un metge es va negar a atendre un pacient per haver-se expressat en valencià²³⁷. L'altre a Castelló de la Plana, on un metge va exigir a una pacient que respongués en espanyol²³⁸.

En aquesta línia, cal destacar que hi ha hagut nombrosos casos de discriminació i fins i tot d'agressió en l'àmbit de protecció, sobre tot per part de la Policia Nacional i la Guàrdia Civil cap a ciutadans que s'expressaven en català²³⁹.

D'altra banda, cal mencionar la important tasca que realitza el Termcat amb l'elaboració de diferents manuals mèdics. Els publicats l'any 2012 són la **Classificació internacional de malalties, 9a revisió. Modificació clínica** (CIM-9-MC) realitzada amb la col·laboració de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i les Balears, i el diccionari en línia que recull més de 200 termes sobre farmacologia i recerca clínica de medicaments, fet conjuntament amb la Fundació Dr. Antoni Esteve.

²³⁶ *Europapress.cat*, 21/02/2012

²³⁷ ACN: <http://www.acn.cat/acn/650379/Noticia/text/Noticia.html>

²³⁸ Vilaweb: <http://www.vilaweb.cat/noticia/4072461/20130110/voste-mal-educada-aixo-espanya-mha-parlar-espanyol.html>

²³⁹ "En espanyol o nada". 40 casos greus de discriminació pública a les administracions públiques. Disponible online a: <https://www.plataforma-llengua.cat/estudis/interior/116>

3 Síntesi de l'Informe

3.1 Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística

Natxo Sorolla Vidal

Xarxa CRUSCAT – IEC

L'any 2012 en el camp de la demolingüística va ser un any moderat en novetats. Però qualitativament aquestes novetats tenen molta rellevància. D'una banda, es consoliden les dades en l'àmbit internacional que mostren la singularitat de la llengua catalana, com a **llengua de demografia mitjana, superant la barrera dels 10 milions de parlants**, a pesar de ser una llengua sense un Estat favorable. I, de l'altra, es ratifiquen les dificultats per mantenir i consolidar-se en el seu propi espai geogràfic. Així, apareixen els primers resultats sòlids que indicarien un **descens en el nombre absolut de parlants inicials de català a Catalunya**. Amb tot, la vitalitat de la llengua a Catalunya no es veuria compromesa, i es tractaria només de **dinàmiques demogràfiques temporals**.

Així, en el camp demogràfic i econòmic es consolidaven les dinàmiques que s'havien observat en els darrers anys. **La crisi econòmica iniciada l'any 2008 no aturava el seu eixamplament**, i l'any 2012 es continuaven produint descensos en el PIB arreu. La principal conseqüència social de les dades econòmiques negatives era l'atur, que als tres principals territoris (Catalunya, País Valencià i Illes Balears) ja superava la quarta part de la població, amb **1,8 milions d'aturats (26,6%)**.

Aquesta evolució continuada en valors econòmics negatius també tenia, evidentment, les seues conseqüències demogràfiques. Els 8 territoris de llengua catalana sumaven l'any 2012 un total de **13.638.864 habitants**. Al llarg de la dècada dels 2000 els territoris van afegir una cinquena part més de població. Però a partir de l'any 2010 el nou context econòmic i laboral ja es reflectia en el camp demogràfic amb una **aturada del creixement**. L'any 2012 es consolidava aquesta nova etapa, amb un creixement demogràfic interanual del 0,4% (55.491 habitants més). D'una banda, s'estroncava el saldo migratori i, de l'altra, es desaccelerava la natalitat. Pel que fa a Andorra, que l'any 2011 va perdre el 8,4% de la població registrada, continuava en aquest decrement poblacional, tot i que de manera més moderada (-2,4%).

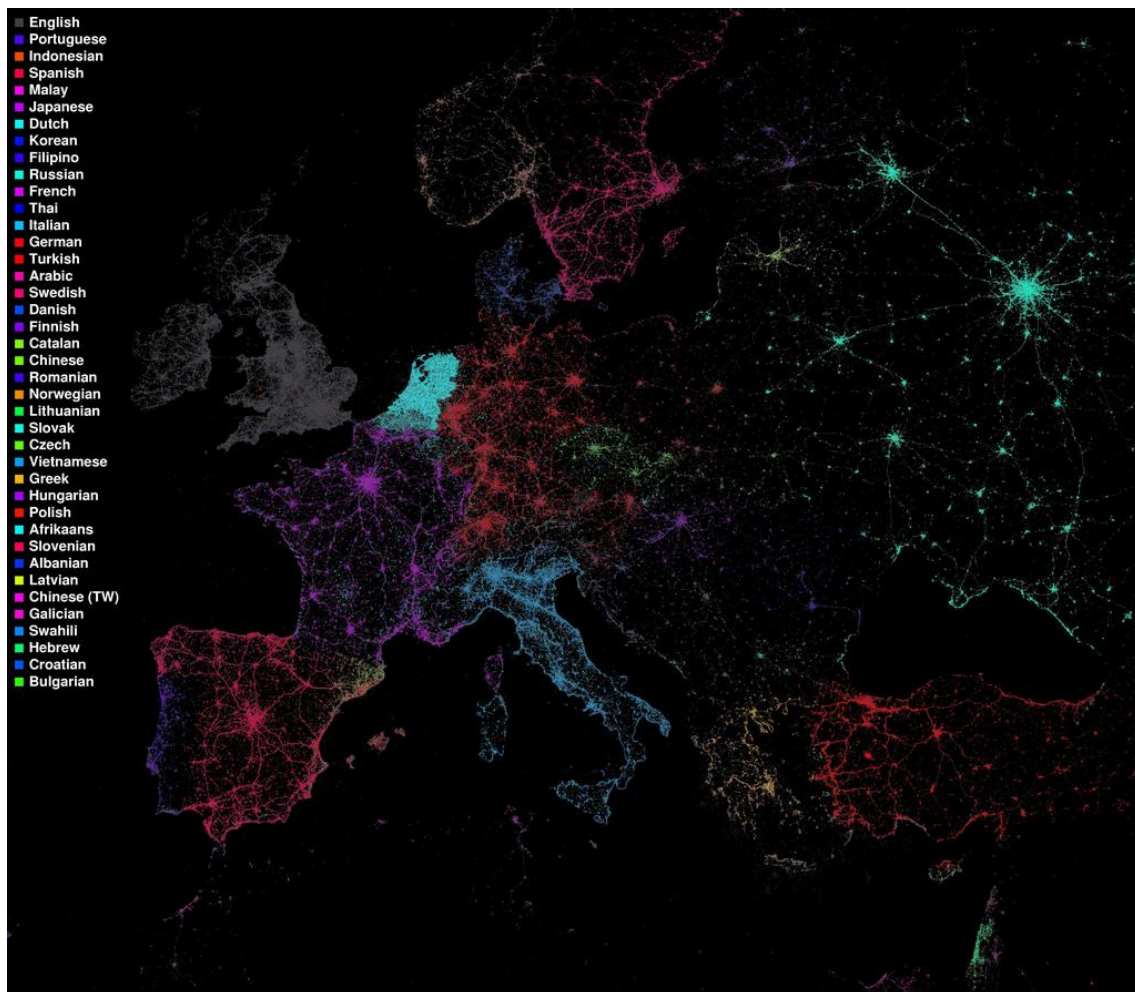
Pel que fa a la situació i l'evolució sociolingüística als territoris de llengua catalana, les estimacions mostraven que **l'any 2012 se superava la fita dels 10 milions de parlants de català. Concretament, s'estimava que 10,1 milions de persones sabien parlar català, el 72,5% de la població** dels territoris de llengua catalana. Declaraven entendre'l 12,8 milions de persones (91,7%) i que el sabien escriure 7,3 milions

(52,6%). **Les persones que declaraven el català com a llengua inicial eren 4,4 milions**, ja fos com a única primera llengua apresada o juntament amb altres.

Pel que fa a la posició demolingüística del català en l'àmbit més global, els estudis de la Unió Europea realçaven que **el català ocupava la 16a posició en nombre de parlants a Europa, amb l'1,6% de la població que el sabia parlar**. De manera destacada, era la llengua no oficial de la Unió Europea amb més parlants, i ocupava un emplaçament equivalent al d'altres llengües oficials de demografia mitjana. També es destacava que el 15,7% de la població de l'Estat espanyol declarava saber parlar català.

Els primers estudis que mostraven **els usos lingüístics a Twitter també destacaven la singularitat de la llengua catalana internacionalment, pel fet de ser una de les poques llengües no estatals que es distingia en l'àmbit visual**. Vegeu-ho al Gràfic 14. No en va, els primers rànquings situaven el català en la posició número 19, entre les llengües amb més piulades. Pel que fa a la seua quantificació interna s'exposava que el 28,2% de les piulades geolocalitzades a Catalunya es produïa en català i un 49%, en castellà.

Gràfic 14 – Comunitats lingüístiques de Twitter. Detall d'Europa (Fischer 2011).

En l'anàlisi demolingüística per territoris, només Catalunya i Andorra disposaven d'actualitzacions o nous treballs en el camp demolingüístic.

L'anàlisi més aprofundida de l'Enquesta d'Usos Lingüístic de població 2008 apuntava que entre la població autòctona dels territoris de llengua catalana i la nascuda a la resta de l'Estat espanyol, **la competència oral havia crescut** en 1,5 punts respecte de l'anterior estudi, de l'any 2003. Amb tot, aquest creixement havia estat menor que l'increment en població estrangera experimentat en el mateix període. És per això que, pel que fa a tota la població general, la competència oral havia sofert un decrement en 3,3 punts percentuals. Amb tot, en nombres absoluts el creixement que apuntava l'EULP08 era en 239.000 parlants més de català en aquest lustre.

Per contra, l'EULP08 apuntava que entre l'any 2003 i 2008 es va produir un **descens de catalanoparlants inicials**, tant des del punt de vista proporcional com en nombres absoluts. L'any 2008 la població catalanoparlant inicial era el 31,7%, amb una pèrdua de 4,7 punts percentualment, i de 86.700 catalanoparlants inicials en termes absoluts. Aquesta reducció es relacionava més amb dinàmiques demogràfiques generals que no pas amb una erosió de la comunitat lingüística catalanoparlant a Catalunya.

D'una banda, les dades mostraven que el català es continuava transmetent intergeneracionalment, i no només això, sinó que mostrava indicadors de creixement. Però el descens es lligava amb dues tendències. D'una banda, **les generacions autòctones joves eren demogràficament menys quantioses** que les grans. I, de l'altra, **les generacions que morien eren més catalanoparlants** que no pas les generacions més joves. Amb tot, aquestes generacions joves eren menys catalanoparlants que les generacions velles, però eren més catalanoparlants que els grups d'edat adulta. En tot cas, la suma d'ambdues tendències explicava el decrement (temporal) en el nombre de parlants inicials de català a Catalunya, a pesar que **els indicadors interns de la vitalitat de la llengua continuaven sent moderadament positius**.

Per edat, l'explotació aprofundida de l'EULP08 mostrava com **entre els grups d'edat autòctons més joves o nascuts a la resta de l'Estat hi havia més equilibri** en la proporció de catalanoparlants (43,7%) i castellanoparlants inicials (47,4%). Per contra, entre els grups majors hi havia predominança dels castellanoparlants inicials, 20 punts per damunt dels catalanoparlants inicials. Així, també s'apuntava que en les generacions més joves hi havia una major tendència a l'ús de l'*altra* llengua entre els dos grups de llengua inicial: els catalanoparlants inicials joves feien major ús general del castellà, i els castellanoparlants inicials joves transmetien el català als fills en més proporció.

En relació amb el món laboral i l'estructura de classes socials, s'apuntava que **els grups més allunyats del món laboral eren els que tenien menor competència lingüística en català**, mentre que entre els treballadors, els que s'associaven amb professions més

l·ligades a la comunicació oral o escrita tenien major competència en català. Així, la classe mitjana assalariada es definia per fer un ús major del català en els contextos no personals, i identificar-se amb el català, amb una intenció de distinció en l'estatus, mentre que la classe propietària feia major ús del català en els contextos més personals.

Es mostrava novament que l'origen geogràfic familiar era la variable que més condicionava el coneixement i l'ús de les llengües. Amb tot, per àmbits territorials, tot i que **les Terres de l'Ebre destacava per ser l'àmbit territorial amb majors nivells de competència i ús del català, també era on menys es transmetia per part dels que no l'utilitzaven amb els progenitors.**

En relació amb la llengua en el sistema educatiu català, alguns estudis recents relacionats amb PISA 2009, sobre rendiment acadèmic en l'àmbit internacional, contenien dades d'interès sociolingüístic. La mostra d'alumnes estudiats comptava, entre els d'origen autòcton, amb més parlants familiars de català (54%) que de castellà (45%) a Catalunya. Pel que fa al total d'alumnes estudiats, a Catalunya els catalanoparlants eren el 50,8%, mentre que a les Illes Balears hi havia més castellanoparlants familiars (53,2%) que catalanoparlants (39,1%).

Les recerques referenciades mostraven que controlant el nivell socioeconòmic de l'alumnat **no hi havia diferències en el rendiment acadèmic entre l'alumnat autòcton catalanoparlant i castellanoparlant.** Amb tot, s'apuntava que **entre l'alumnat autòcton i l'alumnat immigrat sí que existien diferències en el rendiment lector**, a pesar que es controla per diferents variable socioeconòmiques. Finalment, l'estudi PISA certificava que els alumnes de Catalunya estudiaven poques llengües estrangeres, amb una mitjana per sota de l'habitual en l'àmbit estatal o europeu.

Finalment, amb referència a l'últim estudi sociolingüístic sobre la població escolar andorrana, es mostrava com **entre els alumnes andorrans de secundària l'ús del català era superior fora de l'àmbit familiar.** Les dades assenyalaven que es produïa certa **atracció cap al català entre la llengua parlada amb els progenitors i la llengua parlada amb els germans.** Pel que fa a usos, en l'àmbit escolar la llengua més utilitzada era el català, però en l'àmbit exterior a l'escola l'ús del català i el castellà era més equilibrat, mentre que el consum cultural era molt majoritàriament en castellà. El coneixement del català era generalitzat en els alumnes de tots els sistemes escolars, tant de català com de castellà. Les mancances més importants es produïen, però, entre els alumnes del sistema educatiu francès, que tenien una competència baixa tant en català com en castellà. Pel que fa al comú dels alumnes, la competència en francès (o anglès) era molt menor que no pas en català i castellà. Així, els alumnes que declaraven dominar més llengües eren els de passaport portuguès, pel fet que declaraven dominar, a més de la llengua inicial, el català i el castellà.

En conclusió, el català compatibilitza dues dinàmiques oposades: es ratifica com a comunitat lingüística de demografia mitjana i continua patint les dificultats per consolidar-se en el seu propi espai geogràfic.

3.1 Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris

Anna M. Pla Boix

Universitat de Girona

Pel que concerneix l'estatus jurídic de la llengua catalana, l'any 2012 va oferir un balanç especialment negatiu. I això perquè, durant l'etapa estudiada, es van aprovar diverses iniciatives que, o bé directament o bé tangencialment, coartaven el reconeixement, la protecció jurídica i la normalització de la llengua en diferents àmbits públics. Aquesta involució es produïa especialment en territoris com Aragó, les Illes Balears o el País Valencià.

En el cas aragonès, durant l'any 2012 es va tramitar una iniciativa legislativa especialment lesiva per a l'estatus jurídic de la llengua que va suscitar contestació política i social: el Projecte de Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó. Aquest projecte legislatiu no conté ni una sola referència explícita a la llengua catalana i li canvia la denominació per l'expressió eufemística i acientífica "*llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental de la Comunitat Autònoma*" (LAPAO) bo i articulant una regressió sense precedents en el reconeixement i la tutela de la comunitat lingüística catalana de la Franja.

Semblantment, l'any 2012 també va ser un any especialment negatiu pel que fa a l'estatus normatiu de la llengua a les Illes Balears. I això perquè, entre altres iniciatives que s'estudien críticament en aquest informe, es va aprovar la Llei 9/2012, de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública, per la qual s'elimina l'exigència general d'un determinat nivell de coneixement de català com a requisit per accedir a l'Administració o per ocupar-hi lloc de treball. Aquesta iniciativa feia un pas enrere sense precedents en la protecció jurídica de l'idioma bo i suscitant un encès rebuig polític i social que va transcendir als mitjans de comunicació al llarg de tot l'any.

Dit això, la dinàmica sociopolítica i l'estatus normatiu de la llengua al País Valencià no va experimentar canvis rellevants i va continuar, per consegüent, amb les pautes ressenyades als informes d'anys anteriors. Durant l'any 2012 es va seguir formulant i implementant una política poc favorable a l'idioma propi. Aquesta circumstància es va posar de manifest tant en les pràcticament nul·les iniciatives legislatives i reglamentàries en matèria de llengua com en l'enfrontament amb el món de l'activisme social. D'entre les disposicions normatives que van suscitar més oposició pot destacar-se, a tall d'exemple, el Decret 127/2012, de 3 d'agost, pel qual es regula el plurilingüisme en l'ensenyança no universitària de la Comunitat Valenciana, criticat perquè redueix significativament l'ús de la llengua catalana en l'etapa educativa. Val a

dir que, al llarg de l'any, es va continuar discutint sobre les emissions de TV3 al territori i aquest debat es va mediatitzar pel rebuig a tramitar, en seu del Congrés dels Diputats, la proposició de Llei d'iniciativa popular Televisió sense Fronteres.

En tot cas, les legislatures que tot just començaven en aquests tres territoris esmentats presagiaven una evolució futura de la política i el dret lingüístics en un sentit molt poc favorable al reconeixement i la protecció jurídica de la llengua catalana. S'articulava, de fet, una vasta ofensiva contra l'estatus normatiu de l'idioma, que s'analitza amb deteniment a l'informe. En el pla més polítològic, l'estudi dels debats parlamentaris celebrats als seus hemicicles va posar de manifest dissensions importants en aspectes puntals de qualsevol política lingüística.

Pel que fa a Catalunya, el seu cabal legislatiu d'incidència en el dret lingüístic va ser més aviat migrat perquè durant l'any 2012 es va viure un procés electoral, amb la dissolució del Parlament i la convocatòria anticipada d'eleccions. Per aquest motiu, la immensa majoria de la producció normativa, també la d'incidència en el dret lingüístic que s'analitza a l'informe, es va promulgar durant el primer semestre de l'any. Això no vol dir que durant el segon semestre la qüestió lingüística s'hagués bandejat del debat polític i mediàtic. Ben al contrari, es va centrar especialment l'interès a causa de diversos pronunciaments jurisprudencials i la presentació de l'avantprojecte de la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE) impulsada pel ministre José Ignacio Wert, que articulaven una ofensiva jurídica sense precedents contra el model lingüístic escolar. Uns mesos més tard, el Consell de Ministres celebrat el 17 de maig de 2013 aprovava la iniciativa i encetava l'inici de la seva tramitació parlamentària.

Val a dir que aquestes iniciatives es plantejaven just quan el model de conjunció lingüística a l'escola catalana estava a punt de complir trenta anys. Regulat per primera vegada en la Llei 7/1983, de 18 d'abril, al llarg d'aquestes tres dècades s'ha consolidat com una clau de volta del procés de normalització lingüística de Catalunya. Elogiat explícitament en seu del Consell d'Europa, aquest model va centrar al llarg de l'any 2012 intensos debats polítics i mediàtics bona part dels quals evocaven discursos pronunciats a principis dels anys 80, quan es gestaven els règims de cooficialitat lingüística autonòmics. Uns debats, sigui dit de passada i des de la perspectiva que ens ofereix el dret comparat, superats amb escreix en altres estats plurilingües del nostre entorn.

Així doncs, si una circumstància defineix el període estudiat són les incògnites que planegen sobre quina serà l'evolució futura de la legislació lingüística i els conflictes interpretatius que continua suscitant la controvertida sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. La referència a aquesta sentència de l'Alt Tribunal no és accessòria ni banal, sobretot si prenem en consideració que certes interpretacions d'aquesta resolució són esgrimides al llarg de l'any 2012 com a argument jurídic central per discutir el dret lingüístic vigent a Catalunya. En aquests escenaris, resulta obligat recordar que els fonaments jurídics

de la sentència esmentada sorprenentment no contenen ni una sola menció a la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries quan interpreten el contingut i l'abast de les previsions lingüístiques estatutàries.

I enllaçant amb aquesta constatació i ja en seu del Consell d'Europa, l'any 2012 es va commemorar el vintè aniversari de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, conveni internacional ratificat per l'Estat espanyol. Aquest aniversari coincidia amb un esdeveniment remarcable: el 24 d'octubre de 2012 el Comitè de Ministres del Consell d'Europa publicava les darreres recomanacions amb relació al seguiment de l'aplicació a l'Estat espanyol dels compromisos adquirits amb la ratificació del conveni. En aquestes recomanacions quedaven paleses les limitacions del marc normatiu actual de l'Estat espanyol i la seva manca d'actuació i voluntat de cooperació en diferents àmbits públics. Més concretament, el Comitè de Ministres del Consell d'Europa formulava a les autoritats espanyoles diverses recomanacions per garantir el compliment dels compromisos assumits amb la ratificació del conveni, bo i instant-lo a modificar indefugiblement el marc jurídic vigent per fer-los efectius.

De fet, a l'Estat espanyol el reconeixement d'un plurilingüisme legal va continuar sent durant l'any 2012 una assignatura no solament pendent, sinó sense agenda clara. El buidatge de les disposicions normatives publicades al *Butlletí Oficial de l'Estat* durant aquesta etapa estudiada evidenciaven que el dret lingüístic no experimentava innovacions rellevants. No es va aprovar cap disposició legal que afectés significativament l'estatut jurídic de les llengües. Sí que es van aprovar, en canvi, algunes normes de rang reglamentari que incloïen, dispersament al llarg del seu articulat i de forma tangencial, diverses previsions d'incidència en matèria lingüística i que garantien certs avenços en àmbits molt puntuals. Això no obstant, la qüestió lingüística va centrar intensos debats polítics i mediàtics a les Corts Generals espanyoles, especialment en el marc de les funcions d'impuls i control de l'acció de govern que tenen encomanades en un sistema parlamentari.

Finalment, pel que fa a Andorra, l'Alguer i la Catalunya del Nord, l'estatus jurídic de la llengua catalana tampoc no va ser objecte de reformes normatives remarcables per bé que, al llarg de l'any, es van aprovar diverses iniciatives governamentals amb l'objectiu de promoure i tutelar la normalització de l'idioma. Així, projectat al Principat d'Andorra, un exemple l'oferia la convocatòria aprovada pel Govern l'1 de febrer de 2012 d'un concurs nacional per a elaborar i impartir cursos de català oral específic per a sectors professionals. Pel que fa a França i Itàlia, l'any 2012 coincidia amb una etapa de renovació de cicles polítics. La protecció de la seva diversitat lingüística i la ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries van centrar diverses iniciatives parlamentàries i governamentals. En aquests escenaris, el foment de la llengua catalana va ser objecte de diverses mesures amb transcendència jurídica a la Catalunya del Nord i l'Alguer. En són un bon exemple els convenis de col·laboració subscrits durant el mes novembre pel Govern de la Generalitat de Catalunya amb els

Ajuntaments de Perpinyà i l'Alguer d'incidència en matèria lingüística i que s'analitzen a l'informe.

3.2 Ensenyament

Pere Mayans

Llicenciat en filologia catalana, catedràtic d'ensenyament secundari

Teresa Tort

***Especialista de llengua catalana, secretària de la Comissió Interterritorial
d'Ensenyament de la Llengua***

Maria Areny

Catedràtica d'ensenyament secundari i membre del CIEMEN

Ensenyament

En general, com també destacàvem en l'informe de l'any passat, la situació de la llengua als sistemes educatius dels diversos territoris de parla catalana va viure moments de canvi, especialment en aquelles zones que depenen de l'Estat espanyol, on l'arribada al Govern del Partit Popular (tant a l'Estat com a les Illes Balears i a Aragó) va significar un fre a la presència del català a l'escola. Un fre que va de la proposta d'una llei estatal (la LOMQE), que vol potenciar el castellà com a llengua vehicular, a la proposta de currículums suposadament trilingües a parts iguals català/castellà/anglès que semblen, a voltes, pensats per frenar l'expansió del català com a llengua vehicular (especialment a les Illes i al País Valencià), passant, és clar, per la pressió jurídica que s'exerceix sobre Catalunya arran de la sentència del Tribunal Constitucional espanyol al recurs d'inconstitucionalitat interposat contra l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006.

En el cas de l'Alguer, com ja apuntàvem des de l'informe 2010, el model d'ensenyament de la llengua que va funcionar fins a l'any 2012 es va esgotar per manca de professionalització, per ser un model basat en el voluntarisme, per la poca voluntat política dels responsables de la ciutat, de la regió i de l'Estat italià, per la no-oficialització real de la llengua... Com dèiem també ens els informes anteriors, pràcticament només podem destacar la continuïtat de la línia d'educació infantil en català de La Costura (ara, però, sense l'ajut econòmic per part de la Generalitat de Catalunya). També ressaltar que, malauradament, es va aturar la feina feta amb el Ministeri de la Instrucció del Govern italià per part de la Representació del Govern de la Generalitat per tal d'aconseguir que el català pogués tenir una presència oficial en l'ensenyament als centres educatius de la ciutat, a causa de les crisis endèmiques del sistema polític italià, que van fer que no hagués tingut continuïtat el grup de treball creat per ambdues administracions per tal de fer propostes concretes sobre el tema.

Finalment, i com també fèiem en l'informe anterior, només podem citar com a relativa novetat alguna experiència en l'educació en el lleure (en aquest cas a l'estiu), com el projecte "Vivim la llengua", destinat a nens i nenes d'entre 6 i 11 anys, que té com a

objectiu acostar-los a la descoberta de la variant algueresa de la llengua catalana. El projecte proposa experiències de vida quotidiana anant a visitar nous i vells ambients de treball on l'alguerès encara continua sent una llengua viva (molts dels minyons que hi participen provenen de les diverses promocions escolars que han passat per La Costura).

Pel que fa a la Franja i a les Illes Balears, la victòria del Partit Popular a les eleccions autonòmiques que ja hem comentat, amb un discurs clarament anticatalanista, va començar a tenir els seus fruits, que l'any 2012 es van concretar, fins aleshores, només en una aturada del suport a l'ensenyament del català i en català. Tots els indicadors, però, feien pensar que durant l'any 2013 s'acabarien de concretar les mesures que podien fer recular la nostra llengua de les escoles d'ambdós territoris.

A la Franja, l'aprovació al juliol per part del Govern aragonès d'una nova llei de llengües (va iniciar els tràmits parlamentaris per a la seva entrada en vigor al setembre) que derogava l'anterior, en vigor des de l'any 2009, deixava la llengua més desprotegida. Si la llei de l'any 2009, malgrat no reconèixer l'oficialitat del català, en promovia la conservació, el text de la nova ni tan sols acceptava el terme llengua catalana i en remarcava l'ús voluntari.

A les Illes Balears, i com a exemple, cal recordar que l'Ordre d'admissió i matriculació d'alumnes per al curs escolar 2012-2013 va incloure que, per primera vegada a les Illes Balears, les famílies podien triar la llengua de primer ensenyament dels seus fills al 2n cicle d'educació infantil (de 3 a 6 anys) i al 1r cicle d'educació primària (1r i 2n curs). Així, a partir d'aquell any, els impresos de sol·licitud d'admissió van incloure la possibilitat de triar entre català i castellà com a llengua de primer ensenyament. Aquesta mesura afectava uns 50.000 alumnes, però l'oposició de la societat a la mesura es va manifestar amb la resposta de les famílies, que van demanar massivament l'ensenyament en català i només un 7% es va decantar per l'opció en castellà.

El resultat final va ser que, en el curs 2012-2013, malgrat els intents del Govern balear, la lliure elecció de llengua no va fer que variés substancialment la situació respecte al curs anterior, ni tan sols als centres amb més immigració. Els pares van continuar apostant pel català.

Al País Valencià, el PP també va intentar d'aplicar un decret de plurilingüisme, que establia dos programes plurilingües, un que tenia com a llengua base el català (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Valencià, PPEV), al qual assimilava les línies en valencià (PEV i PIL), i un altre en què la llengua base era el castellà (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Castellà, PPEC), al qual assimilava el PIP, amb l'obligatorietat també d'incloure una assignatura no lingüística en anglès, a més del castellà (PPEV) o del català (PPEC), en tots dos programes.

El decret es va aplicar el curs 2012-2013 als alumnes que iniciaven el segon cicle d'educació infantil (3 anys) i s'aniria implantant progressivament. El resultat, però, va ser que, malgrat tot, es van poder obrir 34 línies noves que tenien com a llengua base el valencià (uns 1.000 alumnes aproximadament aquest primer curs).

A Andorra i a la Catalunya del Nord, la situació era força similar a la que hi havia l'any anterior: la consolidació definitiva de l'escola andorrana per davant de les escoles espanyola i francesa, en el primer cas, i un progressiu, però lent, lentíssim, augment de la llengua catalana als centres educatius de la Catalunya del Nord. En aquest darrer cas, cal destacar l'obertura, amb 18 alumnes, de l'escola Jordi Pere Cerdà a Sallagosa (Alta Cerdanya), una nova escola associativa que aplica el programa d'immersió lingüística i que compensaria (de fet, en seria la continuació) el tancament de La Bressola de Càldegues, també a l'Alta Cerdanya.

En el cas del Principat de Catalunya, només la pressió judicial, que arrencava de la Sentència del Tribunal Constitucional del 2010, que perseguia que el castellà també fos llengua vehicular del sistema educatiu de Catalunya, va fer trontollar —fins aleshores sense una repercussió important (numèricament parlant)— el model lingüístic de l'escola catalana, encara no qüestionat seriosament per cap de les sentències en ferm en contra de la Generalitat. A tots aquests fets, però, cal sumar-hi les possibles repercussions que podia tenir contra la llengua catalana la nova llei d'educació espanyola, la LOMQE,²⁴⁰ si l'any 2013 s'aproven els punts (o bona part dels punts) d'aquesta llei que va anunciar el ministre Wert. Sortosament, la reacció de la societat civil catalana, mitjançant plataformes com Somescola.cat,²⁴¹ que han fet innombrables mobilitzacions arreu de territori, va permetre visualitzar en l'opinió pública l'ampli suport social que té el model lingüístic de l'escola catalana.

²⁴⁰ Més informació sobre la LOMQE (Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa) a: <<http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/participacion-publica/lomce/20130517-aprobacion-proyecto-de-ley.html>> [Consulta: 13 juny 2013]

²⁴¹ Per a més informació, podeu consultar el seu web: <<http://www.somescola.cat/www/somescola/ca.html>> [Consulta: 13 juny 2013]

3.3 Els mitjans de comunicació i les indústries culturals

Bernat López López

Universitat Rovira i Virgili

Durant l'any 2012 es van consolidar els progressos assolits per la premsa diària en català. Del total d'exemplars difosos a Catalunya, un 27,4% van ser en català (2011: 20,1%). En el subsector dels diaris de pagament, el percentatge va ser del 31,6% (2010: 17,2%), i si acotem als diaris generalistes (sense comptar els esportius i els econòmics) la xifra va pujar a un 42,1%. Entre els anys 2008 i 2012 es va passar d'un 11,7% de la població catalana que consumia diaris en català, a un 17,0%; l'evolució va ser respectivament d'un 36,6% a un 29,2% en el cas dels diaris en castellà.

A la resta de territoris del domini lingüístic no hi va haver canvis rellevants entre els anys 2011 i 2012 pel que fa a la presència del català a la premsa diària, al marge de l'acord entre *Diari de Balears* i *Ara* per a la seva difusió conjunta a les Illes. En el sector de les revistes, les dades disponibles apunten a un cert estancament de la presència de la llengua catalana. En canvi, pel que fa al consum, s'observa un increment sostingut a mig termini de la penetració de la premsa no diària en català a Catalunya, la qual va passar d'un 23,1% sobre el total de la població l'any 2008 a un 30,3% l'any 2012. No es van registrar canvis rellevants en el panorama de les revistes als altres territoris del domini.

El setembre de 2012 la cadena COM Ràdio, de la Diputació de Barcelona, va ser substituïda per La Xarxa, un servei d'intercanvi de programes entre emissores membres. Desapareixia d'aquesta manera una cadena generalista en català amb implantació a la major part del Principat. El panorama de l'oferta es mantenia estable en el terreny de la ràdio especialitzada i local-comarcal.

En canvi, les dades d'audiència continuaven indicant una progressiva expansió de l'escolta de ràdio en català al Principat, que consolidava la situació de pràctica paritat entre castellà i català pel que fa als diferents indicadors d'audiència. La bona salut de la ràdio en català s'explica en gran manera per l'èxit d'audiència de les emissores del grup RAC (sobretot RAC1) i el bon comportament de les emissores de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Al País Valencià, la ràdio en valencià va continuar mantenint la seva posició minoritària, amb només dues emissores d'àmbit autonòmic en aquesta llengua, Ràdio 9 i Sí Ràdio, de la corporació Radiotelevisió Valenciana. A les Illes, l'esdeveniment més remarcable del període pel que fa a la ràdio en català va ser l'inici de les emissions en proves, el desembre de 2012, de l'emissora Ona Mediterrània, íntegrament en català i impulsada per l'Obra Cultural Balear i l'Associació Voltor.

Pel que fa a la televisió en llengua catalana, no es va arribar a materialitzar el tancament del canal de TDT de la CCMA Esport 3, inaugurat el febrer de 2011. En canvi, el sector de la televisió local va estar patint més durament la crisi, amb diversos tancaments d'emissores històriques.

En un context marcat per la fragmentació i la competència creixent, TV3 va aconseguir augmentar lleugerament la seva quota de pantalla a Catalunya fins a un 14,3% (14,1% l'any 2011), tot i que en conjunt els canals de la CCMA van passar d'una quota del 19,3% a un 17,1% de l'any 2011 a l'any 2012. L'audiència de 8TV també va créixer, d'un 2,7% l'any 2011 a un 3,2% l'any 2012. Els canals del Grup Godó continuen emetent en una barreja de castellà i català.

La penetració de la televisió en català també ha augmentat a Catalunya en els últims anys. La televisió en català ha guanyat terreny entre l'audiència, tot i que el consum en castellà continua essent majoritari.

En relació amb els altres territoris del domini, el Congrés dels Diputats va rebutjar la iniciativa legislativa popular Televisió sense Fronteres. En el moment d'escriure aquestes ratlles continuava sense solucionar-se la qüestió de la recepció de TV3 al País Valencià.

En l'àmbit del cinema sembla que es va consolidar una tendència a una lleugera recuperació del consum de cinema de sala en català, tot i que aquest consum encara era molt baix comparat amb el consum de cinema de sala en altres idiomes, particularment en castellà.

Segons *l'InformeCat 2013*, editat per la Plataforma per la Llengua, l'any 2011 la xifra de lectors de llibres en català va ser d'1.041.000, un 9,5% més que l'any 2007.

Durant l'any 2012 va continuar l'expansió de la llengua catalana a Internet. Sis de les set xarxes socials més utilitzades tenien versió en català en el moment de redactar aquestes ratlles. La llengua catalana és la dinovena més utilitzada a Twitter. El gener de 2013 es va assolir la xifra de 61.402 dominis .cat registrats, amb un remarcable increment de gairebé el 18% en relació amb l'any anterior. L'abril de 2013 la Viquipèdia en català comptava amb gairebé 400.000 articles. El desembre de 2012 un 61,8% dels webs de les principals empreses i institucions ubicades als territoris de parla catalana comptaven amb edició en català. **Les dades d'audiència mostren un panorama menys positiu per a la Internet en llengua catalana. Segons el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, l'any 2012 només un 48,9% dels usuaris d'Internet del Principat consumien continguts en aquesta llengua, per un 89,6% en castellà.**

3.4 Institucions públiques. Projecció exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció

Xavier Tenorio i Josep Ubalde

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (CUSC-UB)

L'any 2012 va estar marcat, en l'àmbit judicial, per la continuïtat en l'aplicació de la sentència sobre l'Estatut de Catalunya de l'any 2010 i, en l'àmbit polític, per ser el primer any amb el nou Govern central presidit per Mariano Rajoy, amb majoria absoluta a les Corts espanyoles, fruit de les eleccions del 20 de novembre de 2011.

Tot i que en l'àmbit de les institucions legislatives de l'Estat no hi va haver gaires novetats (només una moció d'UPyD que no va prosperar per retirar l'ús de les llengües cooficials al Senat), sí que n'hi va haver per part del govern que, en el marc de les retallades fruit de la crisi econòmica, va aplicar un seguit de polítiques que minimitzaven la presència i l'impuls de la llengua catalana. Aquestes polítiques les podem trobar bàsicament en el ministeri de Justícia (amb la declaració del seu ministre, Ruiz Gallardón, en què descartava la introducció del català en els organismes judicials supraautonòmics) i, en especial, el ministeri de Ciència i Educació (amb José Ignacio Wert al capdavant). Aquest ministeri es va basar tant en actuacions com la retirada de subvencions a la llengua catalana o la presentació de l'avantprojecte de la Llei orgànica per la millora de la qualitat educativa (LOMQE) que, entre altres coses, considera l'assignatura de català com una especialitat i obliga la Generalitat de Catalunya a pagar l'escolarització privada dels alumnes que sol·licitin tenir el castellà com a llengua vehicular.

Judicialment, durant l'any 2012 hi van haver un seguit de sentències tant del Tribunal Constitucional com del Suprem que van seguir la tendència de la sentència sobre l'Estatut de Catalunya i que van afectar molts àmbits: judicial, comercial, o educatiu (amb les sentències que li seguien donant la raó a les famílies que demanaven el castellà com a llengua vehicular).

A Catalunya podem dividir l'acció del govern de Convergència i Unió en dues etapes: la primera centrada en la cerca d'un nou model de finançament per a Catalunya i, la segona, després de la manifestació de l'11 de setembre i el rebuig per part del govern central a aquest nou pacte fiscal, quan el govern va convocar noves eleccions i va adoptar postulats clarament sobiranistes. Aquestes dues etapes també tenen certa importància en l'àmbit de les relacions institucionals ja que, en la primera, CiU governava amb el suport del PP i, en la segona, es va tensar la relació entre els dos partits i, en conseqüència, entre el govern de la Generalitat i el central.

Independentment d'això, però, el conjunt d'institucions catalanes, així com la immensa majoria de la societat civil, es va caracteritzar per la unitat d'acció en contra de les diferents sentències judicials, basades tant en mocions a Ajuntaments i Parlament com en declaracions de desobediència institucional.

En termes generals, el Govern de Catalunya es va centrar en el desenvolupament del codi de consum, fent diferents polítiques impulsant l'ús del català en l'àmbit empresarial i en la cerca d'acords amb diferents Col·legis professionals com els d'advocats, notaris, registradors i procuradors per impulsar l'ús del català entre aquests col·lectius.

Una altra novetat va ser l'acord entre la Conselleria de Cultura i el sector del cinema per l'aplicació del reglament de la Llei de cinema, amb l'objectiu d'arribar, a mitjà termini, al 50% de les pel·lícules doblades al català. Amb tot, la Comissió Europea va anul·lar la llei del cinema perquè afavoria el castellà respecte de la resta de llengües oficials de la Unió Europea. Per aquest motiu, el Govern hauria de modificar la llei, tot i que la seva valoració sobre el dictamen de la Comissió no era negatiu ja que, en cap cas, es posava en dubte la protecció del català.

Pel que fa als altres territoris de parla catalana, podem dir que, en general, la situació del català a les institucions públiques es va veure fortament afectada tant per les polítiques efectuades des dels diferents governs del Partit Popular, com també per les fortes retallades adingudes amb la crisi econòmica.

Al País Valencià, els fets en els quals s'ha posat l'atenció pel que fa a aquest àmbit, han estat, d'una banda, l'aprovació del decret d'educació plurilingüe establert des de la Conselleria d'Educació del govern del Partit Popular, que va generar una gran polèmica i que des d'Escola Valenciana i altres entitats s'alertava que aquest nou model d'educació anava en detriment del català, essent que el rol de llengua vehicular seria menor. I, d'altra banda, el conflicte obert per part del govern de Francisco Camps amb relació a la sanció imposada a Acció Cultural del País Valencià per les emissions de TV3, que s'ha resolt en favor d'aquesta entitat. El Tribunal Suprem va estimar el recurs presentat per ACPV i va anul·lar la resolució del Govern valencià que obligava a tancar les emissions de TV3 i imposava una sanció a l'entitat.

A les Illes Balears la dinàmica va ser similar; concretament, el govern del Partit Popular de José Ramon Bauzá va dur a terme accions especialment contundents contra la llengua catalana. D'una banda, amb la modificació de la Llei de funció pública, que suposava que el català deixava de ser un requisit per poder accedir a l'administració pública. Per altra banda, en el terreny educatiu, l'establiment de la segregació per llengua d'ensenyament en alumnes d'educació infantil i primària, així com la presentació del decret de trilingüisme. Ambdues accions dificultaven la possibilitat de seguir amb el sistema d'immersió lingüística, tal com es va afirmar des diverses entitats educatives. S'ha de mencionar també la retirada del pressupost destinat a

l'Institut Ramon Llull i la cancel·lació de l'acord de reciprocitat entre la televisió autonòmica de Catalunya i la de les Illes Balears. El president Bauzà va al·legar "criteris d'austeritat" per a justificar aquestes actuacions.

La greu situació econòmica i les retallades en les subvencions tant de la Generalitat de Catalunya com dels Ajuntaments, també van afectar la Catalunya del Nord. Tant amb relació al finançament de la xarxa d'escoles La Bressola, que va comportar el tancament d'una escola i va posar en perill el funcionament d'altres centres, com pel que fa al panorama audiovisual, amb la suspensió de les desconexions territorials diàries en català en l'informatiu del vespre de la televisió pública France 3. Per contra, però, els canals de TVC es van legalitzar en bona part de les comarques de Catalunya del Nord, després que els governs espanyol i francès oficialitzessin la recepció d'aquests canals en territori francès. Un altre fet destacable a aquest territori va ser l'oficialitat del Syndicat pour la Promotion des Langues et Occitane, una associació que té per objectiu la promoció del català i l'occità.

Pel que fa a la Franja, la notícia que dirigia l'atenció sobre la promoció del català a les institucions va ser la presentació de l'avantprojecte de modificació de la Llei de llengües. La proposta, duta a terme des del govern del Partit Popular d'Aragó, suposava un gran retrocés en la legislació sobre la promoció i l'ús del català (així com de l'aragonès) a la Franja. Se substituïa la denominació de català per la d'aragonès oriental —amb un intent de desvincular la llengua d'altres institucions de fora de la comunitat autònoma—, es fixava com a voluntari l'aprenentatge del català a les escoles i es declarava com a optatiu l'ús d'aquesta llengua a les administracions.

Per contra, des del govern d'Andorra i també des de l'alcaldia de la ciutat de l'Alguer, es van realitzar algunes accions favorables a la promoció del català. En el cas d'Andorra, es pot destacar la gran col·laboració en les tasques de l'Institut Ramon Llull i la continuació de les polítiques de projecció exterior de la llengua i d'ensenyament del català. A la ciutat italiana de l'Alguer, el nou síndic de centreesquerra Stefano Lubrano, va mostrar una clara voluntat d'impulsar aquesta llengua, que es va fer palesa amb petites accions favorables a la seva promoció.

Destaca l'àmbit socioeconòmic com un dels més actius en la promoció i la difusió del català, especialment a Catalunya, on es van dur a terme diverses accions des de diferents entitats (ajuntaments, sindicats, etc.) i, sobretot, des del Consorci per a la Normalització Lingüística del Català. Així, doncs, malgrat la crisi econòmica i les polítiques de retallades, es van desenvolupar actuacions per al foment de la llengua en els comerços i les empreses. Però també es van engegar algunes iniciatives des d'altres territoris de parla catalana, com ara els cursos gratuïts de català per a les empreses impulsats des del Servei de Política Lingüística a Andorra.

Finalment, pel que fa a la projecció exterior de la llengua, es va donar per impossible la pretensió d'aconseguir l'oficialitat del català a la Unió Europea, tot i el pes poblacional

que té la llengua. No obstant això, el president del Parlament Europeu es va mostrar receptiu a augmentar la presència del català, per exemple, en les sessions plenàries de l'Eurocambra, després d'una reunió amb el president de la Generalitat.

També, des de Catalunya, es va veure la necessitat de portar el conflicte lingüístic fruit de la LOMQE a Europa i, per aquest motiu, alguns eurodiputats de CiU, ERC i ICV van denunciar-ho mitjançant una carta enviada a la comissària d'Educació, Cultura, Multilingüisme i Joventut.

Pel que fa a l'Institut Ramon Llull, com s'ha dit, destaca la sortida del govern de les Illes Balears, encapçalat per José Ramón Bauzá, al·legant com a causa la crisi econòmica. Per altra banda, els municipis de Manacor i Barcelona van mostrar la seva voluntat d'entrar a l'Institut i el de Burjassot es va adherir a la Xarxa de Ciutats Valencianes Ramon Llull.

A grans trets, les actuacions de l'Institut Ramon Llull es van centrar en jornades de Formació en la llengua catalana, en la participació en diferents actes i en la signatura de convenis de col·laboració amb diferents institucions (com la London School of Economics, el FC Barcelona o l'Acadèmia Valenciana de la Llengua) per promocionar l'ús i el coneixement del català a l'exterior. A més de les accions del Ramon Llull, el Govern de la Generalitat i la Universitat Autònoma de Barcelona van fer diferents reunions amb agents polítics i universitaris de la Xina per fer conèixer la realitat catalana a aquest país.

4 Conclusions

Miquel Àngel Pradilla

Xarxa CRUSCAT – IEC

El decalatge temporal que hi ha entre el període avaluat en aquest informe i la seva publicació i difusió és un peatge inevitable. L'assumim en benefici d'una anàlisi rigorosa que descansa en l'avaluació de l'important devesall de dades que la realitat sociolingüística, en metamorfosi constant, ens proporciona. Això motiva que l'evolució del context sociopolític l'any 2013 se superposi, de vegades, a algunes de les reflexions suscitées pels esdeveniments ocorreguts l'any 2012. Demanem al lector que ho tingui present en tot moment.

En l'àmbit econòmic, l'any 2012 es va consolidar la situació de recessió amb un creixement negatiu del PIB de -0,5%. A l'Estat espanyol el territori catalanòfon més damnificat va ser el País Valencià. Aquesta nova etapa d'inestabilitat presenta unes xifres d'atur veritablement alarmants. Així, segons dades del primer trimestre de 2013, mentre que Catalunya s'apropava a uns indicadors de desocupació que vorejaven el 25% (24,5%), al País Valencià la xifra de referència s'aproximava al 30% (29,2%). La particular dinàmica econòmica de les Illes Balears definia, en funció de l'estacionalitat de l'oferta turística, una forquilla amb un mínim del 19,5% i un màxim del 28,6%. A Andorra, territori la situació econòmica del qual va centrar la nostra atenció en l'informe 2011, la recessió va anar atenuant-se tot i situar-se encara en una xifra de creixement negatiu del PIB del 2,6%.

Pel que fa a l'estructura poblacional, la comunitat lingüística va experimentar un creixement del 0,4%, el qual, malgrat ser superior al 0,2% de 2011, continuava sent molt escàs. Aquestes xifres són el resultat de l'estabilització d'una població que compensava el balanç positiu del creixement natural, també en franca davallada, amb uns fluxos incipients de població cap a l'exterior, sobretot de residents nacionalitzats, que es van anar incrementant. A Andorra, la pèrdua de població, tot i ser encara prou important (-2,6%), es va mitigar en relació amb l'escandalós -8,1% de 2011. Tot plegat situa la xifra general de residents a la comunitat lingüística catalana al voltant dels 13,6 milions.

Pel que fa a l'anàlisi demolingüística, el període estudiat va aportar poques novetats, tot i que algunes han estat certament cridaneres. Pel que fa a l'actualització de les xifres competencials, només s'han incorporat les dades per a Catalunya proveïdes pel Baròmetre de la Comunicació i la Cultura. D'altra banda, la publicació d'anàlisis més detallades de l'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població de 2008 (EULP 2008), també per a Catalunya, ha permès dirigir la nostra atenció sobre algunes dinàmiques que en anteriors informes consideràvem estabilitzades.

Més enllà de les xifres absolutes adduïdes, sovint sotmeses a fluctuacions metodològiques de difícil control, a 2012 el nou augment de persones que declaraven saber parlar català va consolidar una tendència que tenia especial rellevància a Catalunya. Així, doncs, la nova estimació de parlants de la llengua catalana va depassar la xifra referencial dels 10 milions (10,1), un 72,5% de la població de la comunitat lingüística. Paral·lelament, declaraven entendre-la 12,8 milions de persones (91,7%) i que la sabien escriure 7,3 milions (52,6%). Dit això, convé insistir en el fet que les dades competencials del conjunt de la llengua no haurien d'amagar uns percentatges d'incompetència que, en determinats territoris, són altament preocupants. Si ens fixem en l'habilitat de parlar-la, especialment important per a fer efectiva la seva presència en l'ecosistema comunicatiu, ens adonarem que a Catalunya van declarar no saber parlar català un 14,8% de persones, a les Illes un 28,45% i a la zona catalanoparlant del País Valencià, un 41,63%. Alhora, si aprofundim en l'anàlisi interna dels diferents territoris, obtindrem una diagnosi molt més matisada de la caracterització competencial dels seus habitants. En un context demolingüístic molt heterogeni, a més de l'extraordinària feblesa que mostren les diferents habilitats lingüístiques a la Catalunya del Nord i l'Alguer, voldríem destacar el dèficit de competència oral activa que es dona a Eivissa i a les regions de València i Alacant.

La població que va declarar que tenia el català, sol o amb una altra llengua, com a llengua inicial va ser de 4,4 milions, un 31,2% del total. A partir d'aquesta dada, l'informe 2011 ens ofería un índex de parlants de català segons els parlants inicials. Si aleshores va ser d'un 2,25, el 2012 es va elevar a un 2,32. Això és, per cada parlant inicial hi hauria 2,32 persones que el sabien parlar, independentment de la seva llengua inicial. Aquesta dada dona idea de la important capacitat d'atracció que mostra la llengua catalana, una llengua que fonamenta el seu coneixement fora del nucli demolingüístic originari.

Pel que fa a les dades de l'EULP 2008 per a Catalunya, voldríem destacar diverses qüestions, que haurien de motivar reflexions aprofundides sobre l'evolució sociolingüística. La primera és que l'any 2008 es va produir un descens percentual (4,7 punts, un 31,7%) i en nombres absoluts (86.000 persones) de parlants inicials de llengua catalana en relació amb les dades de l'EULC 2003. Aquesta dada, juntament amb la constatació que l'habilitat de parlar la llengua també havia retrocedit percentualment (-3,3 punts) pot ocasionar una interpretació catastrofista que caldria matisar. En aquest sentit, convé no perdre de vista que, contràriament a l'estabilitat actual de l'estructura poblacional, l'any 2008 era un període on els fluxos poblacionals es mostraven molt actius. I, d'altra banda, és força rellevant que la piràmide poblacional presentés més efectius de llengua inicial catalana en les generacions grans que ens els grups d'edat més joves. Si la important alteració demolingüística propiciada per les noves migracions ha estat la causa del decrement percentual, la reducció de catalanoparlants inicials en nombres absoluts s'ha de cercar en el contrast

entre unes generacions grans que van perdent efectius i unes generacions joves, amb un taxa de fecunditat més elevada, que van creixent. Caldrà estar atents als nous indicadors que ens arribaran en l'EULP 2013.

Una altra consideració a fer per la projecció de futur que s'hi associa fa referència al capteniment comunicatiu del jovent (15-34 anys). D'entrada, el fet que els segment jove presenti uns resultats força reeixits en relació amb el coneixement de la llengua feia preveure uns indicadors d'ús sensiblement superiors als recollits. Val a dir que aquest segment poblacional va veure afectada la seua composició sensiblement a causa de l'arribada de forts contingents d'immigrants en edat laboral. Així, el 2008 una quarta part de la població jove de Catalunya (25,7%) havia nascut a l'estranger (més del 30% si afegim els nats a la resta de l'Estat espanyol, un 4,7%). D'altra banda, diverses recerques que s'han portat a terme els darrers anys han constatat que la norma d'adaptació lingüística a la llengua de l'interlocutor en les converses intergrupals té una vigència important entre el jovent. La novetat en relació amb els segments de població més adulta és que l'adaptació ja no és unidireccional, és a dir, del català cap al castellà. Dit d'una altra manera, la bilingüització més o menys asimètrica de la població jove és a la base de comportaments adaptatius del col·lectiu castellanoparlant cap a l'interlocutor catalanoparlant. S'albira, doncs, un horitzó on les pautes de negociació comunicativa que es difonguin acabaran decantant la situació d'equilibri actual.

Amb la informació sociolingüística a l'abast, el català se'ns mostra com una llengua mitjana, que ocuparia el lloc setzè de les llengües de l'Europa dels 27 segons el nombre de parlants i la setena en funció dels qui la tenen com a segona o tercera llengua (Eurobaròmetre 2012). Malgrat les febleses apuntades, la llengua manté en uns determinats territoris una certa capacitat d'atracció. Els indicadors estructurals que ho certifiquen serien els bons resultats de la transmissió intergeneracional i el trànsit positiu entre la llengua inicial i la d'identificació.

El context sociopolític esdevé fonamental a l'hora de caracteritzar la dinàmica dels diferents territoris de la comunitat lingüística catalana. Així, la intervenció o la desatenció sobre les llengües de l'ecosistema comunicatiu gestionat esdevé un factor crucial a l'hora de definir l'horitzó sociolingüístic. Això fa que en situacions de contacte de llengües els lideratges institucionals exerceixin un paper destacat. En el marc de la política i la planificació lingüística, la intervenció feta des de l'exercici del poder s'anomena acció *de dalt a baix*. Des d'aquesta perspectiva, l'heterogeneïtat territorial i, per tant, sociopolítica de l'àmbit lingüístic catalanòfon acostuma a oferir-nos una imatge calidoscòpica, amb disputes sobre la funcionalitat comunicativa de les llengües que poden arribar a mostrar divergències substancials.

A l'Informe 2011 ja es va posar un èmfasi especial en els importants canvis polítics que es van produir en la gestió del poder central i territorial a l'Estat espanyol. Canvis que, majoritàriament, implicaven el trencament d'una dinàmica política més favorable a la

normalització de la llengua catalana. L'any 2012, després d'un període d'acomodació administrativa, les noves directrius van començar a mostrar-se amb tota la seva cruesa. Així, en el marc d'una ofensiva general contra l'estatus normatiu de la llengua catalana, les autonomies on el Partit Popular va recuperar l'hegemonia van iniciar una croada contra el reconeixement, la protecció jurídica i la normalització lingüística del català. Els territoris on es va produir l'esmentada involució van ser Aragó i les Illes Balears. Al País Valencià, la continuïtat en el poder de l'esmentat grup polític, va rutinitzar una política lingüística que, com han demostrat les dades sociolingüístiques a l'abast, ha estat molt perjudicial per la vitalitat i l'ús de la llengua.

La tramitació a Aragó del projecte de llei d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies va suscitar un important debat polític i social. Un debat que, un cop aprovat el projecte el maig de 2013, ha derivat en un canvi del nom de la llengua que ens ha instal·lat en un paroxisme majúscul. Així, la llengua catalana en territori aragonès passaria a denominar-se: "llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental de la Comunitat Autònoma" (popularment conegut com a LAPAO). Tanmateix, voldríem deixar dit que, sense negar la importància del litigi onomàstic que ha impulsat, l'aspecte més negatiu l'hem de cercar en la promulgació d'una normativa absolutament ineficient a l'hora de subvertir l'estatus de minorització de la llengua catalana en territori aragonès.

Les Illes Balears va ser el territori on els canvis en la planificació lingüística *des de dalt* ens van aportar més novetats durant el període avaluat. No en va, a l'Informe 2011 ja alertàvem de la involució que albirava el retorn al poder d'un Partit Popular que en el debat electoral havia situat la llengua en un lloc preferent. Així, l'avantprojecte de modificació de la Llei 3/2007, de la funció pública, de 27 de març, ressenyat el 2011 va derivar en l'aprovació de la Llei 9/2012, de 19 de juliol. La promulgació d'aquesta llei va suposar una reforma legal que motivaria l'adaptació als seus postulats de la regulació legal vigent vinculada a la llengua catalana. La nova reglamentació tenia com a objectiu central suprimir el requisit de coneixement de la llengua catalana per a l'accés a la funció pública. Sens dubte, un retrocés inimaginable uns anys enrere, quan el procés de rehabilitació de la llengua semblava haver consolidat un marc legal favorable.

A Andorra, l'Alguer i la Catalunya del Nord no hi va haver una activitat legislativa remarcable. Si de cas, destacaríem el debat parlamentari suscitat al voltant de la protecció de la diversitat lingüística a Itàlia i França, estats que encara no han ratificat la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.

A Catalunya, contràriament a la dinàmica descrita en informes anteriors, durant l'any 2012 no hi va haver modificacions ressenyables en el corpus normatiu d'incidència lingüística. Aquest territori, arran de la manifestació de l'11 de setembre, d'un to marcadament sobiranista, va propiciar un nou cicle polític on el dret a decidir del poble català centraria un important debat social i polític. La nova conjuntura va precipitar la

celebració d'eleccions anticipades el 25 de novembre. La contesa electoral va deixar el poder novament en mans de Convergència i Unió, encara que la nova correlació de forces va impulsar un acord amb Esquerra Republicana.

Mentrestant, en relació amb la llengua, a la incertesa que va suposar la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, que qüestionava tot un seguit de preceptes lingüístics de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya renovat, s'hi va afegir l'avantprojecte d'una nova llei orgànica estatal per a la millora de la qualitat educativa (LOMQE), coneguda popularment com la llei Wert. L'avantprojecte en qüestió, emparant-se en una interpretació clarament restrictiva de la sentència esmentada, posava contra les cordes els fonaments del model de conjunció lingüística escolar, veritable punta de llança del procés de normalització lingüística a Catalunya, lloat per la comissió d'experts de la Unió Europea.

Si a Catalunya el setge legislatiu impulsat per la nova conjuntura política va propiciar un important enfrontament entre el poder de l'Estat i el poder autonòmic, a les Illes Balears i al País Valencià la nova regulació va emparar la posada en marxa de nous models de gestió lingüística a l'escola. A les Illes Balears, el curs 2012-2013 per primer cop es va propiciar la tria de llengua vehicular al 2n cicle d'educació infantil i al 1r cicle d'educació primària. Al País Valencià el nou decret de plurilingüisme es va començar a implantar al 2n cicle d'educació infantil. Encara és aviat per avaluar el veritable impacte dels esmentats models, pretesament multilingües, en la presència de la llengua catalana a l'ensenyament. De qualsevol manera, la ideologia que els inspira, presentada com a igualitarista, no fa presagiar res de bo ja que descansa en una realitat sociolingüística profundament desequilibrada.

A la resta de territoris, la situació de la llengua a l'ensenyament va seguir la dinàmica descrita en l'anterior informe: consolidació d'una lleugera supremacia de l'escola andorrana enfront de la francesa i l'espanyola, increment minso de la presència del català a la Catalunya del Nord en un context general altament deficitari i residualització de la presència de la llengua catalana a l'ensenyament de l'Alguer.

En un context institucional d'hostilitat manifesta contra la llengua com el descrit en determinats territoris, la dinàmica planificadora *de baix a dalt* va tenir una rellevància especial. Talment com l'any 2011, el protagonisme el van (quasi) monopolitzar els sectors favorables a la normalització lingüística de la llengua catalana. A Catalunya, Òmnium Cultural, amb organitzacions com Plataforma per la Llengua i Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia, va liderar la resposta ciutadana a la pressió legislativa anteriorment apuntada. I plataformes com Somescola.cat van organitzar una gran quantitat de manifestacions per tot el territori. Al País Valencià, Acció Cultural del País Valencià, de la mà d'entitats com Escola Valenciana o el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià, van continuar denunciant la política institucional, tot i presentar alternatives molt ben fonamentades al nou decret de multilingüisme. A les Illes, l'extraordinària gravetat de les mesures impulsades pel govern del Partit Popular

va ocasionar un fort moviment de protesta encapçalat per Obra Cultural Balear. En aquest sentit, és important destacar que les noves directrius del Govern balear per a l'ensenyament van tenir un impacte escassíssim, ja que la demanda de l'ensenyament en català va ser massiva. Finalment, sota l'aixopluc de la plataforma Iniciativa Cultural de la Franja, diverses entitats van articular un intens moviment de protesta contra l'ofensiva legislativa del nou partit al govern aragonès. En relació amb aquest darrer cas, és ressenyable l'important suport concitat des dels diversos territoris de la comunitat lingüística, especialment des de Catalunya, on govern, algunes diputacions i alguns ajuntaments van manifestar públicament la seva disconformitat.

En relació amb el conjunt de l'oferta i del consum mediàtic i de productes culturals, la situació va continuar sent de forta minorització. Tanmateix, si l'avaluem per sectors i per territoris la imatge general ens ofereix matisos importants. D'entrada, des de la perspectiva territorial, Catalunya i Andorra mostren una dinàmica sensiblement diferent a la resta de territoris. Mentre que als primers l'oferta i el consum van en augment i mostren xifres esperançadores, als segons són baixes o testimonials.

A Catalunya, els progressos apuntats en l'Informe 2011 en la premsa diària en català es van consolidar. Així, els exemplars en català difosos va arribar al 27,4%, una xifra que s'eleva al 31,6% si considerem únicament el subsector dels diaris de pagament. Pel que fa a la ràdio en català, també a Catalunya, es va consolidar un fenomen d'expansió de l'audiència que ha aconseguit equilibrar unes xifres que tradicionalment privilegiaven la llengua castellana. Finalment, la televisió en llengua catalana va mostrar bones xifres de quota de pantalla, tanmateix el sector de la televisió local va patir amb molta intensitat l'embat de la crisi, de manera que en aquest àmbit l'oferta es va reduir de manera significativa.

Malaauradament, el consum mediàtic en llengua catalana a les Illes Balears i al País Valencià, clarament minoritari, sembla que va continuar la línia de contracció apuntada en l'Informe 2011. Sens dubte, la crisi i les polítiques lingüístiques impulsades pels governs autonòmics respectius hi van tenir molt a veure.

En els àmbits del cinema i la música en català el creixement que es va experimentar va ser molt exigü. En el sector del cinema l'acord de la Generalitat de Catalunya amb les *majors* durant el període avaluat encara no va tenir la repercussió esperada. I, finalment, les dades més favorables ens van arribar del món de la xarxa. En aquest context la llengua catalana avança de manera sostinguda. La seva presència destacada en entorns com Twitter (dinovena llengua més emprada) i Viquipèdia certifiquen la situació de privilegi en què es troba, per davant de llengües amb molta més demografia.

Clourem les conclusions de l'Informe 2012 posant l'atenció en l'estat de (des) cohesió de la comunitat lingüística catalana. Com és sabut, la fragmentació administrativa i l'absència de relacions fluïdes entre bona part dels territoris de l'àmbit lingüístic

esdevenen un entrebanc molt important per a bastir sinergies. En el període estudiant es va constatar que el conjunt d'adversitats generades per un entorn sociopolític hostil cap a la llengua catalana va propiciar reaccions de solidaritat interterritorial remarcables. Aquestes van depassar el teixit estrictament social i van amarrar també l'institucional. Sens dubte, els diversos posicionaments expressats pel Govern català suposen un salt qualitatiu en la defensa de la llengua en tota la seva extensió territorial.

La conflictivitat detectada en aquest apartat es va mostrar des de diversos vèrtexs. En destacarem dos: la qüestió onomàstica i l'espai comunicatiu. El litigi onomàstic, sempre latent al País Valencià, va assolir una nova dimensió a Aragó i, mitjançant circumloquis diversos que evitaven el terme català, va tornar a aparèixer a les Illes Balears. Quant a l'espai comunicatiu, la supressió de la recepció del senyal de TV3 al País Valencià va anar fent camí en la judicatura. Així, a finals d'any el Tribunal Constitucional va dictar una sentència estimatòria al recurs presentat per Acció Cultural del País Valencià en què avalava la legalitat de la recepció de TV3 i anul·lava les resolucions de la Generalitat Valenciana. Caldrà estar atents a l'evolució judicial d'aquest afer.

La consolidació de l'Institut Ramon Llull i la Fundació Llull, destacada en informes anteriors, ha impulsat una activitat intensa de promoció exterior de la llengua catalana i de la cultura que s'hi vehicula. Malgrat la crisi, l'any 2012 l'esmentada activitat es va mantenir. La novetat més destacada va ser la sortida de la institució del Govern balear. En aquest apartat també voldríem destacar el paper, cada cop més important, de la Xarxa Vives d'Universitats. La consolidació d'aquest espai universitari, la regió Vives, ha aportat una extraordinària efectivitat a l'hora plantejar polítiques lingüístiques comunes per al món universitari de l'àmbit lingüístic.

A partir de les consideracions expressades en les línies precedents, es podria afirmar que el gruix dels territoris de llengua catalana, tot i el context d'incertesa que ha generat la judicialització permanent del seu estatus, va avançant en el camí cap a la normalitat lingüística. Això sí, es tracta d'un camí lent i tortuós que, en determinats territoris, de mantenir-se la política lingüística dels actuals gestors polítics, a mitjà termini pot alterar greument la funcionalitat comunicativa del català en el seu ecosistema històric.